

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU
ANABİLİM DALI**

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Özümcan ÖZTÜRK

Ankara, 2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU
ANABİLİM DALI**

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Özümcan ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN

Ankara, 2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özümcan ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Doç. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN

2- Doç. Dr. Erdal YERDELEN

3- Doç. Dr. Devrim AYDIN

4-

5-

Tez Savunması Tarihi

11.06.2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Doç. Dr. Güneş OKUYUCU ERGÜN danışmanlığında hazırladığım “İntihara Yönlendirme Suçları (Ankara, 2021)” adlı yüksek lisans tezimideki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

22.06.2021

Özümcan ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNTİHAR VE BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ

I. GENEL OLARAK İNTİHAR.....	3
A. İNTİHAR KAVRAMI.....	3
B. HUKUKİ YÖNDEN İNTİHAR	12
1. Genel Olarak.....	12
2. İntihar Fiilinin Cezalandırılması Sorunu	18
3. İntihara Teşebbüsün Cezalandırılması Sorunu	24
II. İNTİHARLA BENZEŞEN BAZI KAVRAMLAR	31
A. AÇLIK GREVİ VE ÖLÜM ORUCU.....	31
B. TALEP ÜZERİNE ÖLDÜRME VE RIZA İLE ÖLDÜRME.....	33
C. ÖTANAZİ.....	38
III. İNTİHARA YÖNLENDİRME.....	51

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARI

I. GENEL OLARAK	58
II. HUKUKİ KONU	63
III. FAİL	66
IV. MADDİ KONU VE MAĞDUR.....	68

V. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARININ UNSURLARI	72
A. GENEL OLARAK	72
B. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU (TCK M. 84/1).....	73
1. Maddi Unsur	73
a. İntihara Azmettirmek, Teşvik Etmek, İntihar Kararını Kuvvetlendirmek, İntihara Yardım Etmek.....	73
aa. Genel Olarak	73
bb. İntihara Azmettirme.....	79
cc. İntihara Teşvik Etme	83
dd. İntihar Kararını Kuvvetlendirme	84
ee. İntihara Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme	88
ff. Suçun İhmali Davranışla İşlenemezliği	92
gg. TCK m. 84/1 Açısından Özellik Arz Eden Bazı Durumlar.....	102
b. Sonuç: İntiharın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Gerekmediği Sorunu.....	114
c. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması.....	132
2. Manevi Unsur	136
C. İNTİHARA ALENEN TEŞVİK SUÇU (TCK M. 84/3).....	141
1. Maddi Unsur	141
a. İntihara Alenen Teşvik.....	141
b. Sonuç: İntiharın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Gerekmediği.....	148

c. TCK m. 84/3 ile Basın Kanunu m. 20 Arasındaki İlişki.....	153
d. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması	160
2. Manevi Unsur	161
D. İNTİHARA SEVK VEYA MECBUR ETME SUÇLARI (TCK M. 84/4)	162
1. Maddi Unsur	162
a. İntihara Sevk veya Mecbur Etmek.....	162
aa. Genel Olarak	162
bb. İntihara Sevk Etme	163
cc. İntihara Mecbur Etme	172
dd. TCK m. 84/4 Açısından Özellik Arz Eden Bazı Durumlar.....	182
ee. Sonuç: İntiharın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Gerekmediği	188
b. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması	190
2. Manevi Unsur	190

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARININ ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ

I. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARINA ETKİ EDEN NEDENLER	192
A. GENEL OLARAK	192
B. İNTİHARIN GERÇEKLEŞMESİ HÂLİ (TCK M. 84/2)	194
C. KASTEN ÖLDÜRME SUÇUNUN NİTELİKLİ HÂLLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ.....	199
II. TEŞEBBÜS VE GÖNÜLLÜ VAZGEÇME.....	202
A. GENEL OLARAK	202

B. TCK M. 84/1 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME.....	204
C. TCK M. 84/2 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME.....	206
D. TCK M. 84/3 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME	209
E. TCK M. 84/4 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME.....	210
III. İŞTİRAK	214
IV. İÇTİMA.....	218
V. YAPTIRIM VE ZAMANAŞIMI.....	230
A. YAPTIRIM.....	230
B. ZAMANAŞIMI	237
VI. USUL	239
A. GENEL OLARAK	239
B. DAVAYA KATILMA.....	245
C. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	246
SONUÇ	250
KAYNAKÇA.....	263
ÖZET	276
SUMMARY.....	277

KISALTMALAR

AİHM.	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS.	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY.	: Anayasa
AYM.	: Anayasa Mahkemesi
B.	: Baskı
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
Edt.	: Editör
İBBGK.	: İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İKÜHFD.	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MÜHFD.	: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

MÜHF-HAD.	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	: Numara
PVSK.	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜHFD.	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBBD.	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
USAYSAD.	: Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi
v.	: versus
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
WHO.	: Dünya Sağlık Örgütü
TÜİK.	: Türkiye İstatistik Kurumu
Y.	: Yıl
Yar.	: Yargıtay
Yay.	: Yayınevi / Yayınları / Yayıncılık

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusunu esas olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) ikinci kitabının “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci kısmının “*Hayata Karşı Suçlar*” bölümünde 84. maddesinde “*İntihara yönlendirme*” kenar başlığı altında düzenlenen suçlar oluşturmaktadır. Burada, kanun koyucu birbirinden farklı suç tipleri ihdas ettiği için tek bir suç düzenlenmemiştir. Her ne kadar, “yönlendirme” kavramı TCK m. 84'teki suç tiplerinde yer alan kavramların tümünü kapsamasa da; çalışma kapsamında, söz konusu maddede düzenlenen tüm suçları genel olarak belirtmesi bakımından “*intihara yönlendirme suçları*” ifadesi kullanılacaktır.

Kişilerin hayat varlığını daha etkin bir biçimde korumak amacıyla, intihara bir şekilde iştirak eden üçüncü kişilerin cezalandırılması anlayışı, modern ceza kanunlarının pek çoğunda olduğu gibi TCK'da da benimsenmiştir. Bu anlayıştan yola çıkarak yapılan bir düzenlemenin kaleme alınış şekli, söz konusu amaca erişebilme noktasında büyük önem arz etmektedir.

Belirtmek gerekir ki, güncelliğini yitirmeyen tartışmalara konu olan “*intihar*” olgusu, hem pek çok bilim dalı yönünden hem de dinsel ve tarihsel yönlerden ayrı ayrı birer tez konusu olarak incelenmeye müsait bir olgudur. Bu nedenle; çalışmanın birinci bölümünde, ayrıntılara girmeden intihar kavramı genel olarak açıklanacak ve konu esas olarak hukuki yönden ele alınacaktır. Ardından, intihar kavramıyla benzer gözükebilen, ancak, esasen intihar kavramından farklı olan bazı kavramlar ve intihara yönlendirme kavramı ele alınacaktır. Kavramsal farklılıkların bu şekilde ortaya konulması, çalışma konusu suçların kapsamının olduğundan farklı biçimde belirlenmesini önleyecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, “intihara yönlendirme suçları” ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bu kapsamda; sırasıyla suçların hukuki konusu, faili, maddi konusu ve mağduru açıklanacak ve suçlar ayrı ayrı maddi ve manevi unsurlarıyla irdelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, “intihara yönlendirme suçlarının ortaya çıkış biçimleri” başlığı altında; bu suçlara etki eden sebepler, teşebbüs ve gönüllü vazgeçme, iştirak, içtima konuları incelenecektir. Son olarak, bu suçların yaptırımı ve zamanaşımı, soruşturma ve kovuşturma usulü kapsamında değinilmesi gereken hususlar üzerinde durulacaktır.

Bu çerçevede, intihara ikna ve yardım suçunu düzenleyen mülga 765 sayılı TCK'nın 454. maddesi, ayrı bir başlık altında incelenmeyecek; söz konusu düzenlemeye, ilgili başlıklarda yürürlükteki hükümlerle karşılaştırmalı bir şekilde yer verilecektir. Ayrıca, karşılaştırmalı hukukta intihara yönlendirme suçları biçiminde ayrı bir başlık açılmayacak; konuyla ilgili farklı ülke ceza kanunlarındaki düzenlemelere, ilgili başlıklarda uygun düştüğü ölçüde değinilecektir.

Bunların yanı sıra, çalışma kapsamında; konuyla ilgili diğer yasal düzenlemelere de yer verilecek, öğretide savunulan görüşlerle birlikte tartışılmalı hususlar aktarılacak, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları olabildiğince irdelenecektir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bazı kararlarından da ilgili yerlerde bahsedilecektir. Son derece problemlili, bünyesinde sayısız tartışılmalı husus barındıran intihara yönlendirme suçları, kendi içinde ayrıntılı ve tutarlı bir şekilde açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNTİHAR VE BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ

I. GENEL OLARAK İNTİHAR

A. İNTİHAR KAVRAMI

Arapça kökenli bir kelime olan “*intihar*”, kavram olarak dilimize Tanzimat Dönemi’nde girmiş olup; ‘kurban’ anlamına gelen ‘nahr’ kelimesinden türetilmiştir.¹ Antik Yunanda kendi eliyle ölüm veya özgür ölüm anlamında “*autothanatos*” kelimesinin kullanıldığı görülmüş, bu kelimenin zamanla 17. yüzyılda İngilizce “*suicide*” (intihar) kelimesine dönüştüğü ve dolayısıyla, intihar kavramının eski Yunan mitolojisindeki ölüm tanrısı Thanatos’tan geldiği ileri sürülmüştür.² İntihar kavramıyla birlikte, aynı anlama gelecek şekilde “*özöldürüm*” veya “*özkıyım*” kelimelerinin kullanıldığı görülse de,³ bu kelimelerin yaygınlaştığını ve dilimize yerleştiğini söylemek güçtür.

¹ Nezahat **ARKUN**, İntiharın Psikodinamikleri, B. 2, İstanbul 1978, s. 25. ‘Nahr’ kelimesinin “hayvanın boğazını keserek öldürme, boğazlama” anlamı da bulunmaktadır. (Erişim: “<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/intihar>”).

² Bkz. Burcu **ERTEM**, Tıp Ceza Hukukunda Kendi Geleceğini Tayin Hakkının Yansıması Olarak Rıza ve Sınırları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2015, s. 554-555.

³ Aydınlanma Çağı’nın önemli isimlerinden İtalyan düşünür *Beccaria*’nın “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı ünlü yapıtını İtalyanca aslından çeviren Sami SELÇUK, ilgili bölümde özöldürüm (intihar) kelimesini kullanmıştır. Bkz. Cesare **BECCARIA**, Suçlar ve Cezalar Hakkında (Çev. Sami SELÇUK), B. 5, Ankara 2015, s. 165. Özkıyım kelimesinin kullanımına ise genellikle psikiyatri alanındaki eserlerde rastlanılmaktadır. Örneğin, bkz. Özlem **ÇETİN** –

İntihar konusu, esasen birçok bilim dalının ortak uğraş alanına giren çok boyutlu karmaşık bir konu olduğundan, intiharın farklı açılardan değişik pek çok tanımı yapılmıştır. İntihar sözlükte, “bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi” ve mecazen “hayatını tehlikeye düşürecek aşırı davranış veya iş” şeklinde tanımlanmıştır; intihar etmek ise, “kendini öldürmek” şeklinde tanımlanmıştır.⁴ Hemen belirtmek gerekir ki intihar, ölüm sonucunu kapsamaktadır. Bu nedenle, ölüm sonucu gerçekleşmeyen aşırı davranış veya iş, intihar olarak değerlendirilemez. Kişinin kendisini öldürmeye yönelik fiilleri sonucunda ölüm gerçekleşmediği takdirde, intihar girişimi veya intihara teşebbüsten söz edilmelidir.⁵ Söz konusu ayrıma uygun bir tanıma göre, “ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinenek yapılan olumlu veya olumsuz bir edimin doğrudan veya dolaylı sonucu olan her ölüm olayı”, “*intihar*”ken; bu şekilde tanımlanan ve fakat “ölüm sonucu gerçekleşmeden durdurulan edim”, “*intihar girişimi*”dir.⁶ Esasen bahis konusu tanım, intiharın kapsamını geniş belirlemiştir.⁷ İntihar, ‘kişinin kendi kendini öldürmesi’dir

Salih Saygın **EKER**, “*Şizofreni ve Özkayım*”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, C. 3, S. 4, 2011, s. 611 vd.

⁴ (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”). Ancak, intiharın sadece toplumsal ve ruhsal nedenlerden kaynaklandığı ileri sürülemez.

⁵ Yaprak **ÖNTAN**, “*İntihara Yönlendirme Suçları*”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 845. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) de intihar konusunu, intihar ve intihar girişimi olarak ayrı ayrı incelemektedir. (Erişim: “<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>”).

⁶ Emile **DURKHEIM**, İntihar: Toplumbilimsel İnceleme, (Çev. Özer OZANKAYA), Ankara 1986, s. 4.

⁷ Fransız sosyolog *Durkheim*, din korkusuyla kendisini öldürmeye cesaret edemeyen kişilerin, ölüm cezasını gerektirir bir davranışta bulunarak aynı sonuca ulaşmak istemelerini de (ölüme yol açacak dolaylı bir davranışta bulunma) intihar saymaktadır. Bkz. ARKUN, s. 25-26. Ayrıca bkz. Özgün **ÖZYÜKSEL**, İntihara Yönlendirme, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul

şeklindeki bir tanım da,⁸ eksik ve kapsamı geniş bir tanımdır. Nitekim örneğin, kişinin kendini kazara veya istemeden öldürmesi durumu intihar değildir.

İntiharın en benimsenen tanımlarından biri, *kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürmesidir*.⁹ Bu tanımlamayı yaptıktan sonra, bu sefer, ceza hukukunun bazı temel kavramlarından faydalanılarak, intiharın kapsamına ilişkin başka belirlemeler de yapmak gerekir.

İntihar, aşağıda açıklanacağı üzere cezalandırmaya konu bir fiil değildir. Ancak, normatif bir kavram olarak, intiharı tıpkı cezalandırmaya konu bir fiil gibi maddi ve manevi unsurdan hareketle tanımladığımızda; intihar, *kişinin kendini kasten öldürmesidir*. İntiharda fiili bizzat kişinin kendisi gerçekleştirmelidir. İntihar fiili bakımından kişinin, intihar kastı (kendini bilerek ve isteyerek öldürme kastı) dışında belirli bir saikle veya amaçla hareket etmesi gerekli değildir. İntihara teşebbüs

2015, s. 6. Yazar, öldürüleceğini bilerek yalnızca şehit olmak için gizlendiği siperden çıkıp koşmaya başlayan askerin durumunu intihara örnek vermiştir. Ancak, bu örnekler intihar kapsamında değerlendirilemez. Zira verilen örneklerde ölüm sonucuna neden olan fiil, başkası tarafından kasten gerçekleştirilmektedir. Ancak, örneğin, yüksek hızlı tren seyir hâlindeyken, ölmek için bu trenin önüne bir anda bilerek ve isteyerek atlayan ve bunun sonucunda ölen kimsenin durumu intihar kapsamındadır. Ayrıca, bu örnekte, tren sürücüsünün bu fiile yönelik kast veya taksiri bulunmamaktadır.

⁸ Ejder **YILMAZ**, Hukuk Sözlüğü, B. 4, Yetkin Yay., Ankara 2010, s. 357; Ali **PEHLİVAN**, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İntihara Yönlendirme Suçu”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Edt. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2013, s. 264.

⁹ Mehmet Emin **ARTUK**, “Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu”, MÜHF-HAD., C. 8, S. 1-3, 1994, s. 7; Hasan **SINAR**, “İntihara Yönlendirme”, Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar, C. II, İstanbul 2017, s. 59. Benzer yönde bkz. Mustafa **ÖZEN**, “İntihara Yönlendirme Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Y. 6, S. 16, 2011, s. 32. “İntihar, kendisini öldürmeye karar vermiş bir kişinin bu kararını yerine getirerek kendini öldürmesidir”.

bakımından ise, “intihara teşebbüs kastı” ya da “intihara teşebbüs amacı”ndan söz etmek mümkün değildir.¹⁰ Bu itibarla intihara teşebbüsün varlığı ancak, intihar etmek isteyen bir kişinin intihar kastıyla, elverişli davranışlarla doğrudan doğruya icraya başlamasına ve fakat ölüm sonucunun gerçekleşmemesine bağlıdır.

Öte yandan, kişinin ölüm sonucu bakımından olası kastının bulunduğu, başka bir ifadeyle ölüm sonucu öngörülüp kabullenilerek fiilin gerçekleştirildiği hâlleri, hukuken intihar kapsamında değerlendirmemek gerekir. Örneğin, maden ocağında göçük altında kalan ve kendi hayatını bir anlamda feda etmeyi göze alarak elindeki tek gaz maskesini yanındaki kişiye veren bir madencinin bu fiili intihar değildir.¹¹ Dolayısıyla, intiharın kapsamını doğrudan kastla gerçekleştirilen fiillerle sınırlı tutmak gerekir. Aksi hâlde, intihara yönlendirme suçları bakımından cezai sorumluluğun sınırları aşırı ölçüde genişleyebilecektir.¹² Bu durum, kişilerin yaşam tarzlarının bazı yönlerden kriminalize edilmesi anlamına da gelecektir.¹³ Bilmeden veya istemeden ya da doğrudan doğruya istediği netice kendi ölüm sonucu olmamasına rağmen, kendi ölümüne neden olan bir

¹⁰ Karşı yönde bkz. Celal **ODAĞ**, İntihar (özkıyım): Tanım-Kuram-Sağaltım, B. 2, İzmir 2002, s. 27. İntiharı ve intihara teşebbüsü iki ayrı davranış olarak ele alan Amerikalı psikolog *Shneidman*, intiharda yaşamın yok edilmesinin; ‘parasuisid’ olarak adlandırdığı intihara teşebbüste ise, yaşam değişiminin amaçlandığını ileri sürmektedir.

¹¹ Karşı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 7, dn. 30. Yazar, bu fiili intihar olarak yorumlamaktadır.

¹² Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 7-8. Yazar, koah hastası veya akciğer kanseri bir kişinin sigara içmesini, ölüm sonucu bakımından olası kastın bulunduğu hâllere örnek göstermiştir. Ancak, burada, ölüm sonucu bakımından olsa olsa bilinçli taksir söz konusudur. Yine örneğin, şeker hastası bir kişinin kek yiyerek şeker komasına girmesi veya karaciğer yağlanması ardından siroz hastalığına yakalanan bir kişinin alkol alması durumunda, ölüm sonucunun istendiğini söylemek güçtür.

¹³ ERTEM, s. 642, dn. 1728. “(...) şeker hastası olduğunu bildiği eşine, onun ısrarı üzerine kek yapan kişi, herhalde onun intiharına yardım etmemektedir. Nitekim eşinin ölümü, öyle olması gerekir ki, hayatın olağan akışına göre isteyeceği son şeydir”.

kişinin bu fiili, intihar olarak değerlendirilemez. Gerçekten, ‘taksirle veya olası kastla intihar eden (!)’ bir kişiyi başka bir kimsenin doğrudan kastla intihara yönlendirdiğinin izahı da hukuken oldukça güçtür.

İntihar, pek çok yöntemle ve çoğunlukla icrai bir davranışla gerçekleştirilebilen bir fiildir.¹⁴ Ancak, örneğin, yüzmeyi bilen ve denize açıldıktan belli bir süre sonra intihar etmeye karar veren bir kimsenin, kendisini hareketsiz bırakması ve bu suretle boğulması, ihmali davranışla gerçekleşen bir intihardır. Yine örneğin, doğrudan doğruya ölmek için kendini aç ve susuz bırakan bir kişinin bu fiili, ihmali davranışla gerçekleşen bir intihardır. Bilindiği üzere, aç ve susuz kalmanın nihai sonucu ölümdür. Her ne kadar ölüm sonucu hemen gerçekleşmese de, mademki intihar, kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürmesidir; ihmali bir davranış sergileyerek kendi ölümüne doğrudan doğruya sebep olan kişinin bu fiilinin de, intihar olarak değerlendirilmesine bir engel yoktur. Ancak, intiharın ihmali bir davranışla gerçekleştirilebileceğinden söz ettiğimizde de, doğrudan kastla gerçekleştirilen fiillerin anlaşılması gerekir. Bu itibarla örneğin, aşağıda değinileceği üzere “açlık grevi” veya “ölüm orucu” adı verilen davranış biçimlerini intihar olarak değerlendirmemek gerekir.

Belirtmek gerekir ki, kişinin iradesinin cebir veya tehditle sakatlanarak intihara mecbur edildiği, gerçekleştirdiği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş ya da söz konusu yeteneği ortadan kaldırılmış kişinin intihara sevk edildiği hâllerde, kişinin iradesi ya hiç yoktur ya da farklı karar verme ve hareket etme imkânı ortadan kalktığı için sakatlanmıştır. Bu gibi hâllerde, kişi kendi serbest iradesiyle intihar

¹⁴ İntihar, icrai veya ihmali bir davranışla gerçekleştirilebilir. Bkz. SINAR, s. 59; ÖZYÜKSEL, s. 6.

kararı vermiş ve bunu uygulamış değildir.¹⁵ Rıza yeteneğinin olmadığı ve irade sakatlığının bulunduğu durumlarda, özgür bir seçimle gerçekleştirilen bir intihardan söz etmek mümkün değildir.¹⁶

“Dünya Sağlık Örgütü” güncel verilerine göre dünyada ortalama “her kırk saniyede bir kişi”; yılda ise yaklaşık 800.000 kişi intihar etmekte ve bu sayıdan çok daha fazlası intihara teşebbüs etmektedir.¹⁷ “Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)” güncel verilerine göre ise, Türkiye’de intihar sonucu gerçekleşen ölüm sayısı 2018’de 3.342 iken 2019’da 3.406’dır.¹⁸ Sadece bu istatistikler dahi,¹⁹ intiharın ve intihara teşebbüsün ne denli yaygın olduğunu göstermektedir. İntihar konusu, Türkiye’de güncelliğini yitirmeyen ve sıklıkla tartışılan bir konudur.

İntiharın, her şeyden önce psikolojik bir olgu olduğu belirtilmektedir.²⁰ İntihar eden kişilerin intihar öncesi içinde bulunduğu ruhsal duruma,²¹ intihar sebeplerine

¹⁵ Meral **EKİCİ ŞAHİN**, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul 2012, s. 284-285. Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 8-9. Yazar örneğin, tehditle intihara zorlanan bir kişinin kendini öldürmesini, gönülsüz ve fakat kasten gerçekleştirilmiş bir intihar olarak değerlendirmektedir.

¹⁶ ERTEM, s. 397.

¹⁷ (Erişim: “<https://www.who.int/news-room/detail/09-09-2019-suicide-one-person-dies-every-40-seconds>” ve “<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>”).

¹⁸ (Erişim: “<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=intihar>”).

¹⁹ Dünyada verilerle intihar gerçeğine ilişkin bkz. (Erişim: “<https://teyit.org/intihar-dosyasi-1-dunyada-verilerle-intihar-gercegi/>”). Türkiye’de intiharlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. (Erişim: “<https://teyit.org/intihar-dosyasi-ii-turkiyede-intiharlar/>”). İntiharları açıklamaya yönelik argümanlara ilişkin bkz. (Erişim: “<https://teyit.org/intihar-dosyasi-iii-intiharlari-aciklamak-icin-basvurulan-harcialem-argumanlar/>”).

²⁰ ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 7; Kâmil **ALPTEKİN** – Veli **DUYAN**, İntihar ve İntiharı Önleme, İstanbul 2012, s. 22.

yönelik yapılan araştırmaların hemen hemen hepsinde dikkat çekilmektedir. Bir toplumdaki intihar oranlarının çokluğu veya azlığının, o toplumun ruh sağlığı derecesinin bir göstergesi olduğu ileri sürölmektedir.²² Nitekim intiharın, önemli bir “halk sağlığı sorunu” olarak ele alındığı görölmektedir.²³

Öte yandan, sadece akıl hastalarının intihar ettiği, bir insanın akıl hastası olmadıkça intihar etmeyeceği ileri sürölmüşse de,²⁴ böyle kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Her ne kadar, akıl hastalarında intihar olaylarına sıklıkla rastlanabilse de, intihar eden kişilerin tümünü “tam veya kısmi akıl hastası” kabul etmek mümkün değildir. Zira intihar, beynin bir hastalığı değildir.²⁵ Buna rağmen, intihara yönlendirme suçlarını düzenleyen TCK m. 84’ün gerekçesinde, “algılama yeteneğinin olmaması nedeniyle veya yakalandığı hastalıktan kaynaklanan acı ve ızdırabın etkisiyle” kişilerde intihar eğiliminin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Ancak, intihar eden kişilerin hepsinin algılama yeteneğinin olmadığı ya da hasta olduğu yönündeki bir tespit doğru değildir.²⁶ Aksi kabulde, TCK m. 84/1’in uygulama alanı aşırı ölçüde daralacak ve neredeyse tüm intihara yönlendirme fiilleri TCK m. 84/4 kapsamında

²¹ İntiharla sonuçlanmayan zihinsel acıların sayısı çok fazladır. Ancak, neredeyse her intiharın gerisinde zihinsel olarak çekilen acıların var olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Antoon A. LEENAARS, “Edwin S. Schneidman on Suicide”, Suicidology Online Journal, 2010, s. 17.

²² Bkz. ARTUK, “Mukayeseli Hukuk”, s. 8.

²³ ALPTEKİN – DUYAN, s. 19. Türkiye Psikiyatri Derneği’nin konuyla ilgili açıklaması için bkz. (Erişim: “<https://www.psikiyatri.org.tr/1926/intihar-onemli-bir-halk-sagligi-sorunudur>”).

²⁴ Bu düşünceler hakkında ayrıntılar için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 10-11.

²⁵ LEENAARS, s. 17.

²⁶ ÖNTAN, s. 848, dn. 22; ARTUK, “Mukayeseli Hukuk”, s. 7-8.

değerlendirilebilecektir.²⁷ Bununla birlikte, intihara teşebbüs eden kişilerin akıl hastalığının olabilmesi ihtimali nedeniyle, Yargıtay, suç şüphesi altında bulunan şüpheli ve sanıklardan, intihara teşebbüs etmiş olanların, cezai ehliyetlerinin tam olup olmadığının belirlenmesi gerektiğine çeşitli kararlarında dikkat çekmektedir.²⁸

Toplumların intihar oranlarına ilişkin olarak yapılan istatistiki araştırmalara göre intihar oranının, çeşitli toplumsal olaylara paralel olarak azalmış veya artmış olması

²⁷ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 11-12.

²⁸ “Sanığın (...), daha önceleri sinir ilaçları kullandığını beyan etmesi, tanık ifadelerine göre olaydan sonra "karımı öldürdüm bende ölmeliyim" diye söyleyip kendisini yüksekten atarak intihara teşebbüs etmesi karşısında; (...) akli durum ve cezai ehliyeti konusunda (...) rapor aldırılması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiş (...)”. Yar. 1. CD., E. 2011/1474, K. 2011/5621, T. 03.10.2011. “Sanığın olaydan bir süre önce kendisinin ve eşi maktûlenin tanık F.. K.. ile aralarındaki sapkın ilişkinin çevreden duyulması nedeniyle bunalıma girdiğini ve intihara teşebbüs ettiğini beyan etmesi, depresif nöbet tanılarıyla iki kez hastanede yatarak tedavi görmesi karşısında her ne kadar sanık müşahade altına alınarak düzenlenen Dr. Ekrem Tok Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Sağlık Kurulu raporunda, sanığın davranışlarını yönlendirme yeteneğini kısmen ve ileri derecede etkileyecek akıl hastalığı bulunmadığı ve ceza ehliyetinin tam olduğu belirtilmiş ise de; sanığın cezai ehliyeti konusundaki her türlü şüphenin ortadan kaldırılması amacıyla (...) suçu işlediği sırada ve şimdiki hali itibariyle akli durumu ve ceza ehliyeti konusunda rapor aldırılması (...)”. Yar. 1. CD., E. 2010/5498, K. 2011/5805, T. 10.10.2011. “Olay tarihinde ilaç içerek intihara teşebbüste bulunan sanığın şuuru yarı açık ve baygın şekilde hastaneye getirildiği, nöbetçi doktor olarak görev yapan yakınanın sanığın midesini yıkamak için sonda takmaya çalıştığı sırada kendisine gelen, suç tarihinde on sekiz yaşını doldurmamış olan sanığın odada bulunan eşyalara ve yakınana saldırdığı anlaşılmakla, sanığın işlediği eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu eylemle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olup olmadığı ile önemli derecede söz konusu bu yeteneklerini azaltacak bir hastalığının bulunup bulunmadığı hususunda Adli Tıp Kurumu’ndan rapor aldırılarak (...)”. Yar. 2. CD., E. 2009/4893, K. 2010/6735, T. 04.03.2010.

karşısında, intiharın sosyolojik bir olgu olduğu da belirtilmektedir.²⁹ Esasen intihar, salt hukukun değil; aynı zamanda, tıp bilimi ile sosyal bilimler alanındaki birçok bilim dalının uğraş alanında olan çok boyutlu karmaşık olgudur. Bu nedenle, farklı bilim dalları, kendi özgün metotları yoluyla intihar olgusunu ele almakta, amaçlarına göre incelemektedir. Dolayısıyla söz gelimi, sosyoloji, felsefe ya da teoloji bilimi ile psikoloji ya da psikiyatri biliminin çok boyutlu intihar olgusuna yaklaşımları aynı olmayabileceğinden; bilim dallarının temel aldığı değer parametrelerin, yöntemlerin, amaçların, kendi alanları kapsamında olacağının göz önünde tutulması da gerekir.³⁰

İntihar, “sapma” ya da “sapıcı davranış” olması nedeniyle kriminoloji biliminin de inceleme konusunu oluşturmuştur. Toplumun beklentilerinden veya toplumun uygun gördüğü şekilden farklı olan davranışlara sapma ya da sapıcı davranışlar denir.³¹ İntiharla ilgili olarak, kişinin aslında başkalarına karşı olan öfkesini kendisine yönelttiği ve dolayısıyla başkalarına karşı değil de kendisine öldürmek için saldırdığı yorumu

²⁹ Özellikle *Durkheim*'in ortaya koyduğu sosyolojik analizde, psikolojik bir olgu olduğuna şüphe bulunmayan intiharın aynı zamanda sosyolojik de bir olgu olduğu ortaya konmuştur. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 13-14. İntihar oranlarının, salt kişisel temelde, kişilerin tek tek tedavisiyle düşürülemeyeceği tıp mensupları tarafından kabul edilmekte; intiharla mücadelede toplumsal korumaya odaklanan önleme çalışmaları, yani toplumsal ortak bilincin tesisine yönelik çalışmalar üzerine yoğunlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca intihar olgusunun psikolojik, sosyolojik, multi-disipliner bir çerçevede incelenmesinin, intiharın önlenmesine yönelik çalışmaların başarı oranını artıracığı ifade edilmiştir. Bkz. ALPTEKİN – DUYAN, s. 15 ve 21.

³⁰ ERTEM, s. 551.

³¹ Sapma, suç kavramından daha geniş ve belirsizdir. Nitekim her sapma, ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmaz. Bkz. Füsun SOKULLU AKINCI, *Kriminoloji*, B. 11, Beta Yay., İstanbul 2014, s. 36-37.

yapılmaktadır.³² Öte yandan, toplum nezdinde sapıcı bir davranış olan intihar, ahlak ve din temelli muhafazakâr düşüncelerin etkisiyle, tarih boyunca çeşitli yer ve zamanlarda olduğu gibi, hâlen ahlak ve/veya dinle ilgili olarak mütalaa edilebilmektedir.³³ Nitekim bu anlayış, TCK m. 84'ün gerekçesine de yansımış ve gerekçede, “*ahlaken tasvip edilmeyen bir tasarruf olan intihar veya intihara teşebbüs olgusu*” şeklindeki ifadelerle yer verilmiştir.

B. HUKUKİ YÖNDEN İNTİHAR

1. Genel Olarak

Öğretide bazı yazarlar,³⁴ intiharın suç teşkil etmemekle beraber hukuka aykırı bir fiil olduğunu; başka bazı yazarlar ise,³⁵ intihar eden kişinin fiilinin hukuk düzenine

³² Bu nedenle, toplumda intiharın çok olması hâlinde insan öldürmenin az olacağı da ileri sürülmüştür. Bkz. Doğan **SOYASLAN**, *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*, B. 3, Yetkin Yay., Ankara 2015, s. 189. Ancak, intihar ve öldürme suçları arasında mutlak bir ‘ters orantı’ ilişkisinin var olduğu ve her intiharın mutlak olarak, kişinin başkalarına olan öfkesinin bir dışı vurumu olduğu söylenemez.

³³ Bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 10; Mahmut **KOCA**, “*İntihara Yönlendirme Suçu*”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Y. 5, S. 12, 2010, s. 21; Suat **ÇALIŞKAN**, “*İntihara Yönlendirme*”, 2019, (Erişim: “<https://www.hukukihaber.net/intihara-yonlendirme-makale.6940.html>”).

³⁴ Sahir **ERMAN** – Çetin **ÖZEK**, *Ceza Hukuku Özel Bölüm Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490)*, İstanbul 1994, s. 76; Uğur **ERSOY**, “*İntihara Yönlendirme Suçu*”, *TBBD.*, S. 136, 2018, s. 92. Yazarlar, intihara teşebbüs edenin fiilinin hukuka aykırı olduğunu, söz konusu fiile katılanların bu nedenle cezalandırıldığını ileri sürmektedirler. Benzer şekilde, intihar fiilinin hukuka aykırı olduğunu ileri süren görüş için bkz. PEHLİVAN, s. 283.

³⁵ Ayhan **ÖNDER**, *Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar*, İstanbul 1994, s. 78; Nur **CENTEL** – Hamide **ZAFER** – Özlem **YENERER ÇAKMUT**, *Kişilere Karşı*

aykırı olmadığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, intihar bir yandan, yaşama hakkının bizatihi hakkın sahibi tarafından ihlâl edilmesi olarak yorumlanmış;³⁶ öte yandan, yaşam hukuki değerini, kişinin kendisinin ihlal etmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.³⁷ Her ne kadar, intihar hakkının olup olmadığının pratikte bir anlam ifade etmediği belirtilse de,³⁸ konuyla ilgili tartışmalar mevcuttur. İşte, yukarıda anlatılanlar dışında, felsefi bir sorun olarak da görülen intiharın,³⁹ burada hukuki yönünü tartışmak gerekir.

“İntihar”ın kişi için bir hak olmadığı;⁴⁰ aksine, yaşamın bir hak olmasının yanı sıra bir görev ve zorunluluk olduğu ileri sürülmektedir.⁴¹ Öte yandan kişinin, yaşama

İşlenen Suçlar, C. 1, B. 3, Beta Yay., İstanbul 2016, s. 84; ERTEM, s. 552. Yazar, intihar fiilinin ceza hukuku yönünden hukuka aykırı olmadığını belirtmektedir.

³⁶ PEHLİVAN, s. 264; Ahmet **YAVUZ**, “*Mukayeseli Hukukta Yaşama Hakkı*”, Adalet Dergisi, S. 48, 2014, s. 114.

³⁷ ERTEM, s. 551.

³⁸ Ertuğrul Cenk **GÜRCAN**, “*Ötanazi: Yaşama Hakkı Açısından Bir Değerlendirme*”, AÜHFD., C. 60, S. 2, 2011, s. 267.

³⁹ Fransız yazar *Albert Camus*’a göre, “ciddi tek bir felsefi sorun vardır: İntihar”. Yaşamın, yaşanmaya değip değmeyeceğine karar vermek, felsefenin temel sorusunu cevaplar. Bkz. George **MINOIS**, *İntiharın Tarihi: İstemli Ölüm Karşısında Batı Toplumu* (Çev. Nermin Acar), Ankara 2008, s. 11.

⁴⁰ “*Kişinin kendi kendini öldürme hakkının tanınması kişinin kişi olmak itibarıyla başlı başına bir değer olduğunu inkâr etmek demektir. Yaşama hakkı, kişinin kişi olmasına bağlı vazgeçemeyeceği temel bir haktır. (...) Ayrıca bu hak kişinin ailesine ve topluma karşı ödev ve sorumluluklarını da içerir (Ay m. 12/2). Demek ki kişi sadece ve sadece kendisi için yaşamamakta, aynı zamanda aile ve toplum için de yaşamakta ve dolayısıyla bunlara karşı da yaşam borcunu yerine getirmekle görevli olmaktadır*”. Bkz. Doğan **SOYASLAN**, “*Türk Hukuk Düzeni ve Açlık Grevi Yapan Kişilere Müdahale Sorunu*”, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 3, 1990, s. 273. Aynı yönde bkz. Bahri **SAVCI**, *Yaşam Hakkı ve Boyutları*, Ankara 1980, s. 32. Yazara

hakkı konusunda da özgür iradesiyle değerlendirme yapmak hakkına sahip olduğu, yani hayatına son verip vermemekte serbest olduğu, yaşama mecburiyeti şeklinde bir yükümlülüğünün olmadığı ifade edilmektedir.⁴² Nitekim ceza normları aracılığıyla kişiye kendi hayatını veya sağlığını koruma yükümlülüğünün verilmesi mevzu bahis olamaz.⁴³ Yaşam, tıpkı sağlık gibi kişiye zorla dayatılamaz.⁴⁴ Gerçekten örneğin kişiler, tehlikeli sporlarla uğraşabilir ya da hiç spor yapmayabilir, sigara içebilir, zararlı besinleri tüketebilirler. Dolayısıyla, yaşama yükümlülüğü, sağlıklı yaşama yükümlülüğü gibi söylemlerin bireysel özgürlüklerin korunmasını esas alan bir hukuk devletinde kabul göremeyeceğini belirtmek gerekir.⁴⁵

göre, yaşam, feragat edilemeyecek bir kişilik hakkıdır. Kişi, insanlığından vazgeçemeyeceği gibi, kendini öldürme gibi bir fiille, kişiliğinden de vazgeçemez.

⁴¹ “Gerçekten her ne kadar Anayasa’nın 17. Maddesinde yaşamının bir hak olduğu belirtilse de yaşamak bir hak değil görevdir”. Bkz. Doğan **SOYASLAN**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 10, Yetkin Yay., Ankara 2014, s. 154; Osman **YAŞAR** – Hasan Tahsin **GÖKCAN** – Mustafa **ARTUÇ**, Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. 2, B. 2, Adalet Yay., Ankara 2014, s. 2815. Bilindiği üzere yaşama hakkı, hukuki düzenlemelerde görev değil, hak olarak yer almaktadır. Ancak, hukuki yönden olmasa da, şair *Ataol Behramoğlu*’nun bir şiirinde dile getirdiği gibi: “(...) Yaşamak görevdir yangın yerinde Yaşamak, insan kalarak”.

⁴² Bahri **ÖZTÜRK**, “Yaşama Hakkı ve İşkence Yasağı”, İKÜHFD., C. 2, S. 1-2, 2003, s. 56; Yener **ÜNVER**, “Ölmek Hakkı mı, Yaşamak Zorunluluğu mu?”, 2011, (Son erişim tarihi-17.02.2020: <http://www.sagliginsesi.com.tr/olmek-hakki-mi-yasamak-zorunlulugu-mu-4802yy.htm>). Benzer yönde bkz. ERTEM, s. 557. Yazar, “yaşama yükümlülüğü” söyleminin, “kişi özerkliğinin ve buna bağlı olarak kendi geleceğini belirleme hakkının saf dışı bırakılmasına” neden olacağını belirtmektedir.

⁴³ Böyle bir yükümlülüğün verilmesinin, tuhaf bir hukuki görev ve sorumluluk teşkil edeceği ve hukuken izahının güç olacağı belirtilmiştir. Bkz. ARTUK, “Mukayeseli Hukuk”, s. 10; ÖNDER, s. 78; KOCA, s. 21.

⁴⁴ Bkz. ÖNTAN, s. 846.

⁴⁵ ERTEM, s. 557-558.

Öğretide ve karşılaştırmalı hukukta genel olarak, yaşam hakkının, “üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyecek bir hak” olarak benimsendiği görülmektedir. Dolayısıyla da, başka kimselerin, kişinin yaşamını sonlandırıcı hareketlerine ilişkin olarak ‘ilgilinin rızasının’⁴⁶ geçerli olmadığı kabul edilmektedir.⁴⁷ Öte yandan, ilgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olduğu TCK m. 26/2’deki ifadeden, “kişinin bizzat kendi yaşamı üzerinde tasarruf etme hakkının bulunmadığı sonucunun çıkarılamayacağı” ileri sürülmektedir.⁴⁸ Söz konusu görüşün haklılığını ortaya koymak açısından, intiharın suç olarak düzenlenmediği belirtilmektedir.⁴⁹

⁴⁶ TCK m. 26/2 hükmü şu şekildedir: “*Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez*”.

⁴⁷ Özlem **YENERER ÇAKMUT**, Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, İstanbul 2003, s. 153; Yusuf **YAŞAR** – Işıl **TURAN**, “*Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötanazi İlişkisi*”, MÜHF-HAD., C. 19, S. 1, 2013, s. 58; EKİCİ **ŞAHİN**, s. 263.

⁴⁸ Yener **ÜNVER**, “*Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi*”, Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 41. “*Kanımca, TCK m. 26/2’deki bu ifade, daha çok ilgili suçla korunan hukuksal değer in taşıyıcısının toplum veya Devlet olduğu, örneğin kamu idaresine, adliyeye veya devletin güvenliğine karşı suçlarda olduğu gibi, bireyin rızasının hukuken geçerli olmadığı suçların maddi konusunu ifade etmek için kullanılmıştır. Bu nedenle, yaşama hakkının bu maddedeki ibare nedeniyle bireyin tasarruf edemeyeceği bir hak olduğu görüşünün yerinde olmadığı düşüncesindeyim*”. Yazar, bu görüşünü özellikle ‘aktif ötanazi’ şeklindeki fiillerin cezalandırılmaması gerektiğini vurgularken ifade etmektedir. Ancak, aşağıda da belirtileceği üzere, taşıyıcısının toplum veya devlet olmadığı bir hukuki değer olarak yaşam varlığı, kişinin üzerinde ihlaline rıza göstermek suretiyle tasarruf edebileceği bir değer değildir.

⁴⁹ YAŞAR – TURAN, s. 59. “*Kişinin yaşamı üzerinde mutlak surette tasarruf etme hakkının olmadığı kabul edilmiş olsaydı - fail-mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşemeyeceği kuralı bir yana bırakılacak olursa - en azından ‘intihara teşebbüs’ eylemlerini gerçekleştiren kişi bakımından, bu hareketleri suç olarak kabul eden bir düzenlemenin söz konusu olması gerekirdi*”. Aynı yönde bkz. Bahri **ÖZTÜRK** – Mustafa Ruhan **ERDEM**, Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler, B. 5, Ankara 2007, s. 137. Yazarlar, “en temel insan hakkının

Bilindiği üzere, “en temel insan hakkı” olarak gösterilen “yaşam hakkı”, gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemelerle koruma altına alınmıştır.⁵⁰ Ancak, bu korumanın, kişinin kendine rağmen bir koruma olmayıp; üçüncü kişilerin hukuka aykırı müdahalelerine karşı bir koruma olduğu ileri sürülmektedir.⁵¹ Nitekim kural olarak,⁵² kişinin kendi davranışlarıyla, kendine ait hukuki değerler üzerinde gerçekleştirdiği sonuçlar, bir başka hukuki değeri ihlal etmedikçe ceza hukukunun yasak alanına girmez. Bir hak üzerinde tasarruf edilmesi söz konusu olduğunda ise, bu hakkın üçüncü bir

yaşam hakkı olduğunu, insan haklarının kullanılmasının hiç kimsenin ve hiçbir makamın onayına tabi olmadığını”, dolayısıyla da “kişinin, yaşama hakkı üzerinde tasarruf edebileceğini” ifade etmektedirler. Yazarlara göre de, “intiharın cezalandırılmaması, yaşam hakkının tasarruf edilebilir bir hak olduğunu” göstermektedir.

⁵⁰ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m. 2/1 hükmü şu şekildedir: “Herkesin yaşam hakkı yaşayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez”. Anayasa (AY) m. 17/1 hükmü şu şekildedir: “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir”. Yaşama hakkının bir temel hak olarak niteliği ise, AY m. 12’de açıklanmıştır: “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder”.

⁵¹ ÖZTÜRK, “Yaşama Hakkı”, s. 51; ÜNVER, “Ötanazi”, s. 37 ve 57; EKİCİ ŞAHİN, s. 262-263; YAŞAR – TURAN, s. 59. Karşı yönde bkz. Özge DEMİRÖRS – Sevinç ARSLAN HIZAL, “Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi”, AÜHFD., C. 65, S. 4, 2016, s. 1483. Yazarlar, yaşam hakkının kişinin kendisine karşı dahi korunan bir hak olduğunu ileri sürmektedirler.

⁵² İstisnai olarak örneğin, TCK m. 91/3 gereğince, “organ veya doku satın alan, satan, satılmasına aracılık eden kişiler” cezalandırılmaktadır. “Organ satan” ibaresi, kendi organını satanları da kapsamakta olup, kişiyi kendi vücut dokunulmazlığını ihlal ettiği gerekçesiyle cezalandıran bu hüküm, fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmaması ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu suçun “Topluma Karşı Suçlar”dan, “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” içerisinde düzenlenmesinin isabetli olacağı belirtilmiştir. Bkz. Tuğrul KATOĞLU, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, AÜHFD., C. 61, S. 2, 2012, s. 663-664.

kişinin müdahalesiyle zarar görmesi anlaşılır. Bu nedenle, üçüncü kişinin müdahalesi olmadan yapılan fiiller, hukuk tekniği bakımından yaşam hakkından vazgeçmeye rıza kavramıyla açıklanamaz. Bu görüş doğrultusunda, kişinin kendi yaşamını kendi fiiliyle sona erdirdiği durumların, hukuki alanın tamamen dışında kaldığı ileri sürülmektedir.⁵³ Dolayısıyla, Alman öğretisinde olduğu gibi, intiharın hukuk dışı bir alanda yer aldığı savunulmuştur.⁵⁴

Kişinin, kendi yaşamı üzerinde serbestçe tasarruf etme yetkisinin bulunmadığı ve dolayısıyla, “intihar etme hakkı” veya “ölme hakkı” gibi kavramlardan bahsetmek yoluyla intihara hukuken “meşruiyet” kazandırılmayacağı da ileri sürülmektedir.⁵⁵ Gerçekten de, intihara meşruiyet kazandırılıp onun rasyonalize edilmesi, oldukça tehlikeli sonuçlara yol açabilir. Belirtmek gerekir ki, ölme hakkı ihdası, sonuçları itibarıyla yalnızca ceza hukukunu etkilemekle kalmayıp, “özellikle korunması gerekli hassas gruplar yönünden koruma zayıflığına da” neden olabilecektir. Şayet “yaşam hakkının mutlak olmadığı bir kez kabul edilirse; bu durum, kişilerin kendi özerkliği ile sınırlı kalmayacak ve yaşam hakkına örülen mutlak koruma duvarının yıkılması veya hakkın özünün erozyona uğraması” söz konusu olabilecektir.⁵⁶ Avrupa İnsan Hakları

⁵³ Barış **ERMAN**, Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 126; Hamide **TACİR**, Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı, XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 288-289. Karşı yönde bkz. Metin **FEYZİOĞLU**, “Açlık Grevi”, AÜHFD., C. 43, S. 1-4, 1993, s. 163; SAVCI, s. 18-19.

⁵⁴ ERMAN, s. 126. Ancak, aşağıda değinileceği üzere, 2015 yılında yapılan düzenlemeyle, Alman Ceza Kanunu’nda “intihara ekonomik teşvik” suç sayılmıştır.

⁵⁵ KOCA, s. 19. TCK m. 84’ün gerekçesinde de, “kişinin bu şartlar altında hayatını sona erdirmeye yönündeki iradesinin hukuki geçerliliği söz konusu değildir. Başka bir deyişle, belirtilen durumlarda hukuken muteber bir iradeden söz etmek mümkün değildir” şeklindeki ifadeler yer verilmiştir.

⁵⁶ ERTEM, s. 553, 586 ve 587.

Mahkemesi (AİHM) de, aşağıda değinileceği üzere, yaşam hakkının ölme hakkını içermediğini belirtmektedir.

Türk ceza hukuku bakımından, kişinin kendi yaşam değeri üzerinde (üçüncü kişilerin nedensel katkısıyla – müdahalesiyle) tasarruf edemeyeceğine dair kabulün temel normatif dayanağını, intihara yönlendirme suçlarını düzenleyen TCK m. 84 oluşturmaktadır. Ancak, bu durum intihar fiilinin, *kanunilik ilkesi* gereğince,⁵⁷ ceza hukuku yönünden hukuka aykırı olduğunu göstermemektedir. Zira söz konusu normla ceza hukuku yönünden, intihar eden kişinin fiiline değil; üçüncü kişilerin intihara yönlendirme fiillerine yönelik bir haksızlık öngörülmüştür.⁵⁸ Öte yandan bu durum, intihar fiillerinin tamamen hukuk dışı bir alanda yer almadığını da göstermektedir.

2. İntihar Fiilinin Cezalandırılması Sorunu

İntihar fiilinin cezalandırılması gereken bir fiil olup olmadığı yönündeki tartışmalar çok eskilere dayanmaktadır.⁵⁹ Antik Yunan filozofları *Platon* ve *Aristoteles*

⁵⁷ “Modern ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan kanunilik ilkesi; kanunun tekelciliği, kanunun açık ve kesin olması ve kanunun geçmişe uygulanmazlığı olmak üzere, üç alt ilkeyi” içermektedir. Ayrıntılar için bkz. Nevzat **TOROSLU**, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, Savaş Yay., B. 17, Ankara 2012, s. 38-69; Güneş **OKUYUCU ERGÜN**, “*Yeni Türk Ticaret Kanununda Öngörülen Haksız Rekabet Suçunun Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi*”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 29, S. 3, 2013, s. 150-151.

⁵⁸ ERTEM, s. 552 ve 556.

⁵⁹ Ayrıntılar için bkz. Sibel **İNCEOĞLU**, *Ölme Hakkı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999, s. 44-54. Yine, intiharı suç olarak kabul eden toplumlara ve bu suçun farklı toplumlardaki karşılıklarıyla ilgili ayrıntılar için bkz. MINOIS, s. 15 vd.

tarafından, intiharın kınanması ve cezalandırılması gereken bir fiil olduğu,⁶⁰ Helenistik felsefenin en önemli akımlarından biri olan *Stoacılık* akımının etkisiyle ise, intiharın faziletli bir insanın fiili olduğu belirtilmiştir.⁶¹ *Epikürosçular* ve *Stoacılar*, kişinin yaşama hakkı gibi, ölme hakkına da sahip olduğunu savunmuştur.⁶² Antik Yunan kentlerinde intiharla ilgili bazı yasal düzenlemelere rastlanmakta olup örneğin Atina kanunlarında, intihar ancak devletin izni dışında yapıldığı zaman cezalandırılmaktaydı. “İntiharın izne bağlı tutulması” hususu, “intihar fiillerini denetim altında tutmak” amacını taşıyordu.⁶³ Roma İmparatorluğu’nda ise, ilk dönemlerde intihar eden kişi ağır bir şekilde cezalandırılmışsa da,⁶⁴ Cumhuriyet döneminin sonundan itibaren ve

⁶⁰ *Pisagorcular* da bu konuda benzer tutum sergilemiştir. Bkz. MINOIS, s. 58.

⁶¹ *Platon*, “intiharın devlete karşı bir itaatsizlik olduğu gerekçesiyle” intihar eden kimseye “cenaze töreni” düzenlenmesine karşı çıkarak, bu kimsenin “siteden uzak bir yere gömülmesi gerektiğini” belirtir. *Aristoteles*’e göre ise “intihar, toplumsal bir sorumsuzluk örneği ve devlete karşı bir saldırı” niteliğindedir. Öte yandan, *Stoa Okulu* taraftarlarına göre ise, “intihara yönelen kişi ne Tanrı’ya ne de topluma karşı sorumludur. Yaşamak kadar doğal olan ölmeyi tercih eden kişi kendi kaderinin efendisidir”. Ayrıntılar için bkz. Neslihan ŞEN, “Batı Düşünce Tarihinde İntiharın Algısal İnşası”, *Kaygı Dergisi*, S. 11, 2008, s. 191-203. Ancak, *Platon*, mahkûmiyet, çok ağırlı ve iyileşemez bir hastalık, sefil hayat hâlleri içinde intihar edenlerin cezalandırılmaması gerektiğini savunur. Bkz. PLATON, *Yasalar* (Çev. Candan ŞENTUNA - Saffet BABÜR), İstanbul 1998, s. 368-369.

⁶² MINOIS, s. 56-58. *Atina*, *Sparta*, *Thebai* gibi bazı kent devletleri haricinde, intihar veya intihara teşebbüs edenler cezalandırılmamıştır.

⁶³ Bkz. KOCA, s. 22.

⁶⁴ Roma toplumunda her sınıf kendine mahsus kanunlara tâbidir. Dolayısıyla, intihar ile ilgili olarak hür insan, köle ve askerlere uygulanan kurallar farklıdır. Ayrıntılar için bkz. Mehmet Emin ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, *SÜHFD.*, C. 4, S. 1-2, 1994, s. 114-117. “Hür insanların intihar haklarının tanındığı Roma’da, kişinin kendi üzerinde sahip olduğu intihar hakkını başkası aracılığıyla da kullanabileceği kabul ediliyordu”. Buna karşılık, “kölelerin yaşama yükümlülükleri olduğu için, kendi yaşamlarına son vermek veya bunu başkasından talep etme hakları da yoktu”. Bkz. Mehmet Emin ARTUK, “Talep Üzerine Öldürme”, *MÜHF-HAD.*, C. 7, S. 1-3, 1992-1993, s. 21. Sosyal bir tabu olarak intiharın, bir

İmparatorluk döneminde, Yunan felsefesini öğrenen Romalılar tarafından “intihar, yaşama son vermenin hoş bir şekli” olarak benimsenmiş ve yasaklanmamıştır.⁶⁵

Avrupa’da 6. yüzyıla kadar intihar, ne Sivil hukuk ne de Kilise hukuku tarafından cezalandırılmıştır. 5. yüzyılın sonlarından itibaren ise Kilise, intiharı cezalandırmaya başlamıştır. Çünkü intiharın “en büyük günahlardan biri” olduğu benimsenmiş ve dolayısıyla intihar edenin cezalandırılması gerektiği fikri hâkim olmuştur. Daha sonra Kilise hukukundan etkilenerek intiharı cezalandıran Sivil hukukun intihara karşı tepkisi, yerine ve geleneklere göre değişiklikler göstermiştir. İntihar, 18. yüzyıla dek, intihar edenin mallarının müsadere edilmesi yoluyla cezalandırılmıştır. Ancak, özellikle Ortaçağ’da Kilise hukukunun tesiriyle, intihar eden kimsenin bedenine çeşitli cezalar uygulanmıştır.⁶⁶ Öte yandan intihar, İslam hukukunda da yasaklanmış ve büyük günahlardan sayılmıştır. Öyle ki, intihar etmek, İslam dinine

başkaldırı niteliğinin olduğu da ifade edilmiştir. Öyle ki, hürlere intihar hakkı tanınırken, yaşama yükümlülüğü olan kölelerin intihar etmesinin yasak olduğu antik dönemler yanında; intihar, tanrıya ya da devlete yani nihayetinde belli bir iktidar şekline başkaldırı olarak görülmüş ve böylece yasaklanmıştır. Bkz. ERTEM, s. 552.

⁶⁵ KOCA, s. 22. İntiharın yasaklanmadığı, hatta faziletli bir insanın fiili olarak algılandığı Roma’nın bu dönemlerinde, intihara yardım fiilleri de cezalandırılmamıştır. Bkz. ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 117.

⁶⁶ Örneğin, intihar edenin kalbine bir kazık çakılması ya da cesedinin sokaklarda sürüklenmesi gibi cezalar uygulanmıştır. Bkz. KOCA, s. 22-23. Kilisenin intihar edenler hakkında ağır cezalar öngörmesi, Ortaçağ’da intihar olaylarının artmasını engellememiştir. Bkz. ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 119. Ortaçağ’da intihar bazı hâllerde asil, örnek davranış olarak da değerlendirilmiştir. Örneğin, soyluların intiharı onurlu bir davranış olarak kabul edilmiştir. Öte yandan köylülerin intiharı ise, bencilce ve korkakça bir fiil olarak kabul edilip cezalandırılmıştır. Bkz. MİNOIS, s. 21 ve 25.

göre bir cinayet olarak değerlendirilmiştir.⁶⁷ Yasak olan intihar fiilini işleyen kişiye ceza verilmemiş, ölümün cezayı düşüreceği kabul edilmiştir. Ancak, bu günahı işleyenlerin Allah tarafından cezalandırılacağı (sonsuzca kadar cehennemde tutulacağı) ifade edilmiştir.⁶⁸ Yine, Yahudi hukukunda da intihar kınanmış ve intihar eden kişiler, cenaze merasiminden mahrum bırakılarak cezalandırılmıştır.⁶⁹ İntiharın yasaklanması durumunun, sadece dinlerin yaklaşımı olmayıp, aslında tek tanrılı dinlerden önce de var olan bir durum olduğu belirtilmiştir.⁷⁰

Asırlar boyunca farklı toplumlarda çeşitli şekillerde cezalandırılabilen intihar fiillerinin suç niteliği, 18. yüzyılda Aydınlanma Çağı ile yeniden sorgulanmaya

⁶⁷ Ortaçağ Avrupa'sından farklı olarak İslam hukukunda, fıkıh âlimleri, intihar edenlerin kâfir sayılmayacağı konusunda görüş birliğindedir. İntihar edenlerin cesetleri, İslami usullere göre yıkanıp defnedilmektedir. Bkz. Hayati **HÖKELEKLİ**, “*İntihar*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 22, Ankara 2005, s. 352. Öte yandan, intihar eden kişinin, cenaze namazının kılınıp kılınmayacağı konusunda görüş ayrılığının olduğu, ancak, hâkim görüşün cenaze namazının kılınması yönünde olduğu belirtilmiştir. Bkz. Betül **ÇETİNTULUM HUYUT**, Dini Yönelim, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Aydın 2013, s. 28.

⁶⁸ HÖKELEKLİ, s. 351-352.

⁶⁹ Bkz. SINAR, s. 62.

⁷⁰ İlkel anlayışta, öldürülen insanın ruhu yalnızca kendi cellâdına kötülük yapmakta, oysaki intihar eden kimsenin ruhu tüm topluluğa zarar vermektedir. Zira topluluk o kimsenin ölümünden sorumludur. İntihar eden kimse, genellikle oç almak amacıyla intihar etmektedir. Zira bedeninden kurtulacak olan ruhu düşmanlarına zarar verecektir. Bkz. İNCEOĞLU, s. 44-45.

başlanmış, özellikle bu dönemin önemli isimlerinden *David Hume*,⁷¹ *Rousseau*,⁷² *Montesquieu*,⁷³ *Voltaire*,⁷⁴ *Cesare Beccaria* tarafından şiddetle eleştirilmiştir.⁷⁵ Özellikle *Beccaria*, intihar edene verilecek cezanın önleyici bir etkisinin olmadığını, yani intihar eden veya yaşayanlar üzerinde hiçbir etki yaratmadığını ve masum aile bireylerine uygulanacak yaptırımın, *cezaların şahsiliği* ilkesine aykırılık teşkil edeceğinden haksız ve zorbaca olduğunu belirtmiştir.⁷⁶ Nitekim bu düşüncelerin ve Avrupa’da Fransız İhtilâli’nin de etkisiyle önce Fransa’da 1790 yılında intihar suç

⁷¹ *David Hume*, “İntihar Üzerine Yazılar ve Ruhun Ölümsüzlüğü” adlı eserinde, intihar fiilinin hiç kimseyi olumsuz etkilemediğini ve yaşama zorunluluğunun olmadığını belirtmiştir. Bkz. SINAR, s. 63-64.

⁷² *Rousseau*, kişinin kendi hayatına son verme hakkını savunmuştur. Bkz. SINAR, s. 63.

⁷³ *Montesquieu*’ya göre, Avrupa’da kanunlar kendini öldüren kimselere karşı aşırı serttir. İntihar edenler adeta tekrar öldürülmektedir; sokaklarda sürüklenmekte, kalleşlik ile damgalanmakta, malları müsadere edilmektedir. Bkz. MINOIS, s. 261. Ancak, *Montesquieu*, “İran Mektupları” adlı eserinde intiharın cezalandırılmasına açıkça karşı çıkmış; “Kanunların Ruhı” adlı eserinde ise, intiharın cezalandırılması konusunu eleştirmekten kaçınmıştır. Bkz. ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 122-123.

⁷⁴ *Voltaire*’e göre, hiçbir kişinin toplum karşısında yaşamını sürdürmek gibi bir ödevi yoktur. Bkz. MINOIS, s. 268. *Voltaire*, “Suçlar ve Cezaların Tefsiri” adlı eserinde, ne Tevrat’ın ne de İncil’in hayata tahammül edemeyen insanı dünyayı terkten yasaklamadığını, hiçbir Roma Kanunu’nun da intihar edeni cezalandırmadığını ileri sürmüştür. Bkz. ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 124.

⁷⁵ Bkz. SINAR, s. 63-64; KOCA, s. 24.

⁷⁶ Bkz. BECCARIA, s. 165-171. Kaldı ki, intihara karar vermiş, ölümü göze almış birisi için hiçbir ceza korkutucu bir nitelik de taşımaz. Bkz. Faruk EREM – Ahmet DANIŞMAN – Mehmet Emin ARTUK, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, B. 14, Seçkin Yay., Ankara 1997, s. 693.

olmaktan çıkarılmış ve bu gelişimi diğer ülkeler de izlemiş; böylece Avrupa’da intihar suç sayılmamaya başlanmıştır.⁷⁷

Bilindiği üzere, Türk ceza hukukunda intihar suç değildir. Bu durum, fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmamasının bir sonucudur.⁷⁸ Yine bu durum, cezalandırmanın etkisizliği nedeniyle de açıklanabilir.⁷⁹ İntihar eden kişi ölmüş olacağından, fiil suç olarak öngörülse dahi, “*mors omnia solvit*” ilkesi uyarınca, ölen kişi yargılanarak cezalandırılmaz. Ayrıca, “cezaların şahsiliği” ilkesi uyarınca, intihar fiilinden dolayı ölen kişinin yakınları da cezalandırılmaz.⁸⁰

İntihar, ahlak ve/veya dinle ilgili olarak mütalaa edilse dahi cezalandırılmaz.⁸¹ Zira ahlaka aykırı düşünülen her fiili ceza yaptırımını altına almak hukukun görevi

⁷⁷ Sulhi **DÖNMEZER**, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, B. 16, İstanbul 2001, s. 99; KOCA, s. 24. İngiltere’de 1961 yılında intihar, cezalandırılan bir fiil olmaktan çıkarılmıştır. Bkz. ÖNDER, s. 79. Son olarak, İrlanda’da 1993 yılında intihar, cezalandırılan bir fiil olmaktan çıkarılmıştır. Bkz. ERTEM, s. 555.

⁷⁸ FEYZİOĞLU, s. 162-163; KATOĞLU, “*Suçun Mağduru*”, s. 663; ÖZEN, s. 33; ÖNTAN, s. 845-846.

⁷⁹ Nevzat **TOROSLU**, Ceza Hukuku Özel Kısım, B. 8, Savaş Yay., Ankara 2015, s. 37; ERMAN - ÖZEK, s. 76; KOCA, s. 20. Öte yandan, kişinin kendi yaşamı üzerinde tasarruf etme hakkının bulunması nedeniyle de intiharın suç olarak kabul edilmediği ileri sürülmüştür. Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 59-60. Karşılaştırma için bkz. ERTEM, s. 589-590. Yazara göre, intiharın suç olarak kabul edilmeyişinin nedeni, sosyal zararın yokluğundan ya da ceza siyaseti mülhazalarından değil; kişi özerkliğine saygı duyulmasına yönelik olarak, devletin negatif yükümlülüğündendir.

⁸⁰ ÖNTAN, s. 846; KOCA, s. 20; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 84.

⁸¹ İntiharın, hukuken yasaklanmamakla beraber ahlaka aykırı bir davranış olduğu ve dolayısıyla, hukuken de tasvip edilemeyeceği ileri sürülmüştür. Bkz. KOCA, s. 20.

değildir.⁸² İntihar, ister ahlak dışı ister dinlerin yasakladığı bir fiil olarak görülsün; laik bir hukuk devletinde bunların hiçbiri, hukuki değerlendirmeye ölçüt alınmamalıdır.⁸³

3. İntihara Teşebbüsün Cezalandırılması Sorunu

İntiharın, ahlaka ve dine aykırı bir fiil olarak görüldüğü Kilise hukukunda, intihara teşebbüs eden kişi para cezasına çarptırılmıştır.⁸⁴ İslam hukukunda da, intihara teşebbüs eden kişi cezalandırılmıştır.⁸⁵ Roma hukukunda ise ilk dönemlerde, dini nedenlerle olmasa da, intihara teşebbüs eden köleler ve askerler cezalandırılmıştır.⁸⁶

⁸² ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 10; KOCA, s. 21. Belirtilen tüm bu hukuki gerekçeler dikkate alınmaksızın intihar cezalandırılacak olursa, ahlakın, ceza hukuku kurallarına şekil verdiği ve dolayısıyla, ceza hukukunun tamamen ahlak kurallarının tesiri altına girdiği anlamına geleceği, bu durumun ise kabul edilemez olduğu belirtilmiştir. Bkz. ÖNDER, s. 78.

⁸³ ERTEM, s. 551.

⁸⁴ ÖNDER, , s. 79. Ayrıca örneğin, 15. yüzyılda Fransa’da intihara teşebbüs edenlerin şiddetli bir şekilde dövüldüğü de belirtilmektedir. Bkz. KOCA, s. 23.

⁸⁵ İntihara teşebbüs eden kişiler, intihar eden kişiyi teşvik eden ve ona yardım eden kişiler hakkında “tâzir” adı verilen, önceden belli olmayıp hâkimin takdirine bırakılan ceza uygulanmıştır. Tâzir olarak ölüm cezasına hükmedilemez. Bkz. ARTUK, “*İntihar ve İntihara Yardım Suçu*”, s. 126-127; KOCA, s. 24-25.

⁸⁶ İntihara teşebbüs etmesi sebebiyle çalışması aksayan kölenin efendisine zararı dokunurdu. Ülkesini korumakla görevli askerinin ise, bu sıfatla devletine hizmetle yükümlü olduğu için intihar fiili, firar suçu kapsamında değerlendirilmiş ve intihara teşebbüs eden asker, ölüm cezasına çarptırılmış ve malları müsadere edilmiştir. Bkz. ARTUK, “*İntihar ve İntihara Yardım Suçu*”, s. 116.

Yakın döneme baktığımızda, örneğin İngiltere’de, intihar fiili suç olmaktan çıkarılana kadar, intihara teşebbüs eden kişinin, adam öldürme suçuna teşebbüsten cezalandırıldığı belirtilmiştir.⁸⁷ Günümüzde ise, intihar ve intihara teşebbüs eden kişileri cezalandıran ceza kanunlarının bulunmadığı ileri sürülse de,⁸⁸ az sayıda olmakla birlikte, intihar eden kişinin yakınlarını ve intihara teşebbüs eden kişileri cezalandıran ya da cezalandırmış ceza kanunları bulunmaktadır. Bu kanunlara, Malezya, Kuzey Kore, Singapur, Nauru,⁸⁹ Hindistan gibi ülkelerde rastlanılmaktadır.⁹⁰ Yine, intiharların yaygın olduğu Japonya’da intihara teşebbüs, 1886 tarihli Japon Ceza Kanunu’nda suç sayılmıştır.⁹¹ Yürürlükteki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ceza Kanunu’nda da, intihar değil, intihara teşebbüs suç sayılmıştır.⁹²

Bilindiği üzere, Türk ceza hukukunda intihara teşebbüs suç değildir. İntihara teşebbüsün cezalandırılmamasının, intiharın cezalandırılmamasının zorunlu bir sonucu

⁸⁷ Bkz. ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 128.

⁸⁸ ÖNDER, s. 78; KOCA, s. 25; ARTUK, “İntihar ve İntihara Yardım Suçu”, s. 137.

⁸⁹ Pasifik Okyanusu’nda bulunan bir ada ülkesi Nauru’da intihara teşebbüsün suç sayıldığı, haberlere yansıyan bir olaydan anlaşılmıştır. (Erişim: “<https://www.ntv.com.tr/dunya/intihara-tesebuse-para-cezasi,XiwUsRSDtUOFwn31wd41-g>”).

⁹⁰ Hindistan ise, bu cezayı 2014 yılında kaldırmıştır. Bkz. Altan EŞSİZOĞLU – Mustafa SERCAN, “İntihara Azmettirme, Teşvik, Yardım ve İntihar Kararını Kuvvetlendirme İddiasında Adli Psikiyatrik Değerlendirme: Bir Olgu Sunumu”, Türk Psikiyatri Dergisi, 2016, s. 2.

⁹¹ Bu fiillere yönelik olarak fail hakkında, “altı aydan üç yıla kadar hapis cezası” öngörülmektedir. Bkz. DÖNMEZER, s. 100, dn. 1.

⁹² Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ceza Kanunu m. 219 gereğince, “intihara teşebbüs eden herhangi bir kişi hafif bir suç işlemiş olur”. Aynı Kanun’un 4. maddesinde; hafif suçun, ağır suç olmayan herhangi bir suçu; öte yandan ağır suçun ise, üç yıl veya daha fazla hapis cezasıyla cezalandırılabilen bir suçu anlattığı belirtilmiştir. (Erişim: “<https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx>”).

olduğu belirtilmiştir.⁹³ Esasen, intihara teşebbüsün cezalandırılması, cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir. Bununla birlikte, fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmaması ilkesi burada da aynen geçerlidir. Bu nedenle, intihara teşebbüs cezalandırılmaz. Aksi hâlde, yani intihara teşebbüsün suç sayılması hâlinde adeta intihar etmek isteyene ceza normu aracılığıyla sonuca ulaşmak bakımından baskı kurulmuş olacaktır.⁹⁴ Gerçekten de, intihara teşebbüsün cezalandırılması, intihara teşebbüs ettikten sonra pişmanlık duyarak intihardan vazgeçmek isteyecek kişilerin heveslerini kırabileceğinden cezalandırmada sosyal yarar bulunmamaktadır.⁹⁵ Dolayısıyla, intihara teşebbüsün ceza müeyyidesiyle karşılanmasının, caydırıcı veya ıslah edici olduğu ileri sürülemez.⁹⁶

⁹³ Bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 11.

⁹⁴ ÖNTAN, s. 846-847; Ersan şEN, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. 1, İstanbul 2006, s. 267. İntihara teşebbüsün suç olarak kabul edildiği hukuk düzenlerinde doğabilecek bu sakıncanın, “gönüllü vazgeçme” kurumu aracılığıyla giderilebileceği fikri ortaya atılmış; intihara teşebbüs ettikten sonra intihardan gönüllü vazgeçenlerin sadece tamamlanmış suçlardan (şayet suç olarak düzenlenmişse, örneğin, “kendini kasten yaralama” suçundan) cezalandırılacakları ileri sürülmüştür. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 24-25, dn. 157 ve 167. Ancak, intihara teşebbüs suç sayıldığında, intihara teşebbüs eden kişiler üzerinde söz konusu kurumun olumlu yönde etkili olacağını düşünmek, fazla iyimser bir yaklaşımdır. Böyle bir yaklaşımla da şüphesiz, intihar etmek isteyene ceza normu aracılığıyla sonuca ulaşmak bakımından baskı kurulmuş olacaktır. Zira bu yaklaşımda, hem intihardan vazgeçtiği takdirde öngörölmüşse tamamlanmış suçtan cezalandırılma tehdidi hem de intihardan vazgeçmediği takdirde intihara teşebbüsten cezalandırılma tehdidi söz konusudur.

⁹⁵ DÖNMEZER, s. 100; ERMAN – ÖZEK, s. 76. Genellikle aklî dengeleri bozuk olan kişilerin, intihar veya intihara teşebbüs ettiğini savunan görüşe göre, bu kişiler cezalandırılması gereken kişiler değil; aksine, kendilerine merhamet edilmesi gereken kişilerdir. Bkz. ÖNDER, s. 78.

⁹⁶ ÖNTAN, s. 847.

1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'ndaki bir hükme, intihara teşebbüs bakımından değinmek gerekir. Bu Kanun'un 79. maddesinde, kendini kasten sakatlayan ya da herhangi bir suretle askerliğe elverişsiz bir hâle getiren kişinin cezalandırılacağı öngörülmektedir.⁹⁷ Söz konusu hüküm nedeniyle örneğin, intihara teşebbüs eden kişinin sakatlanması veya askerliğe elverişsiz hâle gelmesi durumunda, bir an için bu kişinin cezalandırılabileceği düşünülse de, bu Kanun'un intihara teşebbüs eden kişiler hakkında uygulanması mümkün değildir. Zira bu suç, “özel kastla (kendini askerliğe elverişsiz hâle getirme kastı)” işlenebilir.⁹⁸ İntihar kastının bulunduğu durumlarda bu suçtan bahsedilemez.

TCK m. 100'deki “*çocuk düşürme suçuna*” da konuyla ilgili olarak değinmek gerekir. Söz konusu hükümde, “gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi” durumunda cezalandırılacağı öngörülmektedir. Söz konusu hüküm nedeniyle örneğin, intihara teşebbüs eden yirmi haftalık gebe bir kadının gebeliğinin sona ermesi durumunda, bir an için bu kişinin cezalandırılabileceği düşünülse de, burada çocuk düşürme suçu oluşmamıştır.⁹⁹ Zira bu suç, salt doğrudan kastla işlenebilen

⁹⁷ Belirtmek gerekirse, burada fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmaması kuralına aykırılık söz konusu değildir. Nitekim bu suçun mağduru devlettir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 108; Gökhan Yaşar **DURAN**, “*Askerî Ceza Kanununda Kendini Askerliğe Yaramayacak Hale Getirmek Suçu*”, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, MÜHF-HAD., C. 19, S. 2, İstanbul 2013, s. 1039.

⁹⁸ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 21. Askerî Yargıtay da, aynı yönde kararlar vermiştir. Kararlar için bkz. DURAN, s. 1046-1047.

⁹⁹ Aynı yönde bkz. İsmail **ERCAN**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 10, İstanbul 2015, s. 85-86. Gebeliği sonlanan kadını, ızdırıp içindeyken olası kastla cezalandırma yoluna gitmenin, ceza siyaseti bakımından uygun olmadığı belirtilmiştir. Bkz. ÖNDER, s. 185.

bir suçtur.¹⁰⁰ Oysaki intihara teşebbüs eden bu kişinin, bu suça yönelik olası kastı söz konusudur.

6136 sayılı “Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında” Kanun’a konuyla ilgili değinmek gerekir. Söz konusu Kanun’un m. 9/2 hükmü gereğince,¹⁰¹ “silah bulundurma ve taşıma ruhsatını haiz olan” bir kimsenin silahıyla intihar veya intihara teşebbüs edilmesi hâllerinde, o kimsenin ruhsatı geri alınmakta ve artık o kimseye silah bulundurma ve taşıma ruhsatı verilmemektedir. Ayrıca, bundan daha önemlisi, kendine ait ateşli bir silahla intihara teşebbüs eden bir kimsenin, duruma göre o silahı bulundurma veya taşıma ruhsatı yoksa¹⁰² 6136 sayılı Kanun’a muhalefet suçundan sorumlu tutulabileceği söylenmelidir.¹⁰³ Bu kimse intihara teşebbüs ettiği için değil, 6136 sayılı Kanun’a muhalefet suçunu işlediği için cezalandırılmaktadır. Öte yandan belirtmek gerekirse örneğin, daha önce kendisine verdiği silahla intihar fiilinin gerçekleştiğini gören silah sahibinin silahı yok etmesi durumunda, TCK m. 281’deki “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu” oluşmayacaktır. Zira başkasının

¹⁰⁰ Veli Özer **ÖZBEK** – Mehmet Nihat **KANBUR** – Koray **DOĞAN** – Pınar **BACAKSIZ** – İlker **TEPE**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 8, Seçkin Yay., Ankara 2015, s. 308; Candan **YILMAZ**, Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları (TCK m. 99-100), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019, s. 176.

¹⁰¹ Söz konusu hüküm şu şekilde düzenlenmiştir: “*Silah bulundurma ve taşıma ruhsatını haiz olan kimsenin bu silahla suç işlemesi veya silahın muhafazasındaki ihmal ve kusurlu neticesi başkaları tarafından bir suç işlenmesi veya intihar ve intihara teşebbüs edilmesi hâllerinde silah vesikasının geriye alınır ve bir daha silah bulundurma ve taşıma izni verilmez*”.

¹⁰² 6136 sayılı Kanun’un m. 13/1 hükmü şu şekildedir: “*Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ateşli silahlarla bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulunduranlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve otuz gündен yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur*”.

¹⁰³ Yar. 8. CD., E. 2013/9191, K. 2014/3380, T. 17.02.2014.

silahıyla intihar eden kişinin bu fiili suç teşkil etmediği için, silah sahibinin intiharda kullanılan silahı yok etmesi, söz konusu suçu oluşturmayacaktır.¹⁰⁴ Ancak, Yargıtay'ın bu konuda verdiği isabetsiz bir kararı bulunmaktadır.¹⁰⁵

Yine, ayrıca belirtmek gerekir ki, intihara teşebbüs eden bir kimsenin, başkalarının can ya da mal güvenliğini tehlikeye düşürmesi ya da söz konusu hukuki değerlere zarar vermesi hâlinde, farklı suçlar gündeme gelebilecek ve dolayısıyla bu kimse, intihara teşebbüsün dışında işlediği fiillerden cezalandırılabilir. Örnek olarak; bu kimsenin, etrafına silahla ateş etmesi, yüksekten atlamak suretiyle başkasının üstüne düşmesi, başkalarını rehin alması, gösteri amacıyla intihar eylemi yapması gösterilebilir.¹⁰⁶ Bu gibi örnekler bakımından her bir somut olayda, intihara teşebbüs eden kimsenin başka suçlara yönelik kastının (veya taksirle işlenebilen bir suç ise taksirinin)¹⁰⁷ olup olmadığı belirlenmelidir. Burada özellikle, “intihar saldırısı”

¹⁰⁴ Özümcan **ÖZTÜRK**, “Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme Veya Değiştirme Suçu”, Adalet Dergisi, S. 58, Mayıs 2017, s. 109.

¹⁰⁵ “(...) elde edilen delillerin adam öldürme suçundan hükümlülüğe yeter nitelik ve derecede bulunmamasıyla beraber sanığın daha önce izinsiz taşıdığı 6136 sayılı Yasa kapsamına göre tabancasını ölene verdiği, bu tabancayla intihar eden ölenin yanına gittiğinde, kendi tabancasının kullanıldığını görmesi üzerine, öldürme fiilinin delili olan bu tabancayı olay yerinden alarak yok ettiği, böylece öldürme suçunun delillerini gizlemek ve yok etmek suçunu işlediği anlaşıldığı ve bu suçtan cezalandırılmasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hem adam öldürme hem de suç delillerini gizlemek ve yok etmek suçundan beraatine karar verilmesi, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2007/2235, K. 2008/5944, T. 15.07.2008. Kararın eleştirisi için bkz. Mahmut **KOCA** – İlhan **ÜZÜLMEZ**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 2, Adalet Yay., Ankara 2015, s. 937, dn. 46.

¹⁰⁶ ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 267-268.

¹⁰⁷ Örneğin, intihar etmek amacıyla kendini hızla gelen bir otomobilin altına atarak sürücünün ve/veya otomobil içindeki diğer kişilerin yaralanmasına neden olan bir kimsenin, taksirle yaralama (TCK m. 89) suçundan sorumlu tutulamayacağı; zira intihara teşebbüs eden kişinin amacının, kendini öldürmek olduğu ve dolayısıyla sürücünün yaralanabileceğini de

kavramına değinmek gerekir. İntihar saldırıları,¹⁰⁸ esasında eylemi gerçekleştiren kişiden ziyade üçüncü kişileri ve başka varlıkları hedef alan eylemlerdir.¹⁰⁹ İntihar saldırılarında saldırıyı gerçekleştiren kişi, sadece kendini bilerek ve isteyerek öldürmekle kalmamakta, aynı zamanda başka kişi ya da kişileri de öldürmekte ve/veya yaralamaktadır. İntihar saldırısına teşebbüs eden kişinin ise cezai sorumluluğunu belirlemek gerekir.¹¹⁰ Örneğin bir intihar bombacısının, intihar saldırısı gerçekleştirmeden önce işlek bir caddede fark edilip son anda engellendiği bir olayda, intihar saldırısına teşebbüs eden bu kişinin, “kasten öldürme suçunun nitelikli hâline (TCK m. 82/1-c)” teşebbüsten cezalandırılması gerektiğini savunmak mümkündür.

öngörebileceğinin söylenemeyeceği ileri sürülmektedir. Bkz. Erdener **YURTCAN**, Yargıtay Kararları Işığında Öldürme ve Yaralama Suçları, B. 2, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara 2015, s. 307.

¹⁰⁸ Sözlükte, intihar saldırısı, “kendini öldürmeye dayanan bireysel saldırı” şeklinde; intihar bombacısı ise, “canlı bomba” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

¹⁰⁹ Bir örgüt adına ve siyasi, dinî, ideolojik hedefler uğruna eylemi gerçekleştiren kişi, sonuçta kendi ölümü kesin olan bir eylemde bulunmakla beraber kendisiyle birlikte kaç kişinin öleceği veya zarar göreceği belli olmayan, ancak, maksimum sayıda kişiyi öldürmeyi hedef alan bir eylemi gerçekleştirme amacındadır. Dolayısıyla, seçilen hedeflerde askerî ve sivil ayrımı yapılmadan maksimum zarar verme amaçlandığı için, intihar saldırılarını kimi yazarlar insanlık suçu olarak görmektedirler. Suç olmasının yanı sıra, uluslararası terörizm bağlamında değerlendirilirse, intihar saldırılarının uluslararası örgütlü suçlar kapsamına girdiği de belirtilmektedir. Bkz. Reşat **AÇIKGÖZ**, “İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (Filistin Örneği)”, Mukaddime Dergisi, 2016, s. 322.

¹¹⁰ Belirtilmelidir ki, mülga 765 sayılı TCK m. 450’de, öldürme fiilinin birden ziyade kişi aleyhine işlenmiş olması, cezayı ağırlaştırıcı bir sebep olarak düzenlenmişti ve fail hakkında, bu hâlde tek bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası veriliyordu. Örneğin, işlek bir caddede intihar saldırısına teşebbüs eden kişinin, bu hükme teşebbüsten (saldırı gerçekleşse belirsiz ve fakat pek çok sayıda kişi ölecektir) cezalandırılabilmesi mümkündür. Ancak, bilindiği üzere yürürlükteki TCK’da böyle bir hüküm yoktur.

II. İNTİHARLA BENZEŞEN BAZI KAVRAMLAR

A. AÇLIK GREVİ VE ÖLÜM ORUCU

Aksi ifade edilebilse de,¹¹¹ “açlık grevi” veya “ölüm orucu” adı verilen davranış biçimlerinin intihar olgusundan farklı olarak değerlendirilmesi gerekir.¹¹² “*Açlık grevi*”;¹¹³ belli bir olayı, tutumu, davranışı protesto etmek, çeşitli istekleri kabul ettirmek veya savunulan görüşlere yalnızca ilgi çekilmesi maksadıyla uygulanan, kişinin yemek yememek suretiyle kendisini aç bırakması esasına dayalı yöntemdir. Söz konusu yöntem, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün meşru yollarından biridir. Açlık grevcisinin amacı ölmek ya da başka bir ifadeyle intihar etmek değildir.¹¹⁴ Kişi, kendi iradesiyle belli bir siyasi veya sosyal hakkı elde etmek ya da bir tutuma karşı tepki vermek amacıyla söz konusu davranışı gerçekleştirmektedir.¹¹⁵ Ölüm orucu ise, sözlükte “*herhangi bir amaca ulaşmak için sonunda ölümü bile göze alarak tutulan oruç*” şeklinde tanımlanmıştır.¹¹⁶ Örneğin, kişi kendisine sağlık hizmeti sunulmamasını

¹¹¹ Bkz. Mustafa Bayram **MISIR**, “*Direnme Hakkı, Şiddet Ve Ölüm Orucu Üzerine Bir Değini*”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 65, S. 1, 2007, s. 45. Yazara göre, “ölüm orucu”, bir tür intihar eylemidir. Benzer yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 189.

¹¹² ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 28. Benzer yönde bkz. Ahmet **TAŞKIN**, “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da Beslenmenin Reddi*”, TBBD., S. 62, 2006, s. 249.

¹¹³ “Açlık grevi” sözlükte, “*kendisine veya başkalarına yapılan bir haksızlığı protesto için bir kimsenin aç durarak gösterdiği tepki*” olarak tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

¹¹⁴ FEYZİOĞLU, s. 157, 162 ve 168. Yazar, açlık grevinin, “kişinin vücut bütünlüğüne zarar vermeye başladığı andan itibaren meşruiyetini kaybedeceğini ve hukuka aykırı hâle geleceğini” ileri sürmektedir.

¹¹⁵ ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 29.

¹¹⁶ (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”). Ölüm orucu kavramı yerine “ölüm hedefli açlık grevi” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Bkz. TAŞKIN, s. 239-240.

protesto etmek için dahi ölüm orucu gerçekleştirebilmektedir. Bu gibi durumlarda kişinin ölmek istemesinden söz edilemeyeceği ve dolayısıyla, kişinin ölmek istemediğini her zaman göz önünde tutmak ve kesinlikle bu davranışını intihar olarak değerlendirmemek gerektiği belirtilmektedir.¹¹⁷ Gerçekten de, kişinin bizzat gerçekleştirdiği açlık grevi veya ölüm orucunun ölümle sonuçlanabilmesi bu durumu değiştirmez. Keza, açlık grevi veya ölüm orucuna başlayan bir kişinin bu davranışı, ölüm sonucu doğmadan sona erdirildiği takdirde, intihara teşebbüsten de bahsedilemez.

Beslenmenin reddi durumu bakımından: Açlık grevi veya ölüm orucunda, kişinin doğrudan doğruya istediği neticenin kendi ölüm sonucu olmadığı ve fakat ölüm sonucunun öngörülüp kabullenildiği ileri sürülebilse de; intihar fiilinde, kişinin doğrudan doğruya istediği netice kendi ölüm sonucudur.

Bu farkı ortaya koyduktan sonra, önemle belirtmek gerekir ki, TCK m. 298/2 gereğince,¹¹⁸ “*hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik veya ikna edilmeleri ya da bu yolda kendilerine talimat verilmesi*”, intihara yönlendirme suçlarından tamamen farklı bir suç olan beslenmenin engellenmesi suçunu oluşturur.

¹¹⁷ ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 28-29. Yazar, çoğu kez talep edilen şeylerin Devletçe karşılanabilir talepler olduğunu ve bunların bir insan yaşamından daha önemli olmadığını dikkate alınması ve karşılanabilir taleplerin karşılanması suretiyle, kişinin bu tutumunun son aşamasında bilincini, sağlığını kaybettiği süreç beklenmeden, bu davranışına başlamadan veya başladıktan kısa süre sonra derhâl harekete geçilmesi gerektiğini belirtmektedir.

¹¹⁸ Söz konusu düzenleme şu şekildedir: “*Hükümlü ve tutukluların beslenmesini engelleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik veya ikna edilmeleri ya da bu yolda kendilerine talimat verilmesi de beslenmenin engellenmesi sayılır*”. Bu maddenin üçüncü fıkrası şu şekildedir: “*Beslenmenin engellenmesi nedeniyle kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinden biri veya ölüm meydana gelmiş ise, ayrıca kasten yaralama veya kasten öldürme suçlarına ilişkin hükümlere göre cezaya hükmolunur*”.

Nitekim aşağıda belirtileceği üzere ‘Hayata Karşı Suçlar’dan olan intihara yönlendirilmeden farklı olarak söz konusu suç, ‘Adliyeye Karşı Suçlar’¹¹⁹ bölümünde düzenlenmiştir. Burada, iki suç arasında özel–genel norm ilişkisi yoktur.¹²⁰ M. 298/2 özel norm olmadığı için, bu norm olmasaydı da; hükümlü ve tutukluların açlık grevine ya da ölüm orucuna yönlendirilmesi, TCK m. 84’ün kapsamına dâhil olmayacaktı.

Hükümlü veya tutuklu bir kimsenin intihara yönlendirilmesi ise, şüphesiz, TCK m. 84 kapsamındadır.¹²¹ Öte yandan, sadece hükümlü veya tutuklu değil; özgürlüğü kısıtlanmamış başka bir kimse de açlık grevi veya ölüm orucu adı verilen davranış biçimlerini gerçekleştirebilir. Bu kimseyi açlık grevi veya ölüm orucuna yönlendiren kişinin ise, TCK m. 298/2-3 veya m. 84’ten sorumlu tutulması mümkün gözükmemektedir.

B. TALEP ÜZERİNE ÖLDÜRME VE RIZA İLE ÖLDÜRME

Kişinin “kendi talebine bağlı olarak”, üçüncü kişi ya da kişiler tarafından hayatına son verilmesi hâlinde, “*talep üzerine*” öldürmeden bahsedilir.¹²² Mağdurun,

¹¹⁹ “Devlete ait adli veya yargısal varlık veya menfaatler, adliyeye karşı suçları öngören normlar tarafından korunmaktadır”. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 315; Faruk **EREM** – Nevzat **TOROSLU**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 8, Savaş Yay., Ankara 2000, s. 191.

¹²⁰ Karşı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 190; Mustafa Bayram **MISIR**, “*Teşvik de Devlet Müdahalesi de ‘Hukuken’ Savunulamaz*”, 2012, (Erişim: “<http://bianet.org/bianet/hukuk/142070-tesvik-dedevlet-mudahalesi-de-hukuken-savunulamaz>”).

¹²¹ Benzer yönde bkz. TAŞKIN, s. 245 ve 249.

¹²² ARTUK, “*Talep Üzerine Öldürme*”, s. 19. Çeşitli örnekler için bkz. EKİCİ ŞAHİN, s. 282.

öldürölmek hususunda ciddi,¹²³ kesin bir talebinin mevcudiyeti aranır.¹²⁴ Mağdurun talebinin, suçta iştirak hükümlerindeki ‘azmettirme’ boyutunda ve etkisinde olması gerektiğı belirtilmektedir. Bu itibarla failin, mağduru öldürme hususunda mevcut bir kararıyla beraber, mağdurun öldürölme talebi de ortaya çıkmışsa, talep üzerine öldürmeden bahsedilemez.¹²⁵ “Acı dindirme saikiyle veya amacıyla” hareket etme, “talep üzerine öldürme” fiili bakımından belirleyici olmadığından, talep üzerine öldürme fiili, herhangi bir saik veya amaçla gerçekleştirilebilir.¹²⁶ Mağdur çeşitli nedenlerle öldürölmesini talep edebilir. Failin bu nedenleri bilmesine gerek yoktur. Önemli olan, mağdurun öldürölmesini istemesi ve bu isteğinin fail tarafından gerçekleştirilmesinin ciddi ve kesin bir şekilde talep edilmesidir. Ayrıca, burada failin kişiliğı belirleyici olmadığı için talep üzerine öldürme fiili herkes tarafından gerçekleştirilebilir.¹²⁷

Öte yandan, eğer “öldürme fiili, öldürmek önerisine karşılık olarak öldürölmek istenen kişinin onayıyla gerçekleşecek” olur ise, bu durumda “rıza ile” öldürmeden söz edilir. Öyleyse, “talep üzerine öldürme”de, “öldürölme isteğı” mağdurdan gelirken;

¹²³ “Talebin ciddi olması için, kişinin verdiği kararın anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğıne sahip olması” gerektiğı belirtilmektedir. Bkz. EKİCİ ŞAHİN, s. 283.

¹²⁴ Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 44.

¹²⁵ ARTUK, “Talep Üzerine Öldürme”, s. 29-30. Burada, diğere şartların da mevcut olması hâlinde rıza ile öldürme söz konusudur. Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 44.

¹²⁶ Bkz. Muharrem ÖZEN – Meral EKİCİ ŞAHİN, “Ötanazi”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 68, S. 4, 2010, s. 17.

¹²⁷ ÖZTÜRK, “Yaşama Hakkı”, s. 63; ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 17.

“rıza ile öldürme”de, “öldürme isteği” failden gelir.¹²⁸ Rıza ile öldürme fiili de, herhangi bir saik veya amaçla ve herkes tarafından gerçekleştirilebilir.

Görüldüğü üzere, “talep üzerine öldürme ve rıza ile öldürme” fiilleri birbirinden farklıdır. Söz konusu fiillerle, intihar veya intihara yönlendirme fiilleri de birbirinden farklıdır.¹²⁹ Ancak, intihar fiilini gerçekleştiren kişide ‘ölme isteği’ nin var olduğu; talep üzerine öldürme ve rıza ile öldürme fiillerinde de mağdurun iradesinin nihayetinde aynı yönde olduğu ve dolayısıyla bu fiiller arasında yalnızca bu yönden bir benzerlik olduğu ileri sürülebilir.

Talep üzerine öldürme fiili, Hollanda ve bazı birkaç ülkede, belli koşullara tabi olmak kaydıyla hukuka uygun kabul edilmektedir.¹³⁰ Öte yandan bazı hukuk sistemlerinde, “yaşama hakkı bakımından rıza, hukuka uygunluk nedeni olmasa da, cezayı azaltan bir neden” olarak göz önünde tutulmaktadır. Bunun nedeni olarak; fiilin haksızlık içeriğinin ve failin kusurunun, diğer kasten öldürme fiillerinden daha az olduğunun kabulü gösterilmektedir. Bu hukuk sistemlerinde failin, kasten öldürme suçuna kıyasla daha az bir cezayla cezalandırıldığı görülmektedir.¹³¹ Benzer şekilde

¹²⁸ Mehmet Emin **ARTUK** – Ahmet Caner **YENİDÜNYA**, “Ötanazi”, Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 109-110. Talep, rızaya nazaran biraz daha güçlü bir irade olup daha yoğun bir içeriğe sahiptir. Bkz. EKİCİ ŞAHİN, s. 284; Muhammed Emre **TULAY**, “Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu”, MÜHF-HAD., C. 26, S. 2, 2020, s. 828, dn. 78. Bununla birlikte, ‘açık rıza’ açıklama biçimlerinden biri ‘talep’ şeklinde olabilmektedir. Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 44.

¹²⁹ Faruk **EREM**, “Ceza Hukukunda İntihar”, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 4, 1990, s. 502.

¹³⁰ ÜNVER, “Ötanazi”, s. 29.

¹³¹ EKİCİ ŞAHİN, s. 283. 1975 tarihli Alman Ceza Kanunu’nun 216. maddesinde “talep üzerine öldürme” şu şekilde düzenlenmiştir: “Öldürdüğü insanın açık ve ciddi isteği üzerine, o kişiyi öldürmeye sevk edilmiş olan bir kişi, 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır”. Bkz.

örneğin, 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda rıza ile öldürme fiili için, kasten öldürme suçuna kıyasla daha hafif bir ceza öngörülmüşken; intihara teşvik veya yardım suçuna kıyasla daha ağır bir ceza öngörülmüş ve böylece, “kasten öldürme” ile “intihara teşvik veya yardım” suçu arasında bir cezai sorumluluk alanı yaratılmaya çalışılmıştır.¹³²

Talep üzerine öldürme fiilinin, farklı bir suç tipi veya kasten öldürme suçunun hafifletilmiş bir şekli olarak düzenlenmesi gerektiği yönündeki düşünceler,¹³³ özellikle aşağıda değinileceği üzere “ötanazi” kapsamında zaman zaman tartışılmış ve 765 sayılı TCK'nın değiştirilmesi çalışmaları esnasında, çeşitli TCK tasarılarında talep üzerine öldürme suçuna yer verilmişti. Talep üzerine öldürme suçu, son olarak 2003 tarihli TCK tasarısının 140. maddesinde, “acıyı dindirme saiki” başlığı altında düzenlenmişti.¹³⁴

ÖNTAN, s. 855, dn. 64. Avusturya Ceza Kanunu'nun “talep üzerine öldürme” başlıklı 77. maddesi, Alman Ceza Kanunu ile hemen hemen aynı düzenlemeyi getirmiştir: “*Bir insanı; kendisinden ciddi ve ısrarlı bir biçimde talep etmesi üzerine, öldüren kimse, 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır*”. İsviçre Ceza Kanunu'nun 114. maddesinde ise şöyle bir düzenleme mevcuttur: “*İnsan onurundan kaynaklı; özellikle merhamet, acıma duygusu gibi saiklerle; bir insanı, ciddi ve ısrarlı biçimde talep etmesi üzerine öldüren kimse, üç yıla kadar hapis cezasıyla veya para cezasıyla cezalandırılır*”. Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 45-46.

¹³² İtalyan Ceza Kanunu'nda “rıza gösterenin öldürülmesi” başlıklı 579. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir: “*Her kim, rızasıyla birlikte bir kişinin ölümüne neden olursa, altı yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”. Bkz. ÖNTAN, s. 854, dn. 64. Söz konusu maddede, mağdurun rızasının geçerli olamayacağı hâllere de yer verilmiş ve bu hâllerde, fail hakkında kasten öldürmeye ilişkin hükümler uygulanacağı belirtilmiştir. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 27.

¹³³ Bkz. ERMAN, s. 133-134. Karşılaştırma için bkz. ÜNVER, “Ötanazi”, s. 57. Yazara göre, “aktif ötanazi” fiilleri haricinde, kişinin talebi üzerine gerçekleşen kasten öldürme fiilleri, kanun koyucunun tarafından ya kasten öldürme fiilleriyle eş tutulması gerekir veya mağdurun talebi nedeniyle indirilmiş ceza ile karşılanmalıdır.

¹³⁴ Hemen hemen aynı düzenlemeler, 1987 tarihli TCK ön tasarısının 106. maddesinde, 1989 tarihli TCK ön tasarısının 135. maddesinde, 1997 tarihli TCK tasarısının 137. maddesinde yer

“İyileşmesi olanağı bulunmayan ve ileri derecede ızdırap verici bir hastalığa tutulmuş olan bir kimsenin, bilincinin ve hareketlerinin serbestliğine tam olarak sahipken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve sadece hastanın ızdıraplarına son vermek maksadıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir”.¹³⁵ Görüldüğü üzere, madde kapsamındaki suç için, kasten öldürme ve hatta intihara yönlendirme suçlarına nazaran daha hafif cezalar öngörülmüştü. Ancak, hem mülga 765 sayılı TCK’da hem de meri 5237 sayılı TCK’da “talep üzerine öldürme ve rıza ile öldürme” fiilleri, farklı bir suç tipi olarak düzenlenmemiştir. Mağdurun talebi ya da rızasının veya failin amacı ya da saikinin, cezayı azaltan bir neden olduğuna ilişkin özel bir düzenleme de ihdas edilmemiştir.

İntihar veya intihara teşebbüs eden bir kimsenin cezalandırılmaması durumundan bahisle; intihar etmek isteyen bir kimsenin, ölüm sonucuna neden olacak hareketi başkasına da yaptırabileceği ve böylece bir kimseyi talep üzerine öldüren kişinin fiilinin suç teşkil etmeyeceği ve dolayısıyla cezalandırılmayacağı ileri sürülemez.¹³⁶ Aynı şekilde, rıza ile öldürmenin de cezalandırılmayacağı ileri sürülemez. Yukarıda belirtildiği üzere, yaşam varlığı, “kişinin üzerinde ihlaline rıza göstermek suretiyle tasarruf edebileceği hukuki değerlerden değildir” ve bu nedenle, kişinin, kendi hayatına son verilmesini başka bir kimseden talep etme gibi bir hakkı

almıştır. Bu tasarılarıdaki düzenlemelerde, İsviçre Ceza Kanunu’ndaki gibi, failin saikine özel bir önem verildiği görülmektedir.

¹³⁵ Gerekece, burada “hekimler tarafından gerçekleştirilen ötanazinin değil, sadece insancıl nitelikteki kast dikkate alınarak adam öldürmenin özel bir şeklinin düzenlendiği” belirtilmekteydi. Buna karşın, söz konusu düzenleme kanunlaşsaydı, her ne kadar madde gerekçesinde aksi belirtilmiş olsa da, ötanaziyi de bu madde kapsamında değerlendirmek gerekecekti. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 29-30.

¹³⁶ ERMAN, s. 126; YENERER ÇAKMUT, s. 154.

bulunmamaktadır.¹³⁷ Dolayısıyla, “ilgilinin rızası” hukuka uygunluk nedeni, burada geçerli değildir.

Sonuç olarak, intihar veya intihara yönlendirme fiillerinden tamamen farklı olan talep üzerine öldürme ve rıza ile öldürme fiilleri, Türk ceza hukuku bakımından kasten öldürme suçu kapsamında cezalandırılmaktadır. “Failin kastına dayalı kusurunun ağırlığı”, “failin güttüğü amaç ve saiki”, “mağdurun talebi veya rızası” gibi hususlar, ancak TCK m. 62 uyarınca, “takdiri indirim nedeni” olarak değerlendirilebilmektedir.

C. ÖTANAZİ

Ötanazi olgusu,¹³⁸ sadece hukukun değil; tıp bilimi ve diğer birçok bilim dalının ortak uğraş alanına giren, başta etik boyutu olmak üzere çok boyutlu yaklaşım gerektiren karmaşık bir olgudur. Ötanazi ifadesinden anlaşılması gereken fiiller ve bu itibarla ötanazinin kapsamını belirlemek konusunda net bir uzlaşmaya varmak, teorik ve pratik gerekçelerle kolay değildir.¹³⁹ Nitekim ötanaziye ilişkin hem kavram hem kapsam olarak pek çok yaklaşım mevcuttur.

¹³⁷ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 30; ARTUK, “*Talep Üzerine Öldürme*”, s. 23.

¹³⁸ Çalışmanın ana konusu “ötanazi” olmadığı için, bu konu ayrıntılarıyla ele alınmayacak olup, konuyla ilgili ayrıntılara bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 15-36; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 107-140; ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 27-70; DEMİRÖRS – ARSLAN HIZAL, s. 1481-1516; Esra ALAN AKCAN, “*Ötanazi*”, İÜHFİM., C. LXXI, S. 1, 2013, s. 3-26; Arzu BESİRİ, “*Ötanazi ve Yaşam Hakkı*”, TBBD., S. 86, 2009, s. 188-203.

¹³⁹ Bkz. ERTEM, s. 572.

Sözlükte ötanazi, ‘ölüm hakkı’ olarak tanımlanmış ve ölüm hakkı ise, “*iyileşme olasılığı olmayan hastaların veya yaşamını kendi başına sürdüremeyecek ölçüde sakat olan kimselerin yaşamını sona erdirmeye hakkı*” olarak tanımlanmıştır.¹⁴⁰ Ancak, “ölme hakkı”, içerisinde ötanaziyi barındırıyor olsa dahi, esasen kişinin hayatını sonlandırma yönündeki iradesinde serbest olması şeklinde tanımlanabilir. Ölme hakkı, intiharı da kapsadığından sözlükteki tanım yerinde değildir.¹⁴¹

Ötanazi, Latince “euthanatos” kelimesine dayanmakta; ismini de Thanatos’tan yani ölüm tanrısından almaktadır.¹⁴² Kavram olarak iyi, güzel, tatlı ölüm anlamına gelen ötanazi,¹⁴³ bir tanıma göre, “*ölümün kaçınılmaz olduğu ve tıp biliminin verilerine göre iyileştirilmesi olanağı bulunmayan veya dayanılmaz acılar içinde olan kişinin rızasına dayalı olarak tıbbî yollarla öldürülmesi veya tıbbî yardımın kesilerek ölüme terk edilmesidir*”.¹⁴⁴ Başka bir tanıma göre ise, “*ölüm yardımı*”¹⁴⁵ şeklinde de adlandırılan ötanazi, “*tıbbî açıdan iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanan ve acı çeken hastanın, acılarını dindirmek amacıyla aktif veya pasif bir davranışın icra edilmesi*

¹⁴⁰ (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

¹⁴¹ YAŞAR – TURAN, s. 42; Murat GÜVEN, “*Ötanazi Hakkına Dair Genel Bir Değerlendirme*”, TBBD., S. 131, 2017, s. 33.

¹⁴² (Erişim: “<https://www.merriam-webster.com/dictionary/euthanasia>”). “İntihar”, çoğunlukla lanetlenmişken; tarihte “ırksal seleksiyon politikası” olarak da uygulandığı görülen “ötanazi”, “mutlu veya huzurlu ölüm” biçiminde kutsallaştırılıp olumlanmıştır. Bkz. ERTEM, s. 554 ve 559.

¹⁴³ ARTUK – YENİDÜNYA, s. 108; ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 15. Ancak, ötanazinin her zaman hoş, mutlu veya güzel ölüm olduğu söylenemez. Bkz. ERTEM, s. 561.

¹⁴⁴ ARTUK – YENİDÜNYA, s. 109.

¹⁴⁵ Ötanazi yerine ‘ölüme yardım’ kavramını tercih eden görüşler için bkz. Hakan HAKERİ, *Tıp Hukuku*, B. 5, Seçkin Yay., Ankara 2012, s. 650; ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 50.

suretiyle, ölmesine yardım edilmesidir". "Öldürülen kişinin talebi doğrultusunda gerçekleştirilen her fiil" ötanazi olmadığı gibi, "kişinin talebi bulunmaksızın gerçekleştirilen fiiller" de ötanazi olmaz.¹⁴⁶ Bu itibarla, "ötanazi" kavramından sadece, "iyileşmesi tıbben mümkün olmayan ve dayanılmaz acılar çeken, kendi yaşamı ve ölümü hakkında sağlıklı karar verebilecek durumda olan bir hastanın ısrarlı ve açık talebi üzerine bir hekim tarafından, hastaya acıma saikiyle ve yardım etme amacıyla, hastanın acılarını dindirmek suretiyle gerçekleştirilen yaşamın sonlandırılması sonucunu doğuran fiiller" in anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.¹⁴⁷ İstismara açık olmasıyla birlikte, 'iyileşmesi veya tedavisi mümkün olmayan hastalık' ifadesinin,¹⁴⁸ keza 'dayanılmaz acı' ifadesinin,¹⁴⁹ sorunlu ifadeler olduğunu ileri sürmek mümkündür.

¹⁴⁶ Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 17. Öte yandan, ötanazinin, iradi (ya da istemli) olup olmaması yönünden ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir. Bkz. ERTEM, s. 562-564. Yazar, "iradi olmayan ötanazi" hâllerinin de ötanazi kapsamına girdiği / girmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Şüphesiz, iradi olmayan ötanazi, kasten öldürme suçu kapsamında değerlendirilir. Öğretide genellikle, ötanazinin iradi boyutu ile ele alındığı ve yalnızca bu çerçevede ayrımlara tabi tutulduğu görülmektedir.

¹⁴⁷ "Yaşamaya değer bulunmayan, tedavisi olmayan akıl hastalığına yakalanan ya da kötürüm ve kör olan" kişilerin yaşamlarının yok edilmesinin ya da "kural olarak kişinin rızası bulunmaksızın" hayata karşı gerçekleştirilen fiillerin, ötanazi kapsamında değerlendirilmemesi gerekir. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 17-18. "*Gerçek olmayan ötanazi*" olarak da adlandırılan "*en geniş anlamda ötanazi*", özellikle Almanya'da Nazi döneminde sistematik bir şekilde uygulanmıştır. Bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 114. Ağır derecede engelli olarak doğmuş bebeklerin öldürülmesi ise "erken ötanazi" olarak adlandırılır. Bkz. ÖZTÜRK, "*Yaşama Hakkı*", s. 60; DÖNMEZER, s. 36.

¹⁴⁸ ALAN AKCAN, s. 23. Nitekim geçmişte böyle addedilen birçok hastalık, günümüzde basit bir şekilde tedavi edilebilir hâle gelmiştir. Bugün için de böyle addedilen hastalıklar, yarın için tedavi edilebilir hâle gelebilir. Ayrıca, yanlış tanı konulması ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerekir.

¹⁴⁹ "Tıbbın teknolojik gelişmelere paralel olarak hızla geliştiği bir çağda, tedavisi olmayan hastalıklarda dahi", hastanın acı ve ıstırabının dindirilebilmesi mümkündür. Bkz. DEMİRÖRS – ARSLAN HIZAL, s. 1509-1510.

Bir görüŖe göre, “hekimin ölüme yardımı”, “ölüme yardımın (ötanazi) sınırlı bir boyutu” olmakta; “ölüme yardım” hem onu kapsamakta, hem de onu aşmaktadır. Buna göre, ötanazinin yalnızca hekim tarafından gerçekleştirilmesi gerekmediği gibi, tıbbi yöntemlerin bile kullanılması gerekmez.¹⁵⁰ Ancak, öğretime çoğunlukla, yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere ötanazi konusu, “hekimlerin uygulamalarına özgülennmekte ve hekim odaklı tıbbi ötanazi yaklaşımı üzerinden” ele alınmaktadır. Bu itibarla, burada failin kişiliği belirleyici olduğu için, ötanazi yalnızca hekimler tarafından gerçekleştirilebilir.¹⁵¹

Tıbbi yönden ötanazi kavramına genel olarak değindikten sonra, ötanazinin benimsenip benimsenmemesi gerektiğine ilişkin ayrıntılı tartışmalara girmeden,¹⁵² ötanazinin cezalandırılması konusuna ilişkin; öncelikle AİHM’nin yaklaşımına, ardından öğretime çoğunlukla “aktif (etkin)”, “pasif (edilgin)” ve “dolaylı” olarak adlandırılan ötanazi türlerine ve bu kavramların intiharla ilişkisine değinilerek,¹⁵³ ötanazinin Türk ceza hukukundaki yerini açıklamak gerekir.

¹⁵⁰ ERTEM, s. 568.

¹⁵¹ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 17; ÖZTÜRK, “Yaşama Hakkı”, s. 63; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 110.

¹⁵² Her iki yöndeki görüşler için ayrıntılı olarak bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 21 vd; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 120 vd.

¹⁵³ “Dar ve asıl anlamıyla hekimin ölüme yardımı”ndan anlaşılması gerekenin, “aktif ötanazi” hâlleri olduğu; “geniş anlamda ötanazi” içerisinde ele alınabilecek “pasif ve dolaylı ötanazi” hâllerinin ise, “tedaviyi ret hakkı” çerçevesinde incelenmesi gerektiğine ilişkin bkz. ERTEM, s. 567.

Ötanazinin cezalandırılması konusuna ilişkin sürekli referans gösterilen *Pretty v. Birleşik Krallık* kararı önemlidir.¹⁵⁴ Söz konusu karara konu olayda, “Bayan *Pretty*, kocasının kendi intiharına yardım etmesi ve intiharı mümkün kılması hususunda kocasının cezai sorumsuzluğa sahip olması yönünde kovuşturma makamından özel bir karar talep etmişse de, söz konusu talep, bu yönde bir karara ilişkin yetkinin yargının değil de yasama organının tasarrufunda olacağı gerekçesiyle reddedilmiştir”.¹⁵⁵ AİHM bu kararında, “AİHS m. 2 kapsamından, gerek üçüncü bir şahsın gerek resmî bir makamın yardımıyla ölme hakkının kişilere verildiği sonucunun çıkarılamayacağını”, devletin ötanazinin cezalandırılmaması için gerekli yasal düzenlemeleri yapma yükümlülüğünün olmadığını ve fakat ötanazi hakkını kişilere tanıyan bir devletin, AİHS m. 2’de düzenlenen yaşam hakkını ihlal etmiş olmayacağını da belirtmiştir.¹⁵⁶ AİHM, konuya ilişkin başka bir kararında da (*Haas v. İsviçre*)¹⁵⁷ benzer tespitlerde bulunmuştur.¹⁵⁸

¹⁵⁴ “Başvuru no: 2346/02, karar tarihi: 29.04.2002”. (Erişim: “<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448>”).

¹⁵⁵ Söz konusu olayın aslında hekim yardımlı ölüme ilişkin değil; hasta yakını yardımlı ölüme, hatta yardımlı intihara ilişkin olduğu belirtilmiştir. Bkz. ERTEM, s. 569.

¹⁵⁶ ERSOY, s. 96. AİHM burada ayrıca, AİHS m. 8/1 kapsamında özel yaşama saygı hakkına müdahale edildiğini kabul etmiş, ancak, söz konusu müdahaleyi AİHS m. 8/2 bakımından demokratik toplum gereklerine uygun olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı bulmamıştır. Öte yandan, AİHM’nin “ötanazi” hususuna karşı yaklaşımının, süreçsel biçimde AİHS m. 8 bakımından özel hayata saygı çerçevesinde “yardımlı intihar” hakkı oluşturmaya yöneldiği belirtilmiştir. Bkz. ERTEM, s. 584.

¹⁵⁷ Başvuru no: 31322/07, karar tarihi: 20.01.2011. (Erişim: “<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102940>”).

¹⁵⁸ ERSOY, s. 96. AİHM burada, AİHS m. 8 kapsamında kişinin kendi yaşamının ne zaman, ne şekilde sonlanacağına karar verme hakkı olduğunu benimsemiş, ancak, bu konuda devletin pozitif yükümlülüğünün bulunduğu iddiasını reddetmiştir. Bkz. ERTEM, s. 584 ve 629.

“İyileşmesi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanmış ve acı çeken bir hastanın talebi üzerine”, hekim tarafından, “hastanın acılarını dindirme saikiyle” aktif bir davranışla hayatının sonlandırılmasına “*aktif ötanazi*” denir.¹⁵⁹ Aktif ötanazide hareketin nasıl gerçekleştirildiği önemlidir. Örneğin, silahla ateş etmek veya bıçaklamak suretiyle aktif ötanazi uygulanamaz. Hekimlik faaliyetleri sırasında gerçekleştirilebilecek yollarla, örneğin öldürücü bir ilacın, hastaya iğne yapılarak verilmesi yoluyla aktif ötanazi uygulanabilir.¹⁶⁰

“*Pasif ötanazi*” ise, hastanın talebi üzerine hekimin, hastanın yaşamını sürdürmesi için gereken tedaviyi uygulamayarak ölüm sonucunun ortaya çıkmasıdır. Burada, pasif ötanazi ya da ölüm yardımı kavramının aslında yanıtıcı olduğunu, esasen konunun; ölüme yardımla bir ilgisinin olmadığını, doğrudan doğruya hastanın tedaviyi ret hakkı kapsamında olduğunu belirtmek gerekir.¹⁶¹ Öğretide bir görüşe göre, pasif ötanazi esas olarak ihmali bir davranışla gerçekleştirilebilirken;¹⁶² diğer görüşe göre, pasif ötanazi icrai bir davranışla da gerçekleştirilebilir.¹⁶³ “Tedavinin görünüşte icrai olarak sona erdirilmesi” de, esas itibarıyla “başlanmış ve devam eden tedavinin

¹⁵⁹ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 18. Karşılaştırma için bkz. ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 50. Yazar, aktif ötanazinin icrai veya ihmali bir davranışla gerçekleştirilebileceğini ileri sürmektedir.

¹⁶⁰ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 19. Esasen bu gibi uygulamaların tıbbi olduğunun, tıbbın amaçları içerisinde yer aldığı söylenmesi de güçtür. Bkz. ERTEM, s. 568.

¹⁶¹ ERTEM, s. 608.

¹⁶² Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 19; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 116; BESİRİ, s. 192.

¹⁶³ Bkz. ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 50. Zira yapay desteklerin çekilmesinde icrai bir davranış mevcuttur. Örneğin, hekim, çalışan bir solunum makinesinin kapatılmasında, makine karşısında pasif kalmayarak bir harekette bulunmaktadır. Bkz. TACİR, s. 264. Hekimin, ölüme etkin bir rol oynadığı gerekçesiyle bu durumun aktif ötanazi kavramıyla ilişkilendirilmesinin mümkün olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 117; İNCEOĞLU, s. 142-143.

sonlandırılmasına ilişkin olup önceki tedavi sürecinden bağımsız değerlendirilemez”.¹⁶⁴ Dolayısıyla söz gelimi, hastanın yaşamını sürdürmesi için gerekli olan “suni beslenme, solunum cihazı ya da kan nakli” gibi yaşam desteğinin çekilmesi ya da bu türden yaşamı uzatıcı tedbirlerin alınmaması, “pasif ötanazi” kapsamında değerlendirilmektedir. Burada, “ölümün doğal gerçekleşme sürecini geciktiren tedbirlerin, hastanın talebi üzerine uygulanmaması ya da yarıda kesilmesi” söz konusudur.¹⁶⁵ Bu itibarla, pasif ötanazide, hastanın öldürülmesi değil, doğal ölüm sürecine bırakıldığı fikri kabul görmektedir.¹⁶⁶ Her ne kadar, aktif ötanazi ile pasif ötanazi arasında aslen fark bulunmadığı, bu nedenle bir ayırım yapılmasının anlamlı olmadığı ileri sürülse de,¹⁶⁷ aşağıda değinileceği üzere özellikle yürürlükte olan hukuk (*de lege lata*) bakımından cezai müeyyide noktasında önemli bir fark bulunmaktadır.

Son olarak, “*dolaylı ötanazi*” ise, hastanın talebi veya rızası üzerine, hastanın acılarını azaltmak veya dindirmek için hekim tarafından uygulanan tedavi ve tedbirlerin (örneğin, verilen ilacın yan etkilerinin), hastanın yaşamını kısaltması durumudur.¹⁶⁸

¹⁶⁴ ERTEM, s. 621. Aynı yönde bkz. TULAY, s. 828. Yazar, solunum cihazının kapatılması örneğinin aslında “icrai davranış olarak görülse de”, sonuç itibarıyla “artık tedavinin yürütülmemesinden yola çıkarak ihmali davranış”, dolayısıyla “pasif ötanazi” örneği olduğunu belirtmektedir.

¹⁶⁵ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 19 ve 31.

¹⁶⁶ HAKERİ, Tıp Hukuku, s. 658. Aynı yönde bkz. TACİR, s. 263 ve 289. Yazar, bu durumda, yaşama hakkının korunmaya devam edildiğini ileri sürmektedir.

¹⁶⁷ Bkz. Erika **BITON SERDAROĞLU**, “*Ötanazi – Ölme Hakkı*”, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ’a Armağan, MÜHF-HAD., C. 22, S. 3, 2016, s. 467 ve 488. Yazara göre, her iki ötanazi türü de, ölümü muhakkak olan hastalara uygulanmakta ve her iki ötanazi türünde de ölüm süreci hızlandırılmaktadır.

¹⁶⁸ Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 20; ÖZTÜRK, “*Yaşama Hakkı*”, s. 59; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 118. “Yaşamı kısaltıcı nitelikte bile olsa, acısının dindirilmesi talebinin,

Tüm ötanazi türlerinde geçerli bir şart olarak, hekimin hastayı aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde hasta aydınlatılmalı ve aydınlatılmış onamı (rızası) alınmalıdır.¹⁶⁹

Görüldüğü üzere, kendi içinde türlere ayrılan ötanazi fiilleri esasen birbirinden farklıdır. Söz konusu ötanazi fiilleriyle intihar fiilinin de esasen birbirinden farklı olduğu barizdir. Yaşamı uzatıcı tedbirler içeren tedaviyi reddeden hastanın durumu intihar olarak değerlendirilemez.¹⁷⁰ Aynı şekilde, ağrıyı azaltan ancak hastalığın seyrini hızlandıran ve dolayısıyla yaşamı kısaltan bir tedaviyi benimseyen hastanın durumu da intihar olarak değerlendirilemez.¹⁷¹

Belirtmek gerekir ki, “ötanazi” ve “talep üzerine öldürme” ya da “rıza ile öldürme” kavramları eş anlamlı biçimde kullanılamaz. Bir görüşe göre “ötanazi”, talep üzerine ve rıza ile öldürme kavramlarının oluşum biçimlerinden yalnızca biridir. Başka ifadeyle, talep üzerine ya da rıza ile öldürmenin, ötanazi haricinde de gerçekleştiriliş biçimleri vardır.¹⁷² Söz konusu görüş, aktif ötanazi bakımından şüphesiz yerinde bir görüştür. Burada, pasif ve dolaylı ötanazinin, talep üzerine ve rıza ile öldürme kavramlarının oluşum biçimlerinden olmadığını savunmak mümkündür. Nitekim aslında pasif ve dolaylı ötanazide, hekim hastayı öldürmemektedir.

dolaylı olarak geniş anlamda yaşam hakkına hizmet ettiği de düşünülebilir”. Bkz. ERTEM, s. 643-644.

¹⁶⁹ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 20-21; ARTUK – YENİDÜNYA, s. 118. Hastanın aydınlatılması konusunda ayrıntılar için bkz. ERMAN, s. 99-122.

¹⁷⁰ Karşı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 6 ve 136. Yazara göre örneğin, kemoterapiyi ret, zamana yayılmış bir intihardır.

¹⁷¹ Aynı yönde bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 140.

¹⁷² Bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 110; DEMİRÖRS – ARSLAN HIZAL, s. 1490.

Türk hukukunda, ötanazi fiillerine ilişkin olarak, TCK'da veya başka kanunlarda bir düzenleme bulunmamaktadır. Düzenleyici işlem düzeyinde de olsa, ötanaziye ilişkin yegâne düzenleme, Hasta Hakları Yönetmeliği'nde yer alan ötanazi yasağıdır.¹⁷³ Ötanazi yasağının yasal düzeyde düzenlenmemesi ve yasağın kapsamının ortaya konmaması eleştirilmiştir.¹⁷⁴ Ancak, Yönetmeliğin diğer hükümleri de dikkate alındığında, yasak olarak düzenlenen ötanaziden anlaşılması gerekenin, aktif ötanazi olduğunu yorumlamak mümkündür. Yargıtay da bir kararında, ötanazinin kabul edilemeyeceğini belirtmişse de, ötanazinin kapsamını ve ötanazi ifadesinden neyin anlaşılması gerektiğini ortaya koymamıştır.¹⁷⁵ Ancak, Yargıtay'ın ötanaziye, kasten öldürme suçu kapsamında değerlendirmesi karşısında, aktif ötanazi şeklinde yorumladığını söylemek mümkündür. Gerçekten de, aktif ötanazi uygulayan hekimin, kasten öldürme suçundan sorumlu olacağını belirtmek gerekir.¹⁷⁶ Hatta kasten öldürmenin “tasarlayarak” veya “*beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı*” işlenmesi dolayısıyla cezanın artırılabilmesi de söz

¹⁷³ Söz konusu Yönetmeliğin 13. maddesi uyarınca: “*Ötanazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahil, kimsenin hayatına son verilemez*”. Yönetmeliğin diğer hükümleri de dikkate alındığında, yasak olarak düzenlenen ötanaziden anlaşılması gereken ötanazinin, aktif ötanazi olduğunu yorumlamak mümkündür.

¹⁷⁴ ERTEM, s. 571. Ötanazinin, farklı bir suç tipi olarak düzenlenmesi gerektiği de ileri sürülmektedir. Bkz. YAŞAR – TURAN, s. 68-69.

¹⁷⁵ “*Bu suçta mağdurun rızasını kabul etmek bizi sonuçta ötanaziye kabul etmeye kadar götürebilecektir ki Türk Hukukunda ötanazi, kasten adam öldürme şeklinde cezalandırılmaktadır*”. Yar. CGK., E. 2004/9-213, K. 2005/3, T. 01.02.2005. Aktaran için bkz. ERTEM, s. 570.

¹⁷⁶ Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Amerika'nın bazı eyaletleri haricinde, “ötanazi”, çağdaş hukuk sistemlerinde “kural olarak” suçtur. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 27 ve 29.

konusudur.¹⁷⁷ Aktif ötanazi uygulayan hekim,¹⁷⁸ Türk ceza hukuku bakımından, yukarıda da belirtildiği üzere, olsa olsa takdiri indirim nedenlerinden yararlanabilmektedir.

Zorla tedavi hâlleri saklı kalmak kaydıyla,¹⁷⁹ Hasta Hakları Yönetmeliği'nde düzenlenen hastanın tedaviyi reddetme veya durdurma hakkı dikkate alındığında,¹⁸⁰

¹⁷⁷ ARTUK – YENİDÜNYA, s. 137.

¹⁷⁸ Aktif ötanazinin, ekonomik, sosyal veya sair nedenlerle kötüye kullanılma ihtimali çok yüksektir ve suç olarak kalması caydırıcılık bakımından önemlidir. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 32-33. Bununla birlikte, yazarlar, “şartları iyi belirlenmek koşuluyla aktif ötanazi uygulamak zorunda kalan hekimin, kasten öldürme suçuna nazaran daha hafif bir şekilde cezalandıran yasal bir düzenlemenin” TCK’da yapılması gerektiğini belirtmektedirler. Aynı yönde bkz. ALAN AKCAN, s. 24. Öte yandan, intihar ile ötanazinin birbirine yakın kavramlar olduğunu ileri süren ayrıksı bir görüşe göre, “intiharı cezalandırmayan kanun, söz konusu fiilin başkasına yaptırılmasını da cezalandırmamalıdır”. Bkz. Köksal **BAYRAKTAR**, Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, İstanbul 1972, s. 151-152. Yine ayrıksı bir görüşe göre, intihara yönlendirme suçunun kapsamı geniş olduğundan, aktif ötanazi bu suça vücut vermektedir. Bkz. ÜNVER, “Ötanazi”, s. 37-39. Benzer yönde bkz. BITON SERDAROĞLU, s. 480. Yazar, aktif ötanazi uygulayan hekimin, intihara yardım suçundan cezalandırılabilceğini ileri sürmektedir.

¹⁷⁹ “Kanundan doğan zorla tedavi” hâllerine; “bulaşıcı hastalıkların, psikiyatri hastalarının ve alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılarının zorla tedavisi” örnek olarak gösterilebilir. Ayrıntılar için bkz. ERTEM, s. 462 vd.

¹⁸⁰ Söz konusu Yönetmeliğin 25. maddesi uyarınca: “*Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir. Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir. Bu hakkın kullanılması, hastanın sağlık kuruluşuna tekrar müracaatında hasta aleyhine kullanılamaz*”. Ayrıntılar için bkz. ÜNVER, “Ötanazi”, s. 43 vd. Bu hak kapsamında değerlendirilmesi gereken hâller, aynı Yönetmelik’te düzenlenen ötanazi yasağının kapsamı dışındadır. Bkz. ERTEM, s. 571-572.

pasif ötanazide hekimin, (burada, intihara yardım veya kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi söz konusu değildir)¹⁸¹ cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.¹⁸² Gerçekten de, AY m. 17/2 gereğince, kimsenin rızası olmadan vücut bütünlüğüne dokunulamaz. Ayrıca, İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi m. 26/1 gereğince de,¹⁸³ hakların kullanılmasının kısıtlanması, ancak gösterilen sebeplere ilişkin olarak kanunla düzenlenmeli ve demokratik toplumda gerekli olmalıdır. Dolayısıyla, pasif ötanazinin suç teşkil etmemesine veya tedaviyi ret hakkının sınırlandırılmayacağına ilişkin özel bir norm ihdas edilmesi gerekmez. Nitekim özgürlükler asıl, kısıtlamalar istisna olup;

¹⁸¹ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 858. Pasif ötanazinin, “TCK m. 83 kapsamında *kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi* suçunu” teşkil edeceğini ileri süren görüş için bkz. YAŞAR – TURAN, s. 62. Ancak, bu görüş kabul edilemez. Zira “burada hastanın tedaviyi ret yönündeki iradesi, hekimin gözetim yükümlülüğünün (garantörlüğünün) doğumuna, doğmuşsa da devamına engel olmaktadır”. Bkz. ERTEM, s. 615. Yine isabetsiz olarak, pasif ötanazinin, TCK m. 84 kapsamında “*intihara yönlendirme*” suçunu teşkil edeceğini ileri süren görüş için bkz. TULAY, s. 830.

¹⁸² “(...) *hastanın tedaviyi reddetmesi, sonucunda ölecek olsa bile onun hakkıdır ve hekimin de bu hakka riayet etmesi gerekir*”. Bkz. Hakan **HAKERİ**, “*Hastanın Tedaviyi Reddetmesi Durumunda Ölecek Olması Hâlinde, Tedavi Yapılmayabilir mi?*”, 2015, (Erişim: “<https://www.medimagazin.com.tr/authors/hakan-hakeri/tr-hastanin-tedaviyi-reddetmesi-durumunda-olecek-olmasi-hlinde-tedavi-yapilmayabilir-mi-72-64-3753.html>”). Aynı yönde bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 139; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122; ERTEM, s. 613. Pasif ötanazi, kişinin kendi geleceğini belirleme hakkıyla da doğrudan ilgilidir. Bununla birlikte, tedaviyi reddeden ya da tedavinin yarıda bırakılmasını talep eden bir “hastanın, kendi geleceğini belirleme hakkını kullandığını söyleyebilmek için”, hastalığı hakkında tam olarak bilgilendirilmesi ve ortaya çıkacak riskler konusunda aydınlatılması gerekir. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 19, 20 ve 31. Hastanın tedaviyi ret hakkı çerçevesinde pasif ötanazi fiillerinin, TCK m. 26/1 kapsamında “*hakkın kullanılması*” nedeniyle hukuka uygun olduğu yönündeki görüş için bkz. ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 51; ALAN AKCAN, s. 24.

¹⁸³ “*Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi*”, 2004 yılında iç hukukun bir parçası hâline gelmiş (AY. m. 90), “temel hak ve özgürlükler ile ilgili” uluslararası bir sözleşmedir.

kanunla düzenlenmesi gereken, özgürlük kısıtlamalarıdır.¹⁸⁴ Öte yandan, bu Sözleşme'nin 9. maddesi gereğince, “tıbbi müdahale sırasında isteğini açıklayabilecek bir durumda bulunmayan bir hastanın, tıbbi müdahaleyle ilgili önceden açıkladığı istekler” dikkate alınmalıdır. Ancak, tedaviyi ret hakkı kullanılmaksızın örneğin, iradesini ortaya koyamayacak, başka bir ifadeyle rıza gösteremeyecek durumda olan bir hastaya sağlanan yaşam desteğinin çekilmesinin, kasten öldürme suçu kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir.¹⁸⁵

Son olarak, tartışmalı olmakla birlikte dolaylı ötanazi de, genel olarak hukuka uygun kabul edilmektedir.¹⁸⁶ Hasta Hakları Yönetmeliği'nin ilgili düzenlemesi dikkate alındığında, tedavi yükümlülüğü gereğince dolaylı ötanazi uygulayan hekimin, yasal da bir engel bulunmadığı için cezai sorumluluğunun olmayacağını söylemek

¹⁸⁴ Türk hukukunda yasal düzeyde tedaviyi ret hakkını kısıtlayan bir düzenleme yoktur. Bu yönde bir düzenlemeye gidilmesinin ise, kişi özerkliği ilkesi karşısında demokratik toplumda gerekli olma kıstasına aykırı olacağı belirtilmiştir. Bkz. ERTEM, s. 614-616.

¹⁸⁵ Bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 140; ALAN AKCAN, s. 21. “Hastanın iradesinin yokluğunda veya aksi yönde iradesine yani talebine karşın yaşama bağlayıcı tedavinin esirgenmesi, kural olarak ihmal suretiyle öldürme” suçunu oluşturmaktadır. Bkz. ERTEM, s. 605.

¹⁸⁶ Çeşitli görüşlere ilişkin ayrıntılar için bkz. ERTEM, s. 626 vd.

mümkündür.¹⁸⁷ Dolaylı ötanazi konusunda herhangi bir Yargıtay kararına rastlanılmamış olup; bu bakımdan dolaylı ötanazinin suç teşkil etmediğine yönelik fiili bir algı ve uygulama olduğu da gözükmetedir.¹⁸⁸ Burada da, asıl olan hastanın rızasıdır. “İstemsiz uygulanan her türlü tıbbi müdahalede olduğu gibi, yaşamı kısaltan bir tedavinin de hasta aydınlatılmadan, hastanın rızası alınmadan uygulanması, hekimin cezai sorumluluğunu” gerektirmektedir.¹⁸⁹

Görüldüğü üzere, kendi içinde türlere ayrılan ötanazi fiilleri, ne hasta yönünden intihar kapsamında ne de hekim yönünden intihara yönlendirme suçları kapsamında değerlendirilebilir.

¹⁸⁷ Yönetmeliğin 14. maddesi şu şekildedir: “*Personel, hastanın durumunun gerektirdiği tıbbi özeni gösterir. Hastanın hayatını kurtarmak veya sağlığını korumak mümkün olmadığı takdirde dahi, ıstırabını azaltmaya veya dindirmeye çalışmak zorunludur*”. Dolayısıyla hekim, tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanan ya da kazaya uğrayan bir kimsenin daha az acı çekmesi için gereken tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yöndeki tedbirler, hastanın yaşam süresini kısaltacak olsa bile, hekim bundan kaçınamaz. Bkz. ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 21. Benzer yönde bkz. ARTUK – YENİDÜNYA, s. 118. Karşı yönde bkz. TULAY, s. 830. Yazar isabetsiz olarak, dolaylı ötanazi durumunda, TCK m. 84 kapsamında intihara yönlendirme suçundan sorumluluğun söz konusu olacağını ileri sürmektedir.

¹⁸⁸ ERTEM, s. 623.

¹⁸⁹ ÖZEN – EKİCİ ŞAHİN, s. 21. “Kişinin subjektif iradesi olmaksızın, yani rızasına ya da subjektif varsayılan rızasına dayanmaksızın gerçekleştirilen yaşamı kısaltıcı ve fakat acıyı dindirici” tıbbi müdahalelerin, illiyet bağının varlığı durumunda, öldürme suçları kapsamında değerlendirilebileceği yönünde bkz. ERTEM, s. 666.

III. İNTİHARA YÖNLENDİRME

İntiharın ve intihara teşebbüsün cezalandırılmamasına karşın, 18. yüzyılın sonlarından başlayarak “*intihara yardım*” suç sayılıp pek çok ülke ceza kanununda yer almaya başlamıştır.¹⁹⁰ Kanun koyucular, kişinin yaşam varlığını daha etkin bir biçimde korumak ve dolayısıyla, kişinin kendi eliyle kendi hayatını sona erdirmesine yönelik başka bir kimsenin müdahalesini önlemek istemişlerdir.¹⁹¹ Böylece, cezalandırmanın etkisizliği, intihar veya intihara teşebbüs eden kişiler bakımından mevzubahis olsa da; “intihara iştirak eden üçüncü kişiler” bakımından mevzubahis olmadığı için, intihara iştirak eden üçüncü kişilerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir.¹⁹²

İştirak hükümleri, esasen cezai sorumluluğu genişletici bir işleve sahip olup; bu hükümler gereğince, “kanunda öngörülen suç tipini ihlal etmemekle birlikte, bu suç tipini ihlal eden kişiye nedensel katkı sağlayan” kişiler cezalandırılabilirler.¹⁹³ Ancak, intihar suç olmadığı için, bir kimseyi intihar ettirmeye yönelik; azmettiren, teşvik eden veya yardım eden başka kimselerin “suça iştirak” hükümleri kapsamında cezalandırılmaları mümkün değildir.¹⁹⁴ Bu bakımdan, intihar fiiline bir şekilde ‘iştirak’

¹⁹⁰ Mehmet Emin **ARTUK** – Ahmet **GÖKCEN** – Ahmet Caner **YENİDÜNYA**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 15, Adalet Yay., Ankara 2015, s. 211.

¹⁹¹ **KOCA** – **ÜZÜLMEZ**, s. 112.

¹⁹² **TOROSLU**, Özel Kısım, s. 37-38.

¹⁹³ **ÖZEN**, s. 34. TCK m. 40’taki “bağlılık kuralı” uyarınca, “suça iştirak için, kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiil” söz konusu olmalıdır.

¹⁹⁴ **EREM**, s. 491-492; **CENTEL** – **ZAFER** – **YENERER ÇAKMUT**, s. 84; **ÖNTAN**, s. 847; Durmuş **TEZCAN** – Mustafa Ruhan **ERDEM** – Rıfat Murat **ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza

edenlerin cezalandırılması genel ilkelere uygun olmamakta ve anormal bir durum ortaya çıkarmaktadır.¹⁹⁵ Bu nedenle, TCK’da olduğu gibi pek çok ülke ceza kanununda, bu kişilerin cezalandırılabilmeleri ancak ayrı bir suç tipiyle mümkün hâle gelmiştir. Modern ceza kanunlarının pek çoğunda bu kişilerin cezalandırılması yöntemi benimsenmişken,¹⁹⁶ bazılarında ise, bu kişilerin de intihar eden kişiyle birlikte cezalandırılmaması yöntemi benimsenmiştir.¹⁹⁷

Özel Hukuku, B. 16, Seçkin Yay., Ankara 2018, s. 201; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞIZ – TEPE, s. 168; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 112.

¹⁹⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; ÖNTAN, s. 847.

¹⁹⁶ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 84. 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun “*intihara teşvik veya yardım*” başlıklı 580. maddesi şu şekildedir: “*Her kim başkalarını intihara azmettirir veya başkalarının intihar kararını kuvvetlendirir ya da çeşitli yöntemlerle intiharlarını kolaylaştırırsa, intiharın gerçekleşmesi halinde beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İntihar gerçekleşmezse, intihar teşebbüsünün, ağır ya da çok ağır kişisel bir yaralanma meydana getirmesi şartıyla 1 yıldan 5 yıla kadar cezalandırılır*”. Bkz. ÖNTAN, s. 847 ve 864. Avusturya Ceza Kanunu’nun “*intihara yardım*” başlıklı 78. paragrafı ise şu şekildedir: “*Her kim bir başkasını intihara ikna eder veya intiharına yardım ederse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır*”. İsviçre Ceza Kanunu’nun “*intihara ikna ve yardım*” başlıklı 115. maddesi ise şu şekildedir: “*Her kim bencilce saiklerle bir başkasını intihara ikna eder veya o kişinin intiharına yardım ederse, ölümün gerçekleşmesi veya teşebbüs aşamasında kalması halinde, beş yıla kadar hapis cezasıyla veya para cezasıyla cezalandırılır*”. Fransız Ceza Kanunu’nun “*intihara teşvik*” başlıklı 6. bölümünün 223-13. maddesine göre ise, “bir kimseyi intihara teşvik eden kimsenin, intiharın gerçekleşmesi ya da teşebbüs aşamasında kalması durumunda üç yıl hapis ve 45.000 Euro para cezasıyla cezalandırılacağı; ikinci fıkrada, mağdurun on beş yaşından küçük olması durumunda verilecek cezanın beş yıl hapis ve 75.000 Euro para cezası olacağı” belirlenmiştir. Bkz. ERSOY, s. 99-100.

¹⁹⁷ Belçika, İsveç, Finlandiya, Lüksemburg ceza kanunları, intihar fiilinin gerçekleşmesine yardımda bulunanları cezalandırmayan kanunlara örnektir. Bkz. ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 211. Alman Ceza Kanunu da 2015 yılına kadar bu kanunlara örnekti. 2015 yılında Alman Ceza Kanunu’nun 217. Paragrafına eklenen “*intihara ekonomik teşvik*” başlıklı yeni hüküm uyarınca: “(1) Bir başkasını intihara teşvik etme maksadıyla, bu kişiye, bu amaçla ekonomik bir olanak temin eden, sağlayan veya aracılık eden kişi, üç yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada bahsedilen kişinin akrabası ya da yakını olan kişi,

Cezalandırma yöntemini benimseyen ceza kanunlarında konuyla ilgili içerik ve kapsam, hatta başlık olarak dahi (“intihara teşvik”, “intihara yardım”, “intihara teşvik veya yardım”, “intihara ekonomik teşvik”, “intihara ikna ve yardım”, “intihara yönlendirme” gibi) birbirinden farklı düzenlemeler ihdas edildiği görülmektedir. Türk ceza hukuku bakımından, 765 sayılı TCK’da tek bir “*intihara ikna ve yardım*” suçu düzenlenmişken; 5237 sayılı TCK’da “*intihara yönlendirme*” başlığı altında esasen birbirinden farklı suçlar düzenlenmiştir. Aşağıda madde metni incelenirken de değinileceği üzere yönlendirme kavramının, madde metniyle tam olarak uyumlu olmayan ve bu bakımdan sorunlu bir kavram olduğu ileri sürülebilir. Ancak, TCK m. 84’te düzenlenen suçları genel olarak belirtmesi amacıyla, “intihara yönlendirme suçları” ifadesi kullanılmaktadır.

Yardımlı intihar konusunda AIHM tarafından verilen kararlar da dikkate alındığında, intihara yardımın suç olarak düzenlenip cezalandırılması, salt bu nedenle AIHS’e ve Anayasa’ya aykırılık teşkil etmemektedir. Bununla birlikte, intihara yönlendirme suçlarının, düzenleniş şekli ve kapsamı itibarıyla AIHS’e ve Anayasa’ya aykırılık teşkil edebileceği ileri sürülmektedir. Öğretide, intihara yönlendirme suçunun (m. 84/1), 5237 sayılı TCK’daki düzenleniş şekli eleştirilmekte ve böyle bir düzenlemenin, salt düşünce, inanç ve kanaatin kendisini cezalandırdığı ifade

hiçbir ticari faaliyette bulunmamış olması şartıyla, iştirak eden olarak cezalandırılmaz”. Söz konusu hükümle ilgili açıklamalar için bkz. ERSOY, s. 97-99. Belçika Ceza Kanunu’nda ise, aşağıda değinilecek olan “mavi balina” oyununun etkisiyle, intihara teşviki suç sayan bir düzenleme öngörüleceği belirtilmektedir. (Erişim: “<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44933311>”).

edilmektedir.¹⁹⁸ Düzenleniş şeklinin de ötesinde, bu suçun TCK'dan çıkarılması gerektiği bile ileri sürülmektedir.¹⁹⁹

Öte yandan, intihara yönlendirme fiillerinin (özellikle m. 84/1-2 bakımından), suç sayılması gerektiğine ilişkin de çeşitli gerekçeler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, intihar fiilleri önlenmediği takdirde, bu durumun toplum düzeni ve sağlığı bakımından ağır, tehlikeli sonuçlar doğurması ve bu sonuçların doğmadan önce önlenmek istenmesi, intihara yönlendirme fiillerinin suç sayılmasının nedenidir.²⁰⁰ Başka bir görüşe göre, bir kimseye hayatına son verme düşüncesinin verdirilmesi veya bu yönde düşüncesi olan kişilerin düşüncelerinin desteklenmesi bile, “yaşam hakkının ihlali kadar olmasa da”, yaşam hakkı bakımından risk oluşturmakta ve hakkı tehlikeye düşürmektedir.²⁰¹ Başkasını intihara yönlendirmiş olmanın, bir kimsenin kendi hayatına son vermesine kıyasla “daha büyük bir kötülük olduğu”, haksızlık içeriğinin daha somut olduğu da ifade edilmektedir.²⁰² Başka bir görüşe göre ise, intihara yönlendirmek yoluyla başka kişilerin hayatına kasteden kimselerin cezasız kalmamalarını sağlamak

¹⁹⁸ Zeki **HAFIZOĞULLARI** – Muharrem **ÖZEN**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, US-A Yay., Ankara 2016, s. 66; Zeki **HAFIZOĞULLARI** – Muammer **KETİZMEN**, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Hayata Karşı Suçlar”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 66, S. 1, 2008, s. 152 ve 154. Aynı yönde bkz. ERTEM, s. 592, 640 ve 641. Yazar, TCK m. 84’ün ayrıca, kişinin, kendi geleceğini belirleme hakkına dayanmasını engellediğini ve genel eylem özgürlüğünü kısıtladığını belirtmektedir.

¹⁹⁹ ÜNVER, “Ötanazi”, s. 42 ve 57.

²⁰⁰ ÖZEN, s. 34. Yazar, ayrıca, “intihara yönlendirme fiilleri cezalandırıldığı zaman, cezanın caydırıcı etkisi” sebebiyle “dolaylı olarak” intihar fiillerinin azalacağını ileri sürmektedir.

²⁰¹ Zafer **İÇER**, “İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m. 84)”, SÜHFD., C. 28, S. 1, 2020, s. 298-299.

²⁰² TULAY, s. 815.

amacıyla ve kişilerin yaşam haklarını korumak bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün bir sonucu olarak intihara yönlendirme fiilleri suç sayılmaktadır.²⁰³

Nitekim intihara yönlendirme olmasa bile, bazı durumlarda intihar fiillerinin gerçekleşmesi, AİHM tarafından *Ketreb v. Fransa* kararında olduğu gibi,²⁰⁴ yaşam hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir. Yargıtay da, yaşam hakkı ihlallerine ilişkin AİHM'nin Türkiye aleyhine verdiği kararlara atıfta bulunarak, cezaevi görevlilerinin bu konudaki ihmallerinin, TCK m. 257 gereğince, “görevi kötüye kullanma” suçunu oluşturduğuna hükmetmiştir.²⁰⁵ Hemen belirtilmelidir ki, eğer örneğin, cezaevi

²⁰³ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 211-212.

²⁰⁴ “Başvuru no: 38447/09, karar tarihi: 19.07.2012”. Aktaran için bkz. PEHLİVAN, s. 264, dn. 14. Ciddi psikolojik sorunları olduğu bilinen uyuşturucu bağımlısının, cezaevinde disiplin suçu işlediği gerekçesiyle tecrit hücrelerine kapatılmasından sonra, kendisini hücrenin tavanına asarak intihar eden mahkûmun psikolojik durumu gözetilerek cezaevinde yeteri kadar korunmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlaline karar verilmiştir.

²⁰⁵ “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin 2/1. fıkrasından doğan devletin yaşamı koruma yükümlülüğünü gözaltı, cezaevi veya zorunlu askerlik hizmeti sırasında bulunan bireyi intihara karşı korumayı kapsayacak kadar geniş yorumlamıştır. Devletin bu konuda bireyin kendisine karşı bir risk oluşturduğunu biliyor olması veya bilmesi gerektiği takdirde ve makul tedbirleri almaması halinde sorumluluğu doğmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 16/11/2000 tarihli *Tanrıbilir/Türkiye* kararı ile 21/10/2008 tarihli *Kılavuz/Türkiye* kararlarında belirttiği üzere; (...) sanıkların hükümlünün kendisine zarar verme eğiliminde olduğunu bilmelerine rağmen gerekli güvenlik önlemlerini almadan, tek başına kendisine zarar verebilecek eşyalardan arındırılmadan tekli koğuşa almak suretiyle mevzuattaki emredici hükümlerin gereğini yerine getirmekte ihmal ve gecikme gösterdikleri ve bu şekilde'ın dış aparatına kendisini asarak intihar etmesine neden olduğu anlaşılma, yüklenen suçun yasal unsurları itibarıyla olduğu gözetilmeden (...)”. Yar. 5. CD., E. 2013/16375, K. 2016/829, T. 25.01.2016. “Suç tarihinde Batman .. tipi Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumunda nöbetçi memur olarak görev yapan sanıkların, katılanların oğlu olup, önceye dayalı psikolojik rahatsızlıkları nedeniyle suç tarihinden 1 gün önce bileklerini kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden ve içerisine düştüğü bu ruhsal durum nedeniyle gerçek ve yakın bir intihar riski altında bulunan M..S.. P..'in bir kez daha yaşamına son verme girişiminde

görevlisinin, bir mahkûmun intihar edeceğini bilmesine rağmen gerekli önlemleri almaması nedeniyle mahkûmun intihar etmesi hâlinde, TCK m. 83 gereğince, “*kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi*” suçundan sorumlu tutulması gerekecektir.²⁰⁶ Zira ceza infaz kurumu veya tutukevi yönetimi ve personelinin, intiharı önleme (hükümlü ve tutukluların yaşamlarının korunması) konusunda hukuki yükümlülüğü söz konusudur.

Gerçekten, intihara yönlendirmek suretiyle başkasının yaşam varlığını ihlal eden veya tehlikeye düşüren kimselerin cezalandırılmaması gerektiğini savunmak kolay değildir. İntihar fiillerinin yaygın olarak gerçekleştiği toplumlarda meselenin sosyal tehlikelilik boyutu da göz ardı edilemez. Başkasını intihara azmettiren, başkasının intiharına yardım eden, başkalarını intihara alenen teşvik eden kişilerin cezalandırılmaları isabetlidir. Ancak, intihara yönlendirme fiilleri suç olarak düzenlenecekse, bu düzenlemenin nasıl kaleme alındığı büyük önem arz etmektedir. Bu

bulunmasının önlenmesi hususunda gerekli tedbirleri almadıkları gibi olay günü Cezaevi İdare ve Gözlem Kurulunun kararı olmaksızın adı geçeni tek kişilik müşahede odasına koydukları, bu şekilde diğer hükümlü/tutukluların gözetiminden yoksun bırakılan, sanıklar tarafından da etkin bir gözetime tabi tutulmayan bu kişinin konulduğu müşahede odasının kapısına gömleği ile kendisini asmak suretiyle yaşamına son verdiği anlaşılacakla, katılanların oğlunun yaşam hakkının korunması konusunda her türlü koruyucu tedbiri almak yükümlülüğü altında bulunan sanıklara yüklenen suçun tüm unsurları ile oluştuğu gözetilmeden (...)”. Yar. 5. CD., E. 2013/5470, K. 2014/10912, T. 13.11.2014.

²⁰⁶ Karşılaştırma için bkz. Ersan ŞEN, “İntihara Yönlendirme”, 2016, (Erişim: “<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme>”). “İntiharı önleme hususunda hukuki yükümlülüğü bulunan bir kişi, görev ve sorumluluklarını yerine getirmekte ihmalde bulunur ve neticede mağdurun ölümüne sebebiyet verirse, (...) taksirle ölüme sebebiyet verme fiilinden sorumlu tutulacaktır. Fail; intihar eğilimi olan bir kişinin intihar edeceğini bildiği halde kayıtsız kalıp, neticede mağdurun ölmesini amaçlamışsa, bu durumda fail hakkında, ya ‘Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi’ başlıklı TCK m.83 veya m.84’ün son fıkrası tatbik edilecektir”.

anlamda TCK m. 84 düzenlemesinin, kötü bir şekilde kaleme alınmış olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bunun içindir ki, bu düzenleme pek çok önemli tartışmayı ve eleştiriye beraberinde getirmiştir. Şüphesiz, konuyla ilgili yapılacak tüm tartışmalar, düzenlemenin kaleme alınış şeklinden kaynaklanmamaktadır. Öyle ki, konunun, kendine özgü oluşu ve çok karmaşık bir olgu olan intihar olgusu üzerine temellendirilişi, konuyu zaten çetrefilli bir hâle getirmekte ve dolayısıyla içinden çıkılmasını güçleştirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARI

I. GENEL OLARAK

Gerek mülga “765 sayılı TCK m. 454’te” düzenlenen “*intihara ikna ve yardım*” suçu gerekse yürürlükteki “5237 sayılı TCK m. 84’te” düzenlenen “*intihara yönlendirme*” suçları, “teknik açıdan iştirak olmayıp”; kendine özgü (*sui generis*) suçlardır.²⁰⁷

“İntihara yönlendirme suçları”, 5237 sayılı TCK’nın ikinci kitabının (özel hükümlerinin) “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci kısmının “*Hayata Karşı Suçlar*” bölümünde, öldürme suçlarından ayrı suç tipleri olarak düzenlenmiştir. Söz konusu suçlar, TCK m. 84’te “*İntihara yönlendirme*” kenar başlığında şu şekilde düzenlenmiştir:²⁰⁸

²⁰⁷ EREM, s. 492; ERMAN – ÖZEK, s. 76; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 84; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 211-212.

²⁰⁸ Madde gerekçesi ise şu şekilde düzenlenmiştir: “*Maddenin birinci fıkrasında bir başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etme filleri, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmaktadır.*”

Canlı türü olarak insan, hayatını sürdürme konusunda bir içgüdüye sahiptir. Ancak, algılama yeteneğinin olmaması nedeniyle veya yakalandığı hastalıktan kaynaklanan acı ve ızdırabın etkisiyle kişide hayatını sona erdirmeye yönelik bir eğilim ortaya çıkabilir ve bunu bir irade açıklamasıyla ortaya koyabilir. Belirtmek gerekir ki, kişinin bu şartlar altında hayatını sona erdirmeye yönündeki iradesinin hukuki geçerliliği söz konusu değildir. Başka bir deyişle, belirtilen durumlarda hukuken muteber bir iradeden söz etmek mümkün değildir.

“(1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Ahlaken tasvip edilmeyen bir tasarruf olan intihar veya intihara teşebbüs olgusu, bizatihi cezalandırılabilir bir davranış niteliği taşımamaktadır. Buna karşılık, bir başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin bu fiilleri cezalandırılabilir niteliktedir.

Başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olarak intihara yardım, esas itibarıyla icrai davranışla gerçekleştirilebilir. Ancak, intiharı önleme konusunda hukuki yükümlülük altında bulunan kişinin, bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen, bu intihar girişimini engellememesi, bu girişim karşısında kayıtsız davranması; intihara ihmali davranışla yardım olarak nitelendirilmek gerekir. Ancak, bunun için, kişinin intiharı önleme konusunda hukuki bir yükümlülüğünün olması gerekir.

Maddenin ikinci fıkrasında, intihara teşvik veya yardım suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali düzenlenmiştir. İntihara teşvik veya yardımın cezalandırılabilmesi için, kişinin intihar etmesi şart değildir. Teşvik veya yardım sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda, söz konusu fıkraya göre cezanın artırılması gerekmektedir.

Üçüncü fıkrada, başkalarını intihara alenen teşvik edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, belli bir kişinin muhatap alınması gerekmektedir. Aleniyet için aranan temel ölçüt, fiilin, gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır. Keza, aleniyetin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesi durumunda artırma oranı ayrıca düzenlenmektedir.

Maddenin son fıkrasında, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağı kabul edilmiştir. Aslında, bu durumda kasten öldürme suçu, mağdurun kendisinin araç olarak kullanılması suretiyle, yani dolaylı faillik şeklinde işlenmektedir.”

(3) (Değişik: 2005/5377)²⁰⁹ Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar”.

Hükümle ceza yaptırımına bağlanan fiil intihar fiili olmadığından, hükmün ilk başlığı olan “İntihar” kenar başlığının, 5377 sayılı Kanun’la değiştirilmesi isabetli olmuştur.²¹⁰ Bununla birlikte, kenar başlıkta “yönlendirme” kavramının kullanılmasının doğruluğu ise tartışılabilir. Madde metninde yönlendirme kavramı hiç kullanılmamış olup; söz konusu kavram, maddede ifade edilen kavramları kapsayan bir üst başlık izlenimi yaratmaktadır. Sözlükte “yönlendirmek işi, oryantasyon” ve “insanları kendi bilgileri dışında veya istemedikleri hâlde etkileme, manipülasyon” anlamlarına gelen “yönlendirme” kavramının,²¹¹ “azmettirme”, “teşvik etme”, “karar kuvvetlendirme”, “yardım etme”, “alenen teşvik etme”, “sevk etme”, “mecbur etme” kavramlarının

²⁰⁹ 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı “Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair” Kanun’un 10. maddesiyle yürürlükten kaldırılan cümle şu şekildeydi: “*Bu fiilin basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”. 5377 sayılı Kanun’la yapılan maddedeki değişikliklerin gerekçesi ise şu şekildedir: “*Maddenin kenar başlığı, içeriği ile uyumlu hale gelmesi için ‘intihara yönlendirme’ şeklinde değiştirilmiştir. Suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali de, aleniyetin gerçekleşiş şekillerinden birini oluşturmaktadır. İntihara teşvik suçuyla ilgili olarak aleniyet, bir nitelikli unsur olarak belirlendiği için, söz konusu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi, bu suç açısından ayrı bir nitelikli unsur olarak görülmemiştir. Belirtilen nedenle, söz konusu değişikliğin yapılması gereği hâsıl olmuştur*”.

²¹⁰ Benzer bir değişikliğin TCK m. 227’de yer alan “Fuhuş” kenar başlığında da yapılması isabetli olacaktır.

²¹¹ “Yönlendirmek” ise; “*bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği yolu göstermek*” olarak tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

tümünü kapsamadığını ve dolayısıyla maddenin içeriğiyle tam anlamıyla örtüşmediğini belirtmek gerekir. Özellikle, “cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur etmenin” bir suç tipi olarak düzenlendiği ve fakat yönlendirme kavramının bu durumu kapsamadığı haklı olarak belirtilmektedir.²¹² Bu nedenle, madde kenar başlığının madde metniyle uyumlu olarak tekrar değiştirilmesi gerektiği savunulabilir. Ancak, metinde geçen söz konusu kavramların çokluğu ve aşağıda açıklanacağı üzere birbirinden farklı anlamlar içermesi nedeniyle; yönlendirme yerine, tüm bu kavramları kapsayan ve madde metniyle tamamen uyumlu olan alternatif bir kavram, yani herkesin kabul edeceği bir üst kavram ya da başlık türetmek de mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte, son fıkradaki düzenlemenin, bu maddede değil de; öldürme suçu içerisinde düzenlenmesi tercih edilebilirdi.

Öğretide, TCK m. 84’e ilişkin farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu maddeyle tek bir suç tipinin oluşturulduğunu ileri süren bir görüşe göre;²¹³ birinci fıkra hükmü intihara yönlendirme suçunun basit şeklini düzenlerken, diğer fıkralar bu suçun nitelikli hâllerini düzenlemektedir. İkinci bir görüşe göre;²¹⁴ birinci ve üçüncü fıkralar farklı suç tiplerini düzenlerken, ikinci ve dördüncü fıkralar intihara yönlendirme suçunun nitelikli hâllerini düzenlemektedir. Üçüncü bir görüşe göre;²¹⁵ birinci ve üçüncü fıkralar farklı suç

²¹² Süheyl **DONAY**, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta Yay., İstanbul 2007, s. 136; Ömer **ÖMEROĞLU**, “*İntihar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İntihara Bakış Açısının ve İntihara Yönlendirme Suçuna İlişkin Düzenlemesinin Değerlendirilmesi*”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S. 67-68, 2010, s. 16; ERSOY, s. 91.

²¹³ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 87 vd. Benzer yönde bkz. TULAY, s. 818, 824 ve 825.

²¹⁴ SINAR, s. 66 vd; PEHLİVAN, s. 273 vd.

²¹⁵ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 201 vd; Ali **PARLAR** – Muzaffer **HATİPOĞLU**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 2, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2008, s. 1377-1380; Çetin **ARSLAN** –

tiplerini oluştururken, dördüncü fıkrada farklı bir suç tipi oluşturmayıp kasten öldürme suçunun dolaylı faillik şeklinde ortaya çıkan bir görünüş biçimini oluşturmaktadır. Dördüncü bir görüşe göre ise;²¹⁶ birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraların her biri birbirinden farklı suç tipi oluşturmaktadır. Esasen birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarda birbirinden farklı suç tipleri oluşturulduğunu kabul etmekle birlikte, dördüncü fıkradaki düzenlemenin kendi içinde de birbirinden farklı iki fiile yer verildiğinden,²¹⁷ TCK m. 84'te toplamda birbirinden farklı dört suç fiilinin düzenlendiğini söylemek mümkündür.²¹⁸

TCK m. 84 bakımından öncelikle, birinci fıkradaki düzenlemeyle, Kanun'daki diğerk tüm suçlardan farklı bir suç tipi öngörüldüğü şüphesizdir. “İntiharın gerçekleşmesi” hâline ilişkin ikinci fıkrada hükmünün, birinci fıkradakinden ayrı bir suç tipi oluşturmadığı da şüphesizdir. Bu düzenleme aşağıda ayrıntılarıyla ele alınacak olup, düzenlemenin “*nitelikli hâl*” mi, yoksa “*neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâl*” mi olduğu yönünde tartışmalar mevcuttur. Öte yandan, üçüncü fıkradaki “intihara alenen teşvik” düzenlemesi, birinci fıkradakinden farklı bir suç tipi oluşturmaktadır. Dolayısıyla, üçüncü fıkradaki düzenleme ayrı bir başlık altında incelenecektir. Dördüncü ve son

Bahattin **AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, s. 370-371; Hasan **GERÇEKER**, Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. 2, Seçkin Yay., Ankara 2014, s. 1680; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 115 vd.

²¹⁶ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 64 vd; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 151 vd; TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; ÖNTAN, s. 851 vd; İÇER, s. 299-300; ERCAN, s. 49.

²¹⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 153. Benzer şekilde, “İntihara sevk etme fiili” ve “intihara mecbur etme fiili”nden söz eden yazar için bkz. İÇER, s. 336-337. Yine, “intihara mecbur etme”yi, bağlı hareketli bir suç olarak niteleyen yazar için bkz. ERSOY, s. 107 ve 132.

²¹⁸ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 50.

fıkra ise, her ne kadar, aslında kasten öldürme suçunun dolaylı faillik şeklindeki tezahürleri öngörülmüşse de; Kanun'da intihara yönlendirme kenar başlığı altında düzenlenmekle artık farklı bir suç tipinin düzenlendiği kabul edilmelidir.

II. HUKUKİ KONU

“5237 sayılı TCK'da” kanun koyucu, suçları tasnif ederken “hukuki konu” kriterini temel almıştır.²¹⁹ Bir “suçun ihlal ediciliği”, kaynağını hukuki konudan alır. Her suçun bir hukuki konusu vardır. “*Suçun hukuki konusu*”, suç tarafından ihlâl edilen hukuki varlık veya menfaattir. Yani suçu öngören norm tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen varlık veya menfaattir.²²⁰

TCK m. 84'teki suçları öngören norm tarafından, “birden fazla hukuki varlık veya menfaatin korunduğu” ileri sürülmektedir. Örneğin, “yaşama hakkı ve özgürlük hakkı”,²²¹ “yaşama hakkı ve bireyin özgür iradesiyle karar alma serbestîsi”,²²² “yaşama hakkı ve vücut bütünlüğü”,²²³ “yaşam hakkı, vücut bütünlüğü ve genel sağlığı”²²⁴ olmak

²¹⁹ Suçların tasnifi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Nevzat **TOROSLU**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Sevinç Matbaası, Ankara 1970; Zeki **HAFIZOĞULLARI** – Devrim **GÜNGÖR**, “*Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi*”, TBBD, S. 69, 2007, s. 21-50.

²²⁰ TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 87 vd. “*Hukuki konu*” kavramının tarihî gelişimine ilişkin bkz. Yener **ÜNVER**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 33 vd.

²²¹ ÖZEN, s. 36.

²²² ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 168.

²²³ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2816; ARSLAN – AZİZAĞAOĞLU, s. 369.

üzere farklı hukuki değerlerin korunduğu ileri sürülmüştür. Öğretide baskın görüş, bu suçların hukuki konusunun “yaşam (hayat) hakkı / yaşama hakkı” olduğunu belirtmektedir.²²⁵ Yaşam hakkının korunmasında, hem kişisel hem de toplumsal bir menfaatin olduğu ve dolayısıyla toplumsal bir menfaatin de korunduğu ileri sürülmüştür.²²⁶

Yaşama hakkının “topluma veya devlete ait bir hukuki değer olduğu” görüşü,²²⁷ esasen “bütün suçların asıl mağdurunun devlet olduğu ve aslında devlete ve devletin kurduğu, güvence altına aldığı toplumsal düzene karşı işlendiği” anlayışına dayanmaktadır.²²⁸ Söz konusu anlayış, “kişilerin de birer hukuk süjesi olduğu” düşüncesiyle yumuşatılmış ve ceza normlarıyla “biri genel diğeri özel iki yararın korunduğu” anlayışı benimsenmiştir.²²⁹ Söz konusu katı anlayış, günümüzde yerini yavaş yavaş bireyci anlayışa bırakmıştır. “Bireyci anlayış”, “kişinin özgür ve bağımsız bir varlık olduğu ve kendi geleceğini belirleme, kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olduğu noktasından” yola çıkar. Söz konusu anlayışta asıl hareket noktası, bireyin

²²⁴ İÇER, s. 300.

²²⁵ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65 ve 69; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 151-152; ÖZEN, s. 36; KOCA – ÜZÜLMEZ, 112-113; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 86; SINAR, s. 65; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 201; PEHLİVAN, s. 270; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1377; ERCAN, s. 49; GERÇEKER, s. 1680.

²²⁶ EREM, s. 493; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 151-152; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65 ve 67; ÖZEN, s. 36; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 86. Yazarlara göre, “yaşama hakkı, kişisel olduğu kadar toplumsal bir değerdir”.

²²⁷ SOYASLAN, “Açlık Grevi”, s. 272-273. Yazar, yaşama hakkının toplumsal bir hak olduğunu ileri sürmüştür.

²²⁸ Bkz. EKİCİ ŞAHİN, s. 261.

²²⁹ TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 178.

özgürlüğüdür.²³⁰ Her ne kadar, hayat ve vücut bütünlüğü ile ilgili hukuki değerlerin korunmasında toplumun veya devletin menfaati olsa da (esasen “her” suçu öngören norm tarafından korunan hukuki varlık veya menfaatte toplumsal bir yarar da söz konusudur), bu durum, yaşama hakkının topluma ait bir hukuki değer olduğunu göstermez.²³¹

Esasen, “bir suçun birden fazla hukuki varlığa zarar vermesi veya bunları tehlikeye düşürmesi” mümkün olmakla birlikte, hukuki konu “üstünlük” ölçütüne göre ve kanun koyucu tarafından belirlenmektedir.²³² “Birden fazla hukuki varlık veya menfaati ihlal eden suçlar” dahi ‘tek’ bir hukuki konuya sahiptir.

Bu kapsamda, “intihara yönlendirme suçlarının”, 5237 sayılı TCK’da düzenlendiği yer göz önüne alındığında,²³³ bu suçların hukuki konusu, “kasten öldürme (TCK m. 81-83) ve taksirle öldürme (TCK m. 85)” suçunun hukuki konusuyla aynıdır.²³⁴ Ancak, bu suçların hukuki konusu baskın görüşün aksine, yaşama hakkı değil; yaşamın kendisidir. Başka bir ifadeyle hayat varlığıdır. Dolayısıyla burada

²³⁰ ÜNVER, Hukuksal Değer, s. 67 ve 142.

²³¹ EKİCİ ŞAHİN, s. 262.

²³² TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 288-289.

²³³ Toplumsal bir menfaati de içeren hükmün, Kanun sistematığındeki yerinin isabetli sayılmamasının mümkün olduğu, ancak nihayetinde bunun bir tercih meselesi olduğu belirtilmiştir. Bkz. EREM, s. 493.

²³⁴ ÖNTAN, s. 849.

korunan, “fiziki yönden nazara alınan insan kişiliğinin, yani insan hayatının kendisidir”.²³⁵

III. FAİL

Her suçun bir “faili (aktif süjesi)” bulunmaktadır. “Ceza hukuku anlamında hukuka aykırı fiili işleyen” kimse, suçun doğrudan failidir.²³⁶ TCK m. 84’te yer alan suçların faili olmak açısından bir özellik aranmadığı için, bu suçların faili herhangi bir kimse olabilmektedir.²³⁷

TCK m. 84/4’te esasen “kasten öldürme” suçunun bir işleniş biçiminin öngörüldüğü ve kasten öldürme suçunun, öldürülmek istenen kişinin araç olarak

²³⁵ “Ceza hukuku tarafından korunan bireysel varlıkların başında cismanî hayat gelir. İnsanın yararlandığı diğer bütün varlıkların kaynağı bu en üstün insanî varlıktır. Hayat, insan kişiliğinin ortaya çıkmasının ve gelişmesinin ilk şartını ve her türlü insan faaliyetinin ön şartını oluşturur. Hayat, bireysel varlıklar hiyerarşisi içinde en üst yeri işgal eder. Bu nedenle ceza hukuku, hepsinden önce bu varlığı korumak zorundadır”. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 21. Aynı yönde bkz. Güneş **OKUYUCU ERGÜN**, “Gebe Olduğu Bilinen Kadına Karşı İşlenen Kasten Öldürme Suçuna İlişkin Bazı Tesbit ve Değerlendirmeler”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 821; Necati **MERAN**, Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2008, s. 98; ÖZYÜKSEL, s. 33.

²³⁶ TOROSLU, Genel Kısım, s. 100.

²³⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65; TOROSLU, Özel Kısım, s. 38 ve 40; SINAR, s. 66; ERSOY, s. 101; ÖNTAN, s. 850; ÖZEN, s. 44; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 190; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 86; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 168; İÇER, s. 317, 330 ve 336.

kullanıldığı, başka deyişle “dolaylı faillik” yoluyla işlendiği ifade edilmektedir.²³⁸ Gerçekten, m. 84/4’teki fiiller, esasen kasten öldürme suçunun dolaylı faillik şeklindeki tezahürlerindedir. Ancak, bir suçun dolaylı faillik biçimindeki tezahürlerine karşılık gelen farklı bir suç tipinin varlığı durumunda dolaylı faillik kurumunun işletilmesine gerek yoktur. Dolayısıyla, söz konusu fiillerin ayrı bir suç tipi olan intihara yönlendirme suçları bünyesinde düzenlenmiş olması nedeniyle fail, ‘kastan öldürme suçunun dolaylı faili’ değil; ‘m. 84/4’teki suçun doğrudan faili’dir.²³⁹

TCK m. 84/1’de yer alan suçun, “kastan öldürme” suçundan ayrı bir suç olması ve kasten öldürme suçuna ilişkin hükümlerle ilişkilendirilmemiş olması nedeniyle, örneğin, fail ve mağdur arasındaki altsoy-üstsoy, karı-koca veya kardeşlik ilişkisi (m. 82/1-d), m. 84/1’deki suç bakımından nitelikli hâl oluşturmamaktadır.²⁴⁰ Öte yandan, aksi ifade edilse de,²⁴¹ kanun koyucu, m. 84/4’te yer alan fiilleri işleyen failin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağını açıkça belirttiğinden; bu suçun ağırlaştırıcı

²³⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69-70; ARSLAN – AZİZAĞAOĞLU, s. 370; GERÇEKER, s. 1680. Madde gerekçesinde de, “*aslında, bu durumda kasten öldürme suçu, mağdurun kendisinin araç olarak kullanılması suretiyle, yani dolaylı faillik şeklinde işlenmektedir*” şeklinde ifadeler yer verilmiştir. TCK m. 37/2 gereğince, “suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi” de fail olarak sorumludur.

²³⁹ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 886; ÖZYÜKSEL, s. 37. Benzer yönde bkz. PEHLİVAN, s. 288; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 96; Karşı yönde bkz. ÖZEN, s. 44-45; ERSOY, s. 101; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113-114. Yazarlar, TCK m. 84/4’teki fiillerin intihara yönlendirme değil, kasten öldürme suçunu oluşturduğunu ileri sürmektedirler.

²⁴⁰ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 201; ÖZEN, s. 44; SINAR, s. 66; ERSOY, s. 101; PEHLİVAN, s. 271; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2816-2817.

²⁴¹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; PEHLİVAN, s. 289.

nedenlerinin (m. 82) de, fail hakkında uygulanması gerekir.²⁴² Bu itibarla örneğin, failin sıfatına ilişkin nitelikli hâlin (m. 82/1-d), m. 84/4 bakımından da uygulanması durumunda, failin sıfatı, suça etki eden neden (nitelikli hâl) olduğu için; gerçek değil, “görünüşte özgü suç” söz konusu olur.²⁴³

IV. MADDİ KONU VE MAĞDUR

“Suçun maddi konusu”,²⁴⁴ tipik fiilin (davranışın) üzerinde gerçekleştirilmesi zorunlu olan şahıs ya da şeydir.²⁴⁵ Suç oluşturan tipik fiilin işlenmesi ile, suçun maddi konusu zarara uğratılmakta veya zarar tehlikesine maruz bırakılmaktadır.²⁴⁶ Aksi ifade edilse de,²⁴⁷ her suçun maddi konusu olmak zorunda değildir. Kural olarak “sırf davranış suçları”, aynı zamanda “maddi konusu olmayan suçlar”dır. Nitekim bu suçların objektif olarak tamamlanması için kanuni tanımdaki davranışın gerçekleştirilmesi,

²⁴² Aynı yönde bkz. TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 208; SINAR, s. 82; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 97; ÖNTAN, s. 887; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞIZ – TEPE, s. 174.

²⁴³ ÖZYÜKSEL, s. 38. Görünüşte özgü suçlar, “herkes tarafından işlenmekle birlikte, failin şahsi niteliğinin kimi zaman suçun ağırlaştırıcı, kimi zaman da hafifletici nedenini oluşturduğu suçları” ifade eder. Bu kavram için bkz. İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yay., Ankara 2014, s. 188.

²⁴⁴ “Suçun maddi konusu” kavramı eleştirilmekte; “davranışın maddi konusu” veya “tipik fiilin maddi konusu” ifadesinin daha yerinde olacağı belirtilmektedir. Bkz. OKUYUCU ERGÜN, “Gebe Olduğu Bilinen Kadına Karşı”, s. 822-823, dn. 9.

²⁴⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 103.

²⁴⁶ ÖZGENÇ, s. 207.

²⁴⁷ KOCA, s. 26.

gerekli ve yeterlidir.²⁴⁸ Bununla birlikte, aşağıda açıklanacağı üzere intihara yönlendirme suçlarının bazıları sırf davranış suçlarından olduğundan, bu suçlar bu kuralın istisnasına örnek teşkil etmektedir.

TCK m. 84'teki suçların maddi konusuyla ilgili olarak öğretilerde, “intihar eden şahsın hayatı”,²⁴⁹ “mağdurun hayatı”,²⁵⁰ “yaşayan insanların hayatı”,²⁵¹ “suç mağduru kişinin bizzat bedeni”,²⁵² “yaşayan bir insan”²⁵³ olmak üzere çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

“İntihar eden şahsın hayatı” bu suçların maddi konusu olamaz. Zira aşağıda belirtileceği üzere, TCK m. 84/1-3'teki suçların tamamlanması bakımından, ölüm sonucu aranmamaktadır. “Mağdurun veya yaşayan insanların hayatı” da bu suçların maddi konusu olamaz. Aksi yöndeki bir tespit, hukuki konu ve maddi konunun birbirine karıştırılması anlamına gelecektir. Nitekim “cisim olmayan şeyler”, maddi konu olamaz; ancak suçun hukuki konusu olabilir. “Hukuki konuyu oluşturan varlık veya menfaatler, maddi veya manevi nitelikte olabildikleri hâlde; maddi konuyu sadece

²⁴⁸ TOROSLU, Genel Kısım, s. 104.

²⁴⁹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 114; ERSOY, s. 102.

²⁵⁰ MERAN, s. 98.

²⁵¹ İÇER, s. 318, 330 ve 336. Yazar, intihara alenen teşvik suçun maddi konusunun, “kişilerin yaşamı ve intihar olgusu” olduğunu ileri sürmektedir.

²⁵² ARSLAN – AZİZAĞAOĞLU, s. 369; TULAY, s. 815.

²⁵³ ERCAN, s. 49. Bu görüş, diğer görüşlere nazaran daha yerindedir.

maddi veya fizik yapıya sahip olan varlıklar” oluşturabilir.²⁵⁴ “Mağdurun bedeni” de teknik anlamda şahıs veya şey olmadığı için bu suçların maddi konusu olamaz.²⁵⁵

Öldürme suçlarında olduğu gibi,²⁵⁶ TCK m. 84’teki suçların maddi konusunu da genel olarak kısaca “başka bir insan”, yani failin dışında kalan bir insan olarak belirlemek daha yerinde olacaktır. Bu insanın “canlı” olması yeterli olup; ayrıca yaşama kabiliyetine sahip olması aranmamaktadır.

Belirtmek gerekir ki, maddi konu ve mağdur kavramları aynı anlama gelmemekle birlikte, bazı suçlar bakımından maddi konu ve mağdur birbiriyle örtüşebilmektedir. TCK m. 84’teki suçların maddi konusu ve mağduru, tıpkı öldürme ve yaralama suçlarında olduğu gibi suçların doğası gereği birbiriyle örtüşmektedir.²⁵⁷

Her suçun bir “mağduru (pasif süjesi)” bulunmaktadır. Mağdur, “ceza normu tarafından korunan ve suç tarafından ihlal edilen, yani suçun hukuki konusunu oluşturan varlık veya menfaatin sahibi veya hamilidir”.²⁵⁸ Mağdurun doğru bir şekilde belirlenmesi, hukuki konunun doğru bir şekilde belirlenmesiyle mümkündür.²⁵⁹ Yukarıda da belirtildiği üzere, TCK m. 84’teki suçların hukuki konusu hayat varlığıdır.

²⁵⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 104.

²⁵⁵ Benzer yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 34-35.

²⁵⁶ TOROSLU, Özel Kısım, s. 21-23; OKUYUCU ERGÜN, “Gebe Olduğu Bilinen Kadına Karşı”, s. 823.

²⁵⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 152; PEHLİVAN, s. 272; ÖZYÜKSEL, s. 36.

²⁵⁸ TOROSLU, Genel Kısım, s. 105-106; TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 56.

²⁵⁹ Mağdur ve hukuki konu için bkz. TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 199-201.

Mağdur bakımından ise bazı özellik arz eden durumlar arandığı için, bu suçların mağdurunu ayrı ayrı belirlemek gerekir.

TCK m. 84/1'deki "intihara yönlendirme" suçunun mağduru; "intihara azmettirilen, teşvik edilen, intihar kararı kuvvetlendirilen veya intiharına herhangi bir şekilde yardım edilen" kişidir.²⁶⁰ Ancak, bu kişinin, "işlediği fiilin (intiharın) anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip ve kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanmamış" bir kişi olması gerekir.²⁶¹ Burada kişi sayısı birden fazla olabilir. Ancak, bu kişi ya da kişilerin muayyen (belirli) olması gerekir.²⁶² Bununla birlikte, failin mağduru tanınması gerekmez. Failin, ilk defa karşılaştığı, yani önceden tanımadığı kişi ya da kişileri intihara yönlendirmesi mümkündür.²⁶³

TCK m. 84/3'teki "intihara alenen teşvik" suçunun mağduru ise; "intihara alenen teşvik edilen" kişilerdir. Burada önemli olan, bu kişilerin gayrimuayyen (belirsiz) sayıdaki belirsiz kişiler olmasıdır.²⁶⁴

²⁶⁰ SINAR, s. 67; ERSOY, s. 101; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 221.

²⁶¹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 114; ÖNTAN, s. 850; ERSOY, s. 102; PEHLİVAN, s. 272; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 169. Kusur yeteneğini haiz, algılama yeteneği zayıflamış/azalmış kişilerin de bu suçun mağduru olduğunu ileri süren görüş için bkz. TULAY, s. 816-817. Yazar bu durumda, fail hakkında maddede belirtilen yaptırım aralığında üst sınıra yaklaşarak ceza verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

²⁶² ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 270; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113; ÖZEN, s. 45; ERSOY, s. 101.

²⁶³ ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 270; ERSOY, s. 115.

²⁶⁴ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 850; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 92; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 118; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204.

TCK m. 84/4'te yer alan “intihara sevk veya mecbur etme” suçlarının mağduru ise; “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan (isnat yeteneği olmayan) veya ortadan kaldırılan (isnat yeteneğinden yoksun kılınan) ya da kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanan” bir kişidir.²⁶⁵ Burada da kişi sayısı birden fazla olabilir.

Belirtilen hususlar haricinde, “intihara yönlendirme suçlarının” mağduru için cinsiyet, ırk, etnik köken, dil, din, sağlık durumu ve fiziki özellikleri yönünden herhangi bir özellik aranmamaktadır.²⁶⁶

V. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARININ UNSURLARI

A. GENEL OLARAK

Çalışma kapsamında, “intihara yönlendirme” suçlarının her birinin ilk başta “*maddi unsuru*” ardından “*manevi unsuru*” incelenerek suçun kurucu unsurları değerlendirilecektir. “Hukuka aykırılığın, fiil unsurunun içkin doğasına ait olması”, yani suçun bir unsuru değil; onun özü olması ve “hukuka uygunluk nedenleri üzerinde hatayı daha tutarlı açıklaması” sebebiyle “*suçun ikili ayrımı*” esas alınmıştır.²⁶⁷

²⁶⁵ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69; ÖNTAN, s. 850; İÇER, s. 336.

²⁶⁶ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 87; ÖNTAN, s. 850; PEHLİVAN, s. 272; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞSIZ – TEPE, s. 168.

²⁶⁷ Suçun ikili ayrımını esas alan yazarlar için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 120; Tuğrul KATOĞLU, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara 2003, s. 160.

“Suçun maddi unsuru”, “olumlu” ve “olumsuz” unsurlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. “Olumlu unsurlar (fiil)”, “suç fiilini oluşturan, suçun kanuni tanımında düzenlenen ve suça tipikliğini veren hususlar” iken; “olumsuz unsurlar” ise, “hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuka uygunluk nedenleri”dir. Olumlu unsurlar, “davranış (hareket veya ihmâl)” ve kanunun aradığı hâllerde “netice“ ile davranış ve netice arasındaki “nedensellik bağı”nı ifade eder. “Suçun manevi unsuru (kusurluluk)”²⁶⁸ ise, kısaca, “suçu oluşturan maddi fiile sebep olan iradenin ödevine aykırı davranışı”dır. Hareketin ve ihmâlin mutlaka “bilinçli ve iradi” olmasını gerektiren söz konusu unsur, “kast” ve kanunda açıkça öngörüldüğü takdirde “taksir” şeklinde ortaya çıkmaktadır.²⁶⁹

B. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU (TCK M. 84/1)

1. Maddi Unsur

a. İntihara Azmettirmek, Teşvik Etmek, İntihar Kararını Kuvvetlendirmek, İntihara Yardım Etmek

aa. Genel Olarak

TCK m. 84/1’e göre: “Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”. Öğretide bu

²⁶⁸ “Kusurluluk”, esasen suçun manevi unsurunu ifade etmek üzere kullanılmakta olup; kast ve taksiri birleştiren bir üst kavram niteliğindedir. Kusurluluğun esası hakkında ayrıca bkz. Güneş **OKUYUCU ERGÜN**, “Kusurluluğun Esasını Açıklayan Teoriler: Psikolojik ve Normatif Anlayış”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 90. Kuruluş Yıldönümü Armağanı, Ankara 2017, s. 109-113; TOROSLU, Genel Kısım, s. 189-191.

²⁶⁹ Ayrıntılar için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 124 vd.

düzenleme; “intihara yönlendirme suçu”,²⁷⁰ “intihara azmettirme suçu”,²⁷¹ “intihara teşvik ve yardım suçu”,²⁷² “intihara ikna ve yardım suçu”,²⁷³ “intihara ikna veya yardım suçu”,²⁷⁴ gibi farklı başlıklar altında incelenmiştir.

765 sayılı TCK m. 454’teki düzenleme ise şu şekildeydi: “*Birini intihare ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulunduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur*”. Bu düzenleme, anlatım bozuklukları bir yana,²⁷⁵ pek çok tartışmayı beraberinde getirmişti. Örneğin, “ikna”²⁷⁶ kavramının anlamına ilişkin bir görüş birliği yoktu. Öğretide bir görüş, bu kavramın Türkçeye yanlış çevrildiğini, mehz Kanun’dan (1889 İtalyan Ceza Kanunu) hareketle azmettirme olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve dolayısıyla intihar kararını kuvvetlendirme veya

²⁷⁰ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 214; İÇER, s. 300; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1377; ÖZEN, s. 36.

²⁷¹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65.

²⁷² ARSLAN – AZİZAĞAOĞLU, s. 369. Madde gerekçesinin beşinci paragrafında ise, “intihara teşvik veya yardım suçu” ifadelerine yer verilmiştir.

²⁷³ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2818; GERÇEKER, s. 1680.

²⁷⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; ÖNTAN, s. 851; ERCAN, s. 49.

²⁷⁵ “*Birini intihare ikna ve buna yardım eden kimse*” ifadesi, “Başkasını intihara ikna eden ve başkasının intiharına yardım eden” şeklinde ifade edilmeliydi. Ayrıca, “müntehirin vefatı vuku bulunduğu takdirde” ifadesinde de anlatım bozukluğu vardır. “Müntehir”, ‘kendini öldüren, intihar eden’ anlamına gelip (erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”); vefat etmemiş bir müntehirden söz edilemez.

²⁷⁶ İkna, “*bir konuda birinin inanmasını sağlama, inandırma, kandırma*” anlamına gelir. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”). Ayrıca bkz. DÖNMEZER, s. 101. “*İkna’ kelimesinin lûgat anlamı ‘kandırma, razı etme’dir*”.

intihara teşvik etme durumlarının ikna kavramına dâhil olmadığını belirtmiştir.²⁷⁷ Öte yandan diğer bir görüş ise, ikna kavramının teknik anlamda intihara azmettirmeyi ve teşvik etmeyi kapsamına aldığı belirtilmiştir.²⁷⁸ Bu görüşe göre de intihar kararını kuvvetlendirme, ikna kavramına dâhil değildir. Ancak, ikna kavramının anlamına ilişkin tartışma bu suç bakımından geride kalmış; her ne kadar, 5237 sayılı TCK'nın bazı hükümlerinde (m. 219/3, m. 250/2 ve m. 298/2 olmak üzere) ikna kavramı kullanılmaya devam edilmişse de, m. 84/1'de bu kavrama yer verilmemiştir.

İntihar suç sayılmadığından ve suç sayılmayan bir fiile azmettirme de söz konusu olamayacağından; mülga Kanun'daki düzenlemede azmettirme kavramı yerine, aynı anlama geldiği iddia edilen ikna kavramının kullanıldığı ileri sürülmüştü.²⁷⁹ Aynı gerekçeyle, yürürlükteki Kanun'da da bunun yapılması gerektiği savunulmaktadır.²⁸⁰ Benzer şekilde, m. 84/1'in kendine özgü suç yapısının göz önünde tutulması gerektiği ve dolayısıyla bu hükümde iştirak türlerinin kullanılmasının yanlış olduğu; bunun yerine, farklı ve fakat aynı anlama gelen ifadelerin kullanılması gerektiği

²⁷⁷ EREM, s. 493-494; EREM – TOROSLU, s. 389. Benzer yönde bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 27-29. Yazar, “intihar kararını kuvvetlendirme kavramına, intihara ikna ve yardım suçunda unsur olarak yer verilmesi” gerektiğini belirtmiştir. Buna karşılık, intihar kararını kuvvetlendirmenin, genişletici yorum olarak “yardım” kapsamına girdiğini belirten görüş için bkz. EREM, s. 494 ve 496. Yürürlükteki hükümde, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme kavramına yer verilmesinin olumlu bir gelişme olduğu belirten görüş için bkz. ERSOY, s. 115, dn. 107.

²⁷⁸ ERMAN – ÖZEK, s. 77; DÖNMEZER, s. 101; ÖNDER, s. 80-81.

²⁷⁹ Bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 28. Karşılaştırma için bkz. EREM, s. 494-495. Yazar, ikna kavramının kullanılmasının yerinde olmadığını; bu kavram yerine, azmettirme kavramının kullanılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir.

²⁸⁰ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 87.

savunulmaktadır.²⁸¹ Ancak, kavram kargaşasına yol açmak, bir ihtiyaç değildir. Ayrıca, bu görüşe göre intihara ‘yardım etme’ kavramının da aynı gerekçeyle kullanılmaması gerektiği savunulmalıdır ki, bu mümkün değildir. Kaldı ki, iştirak hükümlerinde yer alan kavramların m. 84/1’de kullanılması, salt bu nedenle bir sorun arz etmemekte; aksine, o kavramlardan faydalanılmaktadır. Bununla birlikte, “yardım etme” kavramının, “teşvik etme ve kararı kuvvetlendirme” kavramlarını da içerdiğinden bahisle her iki kavramın maddede ayrıca belirtilmesinin gereksiz olduğu da ileri sürülmektedir.²⁸²

TCK m. 84/1’e göre tipik fiili oluşturan hareket; “başkasını intihara azmettirmek, teşvik etmek, başkasının intihar kararını kuvvetlendirmek veya başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etmek”tir. Dolayısıyla mevzubahis suç, “*seçimlik hareketli* bir suç”tur.²⁸³ Seçimlik hareketlerden en az birinin, “intiharın anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip ve kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanmamış belirli bir kişi veya kişiler” aleyhine gerçekleştirilmesi, “davranışsız suç olmaz (*nullum crimen sine actione*)” ilkesi gereğince, suçun oluşumu bakımından gereklidir. Öte yandan, bu hareketlerin belirli bir şekilde yapılması aranmamıştır. Nitekim yardım etmenin herhangi bir şekilde yapılabileceği hükümde açıkça belirtilmiştir.

²⁸¹ ERSOY, s. 110. Yazar, farklı ve fakat aynı anlama gelen hangi kavramların kullanılması gerektiğine ilişkin bir görüş açıklamamıştır.

²⁸² TULAY, s. 820; ÖZYÜKSEL, s. 75.

²⁸³ TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65; HAFIZOĞULLARI – KETİZMEN, s. 152; ÖNTAN, s. 851; SINAR, s. 68; İÇER, s. 301; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 115; ÖZEN, s. 36-37; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 169; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 214; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 202; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 87; PEHLİVAN, s. 273; TULAY, s. 817.

Birden fazla seçimlik hareketin yapılması hâlinde de tek fiil ve dolayısıyla tek suç söz konusudur. Bu duruma örnek olarak, failin, mağduru intihara azmettirdikten hemen sonra mağdurun intiharına yardım etmesi verilebilir. Bu durum ancak failin cezalandırılması bakımından göz önünde tutulabilir.²⁸⁴

Mülga Kanun'daki intihara ikna ve yardım suçunun ise, seçimlik hareketli bir suç olup olmadığına ilişkin görüş birliği yoktu. Türkçeye yanlış çevrilen hükmün mehz Kanun'daki şekliyle, yani hükümdeki “ve” bağlacının “veya” şeklinde anlaşılması gerektiği ve dolayısıyla suçun seçimlik hareketli bir suç olduğu ileri sürülmüştür.²⁸⁵ Ancak, kanunilik ilkesi gereğince, bu görüşün yerinde olmadığı isabetli olarak belirtilmiştir: Her ne kadar “ve” bağlacı hükmün uygulanma sahasını aşırı ölçüde daraltsa da, ikna “ve” yardım hareketlerinin mülga Kanun döneminde birlikte aranması gerekmektedir.²⁸⁶ Görüldüğü üzere, yürürlükteki hükmün uygulanma sahası, mülga hükme nazaran daha geniştir.

Seçimlik hareketleri incelemeye geçecek olursak, her ne kadar, m. 84/1'de belirtilen kavramların tanımlanmamış olmasının uygulamada sorunlara yola açtığı ileri sürülse de;²⁸⁷ bu kavramların ne anlama geldiği bellidir ve ayrıca hükümde tanımlanmalarına gerek yoktur. Şüphesiz, bu kavramlar iştirak kurumundaki

²⁸⁴ EREM, s. 501; ÖNDER, s. 80; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 115.

²⁸⁵ ÖNDER, s. 79-80. Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 77. Yazarlar, lafzi yorumla bu sonuca vardıklarını, zira Türkçe dil bilgisi kurallarında “ve” bağlacının “veya” anlamında da kullanıldığını ileri sürmüşler.

²⁸⁶ EREM, s. 493; EREM – TOROSLU, s. 388; DÖNMEZER, s. 100, 101 ve 103; ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 26.

²⁸⁷ ÖMEROĞLU, s. 14.

kavramların teknik anlamlarıyla eş anlamlı olarak kullanılmamıştır. İntihar fiili suç teşkil etmediği için hükümde sayılan seçimlik hareketleri gerçekleştiren diğer kimselerin “suça iştirak hükümleri” kapsamında sorumlu tutulmalarının mümkün olmayışı, kavramlar açıklanırken “iştirak” kurumu ile ilgili bilgilerden yararlanılmasına engel değildir.²⁸⁸

TCK m. 38’de düzenlenen “azmettirme” kurumunda, azmettirenin işlenen suçun cezasıyla cezalandırılacağı; m. 39’da düzenlenen “yardım etme” kurumunda, yardım edenin (teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme, yardımda bulunmak suretiyle suçun icrasını kolaylaştırma gibi) cezasının işlenen suçtan daha az olacağı ifade edilmiştir. TCK m. 84/1’de sayılan seçimlik hareketler arasında ise, bir fark gözetmeksizin tümünün aynı cezayla yaptırım altına alınmış olması, teknik yönden adaletsizlik doğurduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Gerçekten, aşağıda ayrı ayrı açıklanacak olan intihara azmettirme ile madde metninde belirtilen diğer seçimlik hareketlerin haksızlık içeriklerinin aynı olduğu söylenemez. Bu nedenle, intihara azmettirme bakımından, diğer seçimlik hareketlere nazaran daha fazla bir ceza miktarının öngörülmesi gerektiği ve böylece seçimlik hareketler arasında fark gözetilen bir düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir.²⁸⁹ Ancak, mevcut düzenleme karşısında, seçimlik hareketlerden hangisiyle suçun işlendiği, sadece TCK m. 61 gereğince cezanın belirlenmesinde önem arz edebilecektir.²⁹⁰

²⁸⁸ ÖNTAN, s. 852; TULAY, s. 819.

²⁸⁹ ERSOY, s. 110; ÖZEN, s. 40.

²⁹⁰ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204.

Belirtmek gerekir ki, fail hakkında kurulan hükümde seçimlik hareketin vasfında bir hata yapılmış olması, Kanun'a aykırı olacak ise de; bu husus yeniden yargılamayı gerektirmeyecektir.²⁹¹

TCK m. 84/1'deki seçimlik hareketler, intihardan önce veya niteliğine uygun düştüğü ölçüde intihar sırasında gerçekleştirilmiş olabilir.²⁹²

bb. İntihara Azmettirme

Hükümde tahdidi olarak sayılan seçimlik hareketlerden ilki, başkasını intihara azmettirmektir.²⁹³ Ceza hukukunda “azmettirme” kavramı, esasen iştirak kurumuna ait bir kavram olup;²⁹⁴ manevi nitelikte bir iştirak türüdür. Suç işlemeye azmettirme; “suç

²⁹¹ “Sanıkların eylemleri bir bütün halinde intihar kararını kuvvetlendirme olarak vasıflandırılıp, suç tanımının ‘intihara yönlendirme’ olarak yapılması gerekirken, ‘intihara azmettirme’ olarak belirlenmesi, yasaya aykırı görülmüş ise de; sonuca etkisi bulunmayan seçimlik hareketlerin karıştırılmasından ibaret olan bu husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden gerekçeli kararda geçen ‘intihara azmettirme’ ibarelerinin ‘intihara yönlendirme’ şeklinde, (...) Değiştirilmesine (...)”. Yar. 1. CD., E. 2016/5669, K. 2018/547, T. 14.02.2018.

²⁹² TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204; SINAR, s. 68; ÖZEN, s. 37; PEHLİVAN, s. 273; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 169.

²⁹³ Azmettirmek kavramı sözlükte, “bir suçu veya herhangi bir işi kesinlikle yapmasına karar verdirmek” biçiminde tanımlanmaktadır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

²⁹⁴ TCK m. 38/1 gereğince; “başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır”. Madde gerekçesinde azmettirme kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: “Belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir”.

işlemeyi düşünmeyen faile suç işleme kararını verdirmek ve böylece suçun ilk ve etkili psişik (ruhsal) nedenini oluşturmak”tır.²⁹⁵ Bu tanımdan yola çıkarak, “intihara azmettirme; intihar etmeyi düşünmeyen, intihar etme fikri aklında hiç olmayan bir kimseye intihar etme kararını verdirmek ve böylece ‘intihar kararının’²⁹⁶ ilk ve etkili psişik nedenini oluşturmak”tır.²⁹⁷ O hâlde, salt intihar etme düşüncesi uyandırmak, intihara azmettirme bakımından yeterli değildir.²⁹⁸ Ayrıca, daha önceden intihar etme fikri aklında olan veya intihar etme kararı vermiş bir kişinin, intihara azmettirilmesi mümkün değildir.²⁹⁹ İntihar etme fikri zaten olan kişinin, intihara teşvik edilmesi;

²⁹⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 326. Suç işleme fikrine sahip olan bir kişinin de azmettirilebileceği yolundaki ayrık görüş için bkz. Doğan **SOYASLAN**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 4, Yetkin Yay., Ankara 2012, s. 495. “*Aslında failde suç işleme fikri yoktur veya fikir olsa da henüz karar aşamasında değildir. Azmettiren, faili suç işlemesi için ikna eden, onu suç işlemeye karar verdiren kişidir*”.

²⁹⁶ İntihar kararının değil; intiharın ilk ve etkili psişik nedeninin oluşturulduğu da ileri sürülmektedir. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 38-39; ÖNTAN, s. 852; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 116; SINAR, s. 69; ERSOY, s. 111. Ancak, bu suçta, intiharın veya intihara teşebbüsün meydana gelmesi aranmadığından, intihar kararının ilk ve etkili psişik nedeninin oluşturulduğunun ifade edilmesi daha yerinde olacaktır.

²⁹⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 216. Farklı bir tanım için bkz. YURTCAN, s. 276. Yazara göre, intihara azmettirme; intihar etme düşüncesi olmayan bir kişide, önce bu düşüncenin yaratılması ve sonra intiharı gerçekleştirme konusunda kişinin “ikna” edilmesidir.

²⁹⁸ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89. Karşı yönde bkz. ÖMEROĞLU, s. 14. Yazara göre, intihar düşüncesinin uyandırılması yeterli olup muhatabın intihar kararı almış olması zorunlu değildir. Bu görüşe benzer şekilde, intihara azmettirmeyi, “intihar eden kişide kendini öldürme düşüncesi oluşturmaktır” şeklinde tanımlayan bir görüş de mevcuttur. Bkz. ÖZEN, s. 37.

²⁹⁹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89; ÖNTAN, s. 852; SINAR, s. 69; PEHLİVAN, s. 277.

intihar etme kararını zaten vermiş bir kişinin ise, intihar kararının kuvvetlendirilmesi veya intiharına yardım edilmesi söz konusu olabilir.

“İlk ve etkili psişik neden” ifadesine değinmek gerekir. İntihara azmettirmeden söz edilebilmesi için, her şeyden önce, kişide intihar etme düşüncesinin uyandırılmış olması (ilk neden) gerekir. Ancak, bu durum belirtildiği üzere yeterli olmayıp; ayrıca intihar etme kararının uygulamaya geçmesini sağlayacak nitelikte olması (etkili neden) gerekir.³⁰⁰ Her ne kadar, “intihar etme fikri aklında hiç olmayan bir kimseye intihar kararını verdirmek” bakımından, azmettirme kavramının sözlük tanımı ile de örtüşecek şekilde, bu kararın “kesinlik”³⁰¹ boyutunda olması gerektiği ileri sürülse de,³⁰² intihar etme kararının kesin olarak verdirilmiş olması gerekmez. Nitekim intihar etme düşüncesi uyandırılan ve bu yönde karar verdirilen bir kişinin, bu kararı icra etmekten vazgeçmesi ve dolayısıyla bu karardan dönmesi elbette mümkündür. TCK m. 84/1 kapsamında, intihar veya intihara teşebbüsün meydana gelmemesi hâlinde de, intihara azmettirici nitelikte bir hareketten söz edilebilir.

Öte yandan, yukarıda belirtildiği üzere karmaşık bir olgu olan intiharın, pek çok nedenle ilişkilendirilebilmesi mümkün olup; salt failin intihara azmettirmesiyle gerçekleştiğini söylemek, çoğu kez kolay olmayabilir. Bir kimsenin, failin hareketinden önce var olan türlü nedenlerin katılımı ile, kolay bir şekilde intihara azmettirilmesi,

³⁰⁰ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89.

³⁰¹ Kesin kavramı sözlükte, “*şüphe ve duraksamaya yer bırakmayan veya geri dönülme, değişmez, mutlak, kati, maktu*” şeklinde tanımlanmaktadır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

³⁰² ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170; PEHLİVAN, s. 276; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89; ÖZYÜKSEL, s. 63-64.

intihara azmettirme bakımından önemli değildir.³⁰³ Bu itibarla, “azmettirme olmasaydı, intihar veya intihara teşebbüs gerçekleşmeyecekti” şeklindeki söylem,³⁰⁴ yerinde değildir. Dolayısıyla, intihara azmettirmenin, intihar kararının ilk ve etkili psişik nedenini oluşturması şart ise de; tek nedenini oluşturması şart değildir.

Failin mağdurla doğrudan temasa geçmesi gerekmez. Fail, mağdurun intihar etme kararını almasına ve bu yönde icraya geçmesine neden olabilecek,³⁰⁵ her türlü vasıta (örneğin; mektup, e-posta, video) kullanabilir.³⁰⁶ Ayrıca, fail hareketini başka kişiler aracılığıyla da gerçekleştirebilir. Öte yandan intihara azmettirme, niteliği gereği ancak intihardan önce gerçekleştirilebilir.³⁰⁷

³⁰³ Bkz. ÖNTAN, s. 852.

³⁰⁴ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 89; PEHLİVAN, s. 276. Karşılaştırma için bkz. ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170. Yazarlara göre, “fail azmettirmeseydi kişi intihar etmeyecekti denebilmelidir”. Şüphesiz, bu söylem de yerinde değildir. Yukarıda belirtildiği üzere intiharın veya intihara teşebbüsün meydana gelmesi, TCK m. 84/1’deki suçun oluşması bakımından aranmamıştır.

³⁰⁵ SINAR, s. 69.

³⁰⁶ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 216; ÖNTAN, s. 852; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 117; ÖZEN, s. 37; ERSOY, s. 111; EREM – TOROSLU, s. 389; PEHLİVAN, s. 276.

³⁰⁷ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 216. Karşılaştırma için bkz. TULAY, s. 817.

cc. İntihara Teşvik Etme

Hükümde tahdidi olarak sayılan seçimlik hareketlerden ikincisi, başkasını intihara teşvik etmektir.³⁰⁸ Ceza hukukunda “teşvik etme” kavramı, esasen iştirak kurumuna ait (TCK m. 39/2-a) bir kavram olup; “manevi nitelikte bir iştirak türü”dür. “Suç işlemeye teşvik” etme; “suç işlemeyi düşünen, ancak bu konuda henüz karar vermemiş olan bir kişiyi karar vermeye ve suçu işlemeye yöneltmek”tir.³⁰⁹ Bu tanımdan yola çıkarak, “intihara teşvik etme; intihar etmeyi düşünen, ancak bu konuda henüz karar vermemiş olan bir kişiyi intihar kararını vermeye yöneltmek”tir.³¹⁰ Burada, “henüz ‘kesin’ karar vermemiş bir kimseye,³¹¹ intihar kararını kesin olarak verdirmek” gerekmez. Teşvikin, intihar kararını verdirebilecek nitelikte olması yeterlidir.³¹² Öte yandan intihara teşvik etme, niteliği gereği ancak intihardan önce gerçekleştirilebilir.

³⁰⁸ Sözlükte “teşvik etmek” kavramı; “*isteklendirmek, özendirmek*”, mecazen “*bir kimseyi kötü bir iş yapması için kandırmak, kıskırtmak*” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

³⁰⁹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 327. Öte yandan, söz konusu kararın verilmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Bkz. Timur **DEMİRBAŞ**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 8, Seçkin Yay., Ankara 2012, s. 483.

³¹⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 192; ÖNTAN, s. 853; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 117; ERCAN, s. 49; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1378; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; YAŞAR – GÖKCEN – ARTUÇ, s. 2818.

³¹¹ ÖNTAN, s. 853 ve 875; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; İÇER, s. 308-309.

³¹² Karşılaştırma için bkz. ÖZEN, s. 38. “*İntihara teşvik etmek, intihar düşüncesi olan kişinin bu düşüncesini eyleme dönüştürmesini sağlamaktır*”. Ayrıca bkz. ÖZYÜKSEL, s. 83. Yazara göre, intihara teşvik bakımından, kişide mevcut olan intihar düşüncesinin kuvvetlendirilmesi, suçun oluşması için yeterli olup; bu düşüncenin, intihara kararına bile dönüşmesi gerekmez.

dd. İntihar Kararını Kuvvetlendirme

Hükümde tahdidi olarak sayılan seçimlik hareketlerden üçüncüsü, başkasının intihar kararını kuvvetlendirmektir. Ceza hukukunda “kararı kuvvetlendirme” kavramı, esasen iştirak kurumuna ait (TCK m. 39/2-a) bir kavram olup; manevi nitelikte bir iştirak türüdür. “Suç işleme kararını kuvvetlendirmek”; “bir suçu işlemeye karar vermiş olan faili karar aşamasından icra aşamasına geçmeye itmek, bu konuda etkili olmak”tır.³¹³ Bu tanımdan yola çıkarak, başkasının “intihar kararını kuvvetlendirme; intihar etmeye karar vermiş olan bir kişiyi karar aşamasından icra aşamasına geçmeye itmek, bu konuda etkili olmak”tır.³¹⁴ Burada, “intihar kararı vermiş bir kimsenin cesaretlendirilmesi, söz konusu kararın uygulama eğiliminin güçlendirilmesi” söz konusudur.³¹⁵

Yargıtay, bir kararında, faille mağdur arasında birbirlerini görmeksizin yalnızca telefonla konuşmak ve mesajlaşmaktan ibaret arkadaşlık ilişkisinin olduğu ve söz konusu ilişki sırasında failin bir süre mağdurun kız kardeşiyle de aynı biçimde görüştüğü dolayısıyla iki kız kardeşin tartıştığı, müteakiben “*sanığın maktül ile olan ilişkisini bitirmek istediğini maktüle iletmişti, bunun üzerine duygusal olarak sanığa aşırı derecede bağlanan maktülün sanığa hitaben ‘bana dönmezsen canıma kıyacağım, zehir*

³¹³ TOROSLU, Genel Kısım, s. 327.

³¹⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; ÖNTAN, s. 853. İntihara teşvik etme ve intihar kararını kuvvetlendirmenin aynı anlama geldiğini hatalı olarak ileri süren görüş için bkz. YURTCAN, s. 276; MERAN, s. 99.

³¹⁵ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 90; PEHLİVAN, s. 280; ÖZEN, s. 38; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 120; ÖNTAN, s. 853; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞSIZ – TEPE, s. 171.

‘içeceğim’ şeklinde mesaj gönderdiği, maktül tarafından kendisine gönderilen bu mesajı ciddiye almayan sanığın ise maktüle hitaben ‘son kurşunu kafama sıkayım hoşça kal’ ve ‘... ben yapıyorum bile bitanem’ şeklinde mesajlar gönderdiği, kısa bir süre sonra da maktülün etkeni saptanamayan toksik bir maddeyi içmek suretiyle intihar ettiği olayda”, fail tarafından gönderilen mesajların, nitelik ve yoğunluk açısından “intihar kararını kuvvetlendirme” olarak değerlendirilemeyeceğinden, suçun unsurlarının oluşmadığını belirtmiştir.³¹⁶ Karara konu somut olayda öncelikle, aşağıda açıklanacağı üzere, isteğin yerine getirilmemiş olması, salt bu nedenle intihar kararını kuvvetlendirme hareketi olarak nitelenemez. Failin mesajlarının ise, bu hareket bakımından elverişli olup olmadığı tartışılabilir. Zira failin, mağdurun içinde bulunduğu somut ve psikişik durumu idrak edemediği, mağdurla telefonla konuşma ve mesajlaşmadan ibaret arkadaşlık ilişkisi de göz önüne alındığında, hareketin elverişli olmadığı söylenebilir. Kaldı ki, failin mağdurun sözlerini ciddiye almaması, hayatın olağan akışı bakımından normal görülebilecek bir durum olup; failin de sadece intihar edeceğini söylemesi şeklindeki hareketinin, mağdurun intihar kararını kuvvetlendirme olarak nitelenmesi zordur. Burada, failin kastının da bulunduğu söylenemez. Dolayısıyla, Yargıtay’ın bu kararı netice olarak isabetlidir.³¹⁷

Yine, Yargıtay güncel bir kararında, Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen takipsizlik kararına yapılan itirazın reddiyle kesinleşen bir kararın, “kanun yararına bozulmasına (tanık ifadelerinin yargılamayı yapacak mahkemece değerlendirilmesi gerektiği cihetle, kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil bulunduğu gözetilerek)” hükmetmiştir. Karara konu olayda, “*şüpheli ... ile müteveffa ... arasında*

³¹⁶ Yar. 1. CD., E. 2014/2844, K. 2015/3135, T. 13.05.2015.

³¹⁷ Bu kararın isabetsiz olduğunu ve olayda intihar kararını kuvvetlendirmenin mevzu bahis olduğunu ileri süren görüş için bkz. İÇER, s. 310.

duygusal bir yakınlık olduğuna, intihar olayının gerçekleştiği 20/06/2018 tarihinde de şüpheli ile müteveffanın bir restoranda bir araya geldiğine, aralarında çıkan tartışma esnasında müteveffanın 'ben intihar edeceğim, gidip kendimi köprüden atacağım ve bunu yapacağım göreceksin' şeklindeki sözlerine karşılık şüphelinin 'yapamazsın, sıkıyorsa atla, sen kendini ne sanıyorsun' diyerek cevap verdiği ve olay yerinden ayrıldığı" belirtilmektedir.³¹⁸ Esasen bu somut olayda, işin içinden çıkmak kolay değildir. Mağdurun intihar kararı aldığı faille ciddi bir şekilde söylemesi ve faille mağdur arasındaki ilişki göz önüne alındığında failin cevap olarak "intihar et" demesi, mağdurun almış olduğu intihar kararının uygulama eğiliminin güçlendirilmesine yönelik elverişli bir harekettir. Öte yandan failin, mağdurun intihar kararını kuvvetlendirme bilinç ve iradesine sahip olduğunu, başka bir ifadeyle mağdurun intihar kararını kuvvetlendirdiğini bildiğini ve istediğini söylemek o kadar kolay olmayabilir. Şüphesiz, bu söylendiği takdirde, failin intihara yönlendirme suçundan sorumlu tutulması gerekecektir.

Suç işleme kararını kuvvetlendirmenin, ancak icra hareketleri başlamadan önce söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür.³¹⁹ Buna karşılık, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme bakımından farklı bir değerlendirme yapmak gerekir. Nitekim kişi, intihar kararının icrası aşamasındayken dahi tereddüt edebilir. İşte bu hâlde, kişinin intihar kararını kuvvetlendiren başka bir kimse söz konusu olabilir. Bu nedenle, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme, intihardan önce veya intihar sırasında

³¹⁸ Yar. 1. CD., E. 2019/1771, K. 2019/3470, T. 01.07.2019. Öğretide, bu karara, intihara teşvik etme başlığı altında yer verildiği görülmüştür. Bkz. İÇER, s. 308-309. Ancak, karara konu olayda, intihar kararını kuvvetlendirmenin söz konusu olup olmadığı tartışılmalıdır.

³¹⁹ Bkz. Bahri **ÖZTÜRK** – Mustafa Ruhan **ERDEM**, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, B. 14, Seçkin Yay., Ankara 2014, s. 398.

gerçekleştirilebilir. Örneğin, basına da yansımış hâlihazırda temyiz aşamasında olan bir olayda,³²⁰ intihar etmek için köprü korkuluklarına çıkan bir kişinin, müzakereci polisler tarafından intihar kararından vazgeçirilmeye çalışıldığı sırada araçlarıyla köprüden geçen sanıkların “atlasana ulan” şeklinde sözler söylediği, bunun üzerine kişinin sanıklara hitaben “atla he, atla” diyerek kendisini köprüden boşluğa bıraktığı iddiası söz konusudur. Burada, aldığı intihar kararının icrası aşamasında tereddüt eden bir kişinin, intihar kararının kuvvetlendirildiği ileri sürülebilir.³²¹ Yerel mahkeme de bu yönde karar vermiştir. Ancak, aksi görüşte olan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. CD., sanıkların beraatlerine hükmetmiştir. Öte yandan belirtmek gerekir ki, hareketin elverişliliği bakımından burada faille mağdur arasında ilişki göz önüne alınmayacaksa da (yukarıda belirtildiği üzere, failin mağduru mutlaka tanınması şart değildir), mağdurun içinde bulunduğu somut ve psişik durum göz önüne alınacaktır. Bu itibarla, failin, kızgınlıkla ya da mağduru intihara sürükleyen nedenleri akıl erdiremeyerek ve olayın ciddiyetini anlamayarak hareket etmesi ve bir anda sarf ettiği söz ile, hiç tanımadığı mağdurun intihar kararını kuvvetlendirmesi mümkündür.³²² Nitekim failin, intihar etmek için köprü korkuluklarında ya da yüksek bir binanın çatısında bulunan bir kimseyi görmesine rağmen olayın ciddiyetini idrak edememesi, hayatın olağan akışı bakımından da normal görülemeyecek bir durumdur.

³²⁰ (Erişim: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/koprudeki-intihara-tesvik-davasinda-beraat,pe1g4IsMzkuGOS27tFyFUw>”).

³²¹ Karşılaştırma için bkz. TULAY, s. 824. İntihara alenen teşvikin, intihara yönlendirme suçunun nitelikli hali olduğu görüşünü benimseyen yazar, intihara alenen teşvik suçunun “bağımsız bir suç” olarak benimsenmesi durumunda, köprüde intihar etmek isteyen bir kimseye “Haydi atla da yolumuza bakalım!” diye seslenen failin, tipik hareket oluşmayacağından cezalandırılmayacağını isabetsiz olarak ileri sürmektedir.

³²² ERSOY, s. 115; ŞEN, “İntihara Yönlendirme”, (Erişim: <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme>”).

ee. İntihara Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme

Hükümde tahdidi olarak sayılan seçimlik hareketlerden sonuncusu, “başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etmek”tir. Ceza hukukunda “yardım etme” kavramı, esasen iştirak kurumuna ait (TCK m. 39) bir kavram olup; teşvik etme ve karar kuvvetlendirme de dâhil olmak üzere, suçun işlenmesine katkı sağlayan çeşitli hâlleri bünyesinde toplayan bir üst kavramdır.³²³ Bu hâllerde, kişi işlenen suç nedeniyle yardım eden sıfatıyla sorumludur. Bu yardım türleri, maddi veya manevi niteliktedir.³²⁴

“Başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım etme; intihar etmek isteyen bir kimsenin intiharını etkili bir şekilde kolaylaştırmaya yönelik her türlü hareket”tir.³²⁵ İntihara maddi şekilde (örneğin; intiharda kullanılmaya elverişli silah, zehir, ip gibi vasıtaların temin edilmesi ya da kişinin yüksekten atlayacağı yere götürülmesi) yardım edilebileceği gibi, manevi şekilde (örneğin; intiharın nasıl gerçekleştirileceği hususunda

³²³ TCK’da “yardım türleri; suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek (m. 39/2-a), suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak (m. 39/2-b), suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak (m. 39/2-c)”tan ibarettir.

³²⁴ İştirak türleri Kanun’da tek tek gösterilmiştir. Bunlardan birine girmeyen bir katkıya iştirak hükümleri uygulanamaz. Bu durum, biçimsel kanunilik ilkesinin mantıki bir sonucudur. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 325 ve 327. Buna karşılık, TCK m. 84/1’de “herhangi bir şekilde yardım” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadenin hatalı olduğu, zira ceza sorumluluğunun tayininde şüpheye sevk ettiği yönündeki eleştiri için bkz. TULAY, s. 821, 829 ve 830.

³²⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; DÖNMEZER, s. 101; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 90; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 120; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; ÖNTAN, s. 853; SINAR, s. 75; ERSOY, s. 116; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204; ÖZEN, s. 38.

öneride bulunulması, yol gösterilmesi) de yardım edilebilir.³²⁶ İntihara yardım etme, intihardan önce veya intihar sırasında gerçekleştirilebilir. İntihara yardımdan söz edilebilmesi için, kişi daha önceden intihar etmeye karar vermiş olmalıdır.³²⁷

Görüldüğü üzere, maddi nitelikteki hareketler TCK m. 84/1’de düzenlenen seçimlik hareketlerden ancak “intihara yardım etme” bakımından söz konusudur. Öte yandan, “intiharın gerçekleşmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek”,³²⁸ “intiharın nasıl gerçekleştirileceği hususunda yol göstermek” veya “intihar edecek kişiye araç temin etmek” gibi başkasının intiharına yardım etme olarak nitelenebilecek bir hareketin; aynı zamanda, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme olarak da nitelenebileceği ileri sürülebilir.³²⁹ Buna göre, maddi nitelikteki bir yardım dahi, somut olayın özelliğine göre, esasen manevi nitelikli bir hareket olan intihar kararını

³²⁶ ÖNDER, s. 81; DÖNMEZER, s. 101; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 90; ÖNTAN, s. 853; ERSOY, s. 116.

³²⁷ ÖNDER, s. 81; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 90; ÖNTAN, s. 853; ERSOY, s. 116; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 120; ÖZEN, s. 38-39; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217.

³²⁸ TCK m. 39/2-a bakımından yardım vaadinde, failin cesaret kazanması, tereddütlerini yenmesi sağlanır. Söz gelimi, fail mahkûm olursa, onun para cezasını ödemenin ya da çocuklarına bakmanın vaat edilmesi söz konusudur. Vaadin gereğinin sonradan yerine getirilmesi şart değildir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 328. Karşılaştırma için bkz. ÖNTAN, s. 853, dn. 60. Yazar, örneğin, intihar sonrasında intihar edenin ailesiyle ilgilenileceğinin söylenmesinin; intihar eden “kişinin intihar fiilini kolaylaştırmaktan ziyade, intihar kararı verilmişse icraya geçirici etkiye sahip olduğunu”, dolayısıyla başkasının “intihar kararını kuvvetlendirme” hipotezine daha uygun olduğunu ifade etmektedir.

³²⁹ Karşılaştırma için bkz. YURTCAN, s. 276-277; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 171. Yazarlar, intihara yardımın, duruma göre ‘intihara teşvik’ olarak da nitelenebileceğini ileri sürmektedirler. Öte yandan, intihara yardımın, duruma göre ‘azmettirme’ olarak da nitelenebileceğini ileri süren ayrıksı bir görüş de bulunmaktadır. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 77-78.

kuvvetlendirme şeklinde de tezahür etmiş olabilir. Bu itibarla bir görüşe göre örneğin, intiharın fail tarafından sağlanan silah yerine, zehir içmek suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, nedensellik bağı olmadığı için, maddi nitelikteki bir yardım nedeniyle değil; mağdurun intihar kararının kuvvetlendirildiği gerekçesiyle, failin cezalandırılacağı ifade edilmektedir.³³⁰ Başka bir görüşe göre ise, intihar edecek kişiye sağlanan araç kullanılmamış olsa da, intihara yardım gerçekleştiği için fail cezalandırılacaktır.³³¹ Gerçekten de, sağlanan araç kullanılmamış olsa da, fail tarafından gerçekleştirilen ve mağdurun intihar etmesini ‘kolaylaştıran’ bir hareket söz konusudur. Kaldı ki, böyle bir hareketin, intiharın gerçekleşmesi için olmazsa olmaz şart niteliğinde olması gerekmemekte; mağdurun intiharını daha muhtemel hâle getirmesi, başka bir ifadeyle intiharın gerçekleşme ihtimalini artırması yeterli olmaktadır. Bu itibarla, söz konusu hareketin nedensel değer taşımadığı da söylenemez.³³²

İntihara “*herhangi bir şekilde yardım*” ifadesinin, her çeşit icrai hareketi de içerecek biçimde, örneğin, “mağdurun intihar kararı üzerine failin hareket hâkimiyetiyle mağdurun yaşamını sonlandırmasının da” bu kapsamda değerlendirileceği şeklinde

³³⁰ ÖNTAN, s. 855; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204.

³³¹ ÖZEN, s. 39. Karşılaştırma için bkz. EREM, s. 494 ve 496. “*İntihar edene sağlanan araç kullanılmamış olsa dahi sağlayan kişi cezalandırılır. Çünkü bu kez vasıta sağlanmış olması intihar kararını kuvvetlendirmiş olacaktır*”. Mülga Kanun’daki düzenlemede intihar kararını kuvvetlendirme hareketinin ayrı bir seçimlik hareket olarak öngörülmemesi karşısında, yazarın, söz konusu hareketi intihara yardım kapsamında değerlendirdiği görülmektedir. Aynı yönde bkz. TULAY, s. 821.

³³² Suça iştirakte de, “davranışın nedenselliğinin kabul edilebilmesi için, bu davranışın, sonucun olmazsa olmaz şartı niteliği taşıması gerekmez. Davranış, suçun işlenmesini muhtemel hâle getirmişse, nedensel olduğu kabul edilmelidir. Katılan tarafından gerçekleştirilen ve suçun diğerleri tarafından icra edilmesini kolaylaştırmaya elverişli olan davranışın, suçun işlenmesi tehlikesini artırması yeterlidir”. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 308-312; Devrim AYDIN, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara 2009, s. 104-105.

anlaşılmaya müsait olduğundan yanıltıcı olabileceği ileri sürülmektedir.³³³ Önemle belirtmek gerekir ki, failin hareketlerinin intihara yardım etme sınırları içinde kalmadığı, başka bir ifadeyle, ölüm neticesini doğuran hareketin fail tarafından gerçekleştirildiği hâllerde kasten öldürme suçu söz konusu olur.³³⁴ Failin hareketlerinin intihara yardım sınırları içinde kalması için, intihar veya intihara teşebbüs, “bizzat” intihar veya intihara teşebbüs eden kişi tarafından gerçekleştirilmelidir. Örneğin, failin, zehirli maddeyi intihar etmek isteyen kimseye enjekte etmesi, intihara yardım değildir. Aynı şekilde örneğin, intihar etmek isteyen ve ipi boynuna geçiren kimsenin, cesaret edemediğinden üzerinde durduğu sandalyeyi tekmeleyerek onun ölümüne neden olan davranışı gerçekleştiren fail, kasten öldürme suçundan sorumludur.³³⁵ Söz konusu hareketleri, mağdur ve fail “birlikte” gerçekleştirirse de sonuç (failin sorumluluğu) değişmeyecektir.³³⁶

³³³ TULAY, s. 821 ve 834. Bununla birlikte, yazar, intiharda etkili hareketin failin elinde olması durumunda, kasten öldürme suçunun söz konusu olacağını kabul etmektedir.

³³⁴ EREM, s. 495-496; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 202; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218; ÖNTAN, s. 854; SINAR, s. 75; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 116, 120 ve 121; ÖZEN, s. 39; PEHLİVAN, s. 262 ve 281; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2819; İÇER, s. 311; TULAY, s. 821 ve 834.

³³⁵ ÖNTAN, s. 854.

³³⁶ Aynı yönde bkz. PEHLİVAN, s. 281; İÇER, s. 311-312. “(...) *maktulün intihar etmek istemesi üzerine birlikte tetiğe basmaları halinde dahi bu hususun sanığın müstakil öldürme kasıt ve eylemini değiştirmeyeceği cihetle sanığın eşini öldürmek suçundan tecziyesi gerekirken, (...)*”. Yar. 1. CD., E. 2005/4833, K. 2006/5870, T. 20.12.2006. Karşılaştırma için bkz. ÜNVER, “*Ötanazi*”, s. 58. Yazar, ölüm sonucuna, intihar eden kişiyle birlikte üçüncü kişinin icrai veya ihmali davranışının neden olmasını, ‘intihara yardım’ kapsamında değerlendirmektedir.

ff. Suçun İhmali Davranışla İşlenemezliği

Davranışsız suç olmaz ilkesi gereğince, “bir ceza normunun ihlalden ve bu nedenle suçtan” bahsedilebilmesi için, dış dünyada “*yapma (hareket)*” veya “*yapmama (ihmal)*” biçiminde beliren bir davranışın mevcudiyeti her zaman zorunludur. Eğer davranış, icrai nitelik arz ediyorsa *hareketten*; ihmali nitelik arz ediyorsa da *ihmalden* söz edilir. “İhmalin gerçek esası, kişinin yapmak zorunda olduğu bir hareketi yapmamasından ibarettir”. Bununla birlikte, ihmali davranışların tamamı değil; yalnızca hukuk kurallarıyla çatışanlar hukuku ilgilendirir. Dolayısıyla, “ihmali davranışlar, hukuk düzeni tarafından yapılması emredilen hareketlerin yapılmaması”dır.³³⁷

Başkasını intihara azmettirme ancak icrai davranışla gerçekleştirilebilir.³³⁸ Aynı şekilde, intihara teşvik etme ancak icrai davranışla gerçekleştirilebilir.³³⁹ Yine, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ancak icrai davranışla gerçekleştirilebilir.³⁴⁰

Esas itibarıyla icrai davranışla gerçekleştirilebilen intihara yardımın, ihmali davranışla gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği öğretide tartışılmaktadır. 765 sayılı

³³⁷ TOROSLU, Genel Kısım, s. 125-131.

³³⁸ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 216; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 207; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 172; ÖNTAN, s. 852; İÇER, s. 303.

³³⁹ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 207; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 172; ÖNTAN, s. 855; İÇER, s. 308.

³⁴⁰ ÖNTAN, s. 855; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 172. Karşılaştırma için bkz. ÖZEN, s. 38. Yazar, başkasının intihar kararını kuvvetlendirmenin, ihmali davranışla da gerçekleştirilebileceğini ileri sürmektedir.

TCK döneminde, öğretide bir görüş,³⁴¹ ihmali davranışla da intihara yardımın gerçekleştirilebileceğini savunurken; diğer bir görüş ise,³⁴² ihmali davranışla intihara yardımın gerçekleştirilemeyeceğini savunmaktaydı. Bu tartışma, yürürlükteki Kanun döneminde de devam etmektedir.

Bir görüşe göre, “TCK’da istisnai olarak bazı suçların ihmali davranışla işlenmesi durumunun açıkça düzenlenmiş olması, açıkça böyle bir düzenlemeye yer vermeyen suçların ihmali davranışla işlenemeyeceği anlamına gelmediğinden”, istisnai düzenlemeler dışında kalan suçlar bakımından olduğu gibi, intihara yardımın da ihmali davranışla işlenmesi mümkündür.³⁴³ Buna karşılık başka bir görüşe göre, “bir suçun ihmali davranışla cezalandırılabilmesinin kabulü, kanunilik ilkesi gereğince, ancak kanunda bu yönde açık bir düzenleme bulunmasına bağlıdır” ve dolayısıyla açıkça düzenlenmemiş olan intihara yardımın ihmali davranışla işlenmesi, teorik olarak mümkün değildir.³⁴⁴

İhmali davranışla intihara yardımın mümkün olduğunu ileri süren bir başka görüşe göre, intihara yardım niteliğinde bir hareket yapmaksızın başkasının intiharını sadece önlememek, intihara yardım suçunu oluşturmamakla birlikte, ihmali davranışın,

³⁴¹ EREM, s. 496; EREM – TOROSLU, s. 389; ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 45.

³⁴² ERMAN – ÖZEK, s. 78.

³⁴³ ÖZEN, s. 40.

³⁴⁴ ERSOY, 107; ÖZYÜKSEL, s. 91-92; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 172. Karşılaştırma için bkz. TULAY, s. 822-823. Yazar, icrai davranışla işlenebilen bir suçun ihmali davranışla gerçekleştirildiğinde de cezalandırılabilmesi için normatif düzenlemenin gerektiği ve fakat m. 84’ün gerekçesinde yer alan ifadenin ve “herhangi bir şekilde yardım” ifadesinin, fiilin ihmali surette gerçekleştirilmesini de kapsadığı görüşündedir.

somut olayda “yardım etme” kapsamına girebilmesi mümkündür.³⁴⁵ Yine, ihmali davranışla intihara yardımın mümkün olduğunu ileri süren bir başka görüşe göre, kişinin şayet neticeyi (intiharı) önleme hususunda hukuki bir yükümlülüğü var ise ve kişi, intiharı önleme yükümlülüğünü yerine getirmemişse, ihmali davranışla intihara yardım etmeden sorumlu olacaktır.³⁴⁶ Bu görüş, TCK m. 84’ün gerekçesinde de kendine yer bulmuştur.³⁴⁷ Hemen belirtmek gerekir ki, gerekçe, kanun metnine dâhil değildir;

³⁴⁵ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 205-207. Yazarlar, bu duruma, revir hekiminin, hasta mağdurun kendisini öldürmekte kullanacağını bildiği zehre ulaşabilmesi için dolabı kasıtlı olarak kilitlememesini örnek olarak vermişlerdir. Öte yandan yazarlar, kanunilik ilkesi gereğince, suçun işlenmesinin mümkün olmadığı görüşünün kabul edilmesi hâlinde, teorik olarak iki seçenek kalacağını; failin intiharı önleme konusunda hukuki yükümlülüğü varsa, TCK m. 83’ten sorumlu olacağını; neticeyi önleme yükümlülüğü yoksa da, TCK m. 98’den sorumlu olacağını ileri sürmektedirler.

³⁴⁶ EREM, s. 496; EREM – TOROSLU, s. 389; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217; SINAR, s. 76; İÇER, s. 312; PEHLİVAN, s. 281; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1379; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 90; TULAY, s. 822-823. Aynı yönde bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 121-122; Hakan **HAKERİ**, Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri, Seçkin Yay., Ankara 2003, s. 300-301. Ancak, yazarlar, “intihar eden kimsenin intihar kararını serbestçe verebilecek iradeye sahip olmaması (söz gelimi; yaşça küçük, akıl hastası veya sarhoş olması) ve intiharın, yükümlülüğü olan tarafından önlenmemesi” durumunda, ihmali davranışla kasten öldürme suçunun oluşacağını ileri sürmektedirler. Bu görüşün eleştirisi için bkz. ÖNTAN, s. 857, dn. 76. Yazar, “söz konusu durum ile failin mağdura bakma, onu gözetme, onun hayatta kalmasını veya hayatını kurtarma yükümlülüğünün olmasının” ayrı şeyler olduğunu isabetli olarak belirtmektedir.

³⁴⁷ “(...) intiharı önleme konusunda hukuki yükümlülük altında bulunan kişinin, bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen, bu intihar girişimini engellememesi, bu girişim karşısında kayıtsız davranması; intihara ihmali davranışla yardım olarak nitelendirilmek gerekir. Ancak, bunun için, kişinin intiharı önleme konusunda hukuki bir yükümlülüğünün olması gerekir”. İhmali davranış icrai davranışa eş değer kabul edilip cezalandırılacaksa, gerekçedeki bu kabul ve sınırlamaya madde metninde yer verilmesi gerektiğini ileri süren görüş için bkz. TULAY, s. 823 ve 834.

sadece bir yorum aracıdır.³⁴⁸ Aksi yöndeki görüşe göre ise, neticeyi önleme konusunda hukuki yükümlülüğü olan kişi, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde, “*kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi* (m. 83)” suçundan cezalandırılacaktır.³⁴⁹

“Hukuki bir yükümlülük altında bulunan kişi” ifadesinden hangi kişilerin kastedildiğini belirlemek gerekir. İntihara yönlendirme suçlarının, hayata karşı suçlardan olduğundan hareketle, hukuki yükümlülük belirlenirken, yine hayata karşı suçlardan olan m. 83’teki suçun temel alınması gerektiği belirtilmektedir.³⁵⁰ Bu itibarla, hukuki yükümlülük; kanundan, sözleşmeden veya failin daha önceden gerçekleştirdiği tehlikeli davranıştan kaynaklanabilir.³⁵¹

Hukuki yükümlülüğün ihlali suretiyle, başkasının intiharını önlemek için harekete geçmeyen kişinin fiilinin, kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçunu oluşturacağına dair görüş, daha isabetli bir görüştür. Gerçekten de örneğin,

³⁴⁸ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 172.

³⁴⁹ ERMAN – ÖZEK, s. 78; ÖNTAN, s. 857; ÖZYÜKSEL, s. 94.

³⁵⁰ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 121. Benzer yönde bkz. TULAY, s. 822. Yazar, madde gerekçesinden yola çıkarak bu sonuca ulaşmaktadır.

³⁵¹ ÖNTAN, s. 855-856. “(...) ailevi ilişkilere dayalı olarak, hayatta kalması için beslenmesi gereken bir kişinin yakın akrabasının, tedaviye ilişkin hasta bakıcının, eğitim ilişkisine dair öğretmenin ya da mağdurun gözlem altında veya göz altında olmasından dolayı sağlık mesleği mensuplarının veya kolluk görevlilerinin sahip olabilecekleri yükümlülükler bunlara örnek gösterilebilir”. Failin ihmali davranışını, kasten öldürme suçu bakımından icrai davranışa eş değer kabul eden bu hukuki yükümlülüğü, “garantörlük” olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1379. Hukuki yükümlülüklerden olan, failin daha önceden gerçekleştirdiği tehlikeli davranışından kaynaklı yükümlülük ise, “öngelen tehlikeli eylem” olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. Emre **AKBULUT**, “İhmal Suretiyle Kasten Adam Öldürme Suçu”, TBBD., S. 66, 2006, s. 207.

cankurtaran olarak görevli bir kişinin, intihar etmek için yüzme bilmediği hâlde denize atlayıp boğulan bir kimsenin boğulmasına seyirci kalmasıyla, kurtulmak istediği hâlde dalgaların etkisiyle boğulan bir kimsenin boğulmasına seyirci kalması arasında bir fark yoktur. Keza, bir annenin, kazara içtiği deterjan dolayısıyla fenalaşan kızını hastaneye yetiştirmemesiyle, intihar etmek amacıyla deterjan içen kızının hâlini fark edip hareketsiz kalması arasında fark bulunmamaktadır. Bu hâllerde fail, ihmali davranışla kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacaktır. Eğer mağdur, üçüncü kişilerin müdahalesiyle kurtarılacak olursa, fail, bu suça teşebbüsten sorumlu tutulacaktır. Nitekim söz konusu örneklerde failler, belirli kişi ya da kişilerin hayatını korumak veya kurtarmak şeklindeki hukuki yükümlülüklerini ihlal etmişlerdir.³⁵² Buna karşılık örneğin, eşinin intiharına engel olmayan kişi, öldürme suçundan sorumlu tutulamayacak olup; şartları gerçekleştiği takdirde, intihara yönlendirme suçlarından sorumlu tutulacaktır. Ancak, kişi, eşi intihara teşebbüs ettiği için bilincini kaybetmiş ve fakat eşinin hâlâ kurtarılması mümkün ise, onu kurtarmak için elinden geleni yapmalıdır. Zira bilinç kaybı yaşadktan sonra eşinin yaşama dönmeyi isteyip istemeyeceği bilinemeyeceğinden ve artık kendisini kurtarma yeteneğinden mahrum kaldığından, kişinin artık bu durumda koruma yükümlülüğünün olduğunu söylemek, bu yükümlülüğün mantığına da uygun olacaktır.³⁵³ Söz konusu hukuki yükümlülüğünü

³⁵² ÖNTAN, s. 857. Karşılaştırma için bkz. TULAY, s. 823 ve 834. Yazar, örneğin bir babanın, çocuğunun intihara teşebbüs etmesini görmesine rağmen hareketsiz kalmasını, çocuğun rızası nedeniyle m. 84/1-2 kapsamında değerlendirmektedir. Yazar, burada esasen m. 83'te tanımlı tipik hareketin de oluştuğunu ve fakat mağdurun rızası ön plana çıktığı için artık m. 84'e göre hüküm kurulacağını ileri sürmektedir.

³⁵³ “Gerçek olmayan ihmal suçları” ve bu arada “neticenin önlenmesi hususundaki hukuki yükümlülüğün ihlali (garanti yükümlülüğünün ihlali)” konusunda kapsamlı bilgi için bkz. Yaprak ÖNTAN, Ceza Hukukunda Davranış ve Netice, Seçkin Yay., Ankara 2021, s. 159 vd.

ihlal ederek ölümün gerçekleşmesine neden olan fail, TCK m. 83'ten sorumlu tutulacaktır.

Bu noktada, intihara yönlendirme hareketinin, öngelen tehlikeli bir hareket olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği üzerinde durmak gerekir. Bir görüşe göre, m. 84/1'deki seçimlik hareketlerden birini yapan fail, garantör konumuna gelecektir. Bu görüşe göre söz gelimi, mağdura altın vuruş yapması için uyuşturucu madde satan fail, mağdurun intiharını engellemekle yükümlü olacak ve öngelen tehlikeli eyleminden doğan garantörlüğünün gereğini yerine getirmemesi durumunda, m. 83'ten sorumlu tutulacaktır.³⁵⁴ Ancak, bu görüş yerinde değildir. M. 84/1'deki seçimlik hareketlerin öngelen tehlikeli bir hareket olduğundan ve failin bu tehlikeden kaynaklanan garantörlüğünden bahsedilemez. Nitekim öngelen tehlikeli bir hareketten söz edilebilmesi için, failin söz konusu hareketiyle, başka kimseyi yüksek korunma ihtiyacının olduğu ve yardım edilmeksizin kendini kurtaramayacağı bir hâle koyması gerekir.³⁵⁵ Hâlbuki intihara yönlendirme teşkil eden hareket, yönlendirici nitelikte olmakla birlikte, intihar edip etmeme yönündeki kararı verecek ve bu kararı uygulamaya geçirecek olan kişi mağdurdur. Bir tehlike olarak failin salt bu hareketi, ölüm sonucunu meydana getirmeye elverişli değildir. Ayrıca, intihara yönlendirme suçu faillerinin öngelen tehlikeden kaynaklanan garantörlüğünden söz etmek, çoğu kez, bu faillerin otomatik olarak m. 83'ten de sorumlu tutulacağı anlamına gelir ki; bu kabul edilemez.

Eğer kişi, intiharı önlemek konusunda hukuki bir yükümlülüğe sahip değilse ve intihar eden birisini fark edip de intiharı önlemek için harekete geçmemişse, ne ihmali

³⁵⁴ ÖZYÜKSEL, s. 95.

³⁵⁵ HAKERİ, Ceza Hukukunda İhmal, s. 161; ÖNTAN, s. 877.

davranışla intihara yardımdan ne de ihmali davranışla kasten öldürmeden sorumlu tutulacaktır.³⁵⁶ Bununla birlikte, bu durumda, “yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (m. 98)” suçunun oluşup oluşmadığının araştırılması gerekmektedir.³⁵⁷ İntiharı teşebbüs aşamasında kalmış bir kişi, artık kendini içerisinde bulunduğu durumdan kurtarmaya yönelik bir hareketi yapamayacak bir hâlde olabilir. Söz gelimi kişi, intihara teşebbüsten sonra bilincini yitirmiş ya da yaralandığı için kırıdayamıyor veya hastaneye gidemiyor olabilir. Hukuki bir yükümlülüğünün bulunmayışı sebebiyle intiharı önlemeyen kimse, intihara teşebbüs eden kişinin bu durumunun farkındaysa, hâl ve koşulların elverdiği ölçüde artık “yardım veya bildirim yükümlülüğüne” sahip olacaktır. İşte söz konusu durumda, söz konusu yükümlülüğünü ihlal eden kişi, TCK m. 98/1 veya yükümlülüğün ihlali nedeniyle ölüm gerçekleştiği takdirde TCK m. 98/2’den sorumlu tutulacaktır.³⁵⁸ Belirtmek gerekir ki, kendisini idare edemeyecek hâldeki kimsenin, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak istememesi, bu suçun oluşumu bakımından önem arz etmez.³⁵⁹ Söz konusu kişinin yardımı reddetmesi durumunda, yardım yükümlülüğünün ortadan kalktığından bahsedilebilse dahi; failin bu

³⁵⁶ ÖNTAN, s. 858.

³⁵⁷ ERMAN – ÖZEK, s. 78; ÖNTAN, s. 856 ve 858; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122; HAKERİ, Ceza Hukukunda İhmal, s. 300; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 207; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1379; İÇER, s. 312; TULAY, s. 822.

³⁵⁸ ÖNTAN, s. 858. M. 98/1 hükmü şu şekildedir: “Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hâl ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhâl ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır”. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına göre ise; “yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolünür”. Anılan suçun ayrıntılı analizine ilişkin bkz. Mehmet Emin **ARTUK** – Mehmet Emin **ALŞAHİN**, “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)”, MÜHF-HAD., C. 18, S. 1, 2012, s. 3-38.

³⁵⁹ ERMAN – ÖZEK, s. 233.

hâli ilgili makamlara bildirmemesi, TCK m. 98 gereğince sorumluluğuna yol açabilecektir.³⁶⁰ Ayrıca, yardım yükümlülüğü asli nitelikte olduğu için, yardım olanağı varken ve yardım edilmesi zorunluysen, failin yalnızca durumu ilgili makamlara bildirmesi de suçun oluşumu bakımından önem arz etmez. Zira bildirim yükümlülüğü tali niteliktedir.³⁶¹

Burada, “hekim yardımcı intihar” kavramına kısaca değinmek gerekir. Hekim yardımcı intiharda, hekim sadece, hastanın intihar edebilmesi için gerekli ortamı hazırlamaktadır. Ölümü gerçekleştiren ise, hastanın bizzat kendisidir.³⁶² Bu durum da m. 84/1-2 gereğince, “intihara yardım” kapsamında değerlendirilir.³⁶³ Ancak, garantör bir kişi olan hekimin, mağdurun ölmesine seyirci kalması durumunda, m. 83 gereğince de sorumlu tutulacağı hususu, gözden kaçırılmamalıdır.

Pasif ötanazi konusuna da tekrar değinmek gerekir. Bir görüşe göre, pasif ötanazi durumunda ölüm üzerindeki rıza ön plana çıktığından, fail konumunda olan hekim intihara yönlendirme suçundan cezalandırılacaktır.³⁶⁴ Bu görüş isabetsizdir. Yukarıda da açıklandığı üzere, pasif ötanazi ile intihar fiili birbirinden farklı olduğundan, yaşamı uzatıcı tedbirler içeren tedaviyi reddeden hastanın durumu intihar olarak değerlendirilemez. Yaşamını uzatıcı tedbirler içeren tedaviyi reddeden bir

³⁶⁰ ARTUK – ALŞAHİN, s. 14 ve 16.

³⁶¹ ARTUK – ALŞAHİN, s. 16; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 357.

³⁶² ÜNVER, “Ötanazi”, s. 28; ALAN AKCAN, s. 7.

³⁶³ Aynı yönde bkz. EKİCİ ŞAHİN, s. 286; Ayşegül **HUYSAL**, Türk Ceza Kanunu’nda İntihara Yönlendirme Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2019, s. 44.

³⁶⁴ TULAY, s. 830.

hastaya (bir an için, hastanın bu davranışı intihar olarak değerlendirilse bile) tıbbi müdahalede bulunmamış bir hekimin, intihara ihmali davranışla yardım ettiği söylenemez. Hekimin, “hastayı tedavi etmek için de olsa, hastanın rızası olmaksızın, hastaya tıbbi müdahalelerde bulunma yükümlülüğünden” bahsedilemeyeceği gibi, rızanın yokluğu durumunda bu şekilde bir müdahalenin yapılması da yasaktır. Bu gibi durumlarda, hekimin herhangi bir sorumluluğu olmayacağı kabul edilmelidir.³⁶⁵ Buna karşılık, hastanın, hekimden yaşamını devam ettirecek tedbirleri almasını açık bir şekilde istemesine karşın, hekim bu tedbirleri almıyor ve dolayısıyla hekimin ihmali davranışına bağlı olarak ölüm gerçekleşiyorsa, hekimin TCK m. 83’ten sorumluluğu olacaktır.³⁶⁶ Zira “hekimin garantörlüğü”, kural olarak, “tedavi yükümlülüğünün doğması” durumunda mevzubahistir.³⁶⁷

Her ne kadar, “açlık grevi ve ölüm orucu” konusunun da intihar olarak değerlendirilemeyeceği yukarıda belirtilmiş olsa da, bu konuya da tekrar değinmek gerekir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un m. 82/2 hükmünde,³⁶⁸ hükümlülerin (veya aynı Kanun’un 116. maddesi gereğince tutukluların), söz konusu davranış biçimleri sonucunda hayati tehlikelerinin oluştuğu veya bilinçlerinin bozulduğu hâllerde, isteklerine bakılmaksızın tedavi altına alınacakları

³⁶⁵ ÖZEN – ŞAHİN, s. 31; ÖNTAN, s. 858; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122; TACİR, s. 287-289.

³⁶⁶ Bkz. ÖZEN – ŞAHİN, s. 19.

³⁶⁷ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122.

³⁶⁸ Söz konusu düzenleme şu şekildedir: “Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayatî tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbî araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmamak şartıyla uygulanır”.

belirtmiştir. Kanundan doğan zorla tedavi hâllerinden biri olan bu hüküm, infaz kurumu hekimine hukuki bir yükümlülük yüklemektedir. Dolayısıyla, hekimin bu hâldeki kişilere zorla müdahalesi, *görevin yerine getirilmesi* (TCK m. 24/1) hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır.³⁶⁹ Öte yandan, hukuki yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde hekimin bu konudaki ihmali, bir görüşe göre,³⁷⁰ intihara ihmali davranışla yardım suçunu; diğer bir görüşe göre ise,³⁷¹ görevi ihmal ve yardım yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suçlarını oluşturmaktadır. Ancak, hekim, kişinin öleceğini bilmesine ve bu kişiye müdahale etme konusunda hukuki yükümlülüğü bulunmasına rağmen müdahale etmemesi nedeniyle ölüm sonucu gerçekleştiği takdirde, m. 83'ten sorumlu tutulacaktır.

Sonuç olarak, intihara yönlendirme suçu ihmali davranışla işlenememektedir. Önemle belirtmek gerekir ki, bunun nedeni, suçun ihmali davranışla işlenebilmesinin Kanun'da açıkça belirtilmemiş olması değildir. Nitekim yukarıda açıklandığı üzere, “davranış” unsuru, ya “hareket” ya da “ihmal” şeklinde ortaya çıkmakta olup; ceza hukuku bakımından ihmal, kişinin hukuken yapması gerekeni yapmamasıdır. Örneğin, m. 83 hiç düzenlenmemiş olsaydı bile; kasten öldürme suçunun ihmali davranışla işlenebilmesi, suçun mahiyeti gereği mümkün olduğundan, fail elbette bu şekilde işlediği fiilden cezalandırılırdı. Dolayısıyla, m. 83 şeklinde ayrı bir düzenlemeye gerek olmadığı da elbette savunulabilir.

³⁶⁹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122.

³⁷⁰ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 122.

³⁷¹ FEYZİOĞLU, s. 167.

Kişinin şayet intiharı engelleme hususunda hukuki bir yükümlülüğü varsa ve kişi, buna rağmen başkasının intiharını engellemek için harekete geçmemişse, nedensellik bağının ve manevi unsurun bulunması kaydıyla, TCK m. 83'teki suçun meydana geldiği kabul edilmelidir. Öte yandan, kişinin şayet intiharı engelleme hususunda hukuki bir yükümlülüğü yoksa ve kişi, başkasının intiharını engellemek için harekete geçmemişse ve şartları da oluşmuşsa m. 98'deki suçun meydana geldiği kabul edilmelidir.

gg. TCK m. 84/1 Açısından Özellik Arz Eden Bazı Durumlar

Öncelikle, belli bir davranışın yapılması veya yapılmaması durumunda intihar edeceğini belirten bir kimsenin isteğini yerine getirmeyen kişinin, intihara teşvik etmeden, intihar kararını kuvvetlendirmeden ya da intihara yardımdan sorumlu tutulup tutulamayacağı durumuna değinmek gerekir. Kendisine belirli bir miktar borç para vermezse veya kendisiyle evlenmezse intihar edeceğini belirten bir kimsenin, söz konusu isteklerinin yerine getirilmemesi üzerine intihar veya intihara teşebbüs etmesi hâlinde, bu gibi istekleri yerine getirmeyen kişinin sorumluluğunun doğup doğmayacağı tartışması bu hâle örnek verilebilir.³⁷² Bu gibi hâllerde, “isteği yerine getirmeyen kişinin, isteğin yerine getirilmesi hususunda hukuki bir yükümlülüğü yoksa” sorumlu tutulmayacağı ileri sürülmektedir.³⁷³ Ancak, öncelikle, “isteğin yerine getirilmemesi”;

³⁷² ERMAN – ÖZEK, s. 79; ÖNTAN, s. 859.

³⁷³ EREM, s. 496; ÖZEN, s. 41-42. Yazara göre, bu durumda, “yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi” suçu da oluşmamalıdır. Zira yardım edilmesini gerektiren bir durum yoktur.

intihara teşvik, intihar kararını kuvvetlendirme veya intihara yardım etme hareketi olarak nitelenemez. Ayrıca burada, suçun oluşması bakımından gereken “kastın” da olduğu söylenemez. Dolayısıyla, isteği yerine getirmeyen kişinin, bu suçtan sorumlu tutulması mümkün değildir.³⁷⁴ Bir an için, suçun ihmali davranışla işlenebildiği kabul edilse dahi, isteği yerine getirmeyen kişi, bu suçtan sorumlu tutulamaz. Zira yukarıda da belirtildiği üzere, sadece hukuk kurallarıyla çatışan ihmali davranışlar ceza hukukunu ilgilendirmektedir. Borç para verilmemesi veya evlenme teklifinin kabul edilmemesi gibi durumlar, ceza hukuku anlamında ihmali davranış değildir.

Yapılmaması istenen bir hareketin gerçekleştirilmesi bakımından ise, söz gelimi, “evden kovulursa intihar edeceğini söyleyen ve kovulunca da intihar edeceği öngörülen 17 yaşındaki bir çocuğun, babası tarafından evden kovulması ve intihar etmesi hâlinde”, çocuğuna bakma yükümlülüğü olan babanın, salt evden kovma hareketiyle çocuğunu intihara teşvik ettiği, çocuğunun intihar kararını kuvvetlendirdiği veya intiharına yardım ettiği söylenemez. Burada bilinçli taksirin veya olası kastın varlığı ileri sürülecek olursa da, bu suç aşağıda belirtileceği üzere taksirle veya olası kastla işlenemez.³⁷⁵ Hatta baba bu örnekte, çocuğunun intihar etmesini göze almaktan, kabullenmekten de öte, doğrudan intihar etmesini istiyor olabilir. Ancak, kastın varlığını, çoğu zaman fiilin ortaya çıkış şekli, olayın meydana geliş şekli belirlediği için, salt evden kovma hareketi değil; başka bazı hareketler de doğrudan kastın varlığını belirlemek bakımından gereklidir. Örneğin, intihara teşvik etmeye veya intihar kararını kuvvetlendirmeye yönelik sözlerin de söylenmesi hâlinde, şüphesiz, fail bu suçtan sorumlu tutulacaktır.

³⁷⁴ Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 79; ÖNTAN, s. 859.

³⁷⁵ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 859. Yazar, aksi yönde bir kabulün, kişilerin “hareketlerini serbestçe belirleme özgürlüğünün aşırı derecede sınırlandırılması” neticesini doğuracağını, haklı olarak belirtmektedir.

“Karşılıklı anlaşma ile birlikte intihar etmeye karar verme” durumunda, intihar etmeyi isteyen kişilerden birisinin intihar etmesi veya fiilinin teşebbüs aşamasında kalması ve fakat diğer kişinin intihar etmemesi veya fiilinin teşebbüs aşamasında kalması durumunda, sorumluluğun söz konusu olup olmayacağı belirlenmesi gerekir. Bu durumda, bir görüşe göre, karşılıklı anlaşmalardan biri ölürse ve fakat diğeri hayatta kalırsa, hayatta kalan kişinin cezai sorumluluğu olmayacaktır.³⁷⁶ Ancak, hayatta kalan kişinin cezai sorumluluğunun olup olmayacağı, her somut olaya göre ayrı ayrı belirlenmelidir. Karşılıklı anlaşmalardan birinin intihar etmesi; diğerinin ise, intihar etmemesi veya fiilinin teşebbüs aşamasında kalması nedeniyle hayatta kalması durumunda önemli olan, “hayatta kalan kişinin birlikte intihar etme hususunda m. 84/1’deki seçimlik hareketlerden birini yapıp yapmaması”dır. Bu kişi, seçimlik hareketlerden birini yaptıysa sorumlu tutulacaktır. Buna karşılık, aksine, intihar eden, hayatta kalanı intihara yönlendirdiyse, bir başka deyişle, hayatta kalan kişi, yöneten kimsenin adeta “idaresi altında” idiye, hayatta kalan kişi sorumlu tutulmayacaktır.³⁷⁷

³⁷⁶ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 207.

³⁷⁷ Bkz. ÖNTAN, s. 860. “(...) olaydan yaklaşık bir ay önce orada bir ev tutarak birlikte yaşamaya ve aynı zamanda cinsel yönden de birlikte olmaya başladıkları, bu arada Zeynep'in ameliyatla erkek olmak istediği ve bunun için çaba harcadığı, daha sonra Zeynep'in bunu başaramaması üzerine artık yaşamının anlamsız olduğu yönünde değerlendirmede bulunarak önceden konuştukları birlikte intihar etme fikrini hayata geçirmeye karar verdikleri, Zeynep'in İstanbul'a gidip babasının olduğunu söylediği bir tabanca ile döndüğü, olay günü iki adet intihar mektubu yazıp birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, tabanca ile intihar etmek üzere yanyana oturdukları, evvela kimin önce intihar edeceği konusunda konuştukları, ikisinin de bir diğerinden önce intihar etmek istediği, daha sonra Zeynep'in baskın çıkması üzerine, öncelikle Zeynep'in tabancayı alıp kafasına dayayarak tetiğe basmak suretiyle intihar edip öldüğü, ardından E. D. de tabancayı aldığı, kafasına dayadığı ve tetiğe bastığı ancak merminin sıkışması üzerine silahın ateş almadığı, bir kaç kez denemesine rağmen silahı ateşlemeyi başaramadığı, (...) Her ne kadar; maktulün intihar etme kararı üzerinde sanığın kendisine ait intihar etme kararının etkili olduğu ve onun kararını takviye ettiği söylenebilirse de, sanığın kararının münhasıran kendi intiharına ilişkin olması ve bunun dışında maktulün intiharına

Bir görüşe göre, burada belirleyici olan, birlikte intihar fikrini ilk kimin ileri sürdüğüdür. Bu görüşe göre, bu fikri ilk olarak hayatta kalan ileri sürdüyse, intihara azmettirmeden sorumlu olacak; intihar eden ileri sürdüyse de, hayatta kalan kişi sorumlu tutulmayacaktır.³⁷⁸ Ancak, hayatta kalanın yine de sorumluluğu söz konusu olabilir. Şöyle ki, intihar eden, hayatta kalan kişiyi azmettirdiyse de; hayatta kalan kişinin örneğin, ölen kimseye kendisi ile birlikte intihar edeceğini söylemesi veya bu yönde araç sağlaması, “intihar kararını kuvvetlendirme ya da intihara yardım etme” olarak nitelendirilebilir. Şüphesiz, bu hâlde, hayatta kalan kişinin, ölen kimseye kendisinin de intihar edeceğini ifade ederken onun “intihar kararını kuvvetlendirmeye yönelik kastının” olması; söz gelimi, onu birlikte ivedi şekilde karar aşamasından intiharın icrası aşamasına geçmeye yönlendirmeyi istemesi gerekmektedir.³⁷⁹

Bir görüşe göre, birlikte intihar etmek fikri çerçevesinde intihara teşebbüs eden kişilerin cezalandırılmamaları gerekir. Bu görüşe göre, intihar suç olmadığından, intihar fiilini birlikte gerçekleştirmek konusunda karar birliğine varan kişilerin, birbirini etkilemeleri de suç oluşturmamakta; “birlikte intihar etme fikriyle harekete geçen *yönelik herhangi bir söz veya hareketinin bulunmaması ve hatta intihar anında sanık ve maktulden her birinin bir diğerinin intiharını istemek bir yana öncelikle kendisinin intihar etmek istediğinin açıkça anlaşılması karşısında, sanığın intihara yönlendirme suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmiş olması, (...)*”. Yar. 1. CD., E. 2010/6485, K. 2013/3121, T. 11.04.2013.

³⁷⁸ ÖZEN, s. 47.

³⁷⁹ ÖNTAN, s. 861; Benzer yönde bkz. Hakan **HAKERİ** – Fatih **YAĞMUR** – Harun **AKKAYA** – Esra **ÜNAL** – Seyfullah **SARI** – Feyzullah **ERDEM** – Berna **DURMUŞ** – Ufuk **BULUĞ**, “İkili İntihar Girişimi Durumunda Birinin Hayatta Kaldığı Olgularda Yasal Süreç”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 100, 2014, s. 37-38. Ancak, yazarlar, “intihara azmettirme” ile “iki kişinin birlikte intihar etmek amacıyla giriştikleri fiiller” neticesinde birinin hayatta kalması durumunun, “aynı kefede değerlendirilmesini” yanlış bulmakta ve “ikili intihar” olaylarında daha özel hükümler ihdas edilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

kişilerin cezalandırılması”, normun konuluş amacıyla bağdaşmamaktadır.³⁸⁰ Ancak, bu görüş yerinde değildir. Zira birlikte intihar etmek amacıyla yapılan intihara yönlendirmeler, bir hukuka uygunluk ya da cezasızlık nedeni teşkil etmemektedir. Hatta elverişli hareketlerle yapılan bu yönlendirmeler sonucunda bu kişiler intihara teşebbüs etmemiş olsalar bile, TCK m. 84/1 hükmü karşısında, bu kişilerin intihara yönlendirme suçundan sorumlu tutulmamaları için bir neden yoktur.³⁸¹

Birlikte intihar etme konusunda karşılıklı anlaşmaların her ikisinin intiharlarının teşebbüs aşamasında kalması durumunda da, yukarıda belirtilen şekilde bir değerlendirme yapıp, sorumluluklar belirlenmelidir. Dolayısıyla örneğin, hayatta kalanlardan birisi intihara azmettirmiş; azmettirilen de, birlikte intihar edecekleri ortamı hazırlamış veya silahı sağlamışsa, bu durumda ayrı ayrı her ikisinin de TCK m.84/1’den sorumlu tutulması mümkündür.³⁸² Ancak, Yargıtay, bu örneğe benzer bir olayda, birlikte intihar etme fikrini ilk ileri sürenin bu suçtan sorumlu tutulması gerektiğini isabetli olarak belirtmiş; öte yandan intihara azmettirilenin, araç sağlama şeklindeki hareketinin de (intihara yardım) bu suçu oluşturduğuna yönelik bir değerlendirmede bulunması gerekirken isabetsiz olarak bulunmamıştır.³⁸³ Karara konu olayda, intihara

³⁸⁰ İÇER, s. 308.

³⁸¹ Karşı yönde bkz. ÖNTAN, s. 861. Yazar, suçun oluşması için, mağdurun da intihara teşebbüs etmesi gerektiği görüşünü savunduğundan, söz konusu kişilerin herhangi bir sorumluluklarının doğmayacağını ifade etmektedir.

³⁸² Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 861.

³⁸³ “Evli ve iki çocuk babası olan 31 yaşındaki sanık Bilal ile 16 yaşındaki mağdur Kader’in arkadaşlık yapmasını ailelerinin onaylamaması üzerine, Bilal’in 11.03.2010 tarihinde Kader’in telefonuna mesaj çekerek “benimle her şeye var mısın” dediği, Kader’in de “evet” şeklinde cevap vermesi üzerine, bu kez de mağdureden öldürecek bir ilaç getirmesini istediği, 12.03.2010 tarihinde Kader’in evden 4 kutu ilaç alarak okul çıkışı Bilal ile bulunduğu, birlikte Mersin’den Erdemli’ye gittikleri, burada bir pansiyonda kaldıkları, 14.03.2010 tarihinde

azmettirilenin, birlikte intihar etmekte kullanılan ilaçları azmettirenin isteği üzerine sağlamanın, önem arz etmemesi; araç sağlayanın da bu suçtan sorumlu tutulması gerekirdi.³⁸⁴

Farklı bir durum olarak; “düello”³⁸⁵ adı verilen hâllerde, taraflar arasında bir anlaşmaya dayanılarak yapılan bir çarpışma, taraflardan birinin diğerini öldürmesi söz konusudur.³⁸⁶ Her ne kadar, düellonun “karşılıklı intihar” olarak da incelendiği görülse de,³⁸⁷ düello, intihar olarak değerlendirilemez.³⁸⁸ Bu gibi hâllerde TCK’ya göre, öldürme kastının belirlenmesi koşuluyla fail, kasten öldürme suçundan cezalandırılacaktır.³⁸⁹

Bilal’in Kader’e ilaçları getirip getirmediğini sorduğu, Kader’in de getirdiğini söylemesi üzerine ilaçları paylaştıkları, önce Kader’in içmeye başladığı, Bilal’in de ilaçları içtiği, bir süre sonra hastaneye gittikleri ve tedavi sonucu yaşama döndürüldükleri olayda, intihar etmeyi sanık Bilal’in teklif ettiği ve intihar etmekte kullanılan ilaçları sanığın isteği üzerine mağdurenin temin ederek getirdiği anlaşılmalı, sanığın eylemine uyan intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği düşünülmeksizin, yazılı şekilde beraatine karar verilmesi,(...)”. Yar. 1. CD., E. 2013/4118, K. 2013/7481, T. 04.12.2013.

³⁸⁴ Aynı yönde bkz. ERSOY, s. 105; TULAY, s. 822, dn. 44.

³⁸⁵ “Düello” sözlükte, “iki kişi arasında, tanıklar önünde yapılan silahlı vuruşma” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

³⁸⁶ EREM, s. 502; DÖNMEZER, s. 103.

³⁸⁷ ÖZEN, s. 46.

³⁸⁸ Taraflardan biri, hasmı tarafından öldürülmeyi sağlamak için buna katılmış ve sonuçta bu arzusu gerçekleşmiş olsa bile, düello, intihar kavramına girmez. Bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 77.

³⁸⁹ DÖNMEZER, s. 103. Yazara göre, hatta şartları mevcutsa tasarlayarak öldürme söz konusu olacaktır. Karşılaştırma için bkz. ÖZEN, s. 46. Yazara göre, tarafların kastı her durumda öldürmeye yönelik olmayabilir. Yaralama kastı varken diğer taraf ölmüşse m. 87/4 kapsamında “neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama” söz konusu olacaktır.

Yine farklı bir durum olarak; “rus ruleti”³⁹⁰ adı verilen iki kişinin karşılıklı oynadığı ölüm oyununda, tetiği çekerek ölen kişi dışındaki diğer oyuncunun, TCK m. 84/1-2’den sorumlu tutulacağı ifade edilmektedir.³⁹¹ Eğer klasik rus ruleti şeklinde değil de; tetiği çeken kişiyle ölen kişi farklı kişilerse, şüphesiz, tetiği çeken kişi kasten öldürmeden cezalandırılacak ve varsa diğer oyuncular da bu suça iştirakten cezalandırılacaklardır.³⁹² Ancak, rus ruleti, mahiyeti itibarıyla ölüme, hatta öldürmeye yönelik bir tür düellodur. Nitekim bu oyun, kazananın hayatta kalıp kaybedenin öldüğü bir hesaplaşmadır. Bu itibarla, hayatta kalanın “dolaylı fail” olarak kasten öldürme suçundan sorumlu olacağını belirtmek mümkündür. Her ne kadar, rus ruletinin “intihar oyunu” olarak da incelendiği görülse de,³⁹³ rus ruleti, belirtilen gerekçelerle intihar oyunu olarak değerlendirilemez. Kaldı ki, rus ruleti oyuncusunun, ölüm sonucunu öngörüp göze aldığı söylenebilir de; intihara yönelik doğrudan kastının bulunduğu söylenemez. Yukarıda da belirtildiği üzere, cezalandırılabilir bir fiil olmayan intihar, normatif bir kavram olarak tıpkı cezalandırmaya konu bir fiil gibi tanımlandığında; kişinin kendini ‘doğrudan kastla’ öldürmesidir.

Başkaca suçların işlenmesiyle, o suçların mağdurunun intihar veya intihara teşebbüs ettiği pek çok olaya rastlanılabilmektedir. Özellikle, *kötü muamele* suçunun

³⁹⁰ “Rus ruleti” sözlükte, “*toplu tabancaya bir tek mermi konulup topun gelişigüzel döndürülmesi ve başa dayayıp tetiğin bir kez çekilmesiyle iki kişinin karşılıklı oynadığı ölüm oyunu*” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

³⁹¹ SOYASLAN, Özel Hükümler, s. 155; ÖNTAN, s. 861.

³⁹² ÖNTAN, s. 861.

³⁹³ HUYSAL, s. 96.

(TCK m. 232/1)³⁹⁴ işlenmesi yoluyla, kötü muamele suçunun mağdurunun intihara yönlendirilmesinin mümkün olup olmayacağı tartışılmaktadır.³⁹⁵ Öğretide bir görüşe göre, “kötü muamelenin kişinin kendini öldürmesi amacıyla yapıldığı ispatlanabilirse” fail, öldürme suçundan cezalandırılabilir.³⁹⁶ Bir başka görüşe göre, “kötü muamele sonucunda mağdurun intihar etmesi durumunda, fail, intihar sonucunu öngörmüş ve kabullenmişse” olası kastla intihara azmettirme söz konusu olacak ve dolayısıyla hem

³⁹⁴ Söz konusu düzenleme şu şekildedir: “*Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”. “*Kötü muamele*”; “fiziksel, psişik veya cinsel” nitelikte olabilmektedir. Yalnızca “nezaket ve adap kurallarına uymayan davranışlar”, kötü muamele oluşturmaz. Maddenin gerekçesinde de ifade edildiği üzere, “kötü muamele”nin; “merhamet, acıma ve şefkat” duygularıyla bağdaşmaz nitelikte olması gerekir. Fiziki fiillerin “kötü muamele” sayılması için, söz konusu fiillerin neticesinde oluşan yaralanmalar, basit tıbbi müdahaleyle giderilebilmelidir. Bu şekildeki “fiziksel kötü muameleler” ayrıca “basit yaralama” suçunu da oluşturmaktadır. Kanun koyucu bu durumda, “failin, basit yaralamadan değil; kötü muameleden sorumlu tutulacağını” belirleyerek neticesini kendisinin belirlediği “özel bir fikri içtima” durumu oluşturmuştur. “*Psişik kötü muamele*”; “korkutma, tehdit, hakaret, aşırı kontrol altında tutma, izole etme” biçiminde olabilmektedir. “*Cinsel nitelikli kötü muamele*”, “fail tarafından mağdurun iradesi dışında gerçekleştirilen cinsel içerikli her çeşit davranış”tır. Söz konusu eylemlerin ayrıca farklı suç kalıplarını ihlal etmesi mümkündür. “Bu suçlar ile kötü muamele suçu arasında fikri içtima” mevzubahis olmaktadır. Ayrıntılı analiz için bkz. Hamide **ZAFER**, “*Kötü Muamele Suçu (TCK m. 232) (Aynı Konutta Birlikte Yaşayan Birine Kötü Muamele ve Terbiye Hakkından Doğan Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması)*”, MÜHFD., S. 1, 2009, s. 119-175. Ayrıca bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 47. “*(...) failin yaralama kastıyla hareket etmiş olmasına rağmen, güttüğü amaç ve saik nedeniyle suçun niteliği değişebilir. Örneğin kötü muamele (m.232) durumlarında olduğu gibi*”.

³⁹⁵ Karşılaştırmalı hukukta, “kötü muamele” yoluyla intihara ikna veya yardımın farklı bir madde ile öngörüldüğü örnekler için bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 34-35.

³⁹⁶ EREM, s. 498. Karşılaştırma için bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 34 ve 44. Yazar, kötü muamele oluşturan hareketler sonucunda, kişinin hayatına son vermesinin, intihara ikna ve yardım suçunu oluşturmayacağını; öte yandan, öldürme kastının tespiti şartıyla sadece maddi veya manevi vasıta kullanılması hâlinde, adam öldürme suçunun varlığından söz edilebileceğini ileri sürmüştür.

kötü muamele suçundan hem de intiharın gerçekleşmiş olup olmamasına göre TCK m. 84/1-2'den sorumlu tutulabilecektir.³⁹⁷ Ancak, aşağıda belirtileceği üzere intihara yönlendirme suçu, olası kastla işlenemez.³⁹⁸ Doğrudan kast bakımından ise, kötü muamele suçunun failinin, “kötü muamele” biçimindeki hareketlerle “mağduru intihara azmettirdiğini, teşvik ettiğini ya da mağdurun intihar kararını kuvvetlendirdiğini” de bilmeli, istemeli ve ayrıca ölüm sonucunu da doğrudan istemelidir.³⁹⁹ Manevi unsur gerçekleşse dahi, bu kez maddi unsurun varlığından söz edilemeyecektir. Zira kötü muamele suçunun mağduruna yönelik salt kötü muameleler, onu intihara azmettirmeye, teşvik etmeye veya onun intihar kararını kuvvetlendirmeye elverişli değildir. Bu itibarla, failin hareketleriyle intihar sonucu arasında nedensellik bağının bulunmadığını da söylemek mümkündür.⁴⁰⁰

Yargıtay'ın mülga Kanun dönemindeki eski tarihli bir kararında, kötü muamele şeklindeki hareketlerle mağdurun intihar etmesi arasında nedensellik bağının kesildiği gerekçesiyle, intihara ikna ve yardım suçunun oluşmadığı belirtilmiştir.⁴⁰¹ Yargıtay'ın

³⁹⁷ ÖZEN, s. 55. Yazar, “intiharı düşünmeyen mağdurun”, “kötü muamele” sonucunda tek kurtuluş yolu intiharını düşünmesi ve intihar etmesi varsayımından hareketle burada “intihara azmettirme”nin söz konusu olduğunu ileri sürmektedir.

³⁹⁸ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 862.

³⁹⁹ ERMAN – ÖZEK, s. 79; ÖNTAN, s. 862.

⁴⁰⁰ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 862-863. “Kötü muamele ile bu suçun mağduruna intihar telkin edilmemektedir, mağdur kötü muameleye dayanamayarak bundan kurtulmak için, örneğin; kaçmak, şikayetçi olmak yerine intihar etmeyi seçmektedir”.

⁴⁰¹ “(...) çıkan tartışma sırasında yine kendisini dövdüğü, ayrı yatakta yatmaya kalkan kocasına gece yarısı sokulup yaptığı barışma teklifinin "Anama orospu dedin" gerekçesiyle reddedilmesi üzerine yeniden bunalıma düşerek bir kutu hap alıp intihara teşebbüs ettiği, ancak sonuç alamadığı, 14.2.1978 günü tanık Şükran'a telefon edip "Kayınvalidesi, kayınpederi ve kocası tarafından eve kapatıldığını babasına haber vermesini" söyledikten sonra, 15.2.1978 günü saat

söz konusu kararda, sanığın fiilinin elverişliliğini, özellikle müessir fiille ölüme sebebiyet verme suçu (mülga TCK m. 452) bakımından değerlendirdiği görülmektedir. Bu kararın netice olarak isabetli olduğu; gerekçe olarak ise isabetli olmadığı söylenebilir. Aslında, intihardan sanık kocanın sorumlu tutulamamasının sebebi, nedensellik bağının kesilmesi değil; intihara ikna ve yardım suçunun maddi ve manevi unsurlarının somut olayda gerçekleşmemiş olmasıdır.⁴⁰²

Aynı şekilde, “salt başka suçların (örneğin; özel hayatın gizliliğini ihlal, eziyet, şantaj kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, cinsel saldırı, tehdit, hakaret)” işlenmesi suretiyle, intihara yönlendirme suçu oluşmayacaktır.⁴⁰³ Yargıtay da aynı görüştedir.⁴⁰⁴

14.30 sularında odasına kapanarak asmak suretiyle kendisini öldürdüğü anlaşılmıştır. (...) Nedensellik bağlantısı konusunda kanunumuzca kabul edilmiş genel bir hüküm bulunmamaktadır. Hukuk alanında sebep değeri taşıyabilmek için, bir şartın muayyen bir neticeyi meydana getirmeye elverişli ve uygun olması gerekir. Bir kimse egemenlik ve tasarruf alanının dışında kalan ve bu sebeple tahmini kendisinden beklenemeyen bir neticeden sorumlu tutulamaz. 452. maddenin uygulanması için, failce yapılan hareketin objektif takdire göre uygun ve elverişli sayılması daima aranacaktır. (...) sanığın şahit olan müessir fiili ile ölüm olayı arasında mağdurenin intiharı gibi başka bir eylemin girmesi nedeniyle nedensellik bağının kesildiği, başka deyişle ölüm ile sanığın eylemi arasında bir maddi sebebiyet bağlantısı olmadığına anlaşılmaya göre (...)”. Yar. CGK., E. 1980/1-151, K. 1980/206, T. 12.05.1980. Aktaran için bkz. ÖNTAN, s. 863-864, dn. 92.

⁴⁰² Aynı yönde bkz. ERSOY, s. 126.

⁴⁰³ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 863-864.

⁴⁰⁴ “Sanıklar hakkında Hüseyin'in "etek giydirilmiş anüsüne şişe sokulmuş fotoğraflarını ifşa etmek üzere çekerek onun kişiliğine çok ağır saldırıda bulunmaları sonucu Hüseyin'in 'intihar ettiği' olayda (...) müdahil vekilinin intihara teşvikten verilen hükümlerin yersizliğine ilişkin ve yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle (...) sanıklar Osman, Saldıray ve Tamer'in maktülü intihara teşvik suçundan beraatlerine ilişkin hükümlerin tebliğnamedeki düşünce gibi (ONANMASINA), (...)””. Yar. 1. CD., E. 2002/242, K. 2002/466, T. 11.02.2002. Aktaran için bkz. ÖNTAN, s. 864, dn. 93. Aynı yönde, farklı kararlar için bkz. “Sanık Murat'ın, eşi olan maktul Nimet'e karşı intihara yönlendirme suçundan kurulan beraat hükmü yönünden yapılan

Zira salt başka bir suçun işlenmesiyle, otomatik olarak intihara yönlendirme suçunun maddi ve manevi unsurları gerçekleşmez.

Belirtmek gerekirse, intihara yönlendirme suçu neticeli bir suç olmadığından, bu suç bakımından nedensellik bağının araştırılması gerekmez. Bununla birlikte, mağdurun intihar veya intihara teşebbüs ettiği hâllerde, nedensellik bağının tespitinin gerektiği ifade edilmektedir.⁴⁰⁵ Failin hareketinin, intihar veya intihara teşebbüsün tek nedenini oluşturması şart olmayıp; intihar veya intihara teşebbüste payının olması, nedensel değer taşıması yeterlidir. Bursa BAM. bir kararında, “*mağdurun ilaç alma eylemi ile sanığın attığı mesajlar arasında sıkı bir illiyet bağı bulunmadığı, TCK 84 maddesinde başkasını intihara teşvik eden, intihar kararını kuvvetlendiren, ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin cezalandırılacağı öngörülmüş olup sanığın mesajlarını ailesinin görmesi sonucu mağdurun intihara teşebbüs ettiği değerlendirildiğinde sanığın üzerine atılı suçun unsurlarının oluşmadığı*”nı

temyiz incelemesinde; (...) sürekli alkol alıp, ailesine karşı maddi ve manevi sorumluluklarını yerine getirmeyen ve ölen eşini başka kadınlarla aldattığı anlaşılan sanığın, mağdura sistematik şekilde fiziki, ekonomik ve manevi şiddet uyguladığı, aile birliğinin gereklerine aykırı olarak, şefkatle bağdaşmayan davranışlarda bulunduğu anlaşılınca, her ne kadar sanığın ölen eşine karşı eylemi intihara yönlendirme suçunu oluşturmasa da, iddianamedeki anlatıma göre, TCK.nun 96. maddesinde tanımlanan eziyet suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılmaması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2009/6614, K. 2012/3501, T. 03.05.2012. “*(...) mağdurun kendisinden ayrılmasını kabullenemeyen sanığın mağduru "sana ve ailene Diyarbakır'ı dar ederim, seni rezil edeceğim, seni ya ailen öldürsün ya da ben öldüreceğim" şeklinde tehdit ettiği, mağdurun olay günü 13 metre yükseklikteki balkondan atlayarak intihara teşebbüs ettiği, (...) Sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 106.maddesinde düzenlenen tehdit suçunu oluşturduğu (...) sanık hakkında intihara teşvik suçundan unsurları oluşmadığından beraat kararı verilmesi yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,(...)*”. Yar. 1. CD., E. 2013/4833, K. 2014/6311, T. 17.12.2014.

⁴⁰⁵ İÇER, s. 315.

belirtmiştir.⁴⁰⁶ Ancak, eğer, failin mağdura yönelik olarak mesaj yoluyla söylediği sözler, intihara yönlendirme bakımından elverişli bir hareket niteliğindeyse ve failin kastı da bulunmaktaysa, suç oluşur. Öte yandan, mağdur başkaca bir nedenin katılımıyla/etkisiyle intihara teşebbüs etse bile; failin hareketinin, intihara teşebbüste payının olmadığı ve söz konusu somut tehlike bakımından nedensel değer taşımadığı söylenemez. Keza TCK m. 84/2 kapsamında intiharın gerçekleşmesi durumunda da, sıkı bir illiyet bağının aranmasının gerekmediği söylenebilir.

Kelimelerin doğru bir şekilde kullanımı önemlidir. Yargıtay kararlarında, intihar etmiş olan kimseden bahsedilirken “maktul” kelimesinin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Ancak, bu kullanım yerinde değildir. Zira maktul, “öldürülmüş, öldürülen” kişi anlamındadır.⁴⁰⁷ Bazı eserlerde, “müntehir” kelimesinin de yerinde kullanılmadığı görülmektedir. Örneğin, “bünyesi çok kuvvetli olan müntehirin aldığı zehirden etkilenmemesi durumunda”,⁴⁰⁸ “fiil sonucu müntehir aylarca hasta yatabilir”⁴⁰⁹ şeklindeki ifadeler hatalıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere müntehir, “intihar eden” kişi anlamındadır. Yine örneğin, “hatta madde gerekçesi esas alındığında intihar etmesi (intihara girişmesi) dahi şart değildir”, “intiharın gerçekleşmesi (ölümün değil) suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir” şeklindeki ifadeler,⁴¹⁰ son derece hatalı olarak

⁴⁰⁶ Bursa BAM. 7. CD., E. 2018/1706, K. 2019/1227, T. 22.05.2019. Aktaran için bkz. İÇER, s. 315.

⁴⁰⁷ (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

⁴⁰⁸ ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217.

⁴⁰⁹ ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 50.

⁴¹⁰ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 171-172.

kullanılmıştır. Önemle belirtmek gerekir ki: “*Hukukçunun sözcüklerden başka aracı yoktur*”.⁴¹¹

b. Sonuç: İntiharın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Gerekmediği Sorunu

Mülga Kanun’da intihara ikna ve yardım suçu, bir “*zarar suçu*” olarak düzenlenmişti. TCK m. 84/1’deki suçun ise, “*tehlike suçu*” olduğu noktasında öğretilerde görüş birliği mevcuttur.⁴¹² Nitekim bu suçta intiharın gerçekleşmiş olması aranmamaktadır. Buna karşılık, bu suçun tamamlanmış sayılabilmesi için ya da failin cezalandırılabilmesi için somut bir tehlikenin aranıp aranmayacağı konusu, hayli önemli bir tartışma konusudur. Bu tartışmanın sonucunda, suçun, “sırf davranış suçu (şekli suç)” mu yoksa “netice suçu (maddi suç)” mu olduğu belirlenebilir.⁴¹³ Davranışın

⁴¹¹ Metin FEYZİOĞLU – Devrim GÜNGÖR, “*Bir Suç İçin Bir Ceza Verilir İlkesinin İhlali: TCK md. 142-4*”, AÜHFD., C. 56, S. 1, 2007, s. 142.

⁴¹² “(...) *tamamlanmış sayılmaları için korunan varlık veya menfaatin imha edilmesi veya azaltılması gereken suçlar zarar suçları, buna karşılık tamamlanmış sayılmaları için korunan varlık veya menfaatin sadece tehdit edilmiş olması yeterli sayılan suçlar tehlike suçlarıdır*”. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 137.

⁴¹³ “(...) *sırf davranış suçlarında tipik ipotez sadece bir hareketten veya ihmalden ibarettir. Sonuç suçlarında ise tipik ipotez, bir insan davranışından ve bunun doğal bir sonucundan oluşur*”. Bkz. TOROLU, Genel Kısım, s. 136. Karşılaştırma için bkz. Vesile Sonay DARAGENLİ EVİK, “*Tehlike Suçları*”, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, s. 170-179. Yazara göre, aslında “sırf davranış suçları diye bir şey yoktur; her suçta bir netice vardır”. Yine yazara göre, “*şekli suçlar, neticesi olmayan suçlar değil; neticesi harekete bitişik suçlardır*”. “*Şekli-maddi suçlar ifadesi ise, neticesiz ya da neticeli suç olarak değil; neticesi*

neticesi olarak tehlikenin gerçekleşmesiyle tamamlanan somut tehlike suçları, netice suçlarından;⁴¹⁴ davranışın gerçekleşmesiyle tamamlanan soyut tehlike suçları ise, sırf davranış suçlarıdır.⁴¹⁵ “Somut tehlike suçlarında”, tehlikenin gerçekten bulunması gerekmekte; buna karşılık, “soyut tehlike suçlarında” ise tehlike, davranışta örtülü biçimde bulunan bir tehlikedir ve bu durumlarda yalnızca davranışın tipe uygunluğu aranmaktadır.⁴¹⁶

Teknik anlamda “*netice (sonuç)*”, “insan davranışının dış dünyada meydana getirdiği ve hukuk düzeninin cezai sonuçlar bağlamak suretiyle nazara aldığı doğal değişikliktir”.⁴¹⁷ “*Cezalandırılabilirlik şartı*” ise, tüm unsurlarıyla tamamlanmış bir suçun varlığını gerekli kılmakta ve dolayısıyla suçun oluşmasını etkilememektedir. Cezalandırılabilirlik şartı, suçu tamamlamaz; yalnızca, cezayı uygulanabilir duruma getirir. Bu itibarla “cezalandırılabilirlik şartı; suç fiilinin dışında, fiilden sonra veya onunla aynı zamanda gerçekleşen, failin ya da üçüncü kişilerin iradi ve gayriiradi

harekete bitişik-neticesi hareketten ayrı suçlar” anlamındadır. Benzer yönde bkz. Uğur **ALACAĞAPTAN**, Suçun Unsurları, Ankara 1975, s. 49-50.

⁴¹⁴ Somut tehlike, objektif cezalandırılabilirlik şartı olarak değil; suçun unsuru olarak değerlendirilmektedir. “*Zira böyle bir tehlike, suçun açıkça belirtilmiş olan tipik unsurunu oluşturduğundan her somut olayda bunun somut varlığının belirlenmesi gerekmektedir (TCK m. 170, 171, 173, 177, 179)*”. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 138. Ayrıca bkz. DARAGENLİ EVİK, s. 184. Somut tehlikeyi, “objektif cezalandırılabilirlik şartı” olarak benimseyen görüş için bkz. ÖZGENÇ, s. 610.

⁴¹⁵ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 54.

⁴¹⁶ TOROSLU, Genel Kısım, s. 138.

⁴¹⁷ Bu konuda, hukuki anlayış değil; doğalcı anlayış esas alınmalıdır. Zira farklı sorunlar (suça teşebbüs, nedensellik bağı, ihmal suretiyle icra suçları) bakımından “hukukun insan davranışlarının doğal sonuçlarını nazara almak zorunda olduğu” dikkate alındığında, “hukuki sonuç anlayışı kabul edilemez”. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 133-136.

hareketlerinin sebep olabileceği bir olay” olarak anlaşılmalıdır. Buna karşılık, “failin ihlal ediciliğini içeren, korunan varlığın ihlalini ilgilendiren ve dolayısıyla failin suç hâline getirilmesinin sebebi olan olaylar, ‘kurucu unsurlar’ olarak kabul edilmelidir”. Eğer bir olayın cezalandırılabilirlik şartı mı yoksa unsur mu olduğu hususunda tereddüte düşülürse daraltıcı yoruma başvurulmalı ve bu olay, failin lehine olarak unsur kabul edilmelidir.⁴¹⁸ Kanunun aradığı hâllerde suçun neticesi, suçun kurucu unsurudur.

765 sayılı TCK m. 454’teki “intihara ikna ve yardım” suçunda, “suçun oluşması” ya da kimi görüşlere göre “failin cezalandırılabilmesi” için, intiharın gerçekleşmesi gerekmektedir. İntiharın gerçekleşmesinin, “suçun neticesi” mi yoksa “cezalandırılabilirlik şartı” mı olduğu konusunda öğretide görüş birliği yoktu. Ölümün, cezalandırılabilirlik şartı olduğunu ileri süren görüşe göre,⁴¹⁹ failin cezalandırılması, onun iradesinin dışında olan, mağdurun ölümünün gerçekleşmesine bağlıdır. Buna karşılık, ölümün, intihara ikna ve yardım eden kişinin öngördüğü bir sonuç olduğu,⁴²⁰ kanuni tanımda ölümün sonuç olarak belirtildiği ve failin söz konusu sonucu istediği,⁴²¹

⁴¹⁸ TOROLU, Genel Kısım, s. 446-450.

⁴¹⁹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 85; ÖZEN, s. 35; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 116. Karşılaştırma için bkz. EREM, s. 499. Yazar, “objektif cezalandırılabilirlik şartı” ile “cezalandırılabilirlik şartı”nın aynı olmadığını; genel olarak şartın, failin iradesi dışında bir hâl olduğunu ve dolayısıyla burada sadece cezalandırma şartından (ölüm, olayın dışında yer alan bir şarttır) söz edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan yazar, ölümün failin tipik sonucu olduğunu, “intihara ikna ve yardım”ın suçun unsuru olduğunu, bunun da ölümü istemek olduğunu belirtmiştir.

⁴²⁰ DÖNMEZER, s. 101.

⁴²¹ ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 18 ve 23.

failin arzusu dışında kalan bir husus olmadığı,⁴²² dolayısıyla da ölümün suçun neticesi olduğu, suçun dışında bir şart olmadığı belirtilmiştir. Her ne kadar, mağdurun bir hareketiyle gerçekleşse de; ölümü, suçun neticesi olarak değerlendirmek daha isabetlidir. Yargıtay da, intiharın gerçekleşmesini, suçun neticesi olarak değerlendirmiştir.⁴²³ Zira suçu oluşturan davranışı gerçekleştiren fail, mağdurun intihar etmesini de ister. Mağdurun ölümü, failin kastının dışında değildir.⁴²⁴ İntihara teşebbüs veya intihar, “suçun neticesi” kabul edildiğinde, “failin hareketi ile netice arasında nedensellik bağının” da olması gerekir.⁴²⁵ Ancak, mağdurun intiharının tek nedeninin failin hareketlerinden ibaret olması şart olmayıp; intiharda, failin hareketlerinin de payının olması yeterlidir.⁴²⁶ Öte yandan, ölüm bir cezalandırılabilirlik şartıysa ve gerçekleşmemişse failin cezalandırılmayacağı, zira cezalandırılabilirlik şartını ihtiva eden suçların teşebbüse elverişli olmadığı; buna karşılık, ölüm bir neticeyse ve intihar gerçekleşmemişse yani teşebbüs aşamasında kalmışsa, failin suça teşebbüsten cezalandırılacağı ifade edilmiştir.⁴²⁷ Ölümün suçun neticesi olduğu görüşünde olan

⁴²² Kanun’da yazılı bir “sonuç”, failin kusurlu bir hareketiyle buna neden olduğunda kendisine yüklenebiliyor ve bu durumda, fail o sonuçtan sorumlu tutulabiliyor ise, “unsur” mevzubahistir. Bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 78.

⁴²³ “İntihara ikna suçunun teşekkül edebilmesi için müntehire karşı failin suimuamelede bulunması ve müntehirin de maruz kaldığı suimuameleden bizar olarak intihar ettiğinin sübutu kâfi olmayıp fail tarafından bu neticenin kast ve istihdaf edildiğinin sübutu da şarttır”. Yar. CGK., E. 1950/261, K. 1950/17, T. 29.01.1951. Aktaran için bkz. EREM, s. 499.

⁴²⁴ ÖNTAN, s. 865-866. “Ölüm cezalandırılabilirlik şartı sayıldığında, failin salt hareketlerinin suç teşkil ettiğinin kabul edilmesi gerekir”.

⁴²⁵ ERMAN – ÖZEK, s. 78; ÖNTAN, s. 866-867.

⁴²⁶ ERMAN – ÖZEK, s. 78.

⁴²⁷ ERMAN – ÖZEK, s. 78.

diğer bazı yazarlar ise, intiharın teşebbüs aşamasında kalmış olması durumunda, failin cezalandırılmayacağını belirtmişler.⁴²⁸ Yargıtay da aynı yönde karar vermiştir.⁴²⁹

Karşılaştırmalı hukuka baktığımızda, bazı kanun koyucuların,⁴³⁰ intihara teşebbüsten söz etmediği; bazılarının ise,⁴³¹ suçun oluşması için intihar veya intihara teşebbüs edilmesi gibi bir neticeye,⁴³² suçun kanuni tanımında açıkça yer verdiği görülmektedir. Farklı bir düzenleme olarak, 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu m.

⁴²⁸ DÖNMEZER, s. 101; ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 50.

⁴²⁹ “*TCK.nun 454. maddede belirgin suçun oluşması, intiharın yani ölümün meydana gelmesi şartına bağlı olup, teşebbüs hali suç teşkil etmediği nedeniyle unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraeti, gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan,(...) hükmün tebliğnamedeki düşünce gibi (ONANMASINA) (...)*”.Yar. 1. CD., E. 1995/1561, K. 1995/1780, T. 14.06.1995. Aktaran için bkz. ÖNTAN, s. 865, dn. 102.

⁴³⁰ Örneğin Kanada Ceza Kanunu m. 241’de, intiharın gerçekleşmesinin zorunlu olmadığı belirtilmiş; ancak, intihara teşebbüsten söz edilmemiştir. Yine örneğin Litvanya Ceza Kanunu m. 133’de, intiharın veya intihara teşebbüsün gerçekleşmesi aranmamıştır. Örnekler için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 57, dn. 336.

⁴³¹ Örneğin “Hırvatistan Ceza Kanunu m. 96/1”de, intiharın veya intihara teşebbüsün gerçekleşmesi açıkça aranmıştır. Aynı yönde bkz. “Fransız Ceza Kanunu m. 223-13”, “Macaristan Ceza Kanunu m. 162/1”, “Letonya Ceza Kanunu m. 124/1”, “Rusya Ceza Kanunu m. 110”. Örnekler için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 57, dn. 336. Öte yandan, örneğin “Malta Ceza Kanunu m. 213”te, sadece intiharın gerçekleşmesi zorunlu olarak aranmıştır. (Erişim: <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/>).

⁴³² Mağdurun intihar veya intihara teşebbüs etmesinin teknik anlamda “netice” kabul edilemeyeceği yönünde bkz. KOCA, s. 28. “*Esasen mağdurun intiharı veya intihara teşebbüs etmesi doğal anlamda bir netice olarak nitelendirilemez. Çünkü netice, hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişikliktir ve hareketle arasında doğal anlamda bir nedensellik bağı bulunmalıdır. Halbuki intihar etmek kişinin tamamen özgür iradesiyle aldığı bir kararın sonucudur ve azmettirme dahil, maddede sayılan diğer hareketlerin dış dünyada meydana getirdiği doğal bir değişiklik değildir. Dış dünyadaki değişikliği mağdurun kendisi meydana getirmektedir*”. Bu görüş, isabetsizdir. Yazarın, 2010 tarihli makalesindeki bu ifadeler, KOCA – ÜZÜLMEZ’in 2015 tarihli kitabında yer verilmemiştir.

580’de, intiharın gerçekleşmesi hâli ve ayrıca ağır veya çok ağır bir yaralanma meydana getiren intihara teşebbüs hâli açıkça belirtilmiştir.⁴³³

2003 tarihli TCK tasarısı m. 141’de; *“Başkasının intihar etmesi için karar verdiren veya var olan intihar kararını güçlendiren veya her ne suretle olursa olsun intihar eylemine yardım eden kimse, intihara teşebbüs edildiğinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm olur. Ölümün meydana gelmesi halinde faile verilecek ceza yarısı oranında artırılır. 471 inci madde hükmü saklıdır”* şeklinde bir düzenleme öngörülmüştü ve mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi açıkça aranmıştı.⁴³⁴

5237 sayılı TCK m. 84/1 hükmünde ise, intihara yönlendirilen mağdurun intihara teşebbüs etmesinden söz edilmemiştir. Maddenin ikinci fıkrasında intiharın gerçekleşmesi hâli ayrıca düzenlendiğinden, suçun tamamlanması için intiharın

⁴³³ Bkz. EREM, s. 491. *“Başkasını intihara azmettiren veya intihar kararını kuvvetlendiren veya her ne suretle olursa olsun icrasını kolaylaştıran kimse eğer intihar meydana gelirse cezalandırılır. Eğer intihar meydana gelmezse ve intihar teşebbüsü ağır veya ağırca müessir fiil doğurmamışsa daha az ceza verilir”*. İkinci cümlede sehven çeviri hatası yapıldığı düşünülmekte olup; bu cümledeki “doğurmamışsa” ifadesinin, “doğurmuşsa” şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 864. Madde metni için bkz. (Erişim: <https://www.studiocataldi.it/codicepenale/delitti-persona.asp>”).

⁴³⁴ Tasarının 471. maddesinde ise, şu ifadeler yer verilmişti: *“(…) fiilleri başka bir suç oluştursa bile, ayrıca bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. Hükümlü ve tutukluların beslenmesini engelleyenler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Hükümlü ve tutukluların açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik veya ikna edilmeleri ya da bu yolda kendilerine talimat verilmesi de beslenmenin engellenmesi sayılır. Beslenmenin engellenmesi nedeniyle ölüm meydana geldiğinde faile on yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası verilir. 145 inci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında sayılan bedensel zararların meydana gelmesi hâlinde ise, faile aynı madde hükümleri gereğince ceza verilir”*. Hemen belirtmek gerekir ki, hükümde bu maddeye atıf yapılması yerinde değildir. Zira intihar ile açlık grevi ve ölüm orucunun farklı kavramlar olduğu yukarıda belirtilmiştir.

gerçekleşmesinin aranmadığı barizdir. Madde gerekçesinde ise, “kişinin intihar etmesi şart değildir” ifadesine yer verilmiştir. Kanun koyucu her ne kadar, madde metninde intihara teşebbüsten açıkça söz etmemiş olsa da; mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesinin aranıp aranmayacağı konusu, m. 84’e ilişkin en önemli tartışma konularından biridir.

Öğretide bir görüşe göre, TCK m. 84/1’deki suçun oluşması için, ölüm sonucunun gerçekleşmiş olması aranmadığından, seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılmasıyla suçun oluşacağı belirtilmektedir.⁴³⁵ Başka bir görüşe göre ise, suçun sırf hareket suçu olduğu ileri sürülmekle birlikte, suçun oluşması için, muhatabın intihar hazırlıklarına başlaması gerektiği de ileri sürülmektedir.⁴³⁶ Bu görüşteki

⁴³⁵ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94; İÇER, s. 301 ve 303; MERAN, s. 99 ve 101; ÖZEN, s. 37. Karşılaştırma için bkz. ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 171-172. “*Bu suçun oluşabilmesi için mağdurun ölmesi hatta madde gerekçesi esas alındığında intihar etmesi (intihara girişmesi) dahi şart değildir. Bu yönüyle suç soyut tehlike suçudur. (...) Ancak azmettirme, teşvik, yardım etme gibi hareketlerin intihara sürükleyebilecek nitelikte olmasının yani nedensellik bağlantısının aranması en doğru çözüm şeklidir. Aksi halde sorumluluğun alanı olağanüstü genişleyecektir. Öte yandan intiharın gerçekleşmesi (ölümün değil) suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir*”. Yazarların, intiharın gerçekleşmesini ölümün gerçekleşmesi olarak değerlendirmemeleri anlaşılabilir. Yine, intihara teşebbüsün gerekmediğinin, hem suçun soyut tehlike suçu olduğunun hem de nedensellik bağının aranması gerektiğinin belirtilmesi de anlaşılabilir.

⁴³⁶ “*(...) sırf hareket suçudur. (...) en azından, intihar edecek kimsenin intihar için hazırlık hareketlerine başlamış olması gerekir. Ancak suçun oluşması için, intiharın icrasına başlanmış olması gerekmez. Bu suç somut tehlike suçudur, (...) intihar için ip veya zehir alınması, bunun eve getirilmesi halinde anılan suç oluşabilecektir*”. Bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2817, 2820; GERÇEKER, s. 1681. Benzer yönde bkz. İsmail MALKOÇ, Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C. 2, Ankara 2013, s. 1341-1342. “*(...) İntiharın gerçekleşmesi, teşebbüs edilmesi gerekmez. İntihar etmek isteyen kişinin isteğini/kararını somut davranışlarla ortaya koyması gerekir. Bunlar bir hazırlık hareketi niteliğinde olabileceği gibi, sözle tekrar edilen yazı ile tekrarlanan ve niyeti net olarak açığa çıkaran irade tezahürleri şeklinde de olabilir (...) Birinci fıkradaki suç esasen maddedeki hareketlerin yapılmasıyla oluşup tamamlanmaktadır*”.

yazarların, intihara hazırlık hareketlerini somut tehlike olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrık bir görüş ise, suçun seçimlik hareketlerle bunlara illî olarak bağlanabilen seçimlik neticelerden (somut tehlikelerden) meydana geldiğini ve bu seçimlik neticelerin (muhatapın; intihar kararı alması, intihar düşüncesinin kuvvetlenmesi, intihar kararının kuvvetlenmesi ve intiharın icrasının herhangi bir şekilde kolaylaşması) gerçekleşmesiyle suçun tamamlanacağını ileri sürmektedir.⁴³⁷ Görüldüğü üzere bu görüş, somut tehlikeyi daha da öne, yani intihara hazırlık hareketlerine başlanmasından da öncesine çekmiştir. Buna göre, suçun tamamlanması için, intihara hazırlık hareketleri ya da intihara teşebbüs edilmesi aranmamaktadır. Ancak, ileri sürülen söz konusu seçimlik neticelerin somut tehlike olarak kabulü, teorik ve pratik olarak mümkün değildir.

Suçun sırf hareket suçu olduğunu, intihara teşebbüs edilmese dahi seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılmasıyla suçun tamamlanacağını; öte yandan, suçun oluşması bakımından seçimlik hareketlerin tek başına yeterli görülmemesi gerektiğini, bu hareketlerin nedensellik bağı ile “mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasının da” somut biçimde aranması gerektiğini ve dolayısıyla, suçun somut tehlike suçu olduğunu belirten adeta ‘karma’ bir görüş de mevcuttur.⁴³⁸ Ancak, karma bir görüş olması bir yana, mağdurun intihara teşebbüs etmesi hâlinde başka varsa hangi somut tehlikenin aranacağı ve bunun mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olduğuna nasıl karar verileceği soru işaretidir. Karma nitelikli başka bir görüş ise, suçun sırf hareket suçu olduğunu ve seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılmasıyla suçun oluşacağını; öte yandan, seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ve mağdurun

⁴³⁷ ÖZYÜKSEL, s. 58-59.

⁴³⁸ ERSOY, s. 117, 118 ve 123.

intihara teşebbüs etmesiyle suçun tamamlanacağını ileri sürmektedir.⁴³⁹ Suçun, hem sırf hareket suçu hem de somut tehlike suçu olduğunu; öte yandan, maddi unsurunun gerçekleşmiş sayılabilmesi ve suçun tamamlanması için, seçimlik hareketlerden birinin yapılması sonucunda mağdurun intihara teşebbüs etmesinin gerekli olduğunu ileri süren bir görüş de mevcuttur.⁴⁴⁰ Şüphesiz, bu görüşler kendi içinde çelişkilidir.

Suçun, sırf hareket suçu olduğunu ileri sürüp; aynı zamanda, somut tehlike suçu olduğunu ve bu itibarla intihara teşebbüsün de aranması gerektiğini belirten başka bir görüş de mevcuttur. Bu görüşe göre, aksi kabulde yani suçun somut tehlike suçu olduğu kabul edilmediğinde ve intihara teşebbüs aranmadığı takdirde, TCK'nın sistemine aykırılık oluşacaktır. Ancak, bu görüşü farklı ve kendi içinde tutarlı kılan husus, suçun oluşması için değil; failin cezalandırılabilmesi için intihara teşebbüsü aramasıdır.⁴⁴¹

⁴³⁹ SİNAR, s. 68 ve 76; Benzer yönde bkz. PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1379.

⁴⁴⁰ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 207, 209 ve 210.

⁴⁴¹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 114-116. “Örneğin failin azmettirmesi sonucu, mağdurun eczaneye gidip bir kutu ilâçla eve dönmesi hâlinde, bu suç oluşur. Dolayısıyla suçla korunan hukuki değer dikkate alındığında, failin hareketinin kişinin yaşamı üzerinde yakın ve somut bir tehlike ortaya çıkarması gerekir. Böyle bir durumun varlığı ise, mağdurun hareketten etkilenerek intihar girişiminde bulunup bulunmadığına bakılarak anlaşılır. Bu nedenle suçun somut bir tehlike suçu olduğunu kabul etmek gerekir”. Yazarlar, mağdurun intihara teşebbüs etmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Öte yandan verdikleri örnek, mağdurun intihar hazırlıklarını gerçekleştirilmesiyle suçun tamamlanması gerektiğini savunan görüşün bir örneğidir. Ayrıca, “(...) bu suçun haksızlık unsuru, söz konusu seçimlik hareketlerden birisinin yapılmasıyla tamamlanır. Suçun oluşması için kanuni tanımda hareketten başka bir neticenin meydana gelmesi, örneğin mağdurun intihar etmesi aranmadığı için, bu suç sırf hareket suçudur” şeklindeki ifadeler yer veren yazarlar, suçun, hem somut bir tehlike suçu olduğunu hem de sırf hareket suçu olduğunu ileri sürmektedirler. Bu durum, yazarların, somut tehlikeyi objektif cezalandırılabilme şartı olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Gerçekten, yazarlar bu yöndeki görüşlerini, “Esasında maddede 1. fıkra bakımından failin cezalandırılabilmesi için,

İntihara teşebbüs hâli açıkça belirtilmediği için, Kanun'un lafzına göre suçun sırf hareket suçu olarak görüldüğü; ancak, Kanun'un lafzıyla sınırlı kalınmaması ve suçun oluşması için, intihara teşebbüsün mutlaka aranması gerektiği de belirtilmektedir.⁴⁴²

Son olarak, suçun sırf hareket suçu olduğunu ileri sürmeden örtülü veya açık bir şekilde somut tehlike suçu olduğunu kabul eden görüşe göre, suçun oluşması için, hükümde öngörülen seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesi tek başına yeterli değildir; ayrıca, muhatabın intihara teşebbüs etmesi gerekir.⁴⁴³ Bu görüşe sahip yazarların farklı gerekçeler öne sürdüğü görülmektedir. Bir görüşe göre, kasten öldürme suçuna ilişkin azmettirme veya yardım etmenin haksızlık içeriği, intihara azmettirme veya yardım etmeye nazaran çok daha ağır olup; kasten öldürme suçuna azmettirenin sorumlu

mağdurun intihara teşebbüs etmesini bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak açıkça düzenlemek en doğru çözüm olacaktır” şeklinde açıklamışlardır.

⁴⁴² HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65, 66; HAFIZOĞULLARI – KETİZMEN, s. 152. “Suç neticesiz bir suçtur. Belirtilen davranışların yapılmasıyla birlikte suç gerçekleşmiş olur. (...) TCK'nun 84/1. maddesi hükmü, (...) salt düşünce, inanç ve kanaatin kendisinin yasaklanması tehlikesini doğurmaktadır. (...) Kanun, suçun işlenmesi için salt intihara azmettirmeyi, teşvik etmeyi, intihar fikrini kuvvetlendirmeyi, intihar etmek isteyen kimseye salt araç temin etmeyi suç saymış, ancak ayrıca mağdurun intihara kalkışmış olmasını aramamıştır. (...) Anayasanın emri olarak AİHS'in 9 ve 10. maddesi hükmü anlamında düşünce, inanç ve kanaat hürriyetini, düşünce inanç ve kanaatin ifadesi hürriyetini sağlamak zorunluluğu karşısında, bu sarmaldan çıkmanın tek yolu, kanunun sözüyle sınırlı kalmamak, suçun işlenebilmiş olması için, mağdurun mutlaka intihara kalkışmış olmasını aramaktır. Bu durumda, (...) kişiyi salt intihara azmettirmek, teşvik etmek suç olmayacak (...) hazırlık hareketleri de cezalandırılmamış olacaktır”. Yazarların, suçun neticesiz bir suç olduğunu belirtirken bir eleştiri yaptıkları düşünülmektedir. Nitekim yazarlar, suçun oluşması için, intihara teşebbüsün (somut tehlikenin) aranması gerektiğini belirtmektedirler. Bu durum, yazarların “somut tehlike”yi, “objektif cezalandırılabilme şartı değil; netice” olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

⁴⁴³ ÖNTAN, s. 867-868; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 214; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268; PEHLİVAN, s. 273-274; TULAY, s. 818 ve 834.

tutulabilmesi için suçun teşebbüs aşamasında kalması gerektiği ve dolayısıyla intihara yönlendirenin de sorumlu tutulabilmesi için mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi gerekir.⁴⁴⁴ Başka bir görüşe göre, intihara yönlendirme yapılmakla ve mağdurun intihara teşebbüs etmesiyle suç tamamlanacak; mağdur yapılan yönlendirmeye intihara teşebbüs aşamasına geçmezse de, suç teşebbüs aşamasında kalacaktır.⁴⁴⁵ Suça teşebbüsten söz edilemeyeceğini ileri süren başka bir görüşe göre de mağdur, intihar amacıyla en azından icrai hareketler sergilemeli, yani intihara teşebbüs etmelidir.⁴⁴⁶ Benzer şekilde başka bir görüşe göre ise, bir kimsenin gerçekleştirdiği seçimlik hareketlerin, başkasını intihara yönlendirmeye elverişli olup olmadıklarının değerlendirilebilmesi için, muhatabın en azından intihara teşebbüs edip etmediğinin belirlenmesi gereklidir. Buna göre, örneğin bir kimsenin, başkasını intihara yönlendirmek maksadıyla kullandığı sözleri, muhatabın umursamaması, ciddiye almaması ve bu nedenle intihara teşebbüs etmemesi hâlinde, failin hareketlerinin

⁴⁴⁴ PEHLİVAN, s. 273-274. “*Kasten öldürme suçuna ilişkin azmettirme veya yardım etme eyleminin haksızlık içeriği, intihara azmettirme ya da yardım etmeye göre daha azdır*”. Yazarın bu cümlesinde yukarıdaki görüşü göz önünde tutulduğunda, “*fazladır*” demek isterken sehven “*azdır*” dediği düşünülmektedir.

⁴⁴⁵ ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268. Belirtmek gerekir ki, yazar, sonraki tarihli bir makalesinde görüş değiştirmiş; bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı görüşünü benimsemiştir. Bkz. ŞEN, “*İntihara Yönlendirme*”, (Erişim: “<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme>”).

⁴⁴⁶ TULAY, s. 818, 826, 830 ve 834. Yazar, suçun unsuru olarak intiharın öngörülmesi yönündeki bir Kanun değişikliğinin mevcut düzenlemeye kıyasla daha tutarlı olacağını ve böylece failin cezalandırılabilmesi için mağdurun en azından intihara teşebbüs etmiş olmasının açıkça aranmış olacağını, zira ölüm gerçekleşmezse fail hakkında intihara yönlendirme suçuna teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceğini ileri sürmektedir.

başkasını “intihara yönlendirmeye elverişsiz” olduğu sonucunu çıkarmak ve böylece “işlenemez suç”tan söz etmek gerekecek; suça teşebbüsten de söz edilemeyecektir.⁴⁴⁷

Olmaması gereken hukuk (*de lege ferenda*) bakımından önemle belirtilmelidir ki; bu suçu öngören norm tarafından “korunan varlık, insan yaşamı” olduğuna göre, zarar vermek şöyle dursun, insan yaşamını tehdit bile edemeyen/edememiş hareketlerin suç oluşturmasının mümkün olmaması gerekir. Aksi kabulde, “korunan hukuki varlığı tehdit etmeyen düşünce açıklamasının” cezalandırılmasının, yani “ifade özgürlüğünün” sınırlandırılmasının mevzubahis olacağı ileri sürülmüştür.⁴⁴⁸ Kanun koyucunun, korunan hukuki varlığı daha etkili bir biçimde korumak amacıyla böyle bir düzenleme öngördüğü düşünülmektedir.⁴⁴⁹ Ancak, bu suç bakımından sonuç vermeyen bir hareketin cezalandırılmasını, ceza sorumluluğunu belirleyen genel ilkelerle bağdaştırmak oldukça güçtür.⁴⁵⁰ Buna karşın, intihara yönlendirme suçunu öngören düzenlemenin kötü bir şekilde kaleme alındığı gerçeği ve bu düzenlemede intihara

⁴⁴⁷ ÖNTAN, s. 868 ve 889. İşlenemez suçta, bir ceza normunun ihlaline yönelmiş olmasına karşın, “hareketin (vasıtanın)” ihlal edilmek istenen suçu karakterize eden zarar ya da tehlikeyi meydana getirmeye “elverişli olmaması” veya “suçun maddi konusunun olmaması” nedeniyle başarısızlığa mahkûm bir davranış söz konusudur. Ayrıntılar için bkz. Uğur **ALCAKAPTAN**, İşlenemez Suç, Ankara 1968, s. 1 vd; Gürkan **ÖZÖCAK**, “İşlenemez Suç”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 953-988. Bu durumda, “işlenmek istenen suçun icrasına başlamaktan ve dolayısıyla cezalandırılabilir teşebbüsten” bahsedilemeyeceği için, fail cezalandırılmaz. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 289.

⁴⁴⁸ ÖNTAN, s. 868. Aynı yönde bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 66; HAFIZOĞULLARI – KETİZMEN, s. 152; ERSOY, s. 123.

⁴⁴⁹ İÇER, s. 303. TCK m. 84/1’deki düzenlemeyi, korunan hukuki varlığın bireysel ve toplumsal önemi yönünden isabetli bulan görüş için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 85.

⁴⁵⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; ÖNTAN, s. 868; ERCAN, s. 50.

teşebbüs hâlinin açıkça aranmamış olması, olan ile olması gereken hukuk arasında önemli bir fark yaratmıştır.

Bilindiği üzere, iştirak hükümleri gereğince (TCK m. 40/3), suç işlemeye azmettiren, teşvik eden, suç işleme kararını kuvvetlendiren ya da suçun işlenmesine yardım eden failin, “suça iştirak”ten sorumlu tutulabilmesi için, “ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına” varması gerekmektedir. Dolayısıyla, bir suç veya bu suça teşebbüs gerçekleşmedikçe; suç işlemeye azmettirmeden, teşvik etmeden, suç işleme kararını kuvvetlendirmeden ya da suçun işlenmesine yardım etmeden söz edilemez. Ancak, bu durum, TCK m. 84/1’deki suçun kendine özgü bir suç olması nedeniyle, intihara yönlendirme bakımından ileri sürülemez. Dolayısıyla, kasten öldürme suçuna iştirak etmeye nazaran haksızlık içeriği ne kadar az olursa olsun; intihara yönlendirme suçunda durumun farklı olması, TCK’nın ‘suça iştirak’ sistemine aykırılık oluşturmamaktadır. Daha doğru bir ifadeyle, sadece, Kanun’un bu sistemine aykırı bir düzenleme yapılamayacak olması gerekçesiyle, m. 84/1’deki suçun oluşması ya da failin cezalandırılabilmesi için mağdurun intihara teşebbüs etmesi gerektiği savunulamaz.

Öte yandan, “hareketin elverişliliği”, ancak işlenmek istenen suçun özelliklerinin dikkate alınmasıyla belirlenebilir. Belli bir suç için elverişli olan bir hareket, başka bir suç için elverişli olmayabilir. Keza, belirli bir hâlde bir suç bakımından elverişli olmayan bir hareket, başka hâlde aynı suç için elverişli olabilir. Dolayısıyla, işlenmek istenen suça, suçun işlendiği zamana ve yere, mağdurun durumuna, vasıtanın uygunluğuna bakılarak hareketin elverişli olup olmadığı belirlenmelidir.⁴⁵¹ İntihara yönlendirme suçu bakımından da, hareketin elverişli olup olmadığı elbette belirlenmeli

⁴⁵¹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 286-287. Devrim **GÜNGÖR**, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, Yetkin Yay., Ankara 2007, s. 123.

ve bu belirlenirken; “mağdurun içinde bulunduğu somut ve psişik durum”, “fail ile mağdur arasındaki ilişkiler”, “failin mağdur üzerindeki etkisi” gibi hususlar göz önünde tutulmalıdır.⁴⁵² Şüphesiz, faille mağdur arasında sıkı bir ilişki bulunması her zaman şart değildir. Elverişlilik daha ziyade “olay anındaki şartlar”a göre değerlendirilir.⁴⁵³ Nitekim “elverişlilik”, her çeşit somut gerçeklerden ilişkisi kesilmiş bir “soyut kavram değil”dir.⁴⁵⁴ Dolayısıyla, suçun sırf hareket suçu olduğundan bahisle önemli olanın “objektif olarak failin davranışının belli bir ciddiyet ve ağırlığının olması, hukuki değeri ihlale yönelmiş bir davranış niteliği taşıması gerektiği”nin ileri sürülmesi,⁴⁵⁵ isabetli olmayacaktır. Hareket, elbette hukuki değeri ihlale yönelmiş bir hareket olmalıdır. Bununla birlikte, intihara yönlendirmeye somut durum bakımından da elverişli bir hareket söz konusu olmadıkça, intihara yönlendirme suçundan söz edilemez. Bu itibarla, “mağdurun içinde bulunduğu somut ve psişik durum, fail ile mağdur arasındaki ilişkiler ve failin mağdur üzerindeki etkisi” gibi hususlar göz önünde tutulduğunda, hareketin (objektif olarak intihara yönlendirme niteliği taşısa dahi), muhatabı intihara yönlendirmeye elverişsiz olması mümkündür.⁴⁵⁶

⁴⁵² KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 114.

⁴⁵³ Adem SÖZÜER, Suça Teşebbüs, İstanbul 1994, s. 187.

⁴⁵⁴ ALACAKAPTAN, İşlenemez Suç, s. 62; ÖZOCAK, s. 974.

⁴⁵⁵ İÇER, s. 305-306.

⁴⁵⁶ Örneğin, “Eğer halk ‘evet’ der, geçici 15. maddeyi kaldırırrsa, o zaman hiç yargılamaya da gerek yok, ben intihar ederim!” şeklinde sözler söyleyen (erişim: <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/evren-halk-evet-derse-intihar-ederim-1110908>) Kenan Evren’e hitaben bir milletvekilinin ulusal bir televizyon kanalı üzerinden, “Eğer birileri 'Kanunu beklemeyeyim, cezamı kendim çekerim!' derse kendisini tebrik ederiz. Kenan Evren de öyle kahramanlık yapmasın. Kendisi büyük bir suçludur. Tavsiye ediyorum, bugünden tezi yok intihar etsin” biçiminde sözler söylediği (erişim: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/evren-hemen-intihar-etsin-11953986>) olayda işlenemez suç söz konusudur. Nitekim savcılığa verdiği ifadede savcının “Pişman mısınız?” sorusunu “Hiç

Yargıtay, bir kararında, “müşteki ile sanık arasında herhangi bir manevi bağın bulunmadığı, bu nedenle müştekinin sanığın söz, telkin ve teşvikini ciddiye almadığı, herhangi bir intihar girişiminde bulunmadığının anlaşıldığı olayda suçun yasal unsurlarının oluşmadığı”⁴⁵⁷ Söz konusu kararın netice olarak isabetli olduğu söylenebilir.⁴⁵⁸ Ancak, karara konu olayda suçun oluşmamasının nedeni,

pişman değilim. Bugün olsa aynı şeyi yine yaparım” biçiminde cevaplayan (erişim: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/pisman-degilim-yine-yaparim-17971345>”), “yargılanmayı hak edecek bir şey yapmadığına inandığı için” intihar etmeyi düşünen Kenan Evren’in, kendisini “büyük bir suçlu” olarak gören kişinin sözlerini umursamayacağı açıktır ve bu nedenle bu hareket, muhatabını intihara yönlendirmeye elverişsizdir. Yine örneğin, şair Cemal Süreya’nın Yeni Yaprak dergisinde dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal’a hitaben yayımladığı; “Ülkemizi sizden / Sizi de kendi özel sıkıntularınızdan / Kurtarmak için / Arkadaşım Muzaffer Buyrukçu’yla / Bir önerimiz var: / İntihar etmelisiniz! / Ben ve buyrukçu bu konuda / Dostça omuz veriyoruz size / Gelin, halkın önünde / Üçümüz birlikte intihar edelim / Yer: Kadıköy eski iskelesinin önü / Gününü ve saati siz saptayın / Ülkemiz sizden kurtulsun / Biz de bir işe yaramış olalım” şiiri, muhatabını intihara yönlendirmeye elverişsizdir. (Erişim: <http://2.bp.blogspot.com/-FEYMKV94C1g/Ud8GlaugjYI/AAAAAAAAABXs/x4qV6qSywFE/>). Benzer yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 143.

⁴⁵⁷ “(...) bir süre müştekiyle duygusal beraberlik yaşayan sanığın, ayrılmalarının akabinde müştekiye cep telefonu ile birbirine yakın zamanlarda çektiği mesajlarda hakaret içeren sözlerin yanında, “öldür kendini, aileni bu utançtan kurtar, aileni utanç içinde yaşatma daha fazla, böyle her gün ağlayacaklarına ölünce bir gün ağlar sonra unuturlar, hala hayatta olman şaşırttı beni” şeklinde ifadeler kullandığının sabit olduğu, ancak aralarında bulunan husumet nedeniyle, müşteki ile sanık arasında herhangi bir manevi bağın bulunmadığı, bu nedenle müştekinin sanığın söz, telkin ve teşvikini ciddiye almadığı, herhangi bir intihar girişiminde bulunmadığının anlaşıldığı olayda suçun yasal unsurlarının oluşmadığı, bu nedenle sanık hakkında 5271 sayılı CMK’nun 223/2-a maddesi uyarınca beraat kararı verilmesi gerekirken (...)”. Yar. 1. CD., E. 2018/2727, K. 2018/4383, T. 25.10.2018.

⁴⁵⁸ Bu kararın isabetsiz olduğunu, zira önemli olanın, muhatabın sözleri ciddiye alıp almamasının değil; “objektif olarak failin davranışının belli bir ciddiyet ve ağırlığının olması, hukuki değeri ihlale yönelmiş bir davranış niteliği taşıması” olduğunu ileri süren görüş için bkz. İÇER, s. 305-306.

muhabata yönelik intihara yönlendirici nitelikte (objektif olarak) söylenmiş sözler üzerine muhabatın bu sözleri ciddiye almaması ve intihar teşebbüsünde bulunmaması değil; hareketin somut olay bakımından elverişsiz olmasıdır.

Önemle belirtmek gerekir ki, failin, intihara azmettirmek, teşvik etmek veya intihar kararını kuvvetlendirmek için kullandığı sözleri mağdurun umursamaması, ciddiye almaması ve bu nedenle intihara teşebbüs etmemesi hâlinde, her hâlükârda işlenemez suçtan söz edileceğini belirtmek doğru olmaz. Mağdurun, kendisine yönelik söylenen sözleri ciddiye alıp almaması, suçun oluşması bakımından önem arz etmez. Somut olayda fail tarafından intihara yönlendirmeye elverişli bir hareket yapılmış, bu hareket mağdura ulaşmış ve fakat mağdur intihara teşebbüs etmemiş olabilir. Burada fail tarafından suçun icrası tamamlanmış olup; mağdurun intiharın icrasına başlaması ve intiharın gerçekleşmesi ya da teşebbüs aşamasında kalması bundan başka bir konudur. Kanun koyucu m. 84/1 bakımından, mağdurun hayat varlığını soyut olarak tehdit edebilecek hareketleri suç saymış; bu hareketlerin, normla korunan hayat varlığına zarar vermesi şöyle dursun, bunu somut olarak tehdit etmesini dahi aramamıştır. Bu durumun, önemli sorunlar yarattığı yadsınamaz. Bir defa, bir kişinin zihninde intihar düşüncesinin oluşup oluşmadığını, intihar düşüncesinin veya kararının kuvvetlenip kuvvetlenmediğini ya da intihar kararının verilip verilmediğini tespiti yarayan bir cihaz henüz üretilmiş değildir. Mağdur intihara teşebbüs etmedikçe, mağdurun zihnindeki düşünce ve kararların belirlenmesi hemen hemen imkânsızdır. Oysaki örneğin, yukarıda belirtildiği üzere intihara azmettirmeden söz edebilmek için, muhabata intihar kararını verdimiş olmak gerekir. Ancak, m. 84/1 gereğince, yapılan hareket elverişli olmak kaydıyla intihara azmettirici nitelik taşıyorsa otomatik olarak mağdur intihara teşebbüs etmemiş olsa bile fail cezalandırılacaktır. Bununla birlikte, mağdur, intihar teşebbüsünde bulunursa failin tamamlanmış suçtan cezalandırılması gerektiğini

savunup; intihar teşebbüsünde bulunmazsa, ifade özgürlüğünün sınırlandırılmaması veya düşünce açıklamasının cezalandırılmaması gerektiğini savunmak tutarlı olmayacaktır. Kaldı ki, intihara yönlendirmeye elverişli bir hareket, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyecektir.

2003 tarihli TCK tasarısında, *“Başkasının intihar etmesi için karar verdirten veya var olan intihar kararını güçlendiren veya her ne suretle olursa olsun intihar eylemine yardım eden kimse, intihara teşebbüs edildiğinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm olur. Ölümün meydana gelmesi halinde faile verilecek ceza yarısı oranında artırılır”* şeklinde ifadelere yer verilmiş olmasına da tekrar değinmek gerekir. Dikkat edilirse, TCK m. 84/1-2’de öngörülen cezalar ile tasarıda öngörülen cezalar esasen örtüşmektedir. Kavramsal farklılıklar bir yana, kanunlaşan metnin tasarıdaki metinden en önemli farklılığı *“intihara teşebbüs edildiğinde”* ifadesine yer verilmemiş olmasıdır. Ayrıca, m. 84/2’de *“intiharin gerçekleşmesi durumunda”* ifadesine yer verilirken; madde gerekçesinde, *“kişinin intihar etmesi şart değildir”* ifadesine yer verilmiş olması da göze çarpmaktadır. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucunun ‘bilinçli’ ve fakat isabetsiz olarak, intihara yönlendirme suçunda intihara teşebbüs edilmesini aramadığı yorumu yapılabilir.

Sonuç olarak, belirtilen gerekçelerle; olan hukuk bakımından, m. 84/1’de tahdidi olarak sayılan seçimlik hareketlerin salt gerçekleştirilmesiyle tipik fiilin oluşacağını; suçun, sırf hareket suçu olduğunu ve somut tehlike suçu olarak düzenlenmediğini, kanunilik ilkesi gereğince kabul etmek gerekir. Bu suçla ilgili Yargıtay kararları taranmış ve kararlarda, genellikle mağdurun intihar veya intihara teşebbüs ettiği görülmekle birlikte; salt seçimlik hareketlerin yapılmasıyla suçun oluşup oluşmadığına ya da failin cezalandırılabilip cezalandırılmayacağına yönelik bir tartışmaya

rastlanılmamaktadır. Bununla birlikte, Yargıtay 12. CD'nin, *“kendisini yaralama veya öldürmeye teşebbüsten kişiler cezalandırılmamakta, ancak intihar veya intihara teşebbüslerde azmettiren, teşvik eden, başkasının intiharına yardım eden kişiler cezalandırılmaktadır”* ifadelerine yer verdiği kararı bir yana,⁴⁵⁹ m. 84'e ilişkin temyiz başvurularını hükme bağlayan Yargıtay 1. CD'nin, aşağıda manevi unsur başlığı altında da değinilecek bir kararı göze çarpmaktadır. Yargıtay, mağdurun intihar veya intihara teşebbüs etmediği somut olayda m. 84/1'deki suçun, maddi unsurunun gerçekleşmediğinden değil; manevi unsurunun gerçekleşmediğinden oluşmayacağına karar vermiştir.⁴⁶⁰ Başka bir ifadeyle, Yargıtay bu kararında, seçimlik bir hareketin yapılmasıyla tipik fiilin oluştuğunu örtülü olarak kabul etmiş; ayrıca intiharın veya intihara teşebbüsün meydana gelmesini aramamıştır. Buna karşılık, Yargıtay 1. CD, yukarıda da bahsedilen ve daha güncel olan bir kararında ise, intihar teşebbüsünde bulunulmaması nedeniyle suçun maddi unsurunun oluşmadığına karar vermiştir.⁴⁶¹

TCK m. 84'e ilişkin en önemli sorunlardan biri olan bu sorunun çözümü için yapılması gereken, biçimsel kanuniliğin bir gereği olan kanunların açıklığı ilkesi

⁴⁵⁹ Yar. 12. CD., E. 2016/174, K. 2016/5750, T. 06.04.2016.

⁴⁶⁰ *“Sanığın sabah işten evine geldiğinde, reşit olmayan kızı mağdur Zeliha'nın erkek arkadaşından hamile kalarak bir kız çocuğu doğurduğunu öğrendiği, duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infial ile mağdurun da annesi olan eşi tanık Nurdaniye Korkmaz'a “Zeliha'ya söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsa kıysın canına, intihar etsin” diyerek mağdura mesaj gönderdiği anlaşılmış ise de; davaya konu sözlerin kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, sözleri mağdura ileten annesi Nurdaniye'nin kızına aynı zamanda “kafana takma” diyerek bu sözleri ciddeye almaması gerektiğini belirttiği, mağdurun da sanığın sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; sanığın suç işleme kastı bulunmadığından beraatine karar verilmesi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi, (...)”*. Yar. 1. CD., E. 2011/7369, K. 2013/6272, T. 13.11.2013.

⁴⁶¹ Yar. 1. CD., E. 2018/2727, K. 2018/4383, T. 25.10.2018. (Karar için dn. 457).

açısından Kanun metninde değişikliğe gidilerek; suçun oluşması bakımından, mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi şartının maddeye eklenmesidir.⁴⁶² Konuyla ilgili belirsizliklerin ve tartışmaların, uygulamaya bırakılmaksızın belirtilen şekilde giderilmesi son derece önemlidir.

c. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması

“Suçun olumsuz unsuru”, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmamasıdır. Hukuka uygunluk nedenleri, objektif bir etkiye sahip olup; failin, hukuka uygunluk nedeninin varlığını bilip bilmemesi önemli değildir. Bu nedenler, aynı zamanda genel bir etkiye sahip olup; fiili bütün hukuk düzeni yönünden hukuka uygun kılar. “Genel hukuka uygunluk nedenleri (görevin yerine getirilmesi, meşru savunma, zorunluluk hâli, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası)”, tüm suçlar için ortaktır.⁴⁶³

Öğretide çoğunlukla, genel hukuka uygunluk nedenlerinin hiçbirinin, TCK m. 84/1'deki suçun yapısına uygun düşmediği ve dolayısıyla bu nedenler içerisinde,

⁴⁶² Maddi unsurun oluşması bakımından, belirsizlikleri kısmen olsun giderebilmek için, mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi aranmalıdır. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 39. Benzer yönde bkz. ÖNTAN, s. 868. Karşılaştırma için bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 115. Yazarlar, “failin cezalandırılabilmesi için, mağdurun intihara teşebbüs etmesini objektif cezalandırılabilme şartı olarak açıkça düzenlemenin en doğru çözüm olacağını” ileri sürmektedirler. Yazarların bu görüşüyle aynı yönde bkz. İÇER, s. 314, 315 ve 318. Yazar, mevcut düzenleme karşısında, Kanun'da açık bir ifade bulunmaksızın, suçun oluşmasını zorlaştırıcı bir ifadenin var sayılmasının, kanunilik ilkesine ve kıyas yasağına aykırılık oluşturacağını belirtmektedir.

⁴⁶³ TOROSLU, Genel Kısım, s. 150-151.

başkasını intihara yönlendirmenin söz konusu olamayacağı ifade edilmektedir.⁴⁶⁴ Ancak, konu üzerinde düşünüldüğünde, bir kimsenin meşru savunma hâlinde, başka bir kişiyi intihara yönlendirmesinin mümkün olduğu gözükmektedir.⁴⁶⁵ Örneğin, eşinin kendisini aldatması nedeniyle intihar etmek ya da eşini öldürmek yönünde karar alan bir kişinin, hem kendisinin hem eşinin kafasına birer tabanca doğrultarak eşine hitaben “*bu utancın bir bedeli olacak; ya seni ya da kendimi öldüreceğim. Bu kararı derhâl sen vereceksin ve ben de bu kararı gerçekleştireceğim*” şeklinde sözler söylemesi ve eşinin de cevap olarak “*kendini öldür*” demesi üzerine intihar eden bu kişinin eşinin, m. 84/1-2 kapsamında tipik olan fiili, meşru savunma nedeniyle hukuka uygun bir fiildir. Keza bu örnek, üçüncü kişi lehine meşru savunma yönünden de uyarlanabilir.

Bir görüşe göre, intihara yönlendirme suçunda zorunluluk hâlinde de söz edilebilir. Buna göre örneğin, saldırganın, köprü üstünde bir kimseyi öldürmek amacıyla otomobilini hızla o kimsenin üzerine doğru sürmesi nedeniyle oluşan tehlikeli durumu önlemek için, o kimsenin bir yakınının, tehlikeden başka türlü kurtulma imkânının olmaması sebebiyle ona köprüden atlaması yönünde telkinde bulunması ve onun da atlayıp ölmesi durumunda, zorunluluk hâli söz konusudur.⁴⁶⁶ Ancak, bu örnekte

⁴⁶⁴ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 66; ÖNTAN, s. 868-869; SINAR, s. 79; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 123; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 209.

⁴⁶⁵ Aynı yönde bkz. İÇER, s. 323-324; ÖZYÜKSEL, s. 137.

⁴⁶⁶ İÇER, s. 325. Yine, intihara yönlendirme suçunda zorunluluk hâlinde söz edilebileceğini ileri süren başka bir yazara göre, örneğin, “aynı ip üzerinde tırmanış gerçekleştiren dağcıların, ipin kopacağına anlaşılmaması üzerine, en alttaki dağcıyı ipi keserek kendisini feda etmeye azmettirmeleri” hâlinde, üstteki dağcıların tipiklik arz eden fiilleri, “zorunluluk hâli” nedeniyle hukuka uygun olacaktır. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 139. Belirtilmelidir ki, zorunluluk hâlinde söz edilebilmesi için, fail, tehlikeye “bilerek (kasıtlı olarak veya bilinçli taksirle) neden olmamış” olmalıdır. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 168.

köprüden atlayan kişi intihar etmek için değil; saldırıdan kurtulmak için köprüden atlamaktadır. Bu yönde telkinde bulunan kişi ise, intihara yönlendirme kastıyla hareket etmemektedir. Dolayısıyla, meselenin esas olarak bu kapsamda ele alınması isabetli olacaktır.

İlgilinin rızası, intihara yönlendirme suçunda hukuka uygunluk nedeni oluşturmaz. Öte yandan öğretide, ilgilinin rızası bakımından seçimlik hareketlerden önemli olanın, başkasının intiharına yardım edilmesi olduğu; diğer hareketlerin rıza bakımından özellik arz etmediği ileri sürülmektedir. Buna göre, mağdurun rızasının, intihara yardımı hukuka uygun hâle getirmeyeceği ve bu rızanın aslında intihara yardım suçunun bir unsuru olduğu; mağdurun rızası yoksa failin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağı ileri sürülmektedir.⁴⁶⁷ Hatta sadece intihara yardım bakımından değil, rızanın genel olarak intihara yönlendirme suçunun bir unsuru olduğu da ileri sürülmektedir.⁴⁶⁸ Ancak, bu görüşler yerinde değildir. İntihar etmek amacıyla başka bir kimseden fiilen ve etkili biçimde maddi yardım alan kişinin, esasen o kimsenin fiiline rıza gösterdiği ve bu rızanın geçerli olmadığı ileri sürülebilirse de, rızayı bu suçun bir unsuru olarak değerlendirmemek gerekir. Kişi, yardıma pekâlâ rıza göstermemiş de olabilir. Örneğin, intiharda kullanılmak üzere kendisine araç sağlanan mağdur, bu yönde bir talepte bulunmamış ve bu aracı hiç kullanmak istemeyip kullanmamış olabilir.

⁴⁶⁷ EKİCİ ŞAHİN, s. 285-286; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 123; ERSOY, s. 127.

⁴⁶⁸ TULAY, s. 827 ve 835. Yazara göre, “failin cebir veya tehditle gerçekleştirilmesi” ya da “kusur yeteneğini haiz olmayan kişi üzerinde tipik hareketin icra edilmesi” hâlinde artık “kastan öldürme” suçu mevzubahis olacağından ve intihara yönlendirme suçunda mağdur, intiharı kendi rızasıyla istediğinden, rıza intihara yönlendirme suçunun unsurudur. Yazar, ayrıca bu nedenle, irade üzerinde düşülen hatanın, TCK m. 30/1 gereğince unsur yanılığısı sayılacağını ve mağdurun ölmesi durumunda, failin m. 85 kapsamında taksirle öldürme suçundan sorumlu tutulacağını isabetsiz olarak ileri sürmektedir.

Burada faili, mağdurun rızası olmadığı gerekçesiyle kasten öldürme suçundan veya bu suça teşebbüsten sorumlu tutmak mümkün değildir. Şüphesiz, cebir ya da tehdit kullanılarak mağdurun intihara mecbur edildiği bir durumda fail, m. 84/4 gereğince “kasten öldürme” suçundan sorumlu tutulacaksa da, söz konusu durum rızanın, sırf hareket suçu olarak düzenlenmiş intihara yönlendirme suçunun bir unsuru olduğu anlamına gelmez. Burada önemli olan husus, belirtildiği üzere rızanın bu suç bakımından bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmemesidir.

Doğrudan konuyla ilgili olmamakla birlikte, intihar etmek üzere olan kimsenin kendi hayatını sonlandırmasını önlemek için, bu kimseye kuvvet veya başka ifadeyle cebir ya da tehdit kullanılması durumunda, kuvvet kullanan kişinin “meşru savunma” hâlinde hareket ettiği, dolayısıyla fiilin hukuka uygun hâle geleceği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, intihar etmek üzere olan kimse, kendi yaşamına karşı haksız bir saldırı gerçekleştirmek üzere olduğu için, saldırıyı orantılı biçimde defetmek zorunda kalarak kuvvet kullanan kişinin, meşru savunma hâlinde yararlanması gerekir.⁴⁶⁹ Gerçekten, haksız bir saldırıdan söz edilebilmesi için, saldırının mutlaka suç teşkil etmesi gerekmez.⁴⁷⁰ Ancak, bu durumda meşru savunma hâlinin kabulü; aynı zamanda, kişinin kendi yaşamı üzerinde tasarrufta bulunamayacağı ön kabulünü gerektirir.⁴⁷¹

⁴⁶⁹ ERMAN – ÖZEK, s. 76; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91; PEHLİVAN, s. 283; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 174. TCK m. 25/1 hükmü şu şekildedir: “Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”.

⁴⁷⁰ “Saldırının haksız sayılabilmesi için aynı zamanda suç olması gerekli değildir. Hukuk düzenine aykırı olması yeter. Bu nedenle, intihar suç olmadığı halde meşrû savunma hükmünden yararlanmalıdır”. Bkz. ALACAKAPTAN, Suçun Unsurları, s. 108. Ayrıca bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 157. Saldırının haksız olması için, “yükümlülük getiren ya da yetki

Yine konuyla doğrudan ilgili olmamakla birlikte, örneğin, polis ya da jandarma gibi intiharı önleme yükümlülüğü bulunan garantör kişilerin,⁴⁷² kendi yaşamına son vermek isteyen kimsenin intiharını önlemek amacıyla, bu kimseye karşı orantılı bir şekilde kuvvet kullanmaları durumunda, görevin yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeninin söz konusu olacağını söylemek mümkündür.

2. Manevi Unsur

“Kusursuz suç ve ceza olmaz (*nulla poena sine culpa*)” ilkesi, ceza hukukunun en temel ilkelerindendir. TCK m. 84/1’deki suçun manevi unsurunun “kast” olduğu hususunda öğretide görüş birliği mevcuttur. Mahiyeti gereği taksirle işlenmesi mümkün olmayan bu suçun taksirli hâli Kanun’da düzenlenmemiştir. Bu suçun oluşması için, hangi kast türlerinin söz konusu olması gerektiği hususunda tartışma mevcuttur.

veren herhangi bir normun dışına çıkmış olması” yeterlidir. Dolayısıyla, sadece “bir hakkın ya da yetkinin veya görevin kötüye kullanılması” şeklinde ortaya çıkan saldırılar da, haksızdır.

⁴⁷¹ ÖNTAN, s. 869. Nitekim burada meşru savunmanın mümkün olduğunu belirten yazarlardan bazıları, intiharın hukuka aykırı bir fiil olduğunu ileri sürmektedirler. Bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 76; PEHLİVAN, s. 283. Buna karşılık, bu görüşteki diğer bazı yazarlar ise, intihar fiilinin hukuk düzenine aykırı olmadığını belirtmişler. Bkz. CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 84.

⁴⁷² PVSK m. 1 şu şekildedir: “*Polis, asayişini amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder*”. Aynı Kanun’un 16. maddesi uyarınca: “*Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırma amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir*”.

Kanunun yalnızca “maddi fiilin bilinçli ve iradi olmasını yeterli kabul ettiği”, suçun oluşması için failin amacının önem arz etmediği durumlarda “*genel kast*”; buna karşılık, kanunun “maddi fiilin bilinçli ve iradi olmasının dışında, failin özel bir amaçla hareket etmesini gerekli kıldığı” durumlarda ise, “*özel kast*” mevzubahistir. Öte yandan, “fail tarafından gerçekleşmesi hedef alınan sonuçlara” ilişkin kast, “*doğrudan kast*”; buna karşılık, “fail tarafından muhtemel, hatta yalnızca mümkün olarak öngörülen sonuçlara (yeter ki, fail bu sonuçları önleyebileceği inancıyla hareket etmiş olmasın)” ilişkin kast ise, “*olası (dolaylı) kast*”tır.⁴⁷³

İtalyan öğretisinde azınlıkta kalan ve mülga TCK döneminde de ileri sürülen bir görüşe göre, bu suçun oluşabilmesi için, failin genel kastı yeterli olmayıp; özel kastı da aranmalıdır. Söz konusu görüşe göre, maddede öngörülen seçimlik hareketi gerçekleştirme bilinç ve iradesi biçimindeki genel kast ile mağdurun kendini öldürmesini failin istemesi biçimindeki özel kast, suçun oluşması için gereklidir.⁴⁷⁴ Ancak, bu suçun manevi unsuru genel kasttır. İntihara yönlendirme suçunda genel kast; failin “başkasını intihara azmettirmek, teşvik etmek, başkasının intihar kararını kuvvetlendirmek ya da intiharına yardım etmek” bilinç ve iradesine sahip olmasıdır.⁴⁷⁵

⁴⁷³ TOROSLU, Genel Kısım, s. 206-207.

⁴⁷⁴ Mülga TCK'daki “intihara ikna ve yardım” suçunun oluşması için özel kastın gerektiği yönündeki görüş için bkz. EREM, s. 497; ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 48. İtalyan öğretisindeki görüşler için bkz. ÖNTAN, s. 870; ÖZEN, s. 42-43.

⁴⁷⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 66; ÖNTAN, s. 869; ÖZEN, s. 42-43; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 221.

Failin kastına, başkasının intihar etmesinin öngörülüp istenmesi de dâhildir.⁴⁷⁶ Bu durum, fail tarafından özel kastla hareket edildiği anlamına gelmez.⁴⁷⁷

“3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesine göre, intihara yönlendirme suçlarının da dâhil olduğu bazı suçların, Kanun’un 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi” durumunda, “terör suçu” sayılacağı, 5. maddesi gereğince de cezaların artırılacağı belirtilmiştir. Bu doğrultuda söz gelimi, “terör amacıyla” bir kimsenin intihar bombacısı olmaya azmettirilmesi ve bu kimsenin vücuduna yerleştirdiği bombayı infilak ettirerek intihar etmesi hâlinde, failin cezası yarı oranında artırılacaktır. Bu durumda, failin özel kastla hareket etmesi gerektiği ileri sürülebilir.⁴⁷⁸ Fail burada, TCK m. 84/1-2 dışında, intihar saldırısı nedeniyle meydana gelebilecek ölüm(ler) ve/veya yaralanma(lar) nedeniyle, somut olayın özelliklerine göre, kasten öldürme ve/veya yaralama suçları bakımından da bu suçlara azmettiren sıfatıyla, şüphesiz sorumlu tutulacaktır.

Suçun oluşması bakımından failin saiki önem arz etmez.⁴⁷⁹ Ancak, verilecek sonuç ceza bakımından failin saiki önem taşıyabilir. Zira hâkim, temel cezayı tespit ederken failin hangi saik doğrultusunda suç işlediğini belirledikten sonra söz konusu saikin sosyal değerini (iyiliğini ya da kötülüğünü) göz önünde tutarak temel cezayı alt

⁴⁷⁶ ÖNTAN, s. 870; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268.

⁴⁷⁷ ÖNTAN, s. 870.

⁴⁷⁸ ÖNTAN, s. 870.

⁴⁷⁹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; SINAR, s. 77; ÖZEN, s. 43; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 221.

sınırdan veya alt sınıra yakın ya da daha fazla olarak belirleyebilecektir.⁴⁸⁰ Gerçekten örneğin, failin ‘töre saikiyle’ başkasını intihara teşvik ettiği bir durumda, öngörülen cezanın üst sınırdan veya üst sınıra yakın bir şekilde temel cezanın belirlenmesi gerekir.

İntihara yönlendirme suçunun olası kastla işlenebileceği ileri sürülmüştür. Buna göre, olası kast da kastın bir türü olup; “kural olarak, kasten işlenen suçların olası kastla da işlenmesi mümkündür ve suç tipinde aksini düşünmeyi gerektiren bir düzenleme bulunmamaktadır”.⁴⁸¹ Bu itibarla, “failin kastının mağdurun ölmesini kapsamaması gerekmez ve failin, mağdurun intiharını öngörmesine karşın, intihar etmesini göze alarak hareketini gerçekleştirmesi hâlinde”, “olası kast” söz konusudur.⁴⁸² Ancak, failin, seçimlik hareketleri gerçekleştirirken, bu hareketlerin muhatabı olan ferden belli mağdurun intiharı sonucunu doğrudan istemediği ya da mağduru intihara yönlendirdiğini bilmediği ileri sürülemez. O hâlde, bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün olmayıp; ancak doğrudan kastla işlenmesi mümkündür.⁴⁸³ Nitekim örneğin, azmettirme, teşvik etme, karar kuvvetlendirme ve yardım etme hareketleri “iştirak kalıpları” olarak ele alındığında, söz konusu hareketleri yapan kimsenin bir suçun işlenmesini bilmesi ve istemesi gerekir.⁴⁸⁴ İntihar, suç teşkil etmemesine karşın, aynı

⁴⁸⁰ Failin saiki konusunda ayrıntılar için bkz. Haluk **TOROSLU**, “*Temel Cezanın Belirlenmesinde Amaç ve Saik*”, Uğur Alacakaptan’a Armağan, İstanbul 2008, s. 697-703.

⁴⁸¹ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91; ÖZEN, s. 42; HUYSAL, s. 153.

⁴⁸² TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 209; SINAR, s. 78; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 123.

⁴⁸³ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 870-871; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1380; MERAN, s. 100; TULAY, s. 823.

⁴⁸⁴ Kast, bilmek ve istemek olduğuna göre, iştirak kastının varlığı için, sadece iştirak etme bilinci yeterli olmayıp; aynı zamanda iştirak etme iradesi de gerekir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 316.

biçimde değerlendirmede bulunmamak için bir neden yoktur. Mağdurun ölümü kastın zaten kapsamında olup;⁴⁸⁵ “intihar ederse etsin” fikriyle, “başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme ya da intiharına yardım etme” hareketlerinin yapılması mümkün gözükmemektedir.⁴⁸⁶

Yargıtay, intihara yönlendirme niteliğindeki sözlerin, somut olayda kişinin duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infialle tepki amaçlı olarak söylenmesi hâlinde, m. 84/1’deki suçun manevi unsurunun gerçekleşmediği gerekçesiyle suçun oluşmayacağına karar vermiştir.⁴⁸⁷ Ancak, bu karar isabetsizdir.⁴⁸⁸ Zira suç oluşmuştur. Şöyle ki, karara konu olayda söylenen sözlerin, intihara yönlendirmeye elverişli nitelikte olduğu açıktır. Ayrıca, “ona söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsa kıysın canına, intihar etsin” şeklindeki sözlerini muhatap kızına eşi aracılığıyla ileten babanın, intihara yönlendirme kastıyla hareket etmediği de söylenemez. İntihara yönlendirici nitelikteki sözlerin, suçun oluşması bakımından hangi psişik durumda söylendiğinin bir önemi yoktur. Bu durum ancak şartları oluştuğu takdirde “haksız tahrik” kapsamında değerlendirilebilir. Yargıtay’ın, olayda intihar veya intihara teşebbüs gerçekleşmediğinden, failin cezalandırılmaması için, hukuki olmayan bir gerekçe ürettiği düşünülmektedir. Aynı şekilde, İstanbul BAM. Ceza Daireleri de,⁴⁸⁹ intihara

⁴⁸⁵ Karşı yönde bkz. İÇER, s. 314 ve 320. Yazara göre, mağdurun intihara teşebbüs etmesi de, ölümün gerçekleşmesi de, failin kastının kapsamına dâhil değildir. Aynı yazara göre, suçun oluşması açısından failin, başka kimsenin intiharını isteyerek hareket etmesi yeterlidir.

⁴⁸⁶ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 871.

⁴⁸⁷ Yar. 1. CD., E. 2011/7369, K. 2013/6272, T. 13.11.2013. (Karar için dn. 460).

⁴⁸⁸ Aynı yönde bkz. İÇER, s. 321.

⁴⁸⁹ “(...) sanığın, mağdureye ‘sen beni gerçekten cinsel yönden aldattıysan bana söziün vardı, ben bu rezillikle yaşayamam, intihar ederim diyordun, eğer beni aldattıysan intihar et, kimse sorumlu değildir diye bir not yaz, sonra kendini as’ diye söyleyip evden ayrılması ve

yönlendirme niteliğindeki sözlerin kızgınlıkla söylenmesi ve mağdur tarafından bu sözlerin önemsenmemesi gerekçesiyle failin kastının bulunmadığı yönünde isabetsiz kararlar vermektedir.

C. İNTİHARA ALENEN TEŞVİK SUÇU (TCK M. 84/3)

1. Maddi Unsur

a. İntihara Alenen Teşvik

TCK m. 84/3 hükmü uyarınca: “Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”. Söz konusu hükmün hukuki niteliği hususunda öğretide görüş birliği yoktur. İntihara alenen teşvik etme, bir görüşe

mağdurenin kendisine bir şey yapacağını düşünüp hemen eve geri dönmesi, mağdurenin de sanığın evden ayrılmasından sonra dışarı çıkıp yolda gördüğü polis ekiplerine olayı anlatması şeklinde gerçekleşen olayda suça konu sözlerin sanık tarafından kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, mağdurenin de sanığın sözlerini önemsemediği anlaşılması karşısında sanığın suç işleme kastının bulunmadığı, (...)”. İstanbul BAM. 20. CD., E. 2017/12, K. 2017/777, T. 06.04.2017. “(...) mağdurun, sanığın müteahhitliğini yaptığı inşaatı taşeron ustabaşı olarak çalıştığı, olay öncesinde sanık ile mağdur arasında alacak ve sigorta işlemleri ile ilgili anlaşmazlık bulunduğu, olay günü de aynı konu yüzünden tartışma yaşandığı, tartışma sırasında sanığın mağdura; ‘istersen iskeleye çık atla, atlarsan da 3 gün önceden sigortanı yaparız’ dediği, mağdurun da inşaatın iskelesine çıkarak sanığa hitaben ‘buradan düşsem ne olacak, beni sigortasız nasıl çalıştırırsın, paramı neden vermiyorsun’ şeklinde sözler söylediği, bunun üzerine sanığın da kızgınlıkla mağdura; ‘hadi atlasana, atla da görelim’ dediği akabinde mağdurun telefonla polise haber verdiği, olay yerine gelen emniyet güçlerinin mağduru ikna ederek iskeleden indirdiği ve olaya ilişkin tutanak tutulduğu, sanığın davaya konu sözleri sözlü münakaşa ortamında kızgınlıkla söylediği, mağdurun da sanığın bu sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; suç işleme kastı bulunmayan sanığın atılı suçtan beraatine yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi(...)”. İstanbul BAM. 1. CD., E. 2018/1286, K. 2018/1402, T. 26.10.2018. Aktaran için bkz. İÇER, s. 320-321, dn. 55-56.

göre intihara yönlendirme suçunun maddi unsuru bakımından ayrıca düzenlenmiştir.⁴⁹⁰ Diğer bir görüşe göre söz konusu düzenleme, intihara yönlendirme suçunun nitelikli hâlidir.⁴⁹¹ Ancak, isabetli olan baskın görüşe ve hükmün gerekçesine göre, bu düzenlemede ayrı ve bağımsız bir suç öngörülmüştür.⁴⁹² Zira bu düzenlemede öngörülen suç, m. 84/1'den maddi unsur itibarıyla ayrılmaktadır.⁴⁹³ Burada fiil, başkalarını intihara alenen teşvik etmek olup; aleniyet, suçun unsurudur.⁴⁹⁴ Asli (kurucu) bir unsurun yokluğu durumunda, fiil ya suç olarak nitelenemez ya da bir başka suç hâlini alır.⁴⁹⁵ Nitekim aleniyet olmaksızın yapılan intihara teşvik, m. 84/1'deki suçu oluşturur.

Aleniyet,⁴⁹⁶ “birden çok ve belirsiz sayıda kişilerin harekete muttali olmalarının mümkün olması”dır.⁴⁹⁷ Belirsiz olan ve birden çok kişi tarafından haberdar olunabilir,

⁴⁹⁰ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞIZ – TEPE, s. 170.

⁴⁹¹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91-92; TULAY, s. 824. Karşılaştırma için bkz. ÖZEN, s. 58, dn. 141. Yazarın, TCK m. 84/3'ün, hem bağımsız bir suç olduğu görüşünü hem de sistematik olarak m. 84/1'deki suçun nitelikli hâli olduğu görüşünü benimsemesi anlaşılabilir.

⁴⁹² HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; TOROSLU, Özel Kısım, s. 40; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218; ÖNTAN, s. 874; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 117.

⁴⁹³ ÖNTAN, s. 874.

⁴⁹⁴ Türkan YALÇIN, Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, Seçkin Yay., Ankara 2004, s. 181; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; ÖNTAN, s. 874; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 117; PEHLİVAN, s. 277.

⁴⁹⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 261.

⁴⁹⁶ “Aleniyet” kısaca, ‘gizli olmama’, ‘göz önünde bulunma’, ‘meydanda olma’ demektir. Bkz. CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 92; PEHLİVAN, s. 277; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218. Sözlükte bu kavram, ‘açıklık’ olarak tanımlanmıştır. Bkz. YILMAZ,

öğrenilebilir, algılanabilir oldukça, hareket “aleni”dir.⁴⁹⁸ Belirtmek gerekir ki, aleniyetin gerçekleşmesi için, hareketin mutlaka kamuya açık veya genel yerlerde yapılması şart değildir. Bazı durumlarda, failin başkalarının duyulma iradesine bağlı olarak özel yerler de; söz gelimi, evin balkonu veya sokak kenarındaki bahçe de aleniyete imkân verebilir.⁴⁹⁹ Dolayısıyla, aleniyetin gerçekleşmesi, fiilin işlendiği yere bağlı değildir.⁵⁰⁰

Aşağıda belirtileceği üzere, intihara alenen teşvik suçunun “soyut tehlike” suçu olması sebebiyle, intihara teşvik hareketi sonucunda bir ya da birden fazla kimsenin intihar veya intihara teşebbüs etmesi aranmamakta olup; birden fazla ve belirsiz sayıda kimselerin, intihara teşvik niteliğindeki hareketi öğrenebilmelerinin mümkün olması, aleniyetin gerçekleşmesi bakımından yeterlidir.⁵⁰¹ Birden fazla ve belirsiz sayıda kimselerin duyabileceği sözlü açıklamayla ya da görebileceği yazılı açıklamayla yapılan

Hukuk Sözlüğü, s. 51. “Alenen” kavramı ise, ‘açıkça’ olarak tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

⁴⁹⁷ YALÇIN, Alenen Tahkir ve Tezyif, s. 174.

⁴⁹⁸ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 92; ÖNTAN, s. 874; İÇER, s. 328; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218. Başkalarını intihara teşvikin, örneğin, kimsenin anlamadığı bir dilde yapılmasında, fiil başkaları (herkes) tarafından algılanabilir olmadığından aleniyetin gerçekleşmediği ileri sürülmektedir. Bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68. Madde gerekçesinde, “aleniyet” için aranan kıstas, “*fiilin, gerçekleştiği koşullar itibarıyla belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır*” biçiminde ifade edilmiştir.

⁴⁹⁹ YALÇIN, Alenen Tahkir ve Tezyif, s. 173 ve 174; ÖNTAN, s. 874.

⁵⁰⁰ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 92; İÇER, s. 328; ÖNTAN, s. 874.

⁵⁰¹ ÖNTAN, s. 874. Aleniyetin gerçekleşmesinin yeterli olmadığı; intihara teşvik teşkil eden hareketin de algılanması gerektiği yönünde bkz. ÖZEN, s. 58; CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 92. Ancak, fiilin, belirsiz sayıda kişiler tarafından algılanabilme, öğrenilebilme olasılığının olması yeterli olup; bu kişilerce algılanmasına veya öğrenilmesine gerek yoktur. Aynı yönde bkz. İÇER, s. 328.

veya belirsiz sayıdaki kişilerin hedef alınarak basın, yayın ve internet aracılığıyla sözlü, yazılı veya görsel olarak yapılan intihara teşvik, alenidir.⁵⁰²

M. 84/3'teki "başkaları" ifadesinden ötürü suçun, belirli bir mağduru olmayan, mağduru belirsiz olan bir suç olduğu ifade edilmektedir.⁵⁰³ Gerçekten de, bu suçun mağduru belirsiz kişilerdir. Ancak, salt başkaları ifadesinden yola çıkılarak mağdurun muhakkak belirsiz olması gerektiği söylenemez. Örneğin, m. 83/2-(b) ve m. 245/2'de de yer alan başkaları ifadesi,⁵⁰⁴ belirli kişi ya da kişiler anlamında kullanılmaktadır. Öte yandan "alenen" ifadesine baktığımızda ise bu ifade, bazı hükümlerde (örneğin m. 125/4 ve m. 225'te)⁵⁰⁵ salt "birden çok ve belirsiz sayıda kişiler tarafından algılanabilecek bir şekilde" anlamında kullanılmakta, bazı hükümlerde ise (örneğin m. 213/1)⁵⁰⁶ "belirsiz sayıda kişiye karşı" anlamında da kullanılmaktadır. Dolayısıyla,

⁵⁰² HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; ÖNTAN, s. 874-875; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 117-118.

⁵⁰³ TCK m. 84/1'deki suç ile m. 84/3'teki suçu birbirinden ayırmada ölçüt, mağdurun belli bir kişi ya da belirsiz kişiler olup olmadığıdır. Bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67.

⁵⁰⁴ M. 83/2-(b) ve m. 245/2 sırasıyla şu şekildedir: "*Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması*", "*Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*".

⁵⁰⁵ TCK m. 125/4 ve m. 225 sırasıyla şu şekildedir: "*Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır*", "*Alenen cinsel ilişkide bulunan veya teşhircilik yapan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*". Söz konusu hükümlerde alenen ifadesi, suçun işleniş biçimine karşılık gelen ilk anlamıyla kullanılmaktadır.

⁵⁰⁶ M. 213/1 şu şekildedir: "*Halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehditte bulunan kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*". Bu hükümde alenen ifadesi, suçun işleniş biçimine karşılık gelen ilk anlamıyla birlikte, muhataba ilişkin (belirsiz sayıda kişiye karşı) anlamıyla da kullanılmaktadır.

“alenen” kavramının, “bir hükümde hangi anlamda kullanıldığının tespiti, yorum meselesi”dir. İntihara alenen teşvik suçunun mağdurunun belirsiz kişiler olması, fiilin aleniyetinin doğal bir sonucudur ve bu itibarla bu suçta yer alan alenen ifadesi, suçun işleniş biçimine ilişkin anlamının yanı sıra, muhataba ilişkin anlamını da kapsamaktadır.⁵⁰⁷

O hâlde, intihara alenen teşvik suçundan söz edilebilmesi için, belirli bir kişinin hedef alınmamış olması gerekmektedir.⁵⁰⁸ Aksi takdirde, yani belirli bir kişi hedeflendiğinde, m. 84/1’deki suçtan söz edilir.⁵⁰⁹ Ancak, intihara alenen teşvik suçu bakımından, hükmün gerekçesinde de geçen; “*bu suçun oluşabilmesi için, belli bir kişinin muhatap alınması gerekmemektedir*” şeklindeki yaklaşım,⁵¹⁰ yerinde değildir. Zira ‘muhatap alınması gerekmemektedir’ ifadesiyle ‘muhatap alınmamış olması gerekmektedir’ ifadesi aynı anlama gelmemektedir.

İntihara teşvik, eğer belirli bir kişiye yönelik olarak alenen gerçekleştirilmişse, başka bir ifadeyle intihara alenen teşvik edilirken, belirli bir kişi hedef alınmışsa TCK m. 84/1; bu kişinin intiharı gerçekleşmişse de, m. 84/2 uygulanmalıdır.⁵¹¹ Örneğin,

⁵⁰⁷ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 45-46.

⁵⁰⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 40; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 874; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218.

⁵⁰⁹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67-68; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218.

⁵¹⁰ ERSOY, s. 101; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 113 ve 117; ÇALIŞKAN, “*İntihara Yönlendirme*”, (Erişim: <https://www.hukukihaber.net/intihara-yonlendirme-makale.6940.html>”).

⁵¹¹ Karşılaştırma için bkz. ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217-218. Aleni olup belirli kişilere yönelik olarak gerçekleştirilen intihara teşvik durumunda, haksızlık içeriğine ve kusurun yoğunluğuna dayanarak, fail hakkında intihara yönlendirme suçu için belirlenen yaptırım

intihar etme düşüncesini herkese açık bir sosyal medya (facebook, twitter, instagram gibi)⁵¹² hesabında paylaşan bir kişinin, bu paylaşımının altına yapılan bir yorumla intihara teşvik edilmesi mümkündür. Öte yandan, intihara teşvikin, internet yoluyla belirsiz sayıdaki kişilerin hedef alınarak gerçekleştirilmesi de şüphesiz mümkündür ve bu durum, m. 84/3 kapsamında değerlendirilir.

İntihara yönlendirme suçları, “5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 8. maddesinde” belirtilen suçlardandır.⁵¹³ Bu kapsamda örneğin, intihara teşvikin internet ortamında yapılan bir yayınlara gerçekleştirilmesi hâlinde, söz konusu hüküm gereğince, bu “yayınlara ilişkin olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine” karar verilecektir.

aralığında üst sınıra yaklaşarak ceza verilmesi gerektiğini ileri süren görüş için bkz. TULAY, s. 825.

⁵¹² Facebook adlı sosyal medya ağında, bir gönderiyi veya videoyu şikâyet etme seçeneklerinden biri, “*intihar veya kendine zarar verme*” şeklindedir. Benzer şekilde, Twitter adlı sosyal medya ağında, paylaşılan bir tweet hakkında sorun bildirme seçeneklerinden biri, “*kendine zarar verme veya intihar amacı belirten ifadeler içeriyor*” şeklindedir.

⁵¹³ 5651 sayılı Kanun’un 8. maddesi uyarınca, “internet ortamında yapılan” ve içeriği bu maddenin birinci fıkrasında sayılan suçları oluşturduğu konusunda “yeterli şüphe” nedeni bulunan yayınlara ilişkin olarak “içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir”. Bu karar, “soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir”. “İçeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir”. Öte yandan, bu suçların işlenmesini önlemek için “Bilgi İhbar Merkezi”, (erişim: “<https://www.ihbarweb.org.tr/>”) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Kanun’un m. 10/4-(d) gereğince kurulmuş olup bu maddede sayılan suçlar kapsamındaki içeriklerle ilgili olarak, İnternet Bilgi İhbar Merkezi aracılığıyla Kuruma ihbarda bulunulabilmektedir.

TCK m. 84/1'deki seçimlik hareketlerden “intihara teşvik”, belirtildiği üzere, “intihar etmeyi düşünen, ancak bu konuda henüz karar vermemiş bir kimseye intihar kararını verdirmeye yöneltmek”tir. Öğretide, m. 84/3'teki düzenlemenin hareketin niteliğiyle ilgili olarak m. 84/1'den farklı bir düzenleme içermediği ve m. 84/1'deki intihara teşvik açısından yapılan tanımlamanın m. 84/3 bakımından benimsenmesine engel olmadığı ileri sürülmektedir.⁵¹⁴ Ancak, m. 84/3'teki alenen teşvik bakımından, “intihar etmeyi düşünen, ancak bu konuda henüz kesin karar vermemiş” belirsiz ve birden fazla sayıda kimseye intihar kararını verdirmeye yöneltmekten söz edilmesi elbette mümkün değildir.⁵¹⁵ Burada teşvikin m. 84/1'deki anlamıyla (dar) yorumlanmaması, mantık icabıdır.

Teşvikin, intihara alenen teşvik suçu bakımından, başkalarının intihar etmesini önleyen manevi engelleri kaldırıcı nitelikte olması gerekmektedir. Teşvikin konusu elbette intihar olmalıdır. Ancak, “intihar konusunda bir görüş açıklamak ve hatta intiharı onaylamak, intihar etmeyi telkin edici olmamak kaydıyla” intihara teşvik olarak nitelenemez.⁵¹⁶ İntiharla ilgili kullanılan ifadelerin, başkalarını intihara yönlendirici nitelikte olmaması durumunda, bu suç oluşmamaktadır.⁵¹⁷ Bu doğrultuda, her ne kadar, intihara alenen teşvik bakımından, intihara özendirici nitelikteki hareketlerin yapılması

⁵¹⁴ TULAY, s. 824-825.

⁵¹⁵ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 875.

⁵¹⁶ TOROSLU, Özel Kısım, s. 40.

⁵¹⁷ ÖNTAN, s. 875. Aynı yönde bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68. Yazarlar, başkalarını etkileme niteliğinde olmayan söylemlerin, suçun işlenmesine elverişli olmayacağını, dolayısıyla “işlenemez suç”un mevzubahis olacağını ifade etmektedirler.

gerektiğinden söz edilse de,⁵¹⁸ salt bu nitelikteki hareketlerin yeterli olmayacağını önemle belirtmek gerekir. İntihar hakkında olumlu, onaylayıcı beyanda bulunmanın özendirici nitelik taşıdığı söylenebilir. Ancak, beyanın bunun ötesinde; telkin edici boyutta olması, yani teşvik edici, yönlendirici nitelikte olması gerekir. Öte yandan, bu suçun özellikleri göz önüne alındığında, hareketin elverişli olup olmaması, m. 84/1'deki intihara yönlendirme suçundan farklı bir şekilde değerlendirilecektir. Bu itibarla elverişlilik bakımından, “mağdurun içinde bulunduğu somut ve psişik durum, fail ile mağdur arasındaki ilişkiler, failin mağdur üzerindeki etkisi” gibi hususlar, intihara alenen teşvik suçunun mahiyeti gereği tartışılmayacak; failin hareketinin objektif olarak belirtilen niteliği haiz olması gerekecektir.

b. Sonuç: İntiharın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Geremediği

Bir görüşe göre bu suçun tamamlanması için, intihara alenen teşvik içeren söz ve hareketlerin tespit edilmesi yeterli olmayıp, bazı kişilerin bu hareketlerden etkilenmesi ve bu etkinin “en azından intihara teşebbüs” biçiminde ortaya çıkmasının tespit edilmesi de gerekir.⁵¹⁹ Ancak, bu suçun oluşması için, başkalarının intihar veya intihara teşebbüs

⁵¹⁸ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 92; ÖNTAN, s. 875; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204.

⁵¹⁹ ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 271-272. İntihara alenen teşvik suçunun somut tehlike suçu olduğu noktasında olmakla birlikte ayrık bir görüş de ileri sürülmektedir. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 208.

etmesi gerekmez.⁵²⁰ Nitekim m. 84/3'te suçun oluşması için intihar veya en azından intihara teşebbüs edilmesi aranmamıştır. Zaten, belli bir kişi hedef alınmadan, alenen yapılmış teşvikten etkilenmek suretiyle intihar veya intihara teşebbüs eden kimselerin olup olmadığının veya kaç kişi olduğunun tespit edilmesi neredeyse olanaksızdır ve bunun tespitine gerek de yoktur. Failin hareketinin etkisiyle intihar veya intihara teşebbüs eden kişiler olabileceği gibi, intihara teşebbüs etmeyen kişiler de pekâlâ olabilecektir.⁵²¹ Bununla birlikte, intihara alenen teşvik suçunun soyut tehlike suçu olarak düzenlenmesinin isabetli olmadığı; bunun yerine, suçu oluşturan hareketlerin, somut bir tehlike meydana getirmesinin aranmasının daha isabetli olacağı ileri sürülmektedir.⁵²²

TCK m. 84/3'teki suçun, m. 214'te düzenlenen “suç işlemeye tahrik” suçuyla benzerlik gösterdiği ifade edilmektedir.⁵²³ Alenen gerçekleştirilen suç işlemeye tahrik suçunun oluşması için de, tahrik konusu suçların işlenmesi veya tahrik konusu suçların işlenmesine teşebbüs edilmesi gerekmemektedir. Genel kural, tahrikin konusunu oluşturan suçun işlenmemesi durumunda, tahrik hareketinin hazırlık hareketi olarak değerlendirilmesi ve dolayısıyla cezalandırılmamasıdır. Ancak, alenen tahrikte bu kural

⁵²⁰ Aynı yönde bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; ÖNTAN, s. 875; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218; İÇER, s. 329; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204.

⁵²¹ ÖNTAN, s. 875.

⁵²² ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 218-219.

⁵²³ ÖNTAN, s. 875. TCK m. 214 şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Halkın bir kısmını diğer bir kısmına karşı silahlandırarak, birbirini öldürmeye tahrik eden kişi, onbeş yıldan yirmidört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Tahrik konusu suçların işlenmesi halinde, tahrik eden kişi, bu suçlara azmettiren sıfatıyla cezalandırılır”. Söz konusu düzenlemede, iki ayrı suç hipotezi öngörülmüştür. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 253-255.

söz konusu olmamakta ve böyle bir tahrik bir sonuç doğurmamış olsa bile, kamu barışı yönünden tehlikeli görüldüğü için cezalandırılmaktadır.⁵²⁴ Öte yandan, “tahrik konusu suçların işlenmesi” durumunda, “tahrik eden kimsenin bu suçlara azmettiren olarak cezalandırılacağı”, Kanun’da açık biçimde düzenlenmektedir. Bu düzenleme olmasaydı bile, tahrikin konusunu suç oluşturduğu için, “iştirak hükümleri” kapsamında aynı neticeye varmak mümkündür. Ancak, böyle bir düzenleme m. 84’te yer almadığı gibi, defaatle belirtildiği üzere intihar ya da intihara teşebbüs de suç değildir. Hem intihara alenen teşvik suçu hem de suç işlemeye tahrik suçunda, korunan hukuki değer in gerçekten tehlikeye konulup konulmadığı araştırılmaz. Sadece davranışın tipe uygunluğunun tespiti yeterlidir. Zira bu suçlar soyut tehlike suçlarındandır.⁵²⁵

İntihara alenen teşvikin etkisiyle intihar veya intihara teşebbüs eden kişilerin tespit edilmesi durumunda, failin m. 84/3 dışında başka bir sorumluluğunun doğup doğmayacağı tartışılmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, intihara alenen teşvik suçu, m. 84/1’deki “suçun nitelikli hâli” ya da “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli” değil; bu suçtan büsbütün “ayrı, bağımsız bir suç”tur.⁵²⁶ Ayrıca, intihara alenen teşvik suçuna ilişkin düzenlemede, birinci veya ikinci fıkraya atıf da yapılmamıştır.⁵²⁷

⁵²⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 254-256. “İntihara alenen teşvik suçunun, suça iştirak düşüncesinin değil; kamu barışını korumaya yönelik olarak Kanun’un suç saydığı bir fiilin işlenmesini alenen tahrik etmeyi suç sayan düşüncesinin bir ürünü olduğu ve dolayısıyla, suç işlemeye tahrik suçunun özel bir şekli” olduğunu ileri süren görüş için bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; ÖZEN, s. 60.

⁵²⁵ Bkz. ÖNTAN, s. 875, 876 ve 878.

⁵²⁶ ÖNTAN, s. 876; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 119-120; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 219.

⁵²⁷ ÖNTAN, s. 877.

Öğretide bir görüşe göre, intihara alenen teşvik teşkil eden hareketin üzerine, intihar olaylarının gerçekleşmesi hâlinde, intihara alenen teşvik suçu ile birlikte her bir ölüm neticesi bakımından kasten öldürme suçunun da oluştuğu kabul edilmelidir.⁵²⁸ Bu görüşe göre, fail, hem intihara alenen teşvik suçunu işlemekte hem de söz konusu hareket, “öngelen tehlikeli hareket” olarak değerlendirildiğinden ve ortaya çıkan ölümler açısından en azından olası kastla hareket ettiğinden, m. 83 gereğince ihmali davranışla kasten öldürme suçunu işlemektedir.⁵²⁹ Ancak, bu görüş yerinde değildir. İntihara alenen teşvikin öngelen tehlikeli bir hareket olduğundan ve failin bu tehlikeden kaynaklı garantörlüğünden söz edilemez.⁵³⁰ Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere öngelen tehlikeli bir hareketten söz edilebilmesi için, failin söz konusu hareketiyle, başka kimseyi yüksek korunma ihtiyacının olduğu ve yardım edilmeksizin kendini kurtaramayacağı bir hâle koyması gerekir.⁵³¹ Hâlbuki intihara alenen teşvik teşkil eden hareket, telkin edici nitelikte olmakla birlikte, intihar edip etmeme yönündeki kararı verecek ve bu kararı uygulamaya geçirecek olan kişi fail değildir. Bir tehlike olarak failin salt bu hareketi, ölüm sonucunu meydana getirmeye elverişsizdir. İntihara teşebbüs edildiğinde de failin ihmali davranışla kasten öldürme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulması mümkün değildir.⁵³² Sonuç olarak, Kanun’da aksine düzenleme

⁵²⁸ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 120. Benzer yönde bkz. ÖZEN, s. 60. Yazar, bu durumda failin, her bir ölüm neticesinden de ayrı ayrı sorumlu tutulması gerektiğini ve dolayısıyla gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak, yazar, gerçek içtima hükümleri bakımından, m.84/3 ile birlikte hangi hükmün uygulanması gerektiği hususuna değinmemiştir.

⁵²⁹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 120; ÖZYÜKSEL, s. 109.

⁵³⁰ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 877; SINAR, s. 73-74; ERSOY, s. 114; PEHLİVAN, s. 280, dn. 94.

⁵³¹ HAKERİ, Ceza Hukukunda İhmal, s. 161; ÖNTAN, s. 877.

⁵³² Söz gelimi, trafikte taksirle bir kimseyi yaralayan kişi, mağduru olay yerinde terk eder ve mağdur gerekli tıbbi tedavi yapılırsa kurtulacakken yapılımadığından ölür ise, fail m. 83

yapılmadığı sürece, “intihara alenen teşvik” suçunun işlenmesinden sonra intihar veya intihara teşebbüs olayları gerçekleşse dahi, fail ne m. 84/1-2 ne de m. 83 gereğince sorumlu tutulacak; sadece m. 84/3’ten sorumlu tutulacaktır.⁵³³

Yaptırım konusuyla ilgili olarak öğretide bir görüşe göre, nasıl ki, m. 84/1’deki suç için öngörülen hapis cezası “iki yıldan beş yıla kadar” iken, intihar gerçekleşirse bu ceza, “dört yıldan on yıla kadar” öngörülmüştür; m. 84/3’teki suç için de, hapis cezası “üç yıldan sekiz yıla kadar” öngörüldüğünden, yapılacak bir değişiklikte bu hükme şu cümle eklenmelidir: “*İntihara alenen teşvik sonucunda bir veya birden fazla kişinin intihar etmesi halinde, kişi 6 yıldan 16 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.⁵³⁴ Ancak, yukarıda değinildiği üzere, alenen yapılan teşvikten etkilenerek intihar eden kişilerin olup olmadığının veya kaç kişi olduğunun tespitinin hemen hemen imkânsız olması bir yana, bu tespit yapılabilir veya yapılamaz; intihara alenen teşvikin etkisiyle intihar etmiş kişiler pekâlâ olabilir. Bu tespit yapılabildiği takdirde, intihara alenen teşvik suçu bakımından öngörülen cezanın üst sınırdan veya üst sınıra yakın bir şekilde temel cezanın belirlenmesi gerektiği savunulabilir.

gereğince sorumlu tutulacaktır. Öte yandan, failin mağduru terk etmesine karşın mağdur yaralı bir şekilde kurtulur veya kurtarılır ise, fail m. 83’e teşebbüsten değil; sadece m. 89 gereğince taksirle yaralamadan cezalandırılacaktır. O hâlde, “intihara alenen teşvik” suçunu takiben teşvik edilen kimsenin intihara teşebbüs etmesi hâlinde, fail ne ihmali davranışla kasten öldürmeye teşebbüsten ne de m. 88’deki ihmali davranışla kasten yaralamadan sorumlu tutulabilir. Bkz. ÖNTAN, s. 877-878.

⁵³³ ÖNTAN, s. 876-878; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 204-205; SINAR, s. 73-74; TULAY, s. 833.

⁵³⁴ ERSOY, s. 113-115. Aynı yönde bkz. TULAY, s. 833. Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 160. Yazara göre, m. 84/2’deki intiharın gerçekleşmesi hâlinin, m. 84/3’ten sonra düzenlenerek intihara alenen teşvik suçuyla da ilişkilendirilmesi yerinde olacaktır.

c. TCK m. 84/3 ile Basın Kanunu m. 20 Arasındaki İlişki

İntihara alenen teşvik suçunun ağırlaştırıcı hâli olarak öngörülen ve m. 84/3'ün ikinci cümlesinde yer alan “*Bu filin basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” biçimindeki düzenleme, yukarıda belirtildiği üzere 5377 sayılı Kanun’la yürürlükten kaldırılmıştır.⁵³⁵ M. 6/1-(g) gereğince, “*Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*” anlaşılmaktadır. İntihara teşvikin basın ve yayın yoluyla yapılması durumunda,⁵³⁶ aleniyet unsuru şüphesiz gerçekleşmekte ve dolayısıyla intihara alenen teşvik suçu mevzubahis olmaktadır. Burada asıl tartışılması gereken konu, TCK m. 84/3 ile 5187 sayılı Basın Kanunu m. 20 arasındaki ilişkidir. 5187 sayılı Kanun’un “*Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme*” başlıklı 20. maddesi; “*Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz*” şeklinde düzenlenmiştir. İşte bu düzenleme de göz önüne alındığında, intihara teşvikin veya özendirmenin basın ve

⁵³⁵ Bir görüşe göre bu hüküm, “suçun işleniş şekli, yaygınlığı ve ortaya koyacağı etki” açısından yürürlükte kalmalıydı. Buna göre, basın ve yayın yolunun kullanılması hâlinde, ‘aleniyet’ daha fazla gerçekleşeceğinden ve kişiler üzerindeki etkisi daha yoğun olacağından, bu durumun intihara alenen teşvik suçunun ağırlaştırıcı hâli olarak öngörülmesinde bir yanlışlık yoktu. Bkz. ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 272. Benzer yönde bkz. YURTCAN, s. 277; ÖZYÜKSEL, s. 209.

⁵³⁶ Basın ve yayın yoluyla yapılan intihara teşvikin, daha etkili olduğu ifade edilmektedir. Bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68.

yayın yoluyla yapılması durumunda kanun hükümlerinden hangisinin uygulanacağı ve bu iki hükmün hangi durumlarda uygulanabileceği hususları öğretide tartışılmaktadır.

Mülga 765 sayılı Kanun'da, intihara alenen teşvik gibi, intihara yönlendirme bakımından aleniyetin bir unsur olduğu düzenleme öngörülmemiştir. Bir görüşe göre, “intihara ikna ve yardım” suçunun ancak belirli bir kişiye karşı olarak işlenebilmesi nedeniyle örneğin, okuyan kimselerde intihar hevesini uyandıracak yayınların yapılması ve bu yayınların etkisiyle intihar olaylarının gerçekleşmesi, bu suçu oluşturmamaktaydı.⁵³⁷ Belirli bir kişi ya da kişilere yönelik olmaksızın örneğin, intihar olaylarını öven veya intihar eden kişileri kahraman gibi gösteren yazılar yayımlanması, mülga 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 32. maddesinde öngörülen yasağa muhalefet suçunu oluşturmamaktaydı.⁵³⁸ İntihara ikna ve yardım suçunun belirsiz kişilere yönelik olarak da işlenebileceğini ileri süren bir görüşe göre ise, haber veya ilmî ya da edebî niteliği bulunmaksızın salt intihara özendirme maksadı güden bir yazı, diğer şartların da varlığı durumunda bu suçu oluşturmakta; yazı, haberle sınırlıysa da mülga Basın Kanunu'nun 32. maddesi uygulanabilmekteydi.⁵³⁹ Şüphesiz, intihar olayları hakkında sadece haberler yayımlayan bir gazetecinin kastı, intihara ikna ve yardım değil; ilgi çekici haber yayımlamaktır.⁵⁴⁰

⁵³⁷ ERMAN – ÖZEK, s. 77.

⁵³⁸ EREM, s. 495. Söz konusu hüküm şu şekilde düzenlenmişti: “*İntihar vakaları hakkında haber çerçevesini aşan ve okuyanları tesir altında bırakacak mahiyette olan tafsilat ve vakaya müteallik resimlerin yayınlanması yasaktır. Bu madde hükmüne aykırı hareket edenler beş milyar liradan yirmi milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar*”. Söz konusu hükümle ilgili açıklamalar için bkz. ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 29-34.

⁵³⁹ ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 33-34. Yazar, ilmî veya edebî nitelikteki bir yazının ise, suç oluşturmayacağını belirtmektedir.

⁵⁴⁰ EREM, s. 495; ARTUK, “*Mukayeseli Hukuk*”, s. 29-30.

Yürürlükteki kanunlar bakımından ise, farklı görüş ve gerekçeler ileri sürülmüştür. Bu görüşleri incelemeye geçmeden önce kısaca belirtmek gerekirse, Basın Kanunu m. 20’de, “basın mensubuna tanınan haber verme hakkının sınırının aşılmasına yönelik özel bir düzenleme” mevzubahistir. Söz konusu suçun oluşması için, bir “cinsel saldırı, cinayet veya intihar” olayının olması, bu olayın “basın mensubunca haber, yazı ya da resim konusu yapılması” ve bu yayımın da haber verme hakkının sınırlarının aşılması bu tür olaylara “özendirebilecek nitelikte” olması gerekir. Bu suç, soyut tehlike suçu olup; bu yayım nedeniyle bu tür olayların gerçekleşmesi aranmamıştır. Şüphesiz, bu gibi olayların basın mensubunca haber verme hakkının sınırları dâhilinde okuyucuya aktarılması, TCK m. 26/1 kapsamında “*hakkın kullanılması*” hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır.⁵⁴¹

Bir görüşe göre, TCK m. 84/3’teki suçtan söz edilebilmesi için, intihara teşvik niteliğini haiz sözlerin alenen kullanılmasıyla birlikte bu sözlerin başkalarını etkilemesi ve başkalarının en azından intihara teşebbüs etmesinin tespiti gerekirken; Basın Kanunu m. 20’den söz edilebilmesi için, yayımın kişiler üzerinde herhangi bir etki yaratıp yaratmadığının somut tespiti gerekmeksizin, sadece intihara özendirebilecek nitelikteki yazı ve resimlerin yayımlanması yeterlidir. Bu görüşe göre, “intihara alenen teşvik” suçunun oluşabilmesi için, fiilin somut sonuçlarının tespiti aranmadığı takdirde, bu suç ile Basın Kanunu m. 20’deki suç arasında ayırım yapılamayacaktır.⁵⁴² Başka bir görüşe göre, intihara teşvikin basın aracılığıyla işlenmesi durumunda, özel hüküm olarak Basın

⁵⁴¹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 119; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 219. “Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğünün özel bir görünümünü oluşturur”. Bkz. PEHLİVAN, s. 279; SINAR, s. 72. Basın Kanunu m. 3 uyarınca: “*Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir*”.

⁵⁴² ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 271-272.

Kanunu m. 20'nin öncelikle uygulanması gerekecek; buna karşılık, bir intihar haberi mevzubahis olmaksızın, basın aracılığıyla intiharı özendirici nitelikteki davranışlar TCK m. 84/3 kapsamında ele alınacaktır.⁵⁴³ Yine başka görüşe göre, “özel-genel” ve “önceki-sonraki” kanun ilişkisinden yararlanılarak bir çözüm üretilmeli ve bu çerçevede, “sonraki genel kanun” olan TCK m. 84/3'ün, “önceki özel kanun” olan Basın Kanunu m. 20'yi yürürlükten kaldırdığı söylenmelidir.⁵⁴⁴ Yine başka bir görüşe göre, haber verme hakkının sınırları kasten aşılmışsa, yani haber vermek maksadı değil de “intihara özendirme” maksadı güdülmüşse, fail TCK m. 84/3'ten sorumlu tutulacak; buna karşılık, yazının haber niteliği ağır basmakla birlikte, failin dikkatli olmadığı ve özen göstermediği, başka bir ifadeyle haber verme hakkının sınırlarını taksirle aştığı ve dolayısıyla yazının içerik ve üslup olarak okuyucuyu intihara özendirici nitelikte olduğu hâllerde, fail Basın Kanunu m. 20'den sorumlu tutulacaktır.⁵⁴⁵ Son olarak, bu görüşe benzer bir görüşe göre, hangi hükmün uygulanacağına, manevi unsura bakılarak karar verilmesi gerekir. Bu görüşe göre, haber verme hakkının sınırı aşılmamış olsaydı haber olarak nitelendirilecek bir yazı ya da resmin, intihara özendirici bir nitelik taşıması hâlinde bu sınırın aşılması söz konusu olacak ve dolayısıyla Basın Kanunu m. 20 uygulanacak; buna karşılık, fail yazdığı bir yazıyla başkalarını intihara teşvik ettiğini biliyor ve istiyorsa, sınırın kasten aşılması mevzubahis olacak ve dolayısıyla TCK m. 84/3 uygulanacaktır.⁵⁴⁶

⁵⁴³ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 205.

⁵⁴⁴ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 170-171; ÖZEN, s. 59. Sonuç olarak benzer yönde bkz. ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 219.

⁵⁴⁵ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 119. Benzer yönde bkz. SINAR, s. 72-73.

⁵⁴⁶ ÖNTAN, s. 879-880.

Önemle belirtmek gerekir ki, TCK m. 84/3'teki suç ile Basın Kanunu m. 20'deki suçun unsurları birbirinden farklıdır. TCK m. 84/3'te, başkalarını “intihara alenen teşvik” eden herhangi bir kimse cezalandırılmakta; Basın Kanunu m. 20'de ise, intihar olayıyla ilgili olarak haber verme hakkının sınırını aşan ve intihara özendirilecek bir yazı veya resmi yayımlayan basın mensubu cezalandırılmaktadır. O hâlde, bir basın mensubu tarafından, basın ve yayın aracılığıyla, “intihara teşvikin” yapılması durumunda, TCK m. 84/3 uygulanacak; buna karşılık, “intihara özendirmenin” yapılması durumunda ise, Basın Kanunu m. 20 uygulanacaktır. Her ne kadar, teşvikin sözlük anlamında özendirmenin de olduğu ifade edilse de, yukarıda belirtildiği üzere önemli bir nüans söz konusudur ve ceza hukuku anlamında intihara teşvik etme, özendirmenin ötesinde olup;⁵⁴⁷ telkin edici, yönlendirici bir boyuttadır. Yani, “intihara özendirme” ile “intihara teşvik” arasında nitelik farkı söz konusudur. Bu doğrultuda örneğin, bir gazetecinin, bir intihar olayını okuyucuya aktarırken *“iyi yaptı! İntihar etti kurtuldu”* şeklinde bir yorum yapması durumunda, özendirme; buna karşılık, *“böyle bir dünyada yaşanmaz zaten! Huzur bulmak isteyen herkes intihar etmeli! Hadi bunu yapalım”* şeklinde bir yorum yapması durumunda ise, teşvik etme söz konusudur. Her somut olayın özelliğine göre, kullanılan ifadelerin intihara özendirici mi yoksa teşvik edici mi olduğu ve failin kastının hangisine yönelik olduğu belirlenmelidir.

Esasen, intihar olayları bakımından taklit yoluyla intiharların yayılmasının önlenmesi amacıyla Basın Kanunu m. 20'deki suçun düzenlendiği ifade edilmektedir.⁵⁴⁸

⁵⁴⁷ Aynı yönde bkz. İÇER, s. 329.

⁵⁴⁸ Sulhi **DÖNMEZER** – Köksal **BAYRAKTAR**, Basın Hukuku, B. 6, Beta Yay., İstanbul 2016, s. 468-469.

İntihar yöntemlerinin ve araçlarının dahi taklit edilebildiği sosyal bir gerçekliktir.⁵⁴⁹ Bu itibarla örneğin, bir gazetecinin, intihar olayını okuyucuya aktarırken intihar yöntemine de yer vermesi durumunda, salt bu durumun özendirici bir nitelik taşıdığı ileri sürülebilirse de, manevi unsurun olduğu ileri sürülemez. Nitekim Basın Kanunu m. 20'deki suçun taksirli hâli Kanun'da düzenlenmemiş olup; bu suç ancak kasten işlenebilir. Zira “basın suçları” da, “manevi unsur” bakımından genel hukuk kurallarına tabi olup failin kastının olması gerekmektedir.⁵⁵⁰ Bu suçun oluşması için, basın mensubunun haber verme hakkının sınırını aştığını ve okuyucuyu intihara özendirdiğini bilmesi ve istemesi gerekmektedir.

Bir intihar olayını övmek veya bir kişinin intiharını haklı bulmak ya da o kişiyi kahraman gibi göstermek, diğer şartların da varlığı hâlinde, ancak Basın Kanunu'na muhalefet kapsamında değerlendirilebilir.⁵⁵¹

Sanat eserleri, edebî veya ilmî eserler bakımından söz gelimi, bir romanda kahramanın intiharından ayrıntılı olarak söz edilmesi, intihar eden kimseyi tasvir eden bir tablonun sergilenmesi, intihara ilişkin bir şarkının radyoda çalınması veya çeşitli istatistiklerin paylaşılması, farklı intihar yöntemlerinin açıklanması, intiharın çeşitli yönlerden değerlendirilmesi, suç teşkil etmemektedir.⁵⁵² Özellikle edebî eserlerde ve

⁵⁴⁹ İntihar olaylarıyla ilgili haber kapsamını aşan ve okuyucuyu tesir altında bırakacak nitelikte ve genişlikte yayın yapılmaması ve örneğin, haberin, intihar yöntemi bildirilmeden verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. (Erişim: “<https://www.psikiyatri.org.tr/2090/intiharla-ilgili-haberler-ve-paylasilmasi>”).

⁵⁵⁰ DÖNMEZER – BAYRAKTAR, s. 443-444.

⁵⁵¹ EREM, s. 495 ve 497.

⁵⁵² ÖNTAN, s. 880.

sanat eserlerinde, intihara özendirici nitelik taşıyan ifadelere yer verilebildiği görülse de; bu ifadeler suç teşkil etmemektedir. Örneğin, bir kıtasında; “Çıkılmaz ki sorunların içinden / Geliyor hep karanlık peşimizden / Ağlamak üzölmek ne işe yarar / Kurtuluştur karanlıktan intihar” mısralarının yer aldığı “kurtuluştur intihar” adlı şiirde,⁵⁵³ intihara özendirici ifadeler bulunmaktadır. Bu gibi eserlerde yer alabilen intihara özendirici nitelikteki ifadeler, ne TCK m. 84/3 kapsamında ne de Basın Kanunu m. 20 kapsamında değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, “TCK m. 84/3 ile Basın Kanunu m. 20”nin kapsamı birbirinden farklıdır. Burada bir içtima veya özel-genel kanun ilişkisi yoktur. Her ne kadar, kanun koyucunun, kanunların çelişmesi sebebiyle yeni bir irade ortaya koyması gerektiği ileri sürölse de,⁵⁵⁴ açıklanan nedenlerle, söz konusu iki hüküm esasen birbiriyle çelişmemektedir.

⁵⁵³ (Erişim: “<https://www.antoloji.com/kurtulustur-intihar-siiri>”). Benzer şekilde örneğin, şarkıcı *Murat Kekilli*'nin söz ve müziği kendisine ait olan “bu akşam ölürüm” adlı meşhur şarkısının, intihara teşvik niteliğinde sözler içerdiği söylenemez. Bu sözler olsa olsa intihara özendirme olarak nitelenebilir. Kaldı ki, şarkıcının, intihara alenen teşvik etme kastıyla hareket ettiği de söylenemez. Karşı yönde bkz. TULAY, s. 824. İntihara alenen teşvikin, intihara yönlendirme suçunun nitelikli hali olduğu görüşünü benimseyen yazar, intihara alenen teşvik suçunun bağımsız bir suç olarak kabul edilmesi durumunda bu örnekte şarkıcının intihara alenen teşvik suçundan ceza alması gerektiğini isabetsiz olarak ileri sürmektedir.

⁵⁵⁴ HUYSAL, s. 129.

d. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması

Her ne kadar, intihara alenen teşvik suçunda hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeninden söz edilebileceği ileri sürülmüş olsa da,⁵⁵⁵ bu suçla ilgili olarak hukuka uygunluk nedenlerinden herhangi birinin söz konusu olması mümkün değildir. Failin, basın ve yayın yoluyla başkalarını intihara alenen teşvik ettiği hâllerde, haber verme hakkının kullanılması hukuka uygunluk nedeninden söz edilemez.⁵⁵⁶ Zira zaten ya haber verme hakkının sınırı aşılmıştır ya da sınır aşılmamıştır ve dolayısıyla ortada tipik fiil yoktur.

Öte yandan, intihara teşvik edici nitelikteki ifadelerin yer aldığı bir eserin, edebî veya ilmî bir eser ya da sanat eseri olması, intihara alenen teşvik suçu bakımından önem arz etmemektedir. Başka bir ifadeyle, intihara alenen teşvik etme fiili, bu eserlerde somutlaştığında hukuka uygun hâle gelmemektedir.⁵⁵⁷

⁵⁵⁵ İÇER, s. 330.

⁵⁵⁶ ÖNTAN, s. 880. Yazar, failin, başkalarını “intihara alenen teşvik” etme kastı ile hareket ettiği hâllerde, hareketinin somutlaştığı yazının ya da resmin artık haber olarak nitelendirilemeyeceğini ifade etmektedir.

⁵⁵⁷ ÖNTAN, s. 881. Yazar, bu durumda örneğin, şarkının, kitabın, filmin vb. ilgili kısmı ya da duruma göre bütünü açısından artık bunların “sanat” eseri, “edebî” veya “ilmî” bir eser olarak nitelendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Yazara göre, burada ayırt edici unsur kast olup; intihara alenen teşvik etme kastıyla hareket edilen bir eser, eser olma niteliğini taşımayacaktır.

2. Manevi Unsur

“İntihara alenen teşvik” suçu, suçun taksirli hâli Kanun’da düzenlenmediği için, sadece kasten işlenebilir. İntihara alenen teşvik suçunda genel kast yeterli olup, özel kast aranmamıştır.⁵⁵⁸ Failin, başkalarını intihara alenen teşvik ettiğini bilmesi ve istemesi gerekir.⁵⁵⁹ Bu nedenle, failin, teşvikinin aleni olduğunu bilmesi ve istemesi, kastın kapsamına dâhildir.⁵⁶⁰ Öte yandan bu suç, olası kastla işlenemez.⁵⁶¹

⁵⁵⁸ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 271. Yukarıda açıklandığı üzere, “3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesine göre, intihara yönlendirme suçlarının da dâhil olduğu bazı suçların, Kanun’un 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi” durumunda, “terör suçu” sayılacağı ve 5. maddesi gereğince de cezaların artırılacağı belirtilmiştir. Sadece bu durumda, failin “özel kast” ile hareket etmesinin gerektiği ileri sürülebilir. Bkz. ÖNTAN, s. 870 ve 881, dn. 181.

⁵⁵⁹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69; ÖNTAN, s. 881; İÇER, s. 330.

⁵⁶⁰ YALÇIN, Alenen Tahkir ve Tezyif, s. 174; ÖNTAN, s. 881; İÇER, s. 330.

⁵⁶¹ ÖNTAN, s. 881.

D. İNTİHARA SEVK VEYA MECBUR ETME SUÇLARI (TCK M. 84/4)

1. Maddi Unsur

a. İntihara Sevk veya Mecbur Etmek

aa. Genel Olarak

TCK m. 84/4 hükmü uyarınca: “İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar”. Söz konusu hükmün hukuki niteliği hususunda öğretilerde görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre bu hüküm, m. 84/1’deki suçun nitelikli hâlidir.⁵⁶² Ancak, isabetli olan başka bir görüşe göre, bu düzenlemede ayrı ve bağımsız suç öngörülmüştür.⁵⁶³ Zira bu düzenlemede öngörülen suçlar, maddi unsur ve mağdur bakımından, aynı maddenin birinci ve üçüncü fıkralarındaki suçlardan ayrılmaktadır.⁵⁶⁴ Ayrıca burada, netice unsuru aynı olmasına rağmen davranış unsuru farklı olan ve bu nedenle birbirinden farklı iki fiil mevzubahistir. Dolayısıyla, söz konusu iki ayrı suç hipotezini seçimlik hareketler olarak ele alan görüş,⁵⁶⁵ yerinde değildir. İntihara sevk veya mecbur etme suçları, ancak icrai davranışla işlenebilir.⁵⁶⁶

⁵⁶² CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91-94; SINAR, s. 79-81; PEHLİVAN, s. 284-290.

⁵⁶³ TOROSLU, Özel Kısım, s. 38; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69-71; ÖNTAN, s. 881; ÖZEN, s. 60-62.

⁵⁶⁴ ÖNTAN, s. 881.

⁵⁶⁵ ERCAN, s. 50.

⁵⁶⁶ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; ÖNTAN, s. 886.

“Herhangi bir kimseye karşı işlenebilen suçlar” - “mağdura göre tanımlanan suçlar” ayrımına göre örneğin, öldürme veya yaralama suçları “herhangi bir kimseye” karşı işlenebilir. Ancak, korunan varlık veya menfaatin, mağdurun doğal veya hukuki özelliklerine göre belirlendiği durumlarda, suçun bu özelliklere sahip bir kişiye karşı işlenmesi zorunludur. Fiilin bu özelliklere sahip olmayan bir kimseye karşı gerçekleştirilmesi hâlinde, suçun işlendiğinden söz edilemeyecek veya fiil başka bir suçta meydana getirecektir.⁵⁶⁷ Dolayısıyla, “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri” intihara sevk etme suçunun mağdura göre tanımlanan suçlardan olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan, “cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri” intihara mecbur etme suçu ise, herhangi bir kimseye karşı işlenebilen suçlardandır.

bb. İntihara Sevk Etme

TCK m. 84/4’te öngörülen ilk fiil; “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan” kişileri intihara sevk etmektir. Öncelikle, “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini belirlemek gerekir. Bir görüşe göre, bu ifadeden maksat, anlama yeteneğidir. Bu görüşe göre, salt isteme yeteneğinden yoksun kişiler, hükmün açıklığı karşısında, bu suçun mağduru olamaz.⁵⁶⁸ Ancak, bu görüş yerinde değildir. Kanun’un

⁵⁶⁷ Bkz. KATOĞLU, “Suçun Mağduru”, s. 664-665.

⁵⁶⁸ Buna göre, söz gelimi, tiki nedeniyle karşısındaki kişinin hareketlerini aynen taklit eden ve bu nedenle isteme yeteneğinden yoksun ve fakat anlama yeteneğine sahip bir kişinin kendi bileğini veya boğazını kesmeye sevk edilmesi hâlinde, m. 84/4 uygulanamaz. Bu gibi hâllerde,

m. 31/2, m. 32/1 ve m. 34/1’de, “fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme” veya “davranışlarını yönlendirme yeteneği”; m. 84/4’te ise, “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği”nden bahsedilmektedir. Aslında bu maddelerde, isnat edilebilirlikten (*isnat yeteneği*) söz edilmektedir.⁵⁶⁹ Isnat edilebilirlik, “bir kimsenin kanunun suç olarak öngördüğü bir fiilden dolayı cezalandırılabilmesi için sahip olması gereken niteliklerin tümü”dür. Isnat yeteneğinin özünü “*anlama ve isteme yeteneği*” oluşturmaktadır. “Anlama yeteneği”, kişinin gerçekleştirdiği davranışların sosyal değerinin farkına varabilme yeteneğidir. “İsteme yeteneği” ise, kişinin davranışlarını serbestçe belirleyebilmek ve kendi yargısına göre yapması gerekli olanı isteyebilmek yeteneğidir. Anlama yeteneğine sahip bir kimse, isteme yeteneğinden yoksun olabilir. Bununla birlikte, isnat edilebilirlik için, her iki yeteneğin bir arada bulunması gerekir.⁵⁷⁰ Dolayısıyla, ceza hukuku anlamında, “işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişiler, isnat yeteneği olmayan veya ortadan kaldırılan kişilerdir”.⁵⁷¹ Aksi kabul, hükmün konuluş amacıyla bağdaşmaz. Kanun koyucunun amacı, anlama yeteneğine sahip olup da, isteme yeteneğinden yoksun olan kimseleri hükmün kapsamı dışında bırakmak değildir. Nitekim bu kimseler de tıpkı anlama yeteneğinden yoksun kimseler gibi, isnat edilebilir değildirler. Öte yandan, dikkat edilecek olursa, esasen faile ilişkin bir kavram olan isnat yeteneğinden (cezalandırılma yeteneği),⁵⁷² m. 84/4’te intihara sevk suçunun mağdurunun belirlenmesinde önem arz etmektedir.

dolaylı faillik kurumunun işletilmesi ve m. 81-82 ile m. 37/2’nin birlikte uygulanması gerekir. Bkz. ÖZYÜKSEL, s. 40-41.

⁵⁶⁹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 368-369; ÖNTAN, s. 882.

⁵⁷⁰ TOROSLU, Genel Kısım, s. 368-369.

⁵⁷¹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69-70; TOROSLU, Özel Kısım, s. 41; ÖNTAN, s. 882.

⁵⁷² TOROSLU, Genel Kısım, s. 346-347.

M. 84/1’de iştirak hükümlerinde yer alan kavramlardan faydalanan kanun koyucunun, m. 84/4’te bu kavramlar yerine “sevk”⁵⁷³ kavramını tercih etmiş olması dikkat çekmektedir. Kanun’a bakıldığında sevk kavramının; m. 80/1, m. 117/3, m. 188/3, m. 245/A gibi hükümlerde “gönderme”, m. 227/4’te “sürükleme”⁵⁷⁴ ve m. 318/1’de ise, “yönlendirme” anlamında kullanıldığı görülmektedir.⁵⁷⁵ Bu kavramın m. 84/4’te, zorlama boyutunda olmayan “sürükleme, itme” anlamında kullanıldığını söylemek mümkündür.⁵⁷⁶ Bu hükümde, failin, isnat edilebilir olmayan bir kişiyi intihara sevk etmiş olması, yani bu kişinin intihar etmesinin “asıl” nedenini oluşturması gerekir.⁵⁷⁷ Öte yandan, intihara sevk etmeden söz edilebilmesi için, fail tarafından cebir veya tehdit kullanılmamış olması gerekir. Zira cebir veya tehdit kullanıldığı takdirde aşağıda belirtileceği üzere intihara mecbur etmeden söz edilecektir.

⁵⁷³ Sevk etmek, sözlükte, “göndermek, götürmek” ve mecazen “sürüklemek, itmek” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”). “Sevk” kavramının, “yönlendirme” olarak tanımlandığı da görülmektedir. Bkz. YILMAZ, Hukuk Sözlüğü, s. 661.

⁵⁷⁴ Sürüklemek, sözlükte, başka anlamlarının dışında, mecazen “*istekli olmayan birini bir yere götürmek, getirmek*”, “*bir kimseyi, bir işi yapmaya zorlamak*” şeklinde de tanımlanmıştır.

⁵⁷⁵ Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 116-117. Yazar, sevk kavramının, fuhuş (m. 227) ve halkı askerlikten soğutma (m. 318) kenar başlıklı maddelerde, “azmettirme” ve “bilumum manevi ve hatta maddi yardım türleri”ni kapsayacak bir şekilde kullanıldığını ifade etmektedir. M. 227/4’e göre: “*Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır*”. M. 318/1’e göre ise: “*Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik veya telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir*”.

⁵⁷⁶ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 884; ÖZYÜKSEL, s. 116 ve 118.

⁵⁷⁷ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41.

İntiharın anlamı ile sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan kimsenin, esasen, intihar etmekle ilgili gerçek anlamda bir düşünce veya karar oluşturma yetisinden de mahrum olduğu göz önüne alındığında; “intihara azmettirilmesi, teşvik edilmesi, intihar kararının kuvvetlendirilmesi ve intiharına yardım edilmesi”, teorik olarak mümkün değildir. Bu doğrultuda, m. 84/4’teki “*intihara sevk*” ifadesinin yerinde olmadığı söylenebilir. Gerçekten, intiharın anlamı ile sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan bir kişinin, kendini “bilerek ve isteyerek” öldürdüğü söylenemez. Bu itibarla, intihara sevk ifadesi yerine “kendini öldürmeye sevk” ifadesinin kullanılması gerektiği ifade edilse de;⁵⁷⁸ şüphesiz, madde metninde bu doğrultuda bir değişikliğe ihtiyaç olduğu söylenemez.

İsnat edilebilirliğin ortadan kalktığı veya azaldığı durumlar, Kanun’un; “*yaş küçüklüğü*”, “*akıl hastalığı*”, “*sağır ve dilsizlik*” ve “*geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma*” kenar başlıklı 31, 32, 33 ve 34. maddelerinde gösterilmiştir.⁵⁷⁹ Bu doğrultuda, “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kaldırılan” ve dolayısıyla intihara sevk suçunun mağduru olabilecek kişilerin kimler olduğunun belirlenmesi gerekir.

Öncelikle yaş küçüklüğü bakımından, çocukların (belirli bir yaş aralığı verilmeksizin) bu suçun mağduru olabileceği ileri sürülmektedir.⁵⁸⁰ TCK m. 6/1-(b) hükmüne göre, “ceza kanunlarının uygulanmasında”, “*Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi*” anlaşılmaktadır. “Fiili işlediği sırada on beş yaşını

⁵⁷⁸ ÖZYÜKSEL, s. 117.

⁵⁷⁹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 380.

⁵⁸⁰ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 220; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞIZ – TEPE, s. 174.

doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan” bir çocuğun, tam olmayan bir anlama ve isteme yeteneğine sahip olduğu kabul edilmektedir.⁵⁸¹ Ancak, bu yaş aralığındaki çocukların, m. 31/3 gereğince, işledikleri fiillerle ilgili olarak isnat yeteneğine sahip olup olmadıkları araştırılmamaktadır. Dolayısıyla, bu yaş aralığındaki çocukların (“akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma” durumları hariç), intihara ilişkin anlama ve isteme yeteneklerinin geliştiği kabul edilecektir.⁵⁸² M. 31/2’ye göre ise, “fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olan” bir çocuğun, anlama ve isteme yeteneğinin varlığı veya yokluğuyla ilgili bir varsayım kabul edilmemekte; bunun her somut olayda araştırılması gerekmektedir.⁵⁸³ Bu yaş aralığındaki çocukların, intihara ilişkin anlama ve isteme yeteneklerinin gelişmemiş olması mümkündür. Dolayısıyla, intihar veya intihara teşebbüs ettiği tarihte, intihara ilişkin anlama ve isteme yetenekleri yeterince gelişmemiş ve on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış bir çocuk, intihara sevk suçunun mağduru olabilir.⁵⁸⁴ Son olarak, m. 31/1’e göre, “fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan” bir çocuk, anlama ve

⁵⁸¹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 382.

⁵⁸² Karşılaştırma için bkz. PEHLİVAN, s. 285-286. Yazar, intihara yönlendirme suçunun mağduru olan on beş yaşından büyük çocukların, intiharın hukuki anlamı ile sonuçlarını algılama ve intihara ilişkin olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin var olup olmadığının araştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre, bu araştırma sonucunda fail hakkında ya m. 84/1 veya m.84/2 ya da m. 84/4 uygulanması gerekir.

⁵⁸³ TOROSLU, Genel Kısım, s. 382.

⁵⁸⁴ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 882; ÖZEN, s. 61; SINAR, s. 81. Karşılaştırma için bkz. PEHLİVAN, s. 285-286, dn. 116. Yazara göre, on beş yaşından küçük çocukların, intihar gibi karmaşık bir fiilin anlam ve sonuçlarını algılayabildikleri söylenemez ve dolayısıyla, bu çocuklara karşı işlenecek intihara yönlendirme fiilleri her hâlükârda m. 84/4 kapsamında değerlendirilir.

isteme yeteneğinden mutlak anlamda yoksundur.⁵⁸⁵ On iki yaşından küçük çocukların, intiharla ilgili olarak anlama ve isteme yeteneklerinin yeterince geliştiği hiçbir durumda kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla, intihar veya intihara teşebbüs ettiği tarihte, on iki yaşından küçük olan bir çocuk, her hâlükârda intihara sevk suçunun mağdurudur.⁵⁸⁶

Kanun koyucu, on iki yaşından küçük çocukların, isnat yeteneğinden mutlak bir şekilde yoksun olduklarını kabul etmiş ve bunun araştırılmasına izin vermemiştir. Oysa şüphesiz, bu kişiler de, çeşitli fiillerle ilgili olarak anlama ve isteme yeteneğine sahip olabilirler. Isnat edilebilirlik, bir fiil bakımından mevcut olabilirken; bir başka fiil bakımından mevcut olmayabilir.⁵⁸⁷ Bu itibarla örneğin, intihar veya intihara teşebbüs ettiği sırada on bir yaşında olan bir çocuğun, intihara ilişkin anlama ve isteme yeteneğinin yeterince gelişmediği her zaman ileri sürülemeyeceği gibi; on beş yaşındaki bir çocuğun da, bu yeteneğinin yeterince geliştiği her zaman ileri sürülemez. Ancak, çocuklar bakımından anlama ve isteme yeteneğiyle ilgili olarak, Kanun'un 31. maddesi gereğince belirleme yapılmaktadır.

⁵⁸⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 381.

⁵⁸⁶ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 882; ÖZEN, s. 61; SINAR, s. 81. Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 43-44. Yazar, on iki yaşından küçük çocukların algılama ve isteme yeteneklerinden yoksun olduklarına ilişkin mutlak bir karine yaratılmasının, yorum kurallarıyla ve kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığını ileri sürmektedir. Yazara göre örneğin, on bir yaşında olmakla beraber, “intiharın anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip” olan ve trafik kazasında yitirdiği anne ve babasının ölümünden sonra iki defa intihara teşebbüs eden kardeşine, tüm mirası yalnız olarak alabilme maksadıyla, daha güçlü bir araç (zehir, ilâç vs.) sağlayan on sekiz yaşındaki ağabeyin fiilini, sadece mağdurun on iki yaşını doldurmaması nedeniyle m. 84/1-2 kapsamında çıkarıp “*nitelikli intihara sevk (m. 84/4, 82/1-d)*” kapsamına alan söz konusu yorum, fevkalade adaletsiz sonuçlar doğuracaktır.

⁵⁸⁷ TOROSLU, Genel Kısım, s. 370 ve 375.

Bu doğrultuda, sağır ve dilsizlik bakımından ise, m. 33'e göre, on beş yaşından küçük sağır ve dilsiz çocuklar ile on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış ve intihara ilişkin anlama ve isteme yeteneği yeterince gelişmemiş sağır ve dilsiz çocuklar, intihara sevk suçunun mağduru olabilirler.⁵⁸⁸

Akıl hastalığı bakımından ise, m. 32'ye göre, tam ya da kısmi akıl hastaları, intihara sevk suçunun mağduru olabilirler.⁵⁸⁹ Ancak, on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış çocuklar açısından olduğu gibi, intiharın anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin gelişmemesi hususu, özellikle kısmi akıl hastası mağdur tarafından gerçekleştirilen somut intihar veya intihara teşebbüs olayı yönünden değerlendirilmelidir. Nitekim belirtildiği üzere, isnat yeteneğinin bir fiil bakımından mevcut olması; farklı fiil bakımından mevcut olmaması, mümkündür.⁵⁹⁰

“Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisi” ile isnat yeteneği ortadan kaldırılan kişiler de intihara sevk suçunun mağduru olabilirler.⁵⁹¹ Kanun, açıkça öngörülenler haricinde kalan bazı sebeplerin de kişinin anlama ve isteme yeteneğini etkileyebileceğini kabul etmiştir. Bir çeşit geçici neden olarak alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma dışında söz gelimi, “ateşli hastalık, uyurgezerlik, uyku hâli, hipnotik telkin” gibi geçici nedenler de söz konusu olabilir.⁵⁹² “İrade dışı” alınan alkol

⁵⁸⁸ ÖNTAN, s. 882.

⁵⁸⁹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 93; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; ÖNTAN, s. 882; PEHLİVAN, s. 285; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 220; ÖZEN, s. 60; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 174.

⁵⁹⁰ ÖNTAN, s. 882-883.

⁵⁹¹ ÖNTAN, s. 883.

⁵⁹² TOROSLU, Genel Kısım, s. 387-388.

veya uyuşturucu madde etkisi sebebiyle anlama ve isteme yeteneği ortadan kaldırılan kişilerin, intihara sevk suçunun mağduru olabilecekleri belirtilmektedir.⁵⁹³ Öte yandan, “iradi olarak” alınan alkol ya da uyuşturucu madde tesirinde kalan kişilerle ilgili olarak öğretide görüş birliği yoktur.

Bir görüşe göre, m. 84/4’te “ortadan kaldırılan” ifadesi kullanıldığından, iradi olarak alkol veya uyuşturucu madde kullanan ve bunların etkisinde kalan kişinin intihara sevk edilmesi durumunda, fail m. 84/4’ten sorumlu tutulamayacaktır. Bu görüşü savunan yazarlardan kimine göre,⁵⁹⁴ bu durumda m. 84/2 uygulanacak; kimine göre ise,⁵⁹⁵ dolaylı faillik yoluyla kasten öldürme hükmü uygulanacaktır. Buna karşılık başka bir görüşe göre, intihara sevk suçunu öngören düzenlemeyle güdülen maksadın, isnat yeteneği bulunmayan kimselerin bu hâllerinden faydalanmak suretiyle intihar etmelerini sağlayan kişilerin “çok daha ağır” biçimde cezalandırılmalarını temin etmek olduğu dikkate alındığında, intihara sevk edilen kimselerin, alkol veya uyuşturucu maddeyi kendi istekleri ile alıp almadıklarının önemi olmamalıdır.⁵⁹⁶ Gerçekten de, isnat yeteneğinin ortadan kalkmasında önemli olan, söz konusu duruma kimin neden olduğu değil; mağdurun bu durumunun fail tarafından bilinip bilinmediğidir.⁵⁹⁷ Belirtmek gerekir ki, alkol veya uyuşturucu maddenin iradi olarak mı yoksa irade dışı mı alındığı,

⁵⁹³ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 93; ÖZEN, s. 60; SINAR, s. 80; PEHLİVAN, s. 286; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 174.

⁵⁹⁴ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70.

⁵⁹⁵ ÖZYÜKSEL, s. 42.

⁵⁹⁶ ÖNTAN, s. 883; ÖZEN, s. 61. Benzer yönde bkz. PEHLİVAN, s. 286, dn. 117; MERAN, s. 100.

⁵⁹⁷ ÖZEN, s. 61; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 203. Benzer yönde bkz. PEHLİVAN, s. 286, dn. 117.

bunun etkisindeki kimseye karşı değil; bu kimse tarafından suç işlendiğinde önem arz eder. Söz gelimi, “beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak” hâldeki kimseye karşı, kasten öldürme suçunun işlenmesi durumunda, m. 82/1-(e) gereğince ceza ağırlştırılır. Bu nitelikli hâl, şüphesiz, “iradi olarak” alkol ya da uyuşturucu madde kullanan ve bunun etkisiyle kendini savunamayacak duruma düşüren kimseyi kasten öldüren fail için de uygulanır.⁵⁹⁸ O hâlde, alkol veya uyuşturucu madde ister iradi olarak ister irade dışı alınsın ve bunun etkisiyle, isnat yeteneğinin geçici olarak ortadan kalkmasına ister mağdur kendisi neden olsun ister fail veya üçüncü bir kişi neden olsun sonuç değişmeyecek; isnat yeteneği ortadan kalkan veya kaldırılan kişiler, intihara sevk suçunun mağduru olabileceklerdir. Aksi kabul, hükmün düzenlenme amacıyla bağdaşmayacak ve hükmün kapsamını çok daraltacaktır.

Bununla birlikte, m. 84/4’te “ortadan kaldırılan” ifadesinin kullanılmış olması, failin, mağduru intihara sevk etmesinden önce, mağdurun isnat yeteneğini de kaldırmış olması gerektiği şeklindeki yorumun yapılmasını mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla, bu hükümde geçen söz konusu ifadenin, “ortadan kalkmış” ya da “ortadan kalkan” şeklinde değiştirilmesi isabetli olacaktır.⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ ÖNTAN, s. 883.

⁵⁹⁹ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 883.

cc. İntihara Mecbur Etme

TCK m. 84/4’te öngörülen ikinci fiil; “cebir veya tehdit kullanmak suretiyle” kişileri intihara mecbur etmektir. Bu suç, davranış unsuru bakımından intihara sevkten ayrılmakta olup; cebir veya tehdit kullanmak suretiyle, yani alternatif iki hareketle gerçekleştirilebilen, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketlerin birlikte gerçekleştirilmiş olması hâlinde de tek fiil ve dolayısıyla tek suç söz konusudur.

“Cebir” kavramı,⁶⁰⁰ ya “maddi cebir (şiddet)” ya da “manevi cebir (tehdit)” olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, yürürlükteki Kanun, maddi cebri, “cebir”; manevi cebri ise, “tehdit” olarak adlandırmıştır.⁶⁰¹ Kanun’a bakıldığında, cebir ve tehdidin sırasıyla m. 108 ve m. 106’da birer suç tipi (genel ve tamamlayıcı) olarak düzenlendiği,⁶⁰² bunun dışında, bir suçun cebir veya tehdit kullanılarak işlenmesinin, pek çok suçun kurucu unsurunu ya da ağırlaştırıcı nedenini oluşturduğu

⁶⁰⁰ Sözlükte, cebir, “zor, zorlayış”; “cebir kullanmak” ise, “bir işi yaptırmak için zora başvurmak” şeklinde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”). Ayrıca bkz. YILMAZ, Hukuk Sözlüğü, s. 133. “Cebir”: “Bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmamaya zorlanması; zorlama”.

⁶⁰¹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 72.

⁶⁰² “Cebir” suçu, m. 108’de düzenlenmektedir: “Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur”. “Tehdit” suçu ise, m. 106/1 hükmünde şu şekilde düzenlenmektedir: “Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur”.

görülmektedir.⁶⁰³ Bu gibi durumlarda, m. 108 veya m. 106 değil; ilgili maddeler uygulanmaktadır. “Cebir veya tehdit”, intihara mecbur etme suçunun kurucu unsurudur.

“Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle” intihara mecbur etmeden söz edilebilmesi için, failin, kişiye karşı fiziki güç (cebir) kullanarak veya gelecekteki ağır bir kötülüğü muhtemel göstererek (tehdit) kişiyi intihara mecbur etmiş (zorlamış) olması, yani bu kişinin intihar etmesinin “asıl” nedenini oluşturması gerekir.⁶⁰⁴ Öte yandan, mağdurun mutlaka isnat yeteneğine sahip olması gerekmez. Nitekim mağdurun isnat yeteneği olsun veya olmasın, fail tarafından cebir veya tehdit kullanıldığı takdirde, mağdur, intihara sevk edilmiş değil; mecbur edilmiş olacağı için, intihara mecbur etmeden söz edilecektir.⁶⁰⁵

Bu noktada, bir dönem hem ülkemizde hem de çeşitli ülkelerde oldukça tartışılmış olan “Mavi Balina” adlı oyunun üzerinde durmak gerekir. Bir sosyal ağ üzerinden mesajlarla yayılmış bu oyun, elli gün boyunca mesajlarla kullanıcıları (genellikle çocukları) intiharın eşiğine getiren tehlikeli görevlerin verildiği bir çevrim içi oyundur ve bu oyunun ülkemiz de dâhil olmak üzere dünyada yüzlerce kişinin intiharına neden olduğu düşünülmektedir. Nitekim oyun yöneticileri, ellinci günün

⁶⁰³ Örneğin, cebir veya tehdit kullanılması, “*inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme* (m. 115/1)” ve “*görevi yaptırmamak için direnme* (m. 265/1)” suçlarının kurucu unsuru; “*hükümlü veya tutuklunun kaçması* (m. 292/2)” ve “*konut dokunulmazlığının ihlali* (m. 116/4)” suçlarının ise ağırlaştırıcı nedenidir.

⁶⁰⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41; ÖNTAN, s. 884.

⁶⁰⁵ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; HAFIZOĞULLARI – KETİZMEN, s. 153; ÖNTAN, s. 884.

sonunda son görev olarak, kullanıcılardan intihar etmelerini istemektedirler.⁶⁰⁶ Burada TCK kapsamında ilk bakışta, intihara alenen teşvik suçunun bir örneğinin oluştuğu düşünülebilirse de, aslında tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur etme durumu söz konusudur. Zira bu oyunun, “tarayıcı tabanlı olmadığı, sabit internet adresinin olmadığı, indirilip kurma biçiminde çalışmadığı, resmi bir satışının bulunmadığı” anlaşılmıştır. Kişiler, söz konusu oyuna değişik internet ortamlarında ya da mesajlaşma uygulamaları üzerinden kendilerine internet korsanlarınca gizli olarak gönderilen linkler vasıtasıyla oyunun yöneticisiyle özel bir kanaldan iletişim kurarak katılmaktadır. Ayrıca, linklerle kişisel bilgileri ele geçirilen bu kişilere siber zorbalık yapılmakta; kişiler verilen görevleri tamamlamadıkları takdirde tehdide ve şantaja maruz kalmaktadırlar.⁶⁰⁷

Gelecekteki bir kötülüğün muhtemel gösterilmesi, yani tehdit, kişinin kendisinin ya da bir yakınının haksız bir zarara uğratılacağından bahsedilerek korkutulmasıdır.⁶⁰⁸

⁶⁰⁶ “Oyunun kurucusu 22 yaşındaki Philipp Budeikin, Rusya’da çıkarıldığı mahkeme tarafından üç yıl hapis cezasına çarptırılmış ve 15 intihar vakası ile ilişkilendirilen Budeikin’e verilen bu ceza Rus kamuoyunda tartışma yaratmıştır. Kasım 2016’da tutuklanan Budeikin, duruşmalardan birinde, toplumda temizlik yaptığını söyleyerek, kurbanlarını ‘biyolojik atıklar’ olarak tanımlamıştır ki söz konusu ifade oyun yaratıcısının çevrimiçi oyununun nihayeti konusunda son derece bilinçli olduğunu ortaya koymaktadır”. Bkz. Mehmet **YILMAZ** – Ferdi **CANDAN**, “Oyun Sanal İntihar Gerçek: ‘The Blue Whale Challenge/Mavi Balina’ Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme”, Akdeniz İletişim Dergisi, 29. Özel Sayısı, 2018, s. 276-277.

⁶⁰⁷ Konuyla ilgili olarak, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanına (o dönemki ismiyle) hitaben, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na sunulan “yazılı soru” önergesinin cevabına ilişkin bkz. (Erişim: “https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=216810”).

⁶⁰⁸ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94; ÖNTAN, s. 884.

M. 84/4 bakımından tehdidin, mağdurun ya da yakınlarının hayatına, vücut bütünlüğüne veya cinsel dokunulmazlığına yönelik olabileceği belirtilmektedir.⁶⁰⁹ “Tehdidin konusunu oluşturan gelecekteki kötülüğün gerçekleştirilmesi, failin iradesine bağlı” olmalıdır.⁶¹⁰ M. 84/4 bakımından tehdit, mağdurun irade özgürlüğünü herhangi bir konuya ilişkin olarak etkilemek amacıyla değil; mağdurun yaşamının, kendi fiiliyle sona ermesini sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Aynı şekilde, m. 84/4 bakımından cebir de, mağdurun vücut dokunulmazlığını ihlal etmek veya bu suretle herhangi bir şeyi yaptırmak amacıyla değil; mağdurun yaşamının, kendi fiiliyle sona ermesini sağlamak amacıyla yapılmaktadır.⁶¹¹ Cebirde, üzerinde cebir kullanılan kişinin iradesinin tamamen yok olduğu; tehditte ise, tehdit edilen kişinin zorlanmış olsa bile hâlâ bir iradesinin var olduğu ifade edilmektedir.⁶¹² Bu nedenle, cebirde, mağdurun intihar etmek zorunda olduğu; böyle olunca da, tehdidin, kişiyi intihar ettirmeye elverişli olması gerektiği, ancak bu şekilde kişinin intihara zorlanmış olmasının söz konusu olacağı ifade edilmektedir.⁶¹³ Hemen belirtmek gerekir ki, cebirle ilgili ifade edilen bu durum, özellikle m. 28 bakımından,⁶¹⁴ önem arz etmektedir. Cebirden söz edilebilmesi için, üzerinde cebir kullanılan kişinin iradesini her durumda yok etmesi ve icbar edene mutlak mecbur olması gerektiği söylenemez. Örneğin, bir hastası üzerinde belli bir

⁶⁰⁹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94; SINAR, S. 82.

⁶¹⁰ ÖNTAN, s. 884. Yani, failin bu kötülük üzerinde etkili olabilmesi, fail tarafından sebebiyet verilebilir ya da önlenilebilir olması gerekir. Aksi takdirde, tehdit değil; basit bir uyarı söz konusu olur. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 72.

⁶¹¹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94.

⁶¹² TOROSLU, Genel Kısım, s. 233; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; ÖNTAN, s. 884.

⁶¹³ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70-71; ÖNTAN, s. 884.

⁶¹⁴ M. 28’e göre: “*Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır*”.

tedavi uygulaması amacıyla bir hekime karşı cebir kullanılması durumunda, m. 108'deki cebir suçu oluşmuş olup failin cebirle amaçladığı sonuçların gerçekleşmesi gerekmemektedir.⁶¹⁵ Ancak, failin, aşağıda açıklanacağı üzere m. 84/4 uyarınca “kasten öldürme” suçundan sorumlu tutulacağı ifade edilmesi, m. 84/4'teki her iki fiil bakımından da tamamlanmış suçtan sorumluluk için, mağdurun intiharının gerçekleşmiş olmasını gerektirmektedir.

Öte yandan söz gelimi, doğaüstü güçlerinin bulunduğu kişinin tehditlerinin tesiri altında kalıp intihar etmeye karar veren bir kimsenin intihara mecbur edilmediği, zira tehdidin bu örnekte kişiyi intihara mecbur etmeye elverişli olmadığı ileri sürülmektedir.⁶¹⁶ Tehdit suçu bakımından, tehdidin her hâlde kişiyi korkutmaya elverişli olması; tehdidin elverişliliğinin, “somut etkisine göre değil, ortalama insan ölçütüne ya da failin özel bilgisine göre hareketin gerçekleştirildiği zamanda dikkate alınması mümkün tüm şartlara göre” belirlenmesi gerekir. Bununla birlikte, söz gelimi, tehdit edilen kimsenin aşırı batıl inançları olması ve failin bunu bilmesi hâlinde olduğu gibi, aslında hayal ürünü olan bir zarar tehdidi dahi bu suçu oluşturabilmektedir.⁶¹⁷ Dolayısıyla, batıl inançları olan bir kimsenin bu inancının kullanılarak intihar etmesi için tehdit edilmesi de, tehdidin içeriğine göre, intihara mecbur etme bakımından elverişli bir hareket olarak değerlendirilebilir. Ancak, örneğin, “*neye muktedir olduğumu sana gösteririm!*” şeklinde sair bir kötülük tehdidi niteliğindeki sözler söylenmesinin, tehdit suçunu oluşturmaya elverişli olduğu,⁶¹⁸ intihara mecbur etme

⁶¹⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 76-77.

⁶¹⁶ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71.

⁶¹⁷ TOROSLU, Özel Kısım, s. 79 ve 81.

⁶¹⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 80.

suçunu oluşturmaya ise elverişli olmadığı söylenebilir. Belirtmek gerekir ki, mağdurun “malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratılacağından ya da sair bir kötülük edileceğinden” bahisle tehdit edilerek intihara zorlanmış olması da mümkün olabilir. Önemli olan, tehdidin konusunun mağdurun iradesine etki ederek (iradesini fesada uğratarak) onu intihara zorlamaya elverişli nitelikte olmasıdır.

Bu noktada, Yargıtay’ın güncel bazı kararlarını tartışmak gerekir. Kızı olan mağdurun cep telefonu ile yaptığı görüşmelerden şüphelenen failin, mağdurdan cep telefonunu kendisine vermesini istediği, mağdurun cep telefonunda silme işlemi yapması üzerine mağduru basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde yaraladıktan sonra “*kendini ispatla, ya sen kendin intihar edeceksin, ya da ben seni döve döve öldüreceğim!*” biçiminde sözler sarf edip evden ayrıldığı, daha sonra mağdurun av tüfeğiyle intihar ettiği olayda,⁶¹⁹ Yargıtay isabetsiz olarak,⁶²⁰ failin bu fiilinin intihara

⁶¹⁹ “(...) sanığın kızı maktulenin cep telefonu ile yaptığı görüşmelerden şüphelenerek, kızından cep telefonunu kendisine vermesini istediği, maktulenin cep telefonunu vermeden önce silme işlemi yapması üzerine kendisini basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte darp ettikten sonra ‘*kendini ispatla, ya sen kendin intihar edeceksin, ya da ben seni döve döve öldüreceğim*’ diye söyleyip evden ayrıldığı, bir süre sonra maktulenin av tüfeğiyle kendisini vurarak intihar ettiği olayda, sanığın olay öncesi maktuleye karşı sarf etmiş olduğu sözlerin içeriği dikkate alındığında, sanığın eyleminin TCK’nin 87/4-son maddesindeki cebir veya tehdit kullanmak suretiyle intihara mecbur etme niteliğinde olmayıp TCK’nin 84/3 maddesindeki intihara teşvik niteliğinde olduğu ve bu suçtan hüküm kurulması gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde hüküm kurulması suretiyle sanık hakkında fazla ceza tayini, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2019/3668, K. 2020/166, T. 20.01.2020. Bu kararda sehven “84/3” hükmünün belirtildiği, kastedilenin “84/1” olduğu düşünülmektedir.

⁶²⁰ Yargıtay’ın söz konusu kararını isabetli bulan görüş için bkz. İÇER, s. 335-336. “(...) 84 üncü maddenin 4 üncü fıkrası kapsamında sorumluluğun ortaya çıkabilmesi için, mağdurun intihar etmesini sağlayacak ağırlıkta, ciddi ve karşı koyamayacağı bir cebir ya da tehdidin varlığı aranmalı, mağdura uygulanan cebir ve tehdit ile intihar arasında doğrudan, sıkı bir ilişki bulunmalıdır. Mağdur cebir veya tehdide karşı koymuş ve intihara kalkışmamış, cebir

mecbur etme niteliğinde olmadığını belirtmiştir. Oysaki failin mağdur üzerindeki etkisi de göz önünde tutulduğunda, kullanılan cebrin mağduru intihara zorlamaya elverişli olmadığı ileri sürülebilirse de, tehdidin elverişli olmadığı ileri sürülemez. Nitekim kızını dövdükten sonra, kızına hitaben “intihar etmezsen seni döve döve öldüreceğim” diyen bir kimsenin, söylediğini yapabilecek bir ciddiyette ve karakterde olduğu da ortadadır. Dolayısıyla, bu olayda intihar etmiş mağdurun, intihara zorlanmamış olduğu söylenemez.

Yine, eşi olan mağdurdan bir sebeple şüphelenen failin, mağdura hitaben küfürler ederek “*seni gelirse silahla vuracağım, ben gelmeden kendini vur, bu işi bana bırakma!*” biçiminde sözler sarf ettiği, sonrasında şüphelendiği konuda mağduru darp ettiği, daha sonra eve döndüklerinde mağdurun tabancayla intihar ettiği olayda,⁶²¹

veya tehdidin o anki koşullarda zorlayıcı, karşı konulamaz etkisinden çıkıldıktan sonra intihar gerçekleşmişse, failin 84 üncü maddenin 4 üncü fıkrasında düzenlenen suçtan sorumluluğuna gidilmemelidir”.

⁶²¹ “(...) sanık ... ile maktul ...'ın evli olup, aralarında geçimsizlik bulunduğu, olaydan bir gün önce sanık ...'nin, oğlu ... ile birlikte ... ilçesine gideceğini maktul ...'a söylediği, maktul ...'ın da ...'ye annesi ...'nin evine gidip kalmak istediğini belirttiği, sanık ... ve oğlu ...'nin ... ilçesine, maktul ...'ın ise otobüsle ...'ye gittiği, burada internet üzerinden tanıştığı ve arkadaş olduğu tanık ...'le buluştuğu, sanık ...'yi telefonla arayıp, ...'ye geldiğini, kendisini babasının karşıladığını söyleyerek, geceyi adı geçen tanıkla birlikte bir pansiyonda geçirip, olay günü öğleden önce evine döndüğü, sanık ...'nin cep telefonu ile maktul ...'ı aradığında evde olduğunu öğrenip, eve çabuk gelmesinden şüphelendiği, kayınvalidesi ...'yi telefonla arayarak, bu durumu sorduğu, maktul ...'ın gece onun evinde kalmadığını tespit ettikten sonra, kayınvalidesi ...'den ...'deki eve gelmesini isteyerek “gel konuyu çözelim” dediği, maktul ...'ı da tekrar telefonla arayıp, geceyi kayınvalidesinin evinde geçirmedeğini öğrendiğini belirtip, “seni gelirse silahla vuracağım, ben gelmeden kendini vur, bu işi bana bırakma” dediği ve sinkaflı küfürler ettiği, bu telefon görüşmesini o sırada maktul ...'ın yanında bulunan tanık ...'nin de duyduğu, (...) maktul ...'ın geceyi nerede geçirdiği konusunda konuşmaya başladıkları, maktulün kaçamaklı cevap vermesi üzerine tartıştıkları, ...'nin maktul ...'ı darp ettiği, (...) sanık ...'nin maktulden MSN şifresini istemesi, maktulün de MSN şifresini sadece teyzesinin kızı olan tanık ...'e vereceğini

Yargıtay, isabetsiz olarak,⁶²² failin intihara yönlendirme (m. 84/2) suçundan cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir. Oysaki burada da failin mağdur üzerindeki etkisi göz önünde tutulduğunda, tehdidin, mağduru intihara zorlamaya elverişli olmadığı ileri sürülemeyeceğinden, olayda intihar etmiş mağdurun, intihara zorlanmamış olduğu söylenemez.

Öte yandan şüphesiz, failin mağduru herhangi bir şekilde tehdit etmesinden sonra mağdurun intihar etmiş olması, her durumda m. 84/4 ya da m. 84/1-2 kapsamında değerlendirilemez. Yargıtay, failin “*bugün bu para yatmazsa birimiz mezara birimiz hapse gidecek*” şeklindeki sözlerinin ardından mağdurun aynı gün intihar etmesi olayında, isabetli olarak, tehdit suçunun tartışılmamasını bozma nedeni saymıştır.⁶²³ Her

söylemesi üzerine sanık ...'nin kabul ettiği, maktul ..., sanık ... ve çocukları ...'nin birlikte eve döndükleri, oturma odasında oturdukları sırada önce sanık ...'nin lavaboya, sonra maktul ...'ın çocuk odasına gittiği, çocuk odasından silah sesi gelmesi üzerine (...) sanık ...'nin maktulü kucaklayarak antreye çıkardığı, telefonla 112'yi aradığı, ancak maktulün olay yerinde ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama sonucu öldüğü olayda, maktulün sağ el dış svaplarında atış artıkları bulunduğunun tespit edildiği anlaşılınca, Sanık ...'nin eşi olan maktul ...'ı tabanca ile öldürdüğüne dair her türlü kuşkudan yeterli ve kesin kanıt elde edilemediği, ancak sanık ...'nin maktul ... ile yaptığı telefon görüşmesi sırasında "seni gelirse silahla vuracağım, ben gelmeden kendini vur, bu işi bana bırakma" şeklindeki sözlerinden bir süre sonra ölümün meydana gelmesi dikkate alındığında, sanık ... hakkında 5237 sayılı TCK.nun 84. maddesi uyarınca intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, (...)". Yar. 1. CD., E. 2014/3770, K. 2015/4273, T. 02.07.2015.

⁶²² Olayda tehdit niteliğindeki söz konusu sözlerin, “intihara azmettirme” olarak nitelenebileceğini ileri süren görüş için bkz. İÇER, s. 303-304.

⁶²³ “*Sanık İbrahim hakkında intihara yönlendirme suçundan kurulan beraat hükmünün incelemesinde; Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen 02.04.2010 tarih ve 2010/780 esas nolu iddianamede sanığın olay sabahı maktulün evine giderek maktule ‘bugün bu para yatmazsa birimiz mezara birimiz hapse gidecek’ şeklinde söz sarf etmesinin de dava konusu edilmiş olması karşısında, sanığın eyleminin tehdit suçunu oluşturup oluşturmadığının*

ne kadar, karara konu olaya m. 84/4 kapsamında yer veren görüş olsa da,⁶²⁴ bu kararda failin, mağdurun intihar etmesini sağlamaya yönelik herhangi bir hareketinden söz edilmemektedir.

Cebir konusunda ise, cebri, uygulanan kuvvete göre, “zorlayıcı kuvvet/cebir (*vis compulsiva*)” ve “mutlak kuvvet/cebir (*vis absoluta*)” olarak ayırmak mümkündür.⁶²⁵ Üzerinde cebir kullanılan kişinin bir iradesinin olduğundan söz edilememesi için, bu cebirin karşı konulamaz nitelikte olması, yani kişinin iradesinin mutlak anlamda zorlanmış ve her türlü seçme olanağının ortadan kaldırılmış olması gerekir. Bu duruma örnek olarak, kişinin elinin tutularak, karşılıksız bir çeke zorla imza attırılması verilebilir.⁶²⁶ Bu gibi durumlarda, mutlak cebir ve cebri uygulayan bakımından doğrudan faillik söz konusudur.⁶²⁷ Aynı şekilde, şakağına dayanmış tabancanın zorla mağdura tutturulması ve mağdurun işaret parmağının tetiğe bastırılması şeklindeki farazi olayda da, bu şekilde bir cebir kullanılması söz konusudur. Bu örnekte, mağdurun hareketi “hukuki anlamda hareket” olarak nitelenemeyeceğinden,⁶²⁸ fail, intihara mecbur etme suçunun değil; kasten öldürme suçunun doğrudan failidir.⁶²⁹ Zorlayıcı cebirde ise, mutlak cebirden farklı olarak, kişinin zorlanmış olsa bile hâlâ bir iradesi

karar yerinde tartışmasız bırakılarak yazılı şekilde hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2012/4943, K. 2013/436, T. 23.01.2013.

⁶²⁴ ERSOY, s. 131-132, dn. 150.

⁶²⁵ Bu ayırım için bkz. Özgür **KÜÇÜKTAŞDEMİR**, Türk Ceza Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir, Seçkin Yay., Ankara 2012, s. 61-65.

⁶²⁶ TOROSLU, Genel Kısım, s. 232.

⁶²⁷ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 64 ve 118; ÖZYÜKSEL, s. 121.

⁶²⁸ DEMİRBAŞ, s. 405.

⁶²⁹ Aynı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 121.

mevcuttur.⁶³⁰ Bu itibarla m. 84/4'teki cebirin, m. 108'de olduğu gibi,⁶³¹ zorlayıcı cebir niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan cebirin, iradeyi zorlayan bir araç olarak dikkate alındığı her suçta olduğu gibi, intihara mecbur etme suçunda da doğrudan doğruya mağdur üzerinde gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Cebirin, mağdurun yakını üzerinde gerçekleştirilmesi suretiyle de, mağdur intihara zorlanmış olabilir.

İntihara mecbur etme suçundan failin sorumlu tutulabilmesi için, kişiyi intihar ettirmeye yönelik olarak kullanılan tehdidin elverişli olması gerektiği gibi; bu yönde kullanılan cebirin de, şüphesiz, elverişli olması gerekir. Cebir veya tehdidin, mağduru intihara zorlamak bakımından elverişli ve fakat yetersiz olması da, şüphesiz mümkündür. İntihara mecbur etme veya intihara mecbur etmeye teşebbüsten söz edilebilmesi için önemli olan, kullanılan cebir veya tehdidin belli bir yoğunluk arz etmesi ve dolayısıyla bu suç yönünden elverişli olmasıdır.

TCK m. 84/4 kapsamında sayılabilecek elverişli bir hareketin yapılmasının ardından “istisnai (hareketin olağan sonucu olarak öngörülemeyen) bir sonuç”⁶³² gerçekleşmişse söz konusu hareket sonucun nedeni sayılamaz. Örneğin, intihara teşebbüs eden mağdurun hastaneye giderken trafik kazası sonucu ölmesi durumunda, fail tamamlanmış suçtan sorumlu tutulamayacaktır.

⁶³⁰ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 61-62. Yazar, öğretilerde zorlayıcı nitelikte olduğu öne sürülen fiziki zorlamaları da, manevi cebir kavramının içinde değerlendirmektedir. Yazara göre, manevi cebir her durumda “vis compulsiva”, maddi cebir ise “vis absoluta” nitelik taşır.

⁶³¹ Cebir suçunu öngören m. 108'in gerekçesinde, cebir şu şekilde tanımlanmıştır: “*Latince karşılığı ‘vis compulsiva’ olan cebir, kişiye karşı fiziki güç kullanmak suretiyle, onun veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zecrî bir etki meydana getirilmesidir*”.

⁶³² TOROSLU, Genel Kısım, s. 145-146.

dd. TCK m. 84/4 Açısından Özellik Arz Eden Bazı Durumlar

Failin, TCK m. 84/4 uyarınca “kasten öldürme” suçundan sorumlu tutulacağı öngörülmüştür. Söz konusu hükümde, öğretide isabetli olarak ifade edildiği üzere, özünde kasten öldürme suçunun işleniş biçimleri öngörülmüştür. Buna göre, yukarıda da değinildiği üzere, kasten öldürme suçunun, “öldürülmek istenen kişinin araç olarak kullanılması”, başka deyişle “dolaylı faillik suretiyle işlenmesi” söz konusudur.⁶³³ Bundan yola çıkılarak, m. 37/2 gereğince, m. 84/4 failinin, “kasten öldürme suçunun dolaylı faili” olduğu ifade edilmektedir.⁶³⁴

TCK m. 37/2,⁶³⁵ dolaylı failliğe ilişkindir. Kişinin, işlemeyi kastettiği bir suçta başka bir kişiye işletmesi olarak tanımlanan dolaylı faillik; tipik fiili gerçekleştiren asıl failin (doğrudan fail), başka bir kişi (dolaylı fail) tarafından kontrol edilip

⁶³³ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69-70. Bu husus, madde gerekçesinin son cümlesinde de, “*aslında, bu durumda kasten öldürme suçu, mağdurun kendisinin araç olarak kullanılması suretiyle, yani dolaylı faillik şeklinde işlenmektedir*” şeklinde ifade edilmiştir.

⁶³⁴ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126; ERSOY, s. 101 ve 108; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 202; ÖZEN, s. 44-45.

⁶³⁵ “*Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır*”. Dikkat edilirse, Kanun, aslında isnat edilebilir olmayan kimseleri, “kusur yeteneği olmayanlar” biçiminde ifade etmektedir. Belirtmek gerekir ki, isnat yeteneğinden “kusur yeteneği” olarak söz edilmesi doğru değildir. ‘Hukuki anlamda kusur’ ile ‘ahlaki anlamda kusur’ aynı olmayıp; kast ve taksir şeklinde ortaya çıkan kusurluluk, isnat yeteneği olmayanlar bakımından da pekâlâ söz konusu olabilir. Bkz. Devrim GÜNGÖR, “*Ceza Hukukunda Kusurluluk*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 90. Kuruluş Yıldönümü Armağanı, Ankara 2017, s. 106.

yönlendirilmesi durumunda söz konusu olur.⁶³⁶ İsnat yeteneği olmayan ya da ortadan kaldırılan kimseye bir suçun işletilmesi veya cebir ya da tehdit kullanarak bir kimsenin bir suçu işlemeye zorlanması örneklerinde dolaylı faillikten söz edilir.⁶³⁷ Dolaylı faillik, bir kimsenin sadece suç işlemesi için kullanılmasıyla sınırlandırılmamalıdır.⁶³⁸ İntihar suç olmasa da, intihara sevk veya mecbur etme fiilleri yönünden; “bir kimsenin maddi bir araç olarak kullanılması suretiyle kendisine işletilen suç, özünde kasten öldürme suçu”dur. Ancak, bu durumda “mağdur aynı zamanda hareket kendisine yaptırılan kişi”dir. O hâlde, m. 84/4 hükmünün, “dolaylı faillik” kurumunun kendine özgü bir görünümü olduğunu söylemek mümkündür.⁶³⁹ Bu düzenleme olmasaydı bile aynı sonuca varılabileceği için, hükmün gereksiz olduğu ve üstelik tartışma yaratan belirsizlikler içerdiği ifade edilmektedir.⁶⁴⁰ Bu itibarla da haklı olarak, m. 84/4’e ya hiç yer verilmemiş olması gerektiği ya da hükmün, “kastan öldürme suçu” içerisinde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı belirtilmektedir.⁶⁴¹

⁶³⁶ AYDIN, Suça İştirak, s. 143.

⁶³⁷ TOROSLU, Genel Kısım, s. 304.

⁶³⁸ AYDIN, Suça İştirak, s. 160. M. 37/2’deki “başkası”nın bizzat “mağdur” da olabileceği yönünde bkz. TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 202. Karşılaştırma için bkz. İÇER, s. 333. Yazara göre, intihar suç olmadığından, intihara mecbur etmek, dolaylı faillik hükmü çerçevesinde cezalandırılmamakta ve dolayısıyla m. 84/4’te intihara mecbur etme düzenlemesine yer verilmektedir.

⁶³⁹ ÖNTAN, s. 885-886; ÖZEN, s. 52.

⁶⁴⁰ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 203; ÖNTAN, s. 886.

⁶⁴¹ ÖZEN, s. 65. Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 886. “(...) ağırlaştırıcı nedenler, teşebbüs ve içtima konusunda tartışma yaratan bu düzenlemenin hiç yapılmamış olmasının ya da örneğin, farklı bir ceza öngörülmek istenseydi veya kastan öldürme suçunun ağırlaştırıcı nedenlerinin bu hipotezlere uygulanması istenmeseydi, hükmün kastan öldürme suçu içerisinde düzenlenmesinin daha yerinde olacağı düşünülebilir”. Benzer yönde bkz. ERSOY, s. 138. “84. maddenin dördüncü fıkrasının ya madde metninden çıkartılması ya da illa muhafaza edilmek isteniyorsa adam öldürme suçları içinde özel olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz”. Karşı yönde

765 sayılı TCK'da buna benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Her ne kadar, intihara ikna hususunda kullanılan yöntemin bir önemi olmadığı ve dolayısıyla cebir veya tehdide başvurulmasının da bu kapsamda olacağı ileri sürülmüşse de,⁶⁴² ikna kavramının, “icbar” anlamı yoktur.⁶⁴³ Ancak, genel olarak, “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kaldırılan” ya da “cebir veya tehdit kullanılarak iradesi zorlanan” kişinin intihar ettirilmesi durumunda, dolaylı faillik yoluyla öldürme suçunun oluşacağı belirtilmekteydi.⁶⁴⁴

Yukarıda da belirtildiği üzere, TCK m. 84/4'ün ayrıca düzenlenmiş olması karşısında, bu düzenlemeye ilişkin olarak artık dolaylı faillik kurumunun işletilmesine gerek yoktur. Bu düzenleme kapsamında fail, “kasten öldürme suçunun dolaylı faili değil; intihara sevk veya mecbur etme suçunun doğrudan faili”dir.⁶⁴⁵ Önemle

bkz. ŞEN, “İntihara Yönlendirme”, (Erişim: “<http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme>”). “Kanun koyucu, isnat kabiliyeti olmayan kişilerin intihara yönlendirilmelerini ayrıca ve intihara yönlendirme suçunun nitelikli hali olarak düzenlemeyi tercih etmiştir. Bu tercih isabetlidir”.

⁶⁴² ERMAN – ÖZEK, s. 77.

⁶⁴³ EREM, s. 494 ve 498. Öte yandan, ikna kavramının, “kandırma” anlamı da olduğundan, bir kimsenin kandırılarak intihara ikna edilmesinin mümkün olduğu söylenebilir. Ancak, yazar, hile (aldatma) suretiyle intihar hâllerinde, öldürme suçunun oluşacağını ileri sürmüştür. Gerçekten de bazı hile hâllerinde, dolaylı faillik suretiyle kasten öldürme suçu söz konusu olabilir. Ancak, her somut olayın özelliğine göre bir değerlendirme yapılmalıdır.

⁶⁴⁴ Bkz. DÖNMEZER, s. 102; ARTUK, “Mukayeseli Hukuk”, s. 24. Aynı yönde bkz. EREM, s. 494, 498 ve 501. Yazar, failin basit veya nitelikli öldürme suçundan sorumlu tutulacağını belirtmiş; ancak, bu konuda 765 sayılı TCK'da ayrıca bir düzenleme bulunmamasını eleştirmiştir.

⁶⁴⁵ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 886; ÖZYÜKSEL, s. 37. Benzer yönde bkz. PEHLİVAN, s. 288. Karşı yönde bkz. TULAY, s. 818 ve 831. Karşılaştırma için bkz. CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 96. Yazarlar, “dolaylı faillik” tartışmasında aynı sonuca varmaktadırlar. Ancak, failin, intihara sevk veya mecbur etme suçunun değil; intihara

belirtilmelidir ki, failin “kasten öldürme suçu”ndan sorumlu tutulması ya da bu düzenleme olmasaydı bile aynı sonuca “dolaylı faillik” kurumu ile varılabilmesi, bundan farklı bir husustur.⁶⁴⁶ Dolayısıyla, m. 84/4 kapsamında, m. 37/2’nin ikinci cümlesinde yer alan “*Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır*” biçimindeki hükmün faile uygulanabileceğini ileri süren görüş,⁶⁴⁷ isabetsizdir.⁶⁴⁸

“Hile (aldatma, kandırma)” konusu da m. 84/4 bakımından tartışılmaktadır. Bir görüşe göre, mağdurun hileyle kandırılması ve hataya düşürülmesi yoluyla kendisini öldürmesinin sağlanması, m. 84/4 kapsamında değildir. Bu görüşe göre, hile hâlinde fail, “ceza hukukunun genel ilkeleri ile dolaylı faillik kurumu çerçevesinde kasten öldürme suçu”ndan cezalandırılacaktır.⁶⁴⁹ Başka bir görüşe göre, kandırma hâli, intihara sevk kapsamında olup; intihara sevk etmek, bir kimsenin türlü yollarla kandırılıp intiharını sağlamaktır.⁶⁵⁰ Ayrık bir görüşe göre ise, hile hâlinde, suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince, suç oluşmayacaktır.⁶⁵¹

yönlendirme suçunun doğrudan faili olduğunu ileri sürmektedirler. Nitekim m. 84/4’ü, isabetsiz olarak, “intihara yönlendirme suçunun nitelikli hâli” olarak görmektedirler. Ayrıca bkz. ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175. Yazarların, m. 84/4’teki failin, hem intihara yönlendirme suçunun doğrudan faili olduğunu hem de bazı durumlarda m. 37/2 gereğince, faile verilecek cezanın artırılacağını ileri sürmeleri anlaşılabilir.

⁶⁴⁶ ÖNTAN, s. 886.

⁶⁴⁷ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175; ERSOY, s. 129.

⁶⁴⁸ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 886.

⁶⁴⁹ ÖNTAN, s. 884-885; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 202; ÖZEN, s. 62.

⁶⁵⁰ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 70; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 153.

⁶⁵¹ ERSOY, s. 101, 103, 107 ve 108. Yazarın, hem m. 84/4 failinin kasten öldürme suçunun dolaylı faili olduğu; bu düzenleme olmasaydı bile hükmün kapsamına giren bir fiili işleyen

Öncelikle, hileden açıkça söz edilmediği için sadece “cebir veya tehdit kullanmak suretiyle” intihara mecbur etme durumu söz konusu olabilir.⁶⁵² Zaten, “intihara mecbur edenler” ifadesiyle sadece cebir veya tehdidin bağdaşabileceği; hilenin ise bu ifadeyle bağdaşmayacağı söylenebilir.⁶⁵³ Öte yandan, isnat yeteneği olmayan veya ortadan kalkan bir kişinin intihara sevk edilmiş sayılabilmesi için, kişinin mutlaka hile yoluyla intihar etmesinin sağlanmış olması gerekmez.⁶⁵⁴

Bununla birlikte, belirtmek gerekir ki, kandırmak suretiyle bir kişinin intihar etmesine neden olan fail, somut olaya göre, m. 84/4’ten (intihara sevk) veya m. 84/2’den ya da dolaylı fail olarak kasten öldürme suçundan sorumlu tutulabilir. Birinci ihtimal bakımından, hile yoluyla bir kişinin isnat yeteneği ortadan kaldırılmış olabilir. Örneğin, sigara tütününün içine bonzai adlı uyuşturucu maddesi ekleyip, bu sigara görünümlü uyuşturucu maddeyi, isteği salt sigara içmek olan bir kişiye vermek suretiyle kişinin isnat yeteneğini ortadan kaldıran ve kolay bir şekilde intihar etmesini sağlayan fail, intihara sevk etmeden sorumlu tutulabilecektir. İkinci ihtimal bakımından, kişi kandırılarak intihara yönlendirilmiş olabilir. Örneğin, intihar etmek istemediği hâlde, zehirli maddeyi içmek suretiyle birlikte intihar etme konusunda, isnat yeteneğine sahip olan arkadaşını ikna ederek intihar etmesine neden olan fail, intihara yönlendirme suçundan (m. 84/2) sorumlu tutulabilecektir. Son olarak üçüncü ihtimal bakımından, isnat yeteneğine sahip olan kişi, aslında kendini öldürmeyi istememiş ve hatta kendini

failin, yine kasten öldürme suçunun dolaylı faili olarak sorumlu tutulacağı görüşünde olması, hem de “hile” durumunun açıkça düzenlenmemesinden ötürü bir suç oluşmayacağını ileri sürmesi anlaşılammaktadır.

⁶⁵² ÖNTAN, s. 884-885; ERSOY, s. 107. Karşı yönde bkz. TULAY, s. 818-819.

⁶⁵³ Aynı yönde bkz. ERSOY, s. 107.

⁶⁵⁴ ÖNTAN, s. 884.

öldürebileceğini dahi öngörmemiş ve fakat failin hileli davranışıyla kendini öldürmüş olabilir. Örneğin, failin dolu olduğunu bilmesine rağmen, boş olduğunu söyleyerek mağdura tabanca verip tabancayı başına dayayarak tetiği çekmesini istemesi neticesinde, mağdurun kendisini öldürmesine neden olan fail, şüphesiz, dolaylı fail olarak kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacaktır.⁶⁵⁵ Dolayısıyla, hile konusunda her somut olayın özellikleri çerçevesinde bir değerlendirme yapılması, isabetli olacaktır.

Her ne kadar, öğretide üzerinde durulmadığı görülse de, tartışılması gereken başka bir husus ise, m. 84/4'teki tehdit kavramının m. 107'deki "şantaj"⁶⁵⁶ fiilini kapsayıp kapsamadığıdır. Şantaj suçu, "konusu belli olan bir tehditle işlenebilen bir suç"tur. Bu itibarla, teknik anlamda tehdit ve şantaj suçları, birbirinden farklı suç tipleri olup birbirinden farklılıklar arz etmekle birlikte; şantaj suçu, tehdit suçunun özel bir şeklini oluşturan ve tehdit suçuna nazaran özel hüküm niteliğinde olan bir suçtur. Dolayısıyla, Kanun'da şantaj suçuyla ilgili özel bir hüküm olmasaydı bile, aynı fiiller, tehdit suçunun hafifletilmiş şeklinin maddi unsurundaki "sair kötülük" oluşturacak ve dolayısıyla tehdit suçu mevzubahis olacaktı. Öte yandan, tehdit kullanmanın, pek çok suçun kurucu unsurunu ya da ağırlaştırıcı nedenini oluşturduğu yukarıda belirtilmişti. Bu düzenlemelerde kastedilen, teknik anlamda tehdit olmayıp; "tehdidin geniş anlamı", yani "failin iradesine bağlı olan gelecekteki bir kötülüğün mağdura muhtemel

⁶⁵⁵ ÖNTAN, s. 885.

⁶⁵⁶ Şantaj suçu, m. 107'de şu şekilde düzenlenmiştir: "(1) Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bir kişinin şeref veya saygınlığına zarar verecek nitelikteki hususların açıklanacağı veya isnat edileceği tehdidinde bulunulması halinde de birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur". Bu suçla ilgili ayrıntılar için bkz. Fahri Gökçen **TANER**, "Türk Ceza Hukukunda Şantaj Suçu", TBBD., S. 92, 2011, s. 118 vd.

gösterilmesi”dir. Örneğin, kamu görevlisine görevini yapmaması amacıyla şantaj yapılması hâlinde de, “görevi yaptırmamak için direnme suçu” söz konusu olacaktır.⁶⁵⁷ Aynı şekilde, şantajın, konusu açısından özel bir çeşit tehdit olduğu da göz önünde tutulduğunda, intihara mecbur etme bakımından kullanılan tehdidin, şantaj niteliğindeki hareketleri de kapsayacak şekilde yorumlanmaması için bir neden olmadığı söylenebilir.⁶⁵⁸ Örneğin, hapse girmemek için her yolu deneyeceğini ve cinayet işlediğini bildiği bir kimseye, intihar etmediği takdirde, durumu delilleriyle birlikte Cumhuriyet savcılığına ihbar edeceğini söyleyen failin bu hareketi, mağduru intihara zorlamak noktasında elverişli bir hareket olarak nitelenebilir.

ee. Sonuç: İntiharmın ya da İntihara Teşebbüsün Gerçekleşmesinin Gerekip Gerekmediği

TCK m. 84/4’teki suçlar, neticeli suçlardandır.⁶⁵⁹ Her iki fiilin netice unsuru aynı olup; failin hareketlerinin tesiriyle mağdurun intihar etmiş olması, yani kendi hayatını sonlandırması gerekmektedir.⁶⁶⁰ Bu çerçevede, nedensellik bağının varlığı

⁶⁵⁷ TANER, “Şantaj Suçu”, s. 121, 127, 128, 147 ve 148. “Görevi yaptırmamak için direnme suçu” m. 265/1 hükmünde düzenlenmektedir: “Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

⁶⁵⁸ Benzer yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 124.

⁶⁵⁹ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; ÖNTAN, s. 886; İÇER, s. 335.

⁶⁶⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; ÖNTAN, s. 886; İÇER, s. 335.

önem arz etmekte olup; mağdurun intiharının ve dolayısıyla ölüm sonucunun “asıl nedeni”, failin m. 84/4 kapsamında gerçekleştirdiği elverişli hareketi olmalıdır.

Failin, m. 84/4 kapsamında “kasten öldürme suçu”ndan sorumlu tutulacağına öngörülmesi, bir görüşe göre, ölüm neticesi gerçekleşmeksizin de faile kasten öldürme suçunun cezasının verilmesini mümkün kılmaktadır.⁶⁶¹ Söz konusu yorumun haksız ve aşırı sonuçlara yol açacak olması sebebiyle kabul edilmemesi gerektiğini belirten bir görüşe göre ise, hükümde “intihara mecbur edenler” ifadesi kullanıldığından, failin “kasten öldürme suçu”ndan cezalandırılması için ölüm neticesi gerçekleşmelidir.⁶⁶²

Failin, kasten “öldürme” suçundan sorumlu tutulabilmesi için, ölüm neticesinin gerçekleşmesinin gerekmesi, mantık icabıdır. Nitekim m. 81 gereğince, “bir insanı kasten ‘öldüren’ kişi” cezalandırılmakta; bunun için (tamamlanmış suç bakımından), ölüm neticesinin gerçekleşmesi gerekmektedir. M. 84/4 bakımından ölüm neticesi aranmadığı takdirde, failin kasten öldürmeden sorumlu tutulacak olması açıklanamaz.⁶⁶³

Dolayısıyla, m. 84/4’te çeşitli nedenlerle kasten öldürme suçuna atıf yapılmasının yerinde olmadığı söylenebilirse de;⁶⁶⁴ bu düzenleme karşısında, ölüm neticesinin aranmadığı söylenemez.⁶⁶⁵

⁶⁶¹ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 173.

⁶⁶² TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 203, dn. 370. Gerçekten, örneğin, “yağma (m. 148)” ve “ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (m. 239)” suçlarında da geçen “*cebiri veya tehdit kullanılarak/kullanarak (...) mecbur edilmesi/kılan*” ifadeleri, davranış ile birlikte netice unsurunu da içerecek şekilde kullanılmıştır.

⁶⁶³ ÖNTAN, s. 886.

⁶⁶⁴ ÖNTAN, s. 886, dn. 211; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176.

⁶⁶⁵ M. 84/4’te, netice unsurunun açıkça vurgulanmasında fayda olduğunu ileri süren görüş için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 126. Bununla birlikte, yazar, intihara mecbur etme suçu bakımından,

b. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Bulunmaması

“Hukuka uygunluk nedenleri”, TCK m. 84/4 ile bağdaşmamaktadır.⁶⁶⁶ Fail, “kasten öldürme suçu”ndan sorumlu tutulacak olmakla birlikte, bu suç bakımından geçerli olabilecek hukuka uygunluk nedenlerinin (ilgilinin rızası hariç), m. 84/4 açısından mevzubahis olabilmesi mümkün gözükmemektedir.⁶⁶⁷

2. Manevi Unsur

TCK m. 84/4’teki suçların taksirli hâli Kanun’da düzenlenmediğinden, bu suçlar ancak kasten işlenebilir. Bu suçlarda genel kast yeterlidir; özel kast aranmamıştır.⁶⁶⁸ Failin, “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kaldırılan bir kimseyi intihara sevk mağdurun intihar etmedikçe suçun tamamlanmış sayılamayacağını aşikâr olduğunu belirtmektedir.

⁶⁶⁶ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; ÖNTAN, s. 888.

⁶⁶⁷ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 888. Karşı yönde bkz. İÇER, s. 337-338; ÖZYÜKSEL, s. 138 ve 140.

⁶⁶⁸ Yukarıda açıklandığı üzere, “3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 4. maddesine göre, intihara yönlendirme suçlarının da dâhil olduğu bazı suçların, Kanun’un 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi” durumunda, “terör suçu” sayılacağı ve 5. maddesi gereğince de cezaların artırılacağı belirtilmiştir. TCK m. 84/4 gereğince, failin sorumluluğunu tespitinde temel alınacak olan “kasten öldürme suçu” da 3713 sayılı Kanun’un 4. maddesinde sayılmaktadır. Sadece bu durumda, failin “özel kastla” hareket etmesi gerektiği ileri sürülebilir. Bkz. ÖNTAN, s. 870, 881 ve 888, dn. 223.

ettiğini” ya da “herhangi bir kimseyi cebir veya tehdit kullanarak intihara mecbur ettiğini” bilmesi ve intiharin gerçekleşmesini istemesi gerekir.⁶⁶⁹ Her ne kadar, aksi yönde görüş olsa da;⁶⁷⁰ bu suçların olası kastla işlenebilmesi mümkün değildir.⁶⁷¹

Önemle belirtmek gerekir ki, failin, mağdurun isnat yeteneğine sahip olması konusunda hataya düşmesi mümkündür. Bu durumda, esaslı bir hata mevcuttur; ancak fail “başka suçtan” dolayı sorumlu tutulacaktır. “Fiil üzerinde hata” sebebiyle, bir başka suçtan sorumluluğun mevzubahis olması için, failin subjektif ve objektif yönden kanundaki suç hipotezine uyan bir fiilin olması, yani failin, gerçekleşen fiili de kapsayan bir kasta sahip olması gerekmektedir.⁶⁷² Bu itibarla, isnat yeteneğine sahip olmayan mağdurun isnat yeteneğine sahip olduğunu zannederek, onu intihara yönlendiren fail, kastı doğrultusunda m. 84/4’ten değil; m. 84/1-2’den sorumlu tutulacaktır.

⁶⁶⁹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 41-42; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; ÖNTAN, s. 888.

⁶⁷⁰ İÇER, s. 337; ÖZYÜKSEL, s. 156-157.

⁶⁷¹ Aynı yönde bkz. HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; ÖNTAN, s. 888.

⁶⁷² GÜNGÖR, Fiil Üzerinde Hata, s. 81. M. 30/1 hükmü uyarınca: “*Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır*”. Mazeret nedenlerinin, m. 84/4’teki suçla bağdaşmadığı görüşü için bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARININ ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ

I. İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇLARINA ETKİ EDEN NEDENLER

A. GENEL OLARAK

“Suça etki eden nedenler”, suçun kurucu unsurlarından farklıdır. Gerçekten, kurucu unsurlar, bir suçun varlığı için kaçınılmaz olan hususlardır. Oysaki suça etki eden bir nedenin yokluğu, suçun varlığı üzerinde etkili olmamaktadır. Dolayısıyla, suça etki eden nedenler, “tali (ikincil)” bir niteliğe sahiptir. Bu nedenler, suçun basit şekline kıyasla “cezaı ağırlaştırır” ya da “cezaı hafifleten” nedenler olarak iki türdür. Esasen suça etki eden nedenlere ilişkin başkaca ayrımlar da yapılmakta olup; bu hususta yapılan bir ayrım da, “genel” ve “özel” nedenler biçimindeki ayrımdır. “Suça etki eden genel nedenler”, esas itibarıyla, TCK m. 29’da düzenlenen “haksız tahrik” ile m. 62’de düzenlenen “takdiri indirim nedenleri”dir.⁶⁷³ İntihara yönlendirme suçları bakımından, özel bir hafifletici neden öngörülmemiş olmakla birlikte, genel indirim nedenleri, koşulları varsa uygulanabilecektir.⁶⁷⁴

TCK m. 84/1’de düzenlenen “intihara yönlendirme suçu”nun, haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisiyle işlenebilmesi mümkündür. Bu

⁶⁷³ TOROSLU, Genel Kısım, s. 261-263.

⁶⁷⁴ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94; ÖZEN, s. 55.

hâlde fail, genel bir hafifletici neden olan haksız tahrik hükmünden yararlanacaktır.⁶⁷⁵ Yargıtay da bir kararında,⁶⁷⁶ somut olayda şartları gerçekleştiği gerekçesiyle haksız tahrik hükmünün, intihara yönlendirme suçunun faili hakkında uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Keza m. 84/4'teki “intihara sevk veya mecbur etme” suçlarının da, haksız tahrik altında işlenebilmesi mümkündür.⁶⁷⁷ M. 84/3'teki intihara alenen teşvik suçunu işleyen fail hakkında haksız tahrik hükmünün uygulanabilmesi ise, suçun mahiyeti gereği mümkün değildir.

Belirtilenler dışında, bu başlık altında, intihara yönlendirme suçuna etki eden neden olarak intiharın gerçekleşmesi hâli ele alınacak; cezayı ağırlaştıran bu hâlin hukuki niteliği üzerinde durulacaktır. Daha sonra, kasten öldürme suçunun nitelikli hâllerinin TCK m. 84 bakımından uygulanabilirliği konusu, özellikle m. 84/4 kapsamında tartışılacaktır.

⁶⁷⁵ Aynı yönde bkz. İÇER, s. 325. TCK'nın “Haksız tahrik” başlıklı 29. maddesi şu şekildedir: “Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir”. Bu konuda bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 264-266.

⁶⁷⁶ “(...) sanığın intihara yönlendirme suçunu, maktûlün sadakat yükümlülüğüne aykırı davranarak kendisini aldatmasından duyduğu hiddet ve şiddetli elemin etkisi altında işlediği anlaşılma; haksız tahrik nedeniyle ¼ ile ¾ arasında ceza indirimi öngören TCK'nun 29. maddesi uyarınca sanık lehine asgari oranda haksız tahrik hükümlerinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2016/2885, K. 2017/2798, T. 19.09.2017.

⁶⁷⁷ Aynı yönde bkz. İÇER, s. 338.

B. İNTİHARIN GERÇEKLEŞMESİ HÂLİ (TCK M. 84/2)

TCK m. 84/2 hükmü uyarınca: “*İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”. İntiharın gerçekleşmesini, intihara teşebbüs edilmesi ve dolayısıyla ölümün gerçekleşmemesi olarak algılayan ayrık görüşe yukarıda yer verilmişti. Bu nedenle, belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, “*intiharın gerçekleşmesi*” ifadesiyle kastedilen anlamın “ölüm” olduğunun hükümde açık biçimde belirtilmesi gerektiği ileri sürülmüşse de,⁶⁷⁸ böyle bir ihtiyaç bulunmamaktadır. ‘İntiharın gerçekleşmesi’ durumunun ne anlama geldiği belli ve izahtan varestedir.

Söz konusu düzenlemenin hukuki niteliği, yani m. 84/1’deki suçun “nitelikli hâli” mi yoksa “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli” mi olduğu hususunda öğretide tartışma mevcuttur. İntiharın gerçekleşmesinin, mülga Kanun’daki düzenlemede, suçun “neticesi” mi yoksa “cezalandırılabilirlik şartı” mı olduğu konusundaki tartışmaya yukarıda yer verilmiş ve suçun neticesi olarak değerlendirilmesinin daha isabetli olacağı belirtilmişti.

İntiharın gerçekleşmesi, bir görüşe göre, TCK m. 84/1’deki suçun nitelikli hâlidir.⁶⁷⁹ Yargıtay da bu görüştedir.⁶⁸⁰ Bunun dışında, hukuki niteliğe ilişkin tartışmaya

⁶⁷⁸ HUYSAL, s. 91.

⁶⁷⁹ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 91-92; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 208; SINAR, s. 79; ERSOY, s. 123-124; MALKOÇ, s. 1341; ERCAN, s. 50; PEHLİVAN, s. 284; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 221; Koray DOĞAN, Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar, Adalet Yay., Ankara 2011, s. 111.

girmeden, intiharın gerçekleşmesinin, “cezayı ağırlaştırıcı bir sebep” olduğu belirtilmiştir.⁶⁸¹ Buna karşılık, hükmün gerekçesine ve diğer bir görüşe göre, intiharın gerçekleşmesi, suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâlidir.⁶⁸² Son olarak, eş anlamlı olmamasına rağmen, nitelikli hâl ile neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâli eş anlamlı kabul eden ve m. 84/2’nin neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış (nitelikli) hâl olduğunu ileri süren bir görüş de bulunmaktadır.⁶⁸³

Nitelikli hâl ile neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâl arasında suç teorisi yönünden önemli farklılıklar olduğu ileri sürülmektedir.⁶⁸⁴ Bu iki hâl arasındaki farkın esasen

⁶⁸⁰ “(...) suçun nitelikli halini oluşturan ve mağdurenin ölmesi halinde uygulanabilecek olan TCK’nun 84/2.maddesinin uygulanması neticesinde sanığa fazla ceza tayin edilmesi, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2013/995, K. 2013/6761, T. 22.11.2013.

⁶⁸¹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 39; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 65.

⁶⁸² ÖNTAN, s. 872-873; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 123-124; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 271; İÇER, s. 322; MERAN, s. 99; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2820-2821. M. 84/2’nin, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç biçiminde düzenlenmiş olmasının, hukuk tekniği bakımından yerinde olmadığı eleştirisi için bkz. TULAY, s. 825-826.

⁶⁸³ PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1380.

⁶⁸⁴ İÇER, s. 323. Yazara göre, m. 84/2, nitelik hâl olarak kabul edilemez; ancak “neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâl” olarak kabul edilebilir. Yazar, bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: “Nitelikli unsurlar, suç teorisi içerisinde suçun maddi unsurları içerisinde incelenir. Bunun sonucu olarak, nitelikli unsurlar, kastın kapsamı dahilindedir (m.21). (...) İntihara yönlendirme suçunun işlenmesi neticesinde mağdurun ölmesi, kastın kapsamına dahil olabilecek bir olgu değildir. Zira, nitelikli haller, fiilin işlendiği sırada var olan çeşitli durumlardan ileri gelebilir. Nitelikli haller, fiile, fail ve mağdura ya da faili fiili işlemeye sevk eden belirli amaçlara ilişkin olabilir. İntihara yönlendirme suçunda mağdurun ölmesi, intihara yönlendirme fiilinin işlendiği sırada değil, bu fiilin işlenmesi sonucu ortaya çıkabilecek ağırlaştırılmış bir durumdur”. Karşılaştırma için bkz. ERSOY, s. 135-136. Yazara göre, m. 84/2, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hâl olarak kabul edilemez; ancak “nitelik hâl” olarak kabul edilebilir. Yazar, bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: “Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçtan bahsedebilmek için, failin kasten gerçekleştirdiği hareketinden dolayı, meydana gelen ağır veya başka bir neticenin istenmemiş

manevi unsur olduğu ve bu ayrımın uygulamada ispat sorunlarını aşmak bakımından önem arz ettiği de ifade edilmektedir.⁶⁸⁵ Yukarıda belirtildiği üzere, intihara yönlendirme suçu ancak kasten işlenebilir. Mağdurun ölüm sonucu da, failin kastının kapsamına dâhildir. Burada özellikle, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç konusunu tartışmak gerekir.

“Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç”,⁶⁸⁶ gerçek ve gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar olmak üzere ikiye ayrılır.⁶⁸⁷ “Gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç” için, kasıtlı temel bir suç tipinin varlığı ile meydana gelen özel netice açısından en azından taksirin yeterli olması aranır. Şu hâlde, gerçek neticesi sebebiyle

olması gerekmektedir. Ancak intihara yönlendirme suçunda, failin neticeyi yani intiharın gerçekleşmesini istememiş olduğunu söylemek mümkün değildir”.

⁶⁸⁵ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 124. Yazarlar, bu durumu şu şekilde açıklamaktadırlar: “Bir başkasını intihara teşvik veya yardım eden kimse, o kişinin intihar edebileceğini en azından öngöreceğinden ve dolayısıyla ağırlaşmış netice olan intihar bakımından kişinin en azından olası kastı mevcut bulunacağından, ‘intiharın gerçekleşmesinin’ nasıl nitelendirildiğinin pratik bir önemi kalmamakta ise de yine de nitelikli unsurun mutlaka bilinmesi, yani kastın kapsamında olması gerekir. Ağır neticenin faile yüklenmesi bakımından ise failin en azından taksirinin bulunması yeterlidir (m. 23)”.

⁶⁸⁶ Suçun varlığı için gerekli olanın ötesinde zararlı ya da tehlikeli neticenin oluşması durumunda cezası ağırlaştırılan suça, “neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç” denir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 227. TCK’nın “Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç” başlıklı 23. maddesi şu şekildedir: “Bir failin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir”.

⁶⁸⁷ Söz konusu ayrımın temelinde, oluşan daha ağır veya başka netice bakımından mevcut olan “manevi unsura” göre yapılan tasnif esas alınmıştır. Mevzubahis ayrım, “gerçek - görünüşte neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç” şeklinde de belirtilmektedir. Bununla birlikte, kavramların kullanılmasında değişik kıstaslara göre belirleme yapılmak suretiyle, kavramlar farklı anlamlarda da kullanılabilir. Bkz. ÖNTAN, s. 872.

ağırlaştırılmış suçlar, “*kast - taksir*” kombinasyonu biçiminde gerçekleşir.⁶⁸⁸ Söz gelimi, “çocuk düşürtme suçu”nun işlenmesi sonucunda, fail, taksirle gebe bir kadının ölümüne de sebep olduğu takdirde, failin sorumluluğu TCK m. 99 gereğince belirlenecek ve cezası ağırlaştırılacaktır. Ancak, burada fail, bu suçu kasten işlemekle birlikte, gebe kadının öleceğini de biliyor ve istiyor ise, failin “kasten öldürme suçu”ndan da cezalandırılması gerekecektir.⁶⁸⁹ Öte yandan, “*gerçek olmayan (görünüşte)* neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç”lar, “taksir - taksir” ya da “kast - kast” kombinasyonu biçiminde gerçekleşir. TCK m. 23 gereğince, failin kastının doğrudan özel neticeye yönelik olduğu hâllerde, gerçek neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçtan bahsedilemez. Bu hâllerde, gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçtan bahsedilebilir.⁶⁹⁰

Bazı hâllerde, kasıtlı temel suçun sonucu ağır neticeler kasten gerçekleştirilse bile “bağımsız bir suç” mevzubahis olmamakta, ağır neticeleri yaptırım altına alan ilgili hüküm gereğince sorumluluk belirlenmektedir.⁶⁹¹ TCK’nın 87. maddesinin (neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama) ilk üç fıkrası bu hâllere örnek verilebilir.⁶⁹² Bu örnekte fail, kastetmiş olduğu “yaralama suçu”nun sonucunda mağdurun yüzünde sabit iz oluşturacağını da bilip isteyebilir. O hâlde, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda, meydana gelen sonuç bakımından, hiçbir zaman doğrudan kastın mevzubahis olmayacağı söylenemez.⁶⁹³ Yine söz gelimi, “*iftira (m. 267)*” veya “*yalan tanıklık (m.*

⁶⁸⁸ DOĞAN, s. 27.

⁶⁸⁹ ÖNTAN, s. 872.

⁶⁹⁰ DOĞAN, s. 27-28.

⁶⁹¹ Nazmiye ÖZENBAŞ, Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Suçlarda Ceza Sorumluluğunun Esası, Adalet Yay., Ankara 2012, s. 20-21.

⁶⁹² ÖZENBAŞ, s. 21; ÖNTAN, s. 872.

⁶⁹³ ÖNTAN, s. 872.

272)” suçlarında, söz konusu suçları meydana getiren fiillerin belli mahkûmiyetlere sebep olması durumunda ceza ağırlaştırılmaktadır. Failin bu netice bakımından, taksirli veya kasıtlı olması önemli değildir.⁶⁹⁴ Bu suçların faili, mağdurun mahkûmiyeti neticesini biliyor ve istiyor da olabilir.

Belirtilen gerekçelerle; failin, intihara yönlendirme niteliğindeki hareketlerinin tesiriyle mağdurun intihar etmesi sonucu sebebiyle failin cezasının ağırlaştırılması öngörülen düzenlemenin, TCK m. 84/1’deki suçun “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâl”i kabul edilmesinde bir engel yoktur. Mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi, suçun oluşması için aranacak olsa da olmasa da; ikinci fıkra hükmünün olması, ölüm sonucunun suçun bir unsuru olmadığını açıkça ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, ölüm sonucu, suçun maddi unsuru içinde olmayıp özel bir sonuç biçiminde tezahür etmektedir. Öte yandan, failin kastının mağdurun intiharını da kapsadığını belirtmek, bu bakımdan bir çelişki oluşturmamaktadır. Belirtildiği üzere, “gerçek olmayan neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar”da, failin “kast - kast” kombinasyonuna sahip olması da mümkün olup; bu suçlarda fail, “gerçek neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar”ın tersine, meydana gelen özel neticeyi biliyor ve istiyorsa, cezası sadece ağırlaştırılacaktır. Ancak, intiharın gerçekleşmesi hâlini öngören hüküm, ister suçun “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli”, ister “nitelikli hâli” olarak savunulsun sonuç değişmez. Zira bu suç taksirle veya olası kastla işlenemez. Mağdurun ölümü, failin doğrudan kastına her hâlükârda dâhildir.⁶⁹⁵

⁶⁹⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 228.

⁶⁹⁵ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 873.

C. KASTEN ÖLDÜRME SUÇUNUN NİTELİKLİ HÂLLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

Öncelikle, yukarıda da belirtildiği üzere, m. 84/1'deki suçun, kasten öldürme suçundan ayrı bir suç olması ve kasten öldürme suçuna ilişkin hükümlerle ilişkilendirilmemiş olması nedeniyle, m. 82'deki kasten öldürme suçunun nitelikli hâlleri, intihara yönlendirme suçunun faili hakkında uygulanamaz. Öğretide bir görüşe göre, Kanun metninde değişikliğe gidilerek; intihara yönlendirme suçunun, “üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı”, “gebe olduğu bilinen kadına karşı” ya da “töre saikiyle” işlenmesi gibi hâllerin, cezayı ağırlaştıran “nitelikli hâller” olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır.⁶⁹⁶ Bununla birlikte, mevcut düzenleme karşısında bu gibi durumlar, intihara yönlendirme suçu bakımından ancak m. 61 gereğince cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecektir.

Kasten öldürme suçunun ağırlaştırıcı nedenlerinin, özellikle m. 84/4 kapsamında faile uygulanabilir olup olmadığı önemli bir tartışma konusudur. Nitekim failin m. 84/4 kapsamına giren fiili sonucunda kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacağı öngörülmüştür. Öğretide bir görüşe göre, m. 84/4'te açıkça kasten öldürme suçunun yaptırım hükmüne gönderme yapılmıştır. Bu görüşe göre, aynı durumda olanlar

⁶⁹⁶ ERSOY, s. 109. Benzer yönde bkz. ÖZEN, s. 44. Yazara göre, “kasten öldürme suçu”nun, “üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı” işlenmesinin (faille mağdur arasındaki yakın akrabalık ilişkisinin), intihara yönlendirme suçu bakımından da nitelikli hâl olarak kabul edilmesi yerinde olurdu. Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 38, dn. 257. Yazara göre, m. 82'deki nitelikli hâllerin, m. 84/1-3'e de uygulanabilirliğini sağlayıcı düzenleme yapılması yerinde olacaktır. Ancak, belirtmek gerekir ki, intihara alenen teşvik suçunun mahiyeti gereği, söz konusu nitelikli hâller bu suçla örtüşemez.

açısından çelişkili bir hâl yaratılmasına rağmen, fail hakkında ancak m. 81 hükmü uygulanabilir.⁶⁹⁷ Başka bir görüş ise isabetli olarak, m. 84/4'te failin “kasten öldürme suçunun *cezasından* değil; kasten öldürme *suçundan*” sorumlu tutulacağını öngörüldüğünü, kasten öldürme suçuna bir bütün hâlinde gönderme yapıldığını ve dolayısıyla, somut olayda m. 82'deki ağırlaştırıcı sebeplerden biri ya da birkaçı mevcut olduğu takdirde, fail hakkında bu ağırlaştırıcı nedenlerin de uygulanması gerektiğini belirtmektedir.⁶⁹⁸ Örneğin, töre saikiyle, bir kimsenin tehdit suretiyle intihar etmeye mecbur edilmesi durumunda, failin sorumluluğu m. 82/1-(k) kapsamında belirlenecektir.⁶⁹⁹

Kasten öldürme suçunun ağırlaştırıcı nedenlerinin, m. 84/4 kapsamında faile uygulanabilir olmasıyla ilgili bir duruma değinmek gerekir. Şöyle ki, “kasten öldürme suçu”nun, “*çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı*” işlenmesi, m. 82/1-(e)'ye göre ağırlaştırıcı bir nedendir. İntihara sevk suçunun da ancak “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kalkan kişilere karşı” işlenebileceği göz önünde tutulduğunda, failin m. 84/4 kapsamında “kasten öldürme suçu”na göre sorumluluğunun tayininde “mağdurun özelliği”, çoğunlukla hem cezalandırmanın dayanağını oluşturacak hem de cezanın ağırlaştırılmasına neden

⁶⁹⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154. Aynı yönde bkz. PEHLİVAN, s. 289, dn. 129. Yazara göre, m. 84/4'e “bu fiillerin töre saikiyle işlenmesi hâlinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır” veya fıkradaki düzenleme biçimine uygun olarak, “bu fiilleri töre saikiyle işleyenler, nitelikli kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar” biçiminde bir cümlenin eklenmesi isabetli olacaktır.

⁶⁹⁸ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 208; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 97; ÖNTAN, s. 887; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 174; SINAR, s. 82.

⁶⁹⁹ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 887; SINAR, s. 82; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 174.

olacaktır.⁷⁰⁰ Bu durumun, m. 84/4'ün hiç düzenlenmemiş olması veya kasten öldürme suçu içerisinde düzenlenmesi gerektiği yönündeki eleştirileri tekrar haklı çıkardığı belirtilmektedir.⁷⁰¹ Mevcut düzenlemeler karşısında, intihara sevk suçunun faili hakkında otomatik olarak m. 82/1-(e)'deki ağırlaştırıcı neden uygulanabilecektir. Ancak, m. 84/4 nitelikli hâl olmadığından, söz konusu ağırlaştırıcı nedenin uygulanması, suçun iki kez ağırlaştırıldığı anlamına gelmemektedir. Zaten m. 84/4 hiç düzenlenmemiş olsaydı bile, dolaylı fail olarak kasten öldürme suçundan sorumlu tutulacak olan fail hakkında bu ağırlaştırıcı neden uygulanacaktı.

Öte yandan her ne kadar, m. 84/4'te “kastan öldürme suçu”na bir bütün hâlinde gönderme yapıldığı için fail hakkında, kasten öldürme suçu açısından m. 83'te öngörülen özel hafifletici nedenin de,⁷⁰² uygulanabilmesinde teorik olarak herhangi bir engel bulunmasa da, pratikte böyle bir durumun söz konusu olabilmesi mümkün gözükmemektedir.

Belirtmek gerekir ki, TCK m. 84/4 yollamasıyla m. 82'deki nitelikli hâllerle ilgili olarak fail hataya düşmüş olabilir. Suça etki eden nedenlerde hata, somut olayda failin, ya mevcut olmayan suça etki eden nedeni var zannettiğinde ya da mevcut olan bu nedeni yok zannettiğinde ortaya çıkar.⁷⁰³ Bu gibi durumlarda m. 30/2 gereğince, fail hatasından yararlanacaktır. Örneğin, aslında gebe olmayan bir kadını gebe zannederek

⁷⁰⁰ ÖNTAN, s. 887-888; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 208-209.

⁷⁰¹ ÖNTAN, s. 887.

⁷⁰² TOROSLU, Özel Kısım, s. 37.

⁷⁰³ Suça etki eden nedenlerde hata için bkz. GÜNGÖR, Fiil Üzerinde Hata, s. 73-74. M. 30/2 düzenlemesi şu şekildedir: “Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır”.

ya da gebe olan bir kadını gebe olmadığını zannederek, cebir kullanmak suretiyle intihara mecbur eden fail hakkında m. 82/1-(f)'deki ağırlaştırıcı neden uygulanmayacaktır.

II. TEŞEBBÜS VE GÖNÜLLÜ VAZGEÇME

A. GENEL OLARAK

TCK m. 35/1 hükmünde “suça teşebbüs”; “*Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur*” şeklinde düzenlenmiştir. Teşebbüs hâlinde kalmış bir suç da, biri “maddi (objektif)” öteki “manevi (subjektif)” olarak iki unsurdan oluşmaktadır. Böyle bir suç, manevi unsur bakımından, tamamlanmış suça özgü özellikler taşır. İşlenmesi kastedilen bir suçu işlemeye elverişli davranışları gerçekleştirmek bilinç ve iradesi söz konusudur. Fail ancak doğrudan kastla hareket etmişse, teşebbüs hâlinde kalan bir suç mevzubahis olabilir; nitekim aleyhte kıyas yasağı ihlal edilmeksizin, olası kastla teşebbüs cezalandırılmaz. Teşebbüs hâlinde kalan bir suç, maddi unsur bakımından ise, biri “pozitif” öteki “negatif” olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. “Pozitif unsur”, icra hareketlerine başlanmasından ve yapılan hareketlerin elverişli olmasından ibaretken; “negatif unsur”, icra hareketlerinin tamamlanamaması ya da sonucun gerçekleşmemesinden ibarettir. Teşebbüse özelliğini veren husus, failin elinde olmayan bir engel sebebiyle icra hareketlerini tamamlayamaması ya da icra hareketlerinin tamamlanmasına karşın istenilen sonucun gerçekleşmemesidir. Öte yandan, yapılan hareketlerin elverişsiz olması durumunda,

“suç işleme kararının icrasına” başlandığından bahsedilebilirse de; işlenmek istenen “suçun icrasına” başlamaktan ve cezalandırılabilir bir teşebbüsten bahsedilemez.⁷⁰⁴

Failin, “suçun icrası sırasında ve henüz suç tamamlanmadan, harekete son vermek” ya da “neticenin gerçekleşmesini önlemek” suretiyle, suç işleme kararından vazgeçmesi de mümkündür ve bu hâl “gönüllü vazgeçme” olarak adlandırılır.⁷⁰⁵ Bu hâl, TCK m. 36 hükmünde şu şekilde düzenlenmektedir: “*Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır*”.

765 sayılı TCK m. 454’te düzenlenen “intihara ikna ve yardım” suçuna teşebbüsün, görüş birliği olmasa da genel olarak, mümkün olmadığı belirtilmekteydi.⁷⁰⁶ Yürürlükteki Kanun bakımından da intihara yönlendirme suçlarına teşebbüsle ilgili olarak öğretide farklı görüşler ve yaklaşımlar mevcuttur.

⁷⁰⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 285-289. Ayrıntılar için ayrıca bkz. Devrim **AYDIN**, “Suça Teşebbüs”, AÜHFD., S. 1, 2006, s. 85 vd.

⁷⁰⁵ Bu konuda bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 289-292; AYDIN, “Suça Teşebbüs”, s. 103-107.

⁷⁰⁶ EREM, s. 500; DÖNMEZER, s. 101, dn. 6; ARTUK, “Mukayeseli Hukuk”, s. 24. “İntihara ikna ve yardım” suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu ileri süren görüş için bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 79.

B. TCK M. 84/1 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

TCK m. 84/1'deki seçimlik hareketlerden herhangi birinin gerçekleştirilmesi ve mağdurun intihara teşebbüs etmesiyle suçun tamamlanacağı görüşünde olan bazı yazarlara göre, m. 84/1'e teşebbüs mümkündür.⁷⁰⁷ Buna göre, intihara yönlendirme yapıldığı hâlde, mağdur, intihara teşebbüs aşamasına geçmez veya geçemezse, başka bir ifadeyle, failin elinde olmayan nedenlerle mağdur intihar etmekten vazgeçerse veya vazgeçirilirse, fail intihara yönlendirme suçuna teşebbüsten cezalandırılacaktır.⁷⁰⁸ Buna karşılık, aynı görüşü paylaşan, yani suçun tamamlanması için mağdurun intihara teşebbüs etmesinin de gerektiği görüşündeki yazarlardan kimine göre ise, bu suçta teşebbüs mümkün değildir.⁷⁰⁹ Buna göre, mağdur intihara teşebbüs etmediği sürece, failin hareketlerinin elverişli olduğu söylenemeyeceği gibi; failin suçun icrasına elverişli hareketlerle başlamış olduğu da söylenemez.⁷¹⁰

Öte yandan, seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılmasıyla intihara yönlendirme suçunun tamamlanmış olacağını belirten bazı yazarlara göre de, m. 84/1'e

⁷⁰⁷ PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1381; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268-269.

⁷⁰⁸ ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 268-269.

⁷⁰⁹ HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 152; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 889; PEHLİVAN, s. 290; TULAY, s. 830.

⁷¹⁰ “Bu açıdan, örneğin; içeriğiyle failin mağdurun intihar kararını kuvvetlendirmeye çalıştığı bir mektubu mağdura yollaması, ancak mektubun mağdura ulaşmadan bir başkasınca ele geçirilmesi halinde failin suçta teşebbüs ettiği yine söylenemeyecektir”. Bkz. ÖNTAN, s. 889.

teşebbüs olmaz.⁷¹¹ Suçun sırf hareket suçu olduğu görüşünde olan bu yazarlardan kiminin isabetli olarak belirttiği üzere, kural olarak bu suça teşebbüs mümkün olmamakla birlikte;⁷¹² bu suçta icra hareketleri parçalara bölünebildiği takdirde, örneğin intihara azmettirme, teşvik etme gibi nitelenebilecek hareket ve/veya sözlerin mağdura ulaşmadan önce ele geçirilmesi veya önlenmesi durumunda suça teşebbüs mümkündür.⁷¹³ Suç, intihara yönlendirici hareketin mağdura ulaştığı anda tamamlanmaktadır.⁷¹⁴ Bu itibarla örneğin, failin, sevgilisi olan ve psikolojik olarak hayli zor günler geçiren mağdurun intihar etmesi için, intihara teşvik edici nitelikteki sözler kaleme aldığı bir mektubu mağdura göndermesi ve fakat mektubun mağdura ulaşmadan başkası tarafından ele geçirilerek ortadan kaldırılması hâlinde, failin suça teşebbüs ettiği söylenebilecektir. Bu mektubun mağdura ulaşması ve mağdurun mektupta yazılanları umursamaması ve dolayısıyla intihara teşebbüs etmemesi hâlinde ise, fail tamamlanmış suçtan cezalandırılacaktır.

Aslında elverişli olan bir vasitanın somut olayda yetersiz olması hâli bakımından ise,⁷¹⁵ örneğin, mağdurun intiharına yardım etmek için, mağdura temin edilen zehrin

⁷¹¹ MERAN, s. 101; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 94. Benzer yönde bkz. ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175; ÖZEN, s. 50; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 124.

⁷¹² KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 124; ÖZEN, s. 50; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175.

⁷¹³ ÖZEN, s. 50; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 175.

⁷¹⁴ Benzer yönde bkz. İÇER, s. 325. “*Bu suç sırf hareket suçu olup, seçimlik hareketlerden birinin icrasıyla suç tipi gerçekleşir. Failin, intihara yönlendirme oluşturan davranışlarının muhatap tarafından algılanmasıyla birlikte suç tamamlanmış olur*”.

⁷¹⁵ Bu durum, suça teşebbüsün varlığı bakımından önem arz etmez. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 287.

miktarının ölüm sonucunu meydana getirmeye yeterli olmaması hâlinde (mağdur bu zehri içtiğinde ve fakat ölüm gerçekleşmediğinde), failin m. 84/1'e göre tamamlanmış suçtan cezalandırılacağı ifade edilmektedir.⁷¹⁶ Ancak, bu örnekte mağdur intihara teşebbüs etmese bile, failin m. 84/1 gereğince cezalandırılacağını belirtmek gerekir.

C. TCK M. 84/2 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

İntihara yönlendirme suçuna teşebbüsün mümkün olup olmayacağı, TCK m. 84/2 bakımından da öğretide tartışılmaktadır. Bu tartışma esasen, mağdurun intihara teşebbüs etmesi, ancak, ölmemesi durumunda, failin m. 84/1'e göre tamamlanmış suçtan mı yoksa m. 84/2'ye teşebbüsten mi cezalandırılacağına ilişkindir. Soruya verilecek cevabın, intiharın gerçekleşmesi hâlinin, “nitelikli hâl” mi yoksa “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâl” mi olarak anlaşılacağına göre değişeceği ileri sürülmektedir.⁷¹⁷ Ancak, m. 84/2'ye teşebbüsün mümkün olup olmadığı konusundaki görüşler, m. 84/1'deki suçun oluşması için mağdurun intihara teşebbüs etmesinin aranıp aranmadığına ilişkin varılan sonuca göre değişmektedir. Nitekim suçun sırf hareket suçu olduğu görüşü benimsendiğinde, intiharın gerçekleşmesi hâli ister nitelikli hâl olarak

⁷¹⁶ “Yardımda sağlanan vasıtaların elverişsizliği örneğin bünyesi çok kuvvetli olan müntehirin aldığı zehirden etkilenmemesi durumunda da failin 84 üncü maddenin 1 inci fıkrasına göre cezalandırılması gerekir. (...) İntihara yönlendirme suçu, (...) kişinin intihar girişiminde bulunması ile tamamlanır”. Bkz. ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 217 ve 221. Ancak, belirtildiği üzere burada ‘elverişsizlik’ değil; ‘yetersizlik’ söz konusudur. Eğer sağlanan ve mağdur tarafından kullanılan vasıta elverişsizse, mağdurun intihar fiilinin icrasına elverişli davranışlarla başlamış olduğu söylenemeyeceğinden, intihara teşebbüsün varlığından söz edilemez.

⁷¹⁷ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 124-125; ERSOY, s. 128.

kabul edilsin ister neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâl olarak kabul edilsin; teorik olarak, m. 84/2'ye teşebbüsün mümkün olduğu ileri sürülebilecektir. Buna karşılık, suçun oluşması için mağdurun intihara teşebbüs etmesinin de gerektiği görüşü benimsendiğinde, intiharın gerçekleşmesi hâli ister nitelikli hâl olarak kabul edilsin ister neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâl olarak kabul edilsin; m. 84/2'ye teşebbüs mümkün olmayacaktır. Zira failin sorumluluğu, mağdurun intiharı gerçekleşmişse m. 84/2'ye göre; ölüm gerçekleşmemişse, yani mağdurun intiharı teşebbüs aşamasında kalmışsa da m. 84/1'e göre belirlenecektir.⁷¹⁸

Suçun sırf hareket suçu olduğu görüşünde olan bir yazara göre, m. 84/2 suçun nitelikli hâli olduğundan, failin kastının bu nitelikli hâli de kapsamı durumunda, mağdur ölmemişse, fail m. 84/2'ye teşebbüsten cezalandırılacaktır. M. 84/2'ye teşebbüsün mümkün olması görüşünden hareketle de, gönüllü vazgeçme kurumu da uygulanabilecek; örneğin, intihara azmettirdiği mağdurun intihar etmek için binanın çatısından atladığını gören fail, mağduru hemen hastaneye yetiştirerek onun hayatta kalmasına yardımcı olması durumunda, sadece m. 84/1'den cezalandırılacaktır.⁷¹⁹

⁷¹⁸ “(...) mağdurun intihar girişiminde bile bulunmadığı durumda failin ceza sorumluluğu söz konusu olmayacaktır”. Bkz. ÖNTAN, s. 889. Karşılaştırma için bkz. TULAY, s. 830. İntihara yönlendirme suçunun somut tehlike suçu olduğu görüşünü benimseyen yazar, ölümün neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç niteliğinde öngörülmesinden yola çıkarak m. 84/2'ye teşebbüsten bahsedilemeyeceğini ileri sürmektedir.

⁷¹⁹ ERSOY, s. 123, 127, 128 ve 129. Öte yandan yazar aynı örnekte, failin mağduru çatıdan atlamadan intihardan vazgeçirmesi durumunda da gönüllü vazgeçme kurumunun uygulanabileceğini; failin, o zamana kadar gerçekleştirdiği failin başka bir suçu oluşturmaması hâlinde, cezalandırılmayacağını ileri sürmektedir. Ancak, yazarın hem m. 84/1'deki suçun sırf hareket suçu olduğunu (intihara teşebbüsün aranmadığını, aynı zamanda, suçun oluşması bakımından seçimlik hareketlerin tek başına yeterli görülmemesi gerektiğini, bu hareketlerin nedensellik bağı ile “mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasının da somut biçimde aranması” gerektiğini ve dolayısıyla suçun somut tehlike suçu olduğunu ileri sürdüğünden,

Suçun sırf hareket suçu olduğu görüşünde olan başka yazarlara göre ise, m. 84/2 suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli olduğundan, failin mağdurun ölümüne yönelik doğrudan kastı bulunmakta ve fakat ölüm sonucu gerçekleşmemiş ise, fail m. 84/2'ye teşebbüsten cezalandırılmalı; aksi hâlde, m. 84/1 kapsamında ceza üst haddenden belirlenmelidir.⁷²⁰ Öte yandan, intiharın gerçekleşmesi hâlinin suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli kabul edildiğinde, ya mağdurun intiharı gerçekleşmişse m. 84/2'nin uygulanacağı ya da mağdurun intihara teşebbüs etmesi ve fakat ölmemesi hâlinde m. 84/2'ye teşebbüsün söz konusu olacağı, dolayısıyla her hâlükârda m. 84/1'in uygulama alanının kalmayacağı ileri sürülmüştür.⁷²¹

Ancak, intiharın gerçekleşmesi hâlinin hukuki niteliğinden bağımsız olarak, suçun oluşması bakımından hangi görüş benimsenirse benimsensin; m. 84/1'in uygulama alanı elbette olacaktır. Ayrıca, yukarıda da açıklandığı üzere, intiharın gerçekleşmesi hâlinin hukuki niteliği konusunda hangi görüş benimsenirse benimsensin; mağdurun ölümü, failin doğrudan kastına her hâlükârda dâhildir. Bununla birlikte, m. 84/1 soyut tehlike suçu olduğundan ve tamamlanması için bir netice (somut tehlike ya da zarar) aranmadığından, intihar teşebbüs aşamasında kaldığında, failin m. 84/1'den

tutarlı sayılamayacak karma bir görüşe sahip olduğu yukarıda belirtilmişti) hem de intihara azmettirme hareketinin yapılmasından sonra, bu örnekte olduğu gibi, failin cezalandırılmayacağını ileri sürmesi, anlaşılacaktır.

⁷²⁰ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 125. Bu görüşün eleştirisi için bkz. PEHLİVAN, s. 290-291. “İntihara yönlendirme suçunun oluşması için, maddede belirtilen seçimlik hareketlerin yapılması yetmez; mağdurun intihar girişiminde bulunması da gerekir. Mağdurun intihar girişiminde bulunması halinde, cezanın üst sınırdan tayin edilmesi görüşüne de katılamamaktayız. Ceza, hakim tarafından somut olayın koşullarına göre tespit edilecektir (TCK m. 61). Aksi takdirde, cezanın alt ve üst sınır arasında belirlenmesine ilişkin düzenleme anlamını yitirecektir”.

⁷²¹ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 210.

cezalandırılması ve bu hâlde, m. 61/1-(e) gereğince “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı” hesaba katılarak, öngörülen cezanın üst sınırdan veya üst sınıra yakın bir şekilde temel cezanın belirlenmesi yerinde olacaktır.

D. TCK M. 84/3 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Bir görüşe göre, intihara alenen teşvik içeren söz ve hareketlerin sonucunda intihara teşebbüs edilmediği takdirde, TCK m. 84/3’e teşebbüs söz konusudur.⁷²² Ancak, yukarıda açıklandığı üzere, intihara alenen teşvik suçunun oluşması için, intihara teşvik hareketinin etkisiyle bir ya da birden çok kimsenin intihar veya intihara teşebbüs etmesi aranmamıştır. Dolayısıyla, öğretilde baskın görüşe göre, neticesiz suçlardan biri olan intihara alenen teşvik suçuna teşebbüs olmaz.⁷²³ Gerçekten, kural olarak bu suça teşebbüs mümkün olmamakla birlikte; bu suçta icra hareketleri parçalara bölünebildiğinde, söz gelimi, “intihara teşvik edici” nitelikte yazıların yer aldığı bir afişin herkesin görebileceği bir yere asılmak üzereyken kolluk görevlilerince bu afişin asılmasının önlenmesi hâlinde olduğu gibi son derece sınırlı hâllerde bu suça teşebbüsün mümkün olduğu belirtilmelidir.⁷²⁴

⁷²² ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 272.

⁷²³ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 68; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 153; SINAR, s. 77; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 210. “Sonuç olarak” aynı yönde bkz. TULAY, s. 831.

⁷²⁴ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 890; İÇER, s. 330.

E. TCK M. 84/4 BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Öğretide, TCK m. 84/4'e teşebbüsün mümkün olduğu belirtilmektedir.⁷²⁵ Yargıtay da bu görüştedir.⁷²⁶ Yukarıda açıklandığı üzere, “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kaldırılan” bir kimsenin intihara sevk edilmesi ya da bir kimsenin “cebir veya tehdit kullanılarak intihara mecbur edilmesi” durumunda, fail “kasten öldürme suçu”ndan sorumlu tutulmakta olup; bunun için, ölüm sonucunun gerçekleşmesi gerekmektedir.⁷²⁷ Mağdurun intihara teşebbüs etmesi, ölüm sonucunun gerçekleşmemesi hâlinde, m. 84/4 yollamasıyla m. 81 (veya m. 82) ile m. 35 (veya m. 36) hükümleri gereğince fail sorumlu tutulacaktır. Bu hâlde, failin sorumluluğu “kasten öldürme suçu”na göre belirleneceği için ve m. 84/4 düzenlenmemiş olsaydı da, “dolaylı faillik” kurumu çerçevesinde failin sorumluluğu yine “kasten öldürme suçu”na göre belirleneceği için, aslında “kasten öldürme suçuna teşebbüs” söz konusudur.⁷²⁸ Bu itibarla, mağdur intihara teşebbüs etmiş, ancak, ölüm sonucunun gerçekleşmesi fail tarafından bizzat kendi çabasıyla önlenmişse, m. 36 hükmü uygulanabilecektir. Bu

⁷²⁵ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 71; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 154; SINAR, s. 77; İÇER, s. 338; ÖNTAN, s. 890; PEHLİVAN, s. 291.

⁷²⁶ “Sanık ... hakkında intihara yönlendirme suçundan TCK'nin 84/1, 62/1, 53/1, 58/6. maddeleri gereğince 1 yıl 8 ay hapis cezası, (...) Mağdur ...'in alınan beyanlarına göre; sanıklar ..., ... ve ...'in kendisini tehdit ederek intihar etmeye zorladıklarını, bu haliyle sanıkların eylemlerinin TCK'nin 84/4. maddesinde yazılı kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2019/3055, K. 2020/117, T. 15.01.2020.

⁷²⁷ ÖNTAN, s. 890.

⁷²⁸ ÖNTAN, s. 890; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 210.

durumda, “o ana kadar yapılan hareketler, başka suçu (söz gelimi, m. 86, m. 106 veya m. 108)” oluşturmuşsa, fail sadece bu suçtan cezalandırılacaktır. Yargıtay da bir kararında,⁷²⁹ m. 84/4 bakımından somut olayda gönüllü vazgeçme hükmünün uygulanması gerektiğini isabetli olarak belirtmiştir.⁷³⁰

⁷²⁹ “(...) mağdur Metin ile haklarında verilen hüküm kesinleşen Doğan ve Mustafa'nın birlikte işledikleri 'nitelikli öldürme', 'yağma' ve 'hürriyeti sınırlama' suçlarından hükümlü olarak aynı cezaevinde buldukları, Doğan ve Mustafa'nın, yanlarına yine hakkında verilen hüküm kesinleşmiş olan Ersin ve sanık Engin'i de alarak, sürekli baskı altında tuttıkları mağduru, kendileri yararına kantin alışverişi yapmaya zorladıktan, olay günü mağdurun parasının kalmaması sebebiyle sanıkların isteklerini yerine getiremediği, bunun üzerine, sanıkların hep birlikte bahçeye çağırdıkları mağduru darp etmeye başladıkları, temin ettikleri bir çamaşır ipini mağdurun kalmış olduğu koğuşun pencere demirine bağladıkları, ardından 'intihar etmezsen seni öldürürüz' diyerek, buldukları tabureyi asmış oldukları ipin altına koydukları, mağduru tabureye çıkıp kendisini asmaya için yoğun bir baskı uygulayarak zorladıkları, nihayet tüm bu baskılardan bunalan mağdurun tabureye çıkıp boynuna ipi geçirdiği, tabureye vurduğu tekmeyle birlikte boynundan sallanmaya başladığı, bu esnada paniğe kapılan sanıkların ipi kesmek suretiyle mağduru kurtardıkları olayda, Mağdurun kendi iradesi ile değil, sanık Engin'in de içinde bulunduğu grubun fiili ve psikolojik baskı ve zorlamaları sonucu intihar ortamına sürüklendiği, bu durumda ölümün gerçekleşmesi halinde TCK'nun 84/2-son maddesi uyarınca 'kasten öldürme' suçundan, ölümün sanıktan kaynaklanmayan bir nedenle gerçekleşmemesi halinde 'öldürmeye teşebbüs' ten neticenin bizzat sanık tarafından engellenmesi halinde ise TCK'nun 36. maddesi uyarınca 'kasten yaralama' suçundan hüküm kurulması gerektiği, somut olayda neticenin sanık tarafından engellendiği anlaşıldığı halde, sanığın, 'kasten yaralama' suçundan, TCK'nun 61. maddesi uyarınca, suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı ile güttüğü amaç ve saik gibi hususlar gözönünde bulundurularak, üst sınırdan bir ceza ile cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanılıya düşülerek, yazılı biçimde 'intihara yönlendirme' suçundan hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2014/282, K. 2014/1248, T. 04.03.2014.

⁷³⁰ Benzer yönde bkz. İÇER, s. 338. Gönüllü vazgeçme hâlinde, cebir dolayısıyla verilecek cezanın, kasten yaralama hükümlerine dayandırılacak olması durumunda, bu cezanın m. 108 gereğince artırılmasının, m. 36 hükmüne aykırı düşeceğini ileri süren görüş için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 192.

Öte yandan, intihara sevk veya mecbur edilen bir kimsenin intihara teşebbüs etmemesi durumunda failin sorumluluğunun olup olmayacağı, sorumluluk söz konusu olacaksa da hangi hükümlere göre sorumluluğun belirleneceği, öğretilerde tartışılmaktadır. Bir görüşe göre bu durumda, fail kasten öldürme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulmamalıdır.⁷³¹ Bu görüşü savunan bir yazara göre, yapılan hareketlerin mağduru intihara teşebbüs eğiliminin içine soktuğu belirlenmek şartıyla, fail m. 84/1'den sorumlu tutulmalıdır.⁷³² Bu görüşü savunan başka bir yazara göre ise, intihara sevk edilen mağdur intihara teşebbüs etmemişse, fail m. 84/1'den sorumlu tutulmalı; intihara mecbur edilen mağdur intihara teşebbüs etmemişse de, farklı bir değerlendirme yapılmalı ve buna göre sonuca ulaşılmalıdır.⁷³³

Buna karşılık, isabetli olan başka bir görüşe göre ise bu durumda, mağdurun intihara teşebbüs etmesi durumunda olduğu gibi, fail kasten öldürme suçuna teşebbüsten

⁷³¹ İÇER, s. 338; ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 273. Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 887 ve 890. “(...) cezalandırılabilir bir teşebbüsün başlangıcı mağdurun en azından intihar girişiminde bulunmuş olmasını gerektirir. (...) mağdurun intihar girişiminde dahi bulunmaması halinde kasten öldürme suçu açısından cezalandırılmayan hazırlık hareketlerinin varlığı kabul edilmeli ve fail teşebbüsten sorumlu tutulmamalıdır. Zira bu durumda, intihara sevk etme ya da cebir veya tehdit kullanarak intihara mecbur etme hareketlerinin mağdurun yaşamını tehlikeye koymak açısından elverişli oldukları söylenemez”.

⁷³² ŞEN, Türk Ceza Kanunu, s. 273.

⁷³³ İÇER, s. 340, 344 ve 345. “Fail, mağdur üzerinde, intihar etmesini sağlamak için cebir veya tehdit uyguladıktan sonra mağdur intihar girişiminde bulunmazsa, bu ihtimalde 84 üncü maddenin linci fıkrası ile birlikte cebir (m.108) ya da tehdit (m.106) suçlarının unsurları değerlendirilmeli, fikri içtima hükümleri (m.44) çerçevesinde sonuca ulaşılmalıdır. (...) Fail, mağdur üzerinde, intihar etmesini sağlamak için cebir veya tehdit uyguladıktan sonra mağdur intihar girişiminde bulunmazsa, bu ihtimalde yalnızca cebir (m.108) ya da tehdit (m.106) suçundan dolayı sorumluluğu gündeme gelecektir”. Yazarın, aynı konuda birbirinden farklı sonuçlara ulaşması anlaşılabilir değildir.

sorumlu tutulacaktır. Ancak, m. 35/2 gereğince,⁷³⁴ failin cezası, mağdurun intihara teşebbüs etmesi durumuna nazaran daha az bir ceza olarak takdir edilecektir.⁷³⁵ Nitekim bu durumda da, elverişli hareketlerle suçun icrasına başlanmış ve fakat tamamlanmamış bir suç söz konusudur. Ayrıca, burada fail m. 84/1'den sorumlu tutulamaz. Zira yukarıda açıklandığı üzere m. 84/1'deki suçun mağduru, “intihar fiilinin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip ve kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanmamış” bir kişidir. Öte yandan, teorik olarak, gönüllü vazgeçme hükmünün de uygulanabilmesi mümkündür. Gerçekten, failin, intihara sevk veya mecbur ettiği mağdurun intihara teşebbüs etmesini bizzat kendi çabasıyla önlediği takdirde, m. 36 hükmünün uygulanabilmesine bir engel yoktur. Ancak, mağdurun, failin elverişli hareketlerine rağmen, bunun dışında herhangi bir nedenle intihara teşebbüs etmediği takdirde ise, fail kasten öldürme suçuna teşebbüsten cezalandırılacaktır. Örneğin, failin, beş yaşındaki çocuğuna artık tek başına bakmak istemediği için, sekizinci kattaki evin balkonunda çocuğuna hitaben, “buradan atlarsan annene kavuşmuş olacaksın, hadi atla” şeklinde sözler söylemesi ve bunun üzerine balkon korkuluklarının önüne giden çocuğu, evdeki başka bir kimsenin tesadüf eseri yetişip, balkondan atlamadan kurtarması hâlinde, fail m. 84/4 yollamasıyla m. 82/(d)-(e) ile m. 35 hükümleri gereğince sorumlu tutulacaktır.

⁷³⁴ M. 35/2'ye göre: “Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir”.

⁷³⁵ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 173-174. Benzer yönde bkz. ÖZEN, s. 61. “(...) kişiyi intihar ettirmek için algılama yeteneği ortadan kaldırılır ve fakat kişi intihar etmez ise; kasten öldürmeye teşebbüs söz konusu olmalıdır. Çünkü, intihar gerçekleşmiş olsaydı, kasten insan öldürme suçu oluşacaktı”. Yazarın, ilk cümlede, intihara teşebbüs edilmemesi hâlini kastettiği düşünülmektedir. Yine benzer yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 173-174.

İntihara mecbur etme bakımından, kullanılan cebir veya tehdidin elverişli olmaması nedeniyle de, mağdur intihara mecbur edilmemiş ve dolayısıyla intihara teşebbüs etmemiş olabilir. Bu durumda failin, kasten öldürme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulamayacak olmasına karşın; şartları oluştuğu takdirde, “*intihara yönlendirme* (m. 84/1)” suçu ile “*cebir* (m. 108)” veya “*tehdit* (m. 106)” suçu kapsamında gerçek içtima kuralına göre sorumlu tutulabilmesi mümkündür.

III. İŞTİRAK

İştiraktan söz edilebilmesi için, öncelikle, kanunun ilgili suç bakımından gerekli gördüğü sayıdan fazla kişinin o suça katılması gerekir. Bu itibarla, tek failli suçlarda en azından ikinci bir kişinin, çok failli suçlarda ise tipik fiilde öngörülenden fazla kişinin iştiraki gerekli ve yeterlidir. Bunun yanı sıra, iştirakçide, suça katılma iradesi yani iştirak kastının varlığı gerekir. Ayrıca, birden çok iştirakçi tarafından yapılan birden çok davranışın varlığı ve bu davranışların suç bakımından nedensel değerinin bulunması gerekir. Son olarak, tamamlanan ya da teşebbüs aşamasında kalan bir suçun varlığı gerekir.⁷³⁶ 5237 sayılı TCK’da, mülga Kanun’dan farklı olarak; “asli iştirak – fer’i iştirak” şeklinde bir ayırmadan vazgeçilmiş ve bunun yerine “faillik, azmettirme ve yardım etme” şeklinde bir ayırım benimsenmiştir. Mülga Kanun’da, tipik fiili işleyen ve doğrudan doğruya beraber işleyen asli maddi iştirakçiler yerine, yürürlükteki Kanun tarafından “fail” denmiş ve asli manevi iştirakçi olarak ifade edilen “azmettiren” ise ayrıca düzenlenmiştir. Fer’i iştirakçiler ise, “yardım edenler” başlığı altında

⁷³⁶ Ayrintılar için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 304 vd; AYDIN, Suça İştirak, s. 79 vd.

düzenlenmiştir. Bununla birlikte, mülga Kanun'da olduğu gibi, yürürlükteki Kanun da iştirakçilerin nedensel katkılarını esas alarak sorumluluklarını belirlemiştir.⁷³⁷

Yukarıda açıklandığı üzere, TCK m. 84/1'deki intihara yönlendirme suçu açısından seçimlik olarak öngörülen hareketler, iştirak kalıpları temel alınarak düzenlenmiş olmakla birlikte, intihar etmek suç olmadığından, fail, başka bir kimsenin intiharına iştirak eden olarak değil; bağımsız ve kendine özgü bu suçun faili olarak cezalandırılmaktadır.⁷³⁸ Keza m. 84/3'teki intihara alenen teşvik, m. 227'deki fuhşa teşvik ve m. 298'deki açlık grevine veya ölüm orucuna teşvik suçlarında da durum böyledir. Dolayısıyla, bu suçlar bakımından iştirak edilen fiiller “fuhuş”, “açlık grevi veya ölüm orucu” ya da “intihar” değil; “fuhşa teşvik”, “açlık grevi veya ölüm orucuna teşvik” ya da “intihara yönlendirme” fiilleridir.

TCK m. 84'te düzenlenen intihara yönlendirme suçları, iştirak açısından herhangi bir özellik taşımamakta olup;⁷³⁹ bu suçlar bakımından iştirakin her türü gerçekleşebilir.⁷⁴⁰

Öncelikle, m. 84/1'deki seçimlik hareketlerden olan intihara yardım etme hareketi bakımından, aksi yönde görüş bulunmamakta olup; “müşterek faillik”⁷⁴¹

⁷³⁷ AYDIN, Suça İştirak, s. 131-132.

⁷³⁸ ÖNTAN, s. 890-891; ÖZEN, s. 52; SINAR, s. 84-85; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 211.

⁷³⁹ Karşı yönde bkz. KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 125. Yazarlara göre, intihara yönlendirme suçu, iştirak bakımından bazı özellikler göstermektedir.

⁷⁴⁰ ÖNTAN, s. 890-891; İÇER, s. 326, 331 ve 339; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 95-96; PEHLİVAN, s. 292; ERCAN, s. 50. İştirak türleri için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 325-328.

mümkündür. Örneğin, bir kimsenin intihar etmek için kullanacağı araçları birlikte temin eden kişiler, müşterek fail olarak sorumlu tutulacaklardır.⁷⁴² Öte yandan, m. 84/1'deki diğer seçimlik hareketlerden olan “intihara azmettirme, teşvik etme ve intihar kararını kuvvetlendirme” hareketleri “manevi nitelikte” olduğundan, söz konusu hareketler üzerinde ortaklaşa fiili hâkimiyet kurmanın mümkün olmadığı, hareketlerin yalnızca failin bedensel davranışları ile yapılabildiği yani bizzat işlenebildiği ve dolayısıyla, bu hareketler bakımından müşterek failliğin mümkün olmadığı ileri sürülmektedir.⁷⁴³ Oysaki iştirak iradesinin varlığı durumunda, iki ya da daha çok kişinin birlikte, başkasını intihara azmettirmesi, teşvik etmesi ya da başkasının intihar kararını kuvvetlendirmesi elbette mümkündür. Söz gelimi, her iki failin, öncesinden kararlaştırdığı plan kapsamında, intihar etmeyi düşünmeyen bir kimseye intihar kararını verdirmek üzere, birbirini destekleyerek konuşması ve böylece intihar kararının “ilk ve etkili psikik nedeni”nin oluşturulması hâlinde, faillerin fiil üzerinde ortak hâkimiyeti olmadığı söylenemez. Keza örneğin, iki failin beraber, “intiharı telkin edici” nitelikte sözler içeren video hazırlaması ve bu videoyu belirsiz sayıdaki internet kullanıcılarının ulaşabileceği biçimde bir paylaşım sitesine yüklemesi durumunda, her iki fail de müşterek fail olarak m. 84/3'ten sorumlu tutulacaktır. İntihara sevk veya mecbur etme suçları açısından da, müşterek faillik mümkündür. O hâlde, m. 84'teki intihara yönlendirme suçları açısından, tipik fiili birlikte gerçekleştirenlerden her biri, m. 37/1 gereğince, “müşterek fail” sıfatıyla sorumludur.⁷⁴⁴

⁷⁴¹ M. 37/1 düzenlemesi şu şekildedir: “Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur”.

⁷⁴² ÖNTAN, s. 891; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 125.

⁷⁴³ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 125; ÖZEN, s. 52.

⁷⁴⁴ ÖNTAN, s. 891; İÇER, s. 326, 331 ve 339.

İntihara yönlendirme suçlarına, iştirakin öteki türleri “azmettirme” ve “yardım etme” de mümkün olup, azmettiren veya yardım eden sıfatıyla bu suçlara katılabilir.⁷⁴⁵ Örneğin, bir kimsenin, başka bir kişinin intiharına yardım etmeye azmettirilmesi durumunda, azmettiren, m. 38 gereğince m. 84/1’deki suça azmettiren olarak sorumlu tutulacaktır.⁷⁴⁶ Keza örneğin, bir kimseyi “intihara alenen teşvik suçu”nu işlemeye teşvik eden kişi, m. 39/2-(a) gereğince m. 84/3’teki suça; sekiz yaşındaki bir çocuğu intihara sevk eden bir kimseye suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren kişi ise, m. 39/2-(b) gereğince m. 84/4’teki suça yardım eden olarak sorumlu tutulacaktır.⁷⁴⁷

Ayrıca belirtmelidir ki, örneğin, intihara teşebbüs eden bir kişinin, intiharına yardım eden faili, yardım etmesi için azmettirmesi hâli, “fail ile mağdur” sıfatları aynı kişide birleşemeyeceğinden, iştirak kapsamında değerlendirilemez.⁷⁴⁸

⁷⁴⁵ ÖNTAN, s. 891; İÇER, s. 326, 331 ve 339. Benzer yönde bkz. TULAY, s. 831-832.

⁷⁴⁶ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 96; ÖNTAN, s. 891; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 125; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAĞSIZ – TEPE, s. 176.

⁷⁴⁷ ÖNTAN, s. 891-892.

⁷⁴⁸ ÖNTAN, s. 892. Aynı yönde bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 80. “İntihar eden kimse suçun ‘mağduru’ olduğu cihetle, onunla ikna veya yardım eden veya edenler arasında iştirakin bulunmadığını unutmamak gerekir”.

IV. İÇTİMA

Bir kimse, ceza kanununu birden fazla ihlal ettiğinde ve bu nedenle birden fazla suçtan sorumlu olduğunda, “suçların içtimaı”ndan bahsedilir. Kural olarak, “ceza kanununun ihlali sayısınca suç” vardır ve her bir suça ilgili hükümde öngörülen ceza verilmektedir. Bu cezalar, “gerçek içtima” kurallarına göre içtima ettirilerek yerine getirilir. Bununla birlikte, kanun tarafından bazı hâllerde, “birden fazla ihlal tek suç sayılmakta ve faile tek ceza verileceği” öngörülmektedir. Bu hukuki birleşmeler; “bileşik (mürekkep) suç”u, “zincirleme (müteselsil) suç”u ve “fikri içtima”yı meydana getirmektedir.⁷⁴⁹ TCK m. 84 bakımından içtima konusunda özellikle “zincirleme suç”⁷⁵⁰ üzerinde durulmalıdır.

TCK m. 43/3 gereğince, “kasten öldürme”, “kasten yaralama”, “işkence” ve “yağma” suçlarında zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır.⁷⁵¹ Söz konusu suçlar

⁷⁴⁹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 333.

⁷⁵⁰ TCK'nın “Zincirleme suç” başlıklı 43. maddesi şu şekildedir: “(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. (3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz”. Konuyla ilgili bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 336-342; Türkan YALÇIN, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Zincirleme Suç”, TBBD., S. 70, 2007, s. 244-259.

⁷⁵¹ Bu durum eleştirilmiş ve böyle bir istisnanın ikna edici bir açıklamasının olmadığı belirtilmiştir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 341. Aynı şekilde, bu durumun zincirleme suçun yapısıyla bağdaşmadığı, eşitlik ilkesi bakımından sorun yarattığı ve bunun doyurucu bir açıklamasının olmadığı belirtilmiştir. Bkz. YALÇIN, “Zincirleme Suç”, s. 257.

haricinde kalan diğer suçlar ve intihara yönlendirme suçlarının da bazısı açısından, koşulları oluştuğu takdirde “zincirleme suç” hükümleri uygulanabilecektir. Bununla birlikte, öğretide, intihara yönlendirme suçunun istisnalar arasında sayılmamasının, Kanun’un kendi kendisiyle bir çelişkisi olduğu, amaca uygun olmadığı ve dolayısıyla bu suçun da m. 43/3’te sayılması gerektiği; zira kasten öldürme suçuna zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması bakımından istisna konulmasını gerektiren sebeplerin intihara yönlendirme suçu açısından da geçerli olduğu ifade edilmektedir.⁷⁵²

Bir görüşe göre, m. 84/1’deki suçun değişik zamanlarda aynı kişiye karşı işlenmesi mümkün değildir. Buna göre, örneğin, intihara yönlendirilen bir kimsenin ölmemesi üzerine, yeniden yönlendirme yapıldığında, birden çok intihara yönlendirme suçunun aynı suç işleme kararına dayandığından söz edilemez.⁷⁵³ Başka bir görüşe göre, aynı kişinin değişik zamanlarda intihara yönlendirilmesi durumunda, fail amaçlanan durum için fiili tekrarladığından, m. 43/1 gereğince değil, “hareketin tekliği” gereğince tek bir suçtan ceza verilmesi gerekir.⁷⁵⁴ Buna karşılık, isabetli olan baskın görüşe göre ise, m. 43/1 çerçevesinde, “aynı suç işleme kararının icrası kapsamında” olmak kaydıyla, aynı kişinin değişik zamanlarda intihara yönlendirilmesi mümkündür.⁷⁵⁵ Gerçekten söz gelimi, intihara azmettirilen mağdurun, intihara teşebbüs etmesinden daha sonra yeniden intihar etmeyi istemesi hâlinde, kendisini intihara azmettiren fail,

⁷⁵² CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 95; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 152; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 892; PEHLİVAN, s. 291-292; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176.

⁷⁵³ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 210.

⁷⁵⁴ TULAY, s. 832.

⁷⁵⁵ HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 152; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 892; ERSOY, s. 131; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126; SINAR, s. 83-84.

kendisine bu sefer yardım ederse, fail hakkında “zincirleme suç” hükümleri uygulanacaktır.⁷⁵⁶ Ancak, önemle belirtmek gerekir ki, m. 84/1’deki suç “seçimlik hareketli bir suç” olduğu için, “tek bir hedefe yönelik olacak ve aralarında kayda değer zaman aralığı olmayacak” biçimde, seçimlik hareketlerden birkaçının birbiri ardından yapılması durumunda, tek fiil ve dolayısıyla tek suç olacağı için, zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır.⁷⁵⁷

Öte yandan, örneğin, intihara azmettirilen mağdurun intihara teşebbüs etmesinden sonra, aynı failin bu sefer mağdura hitaben “*İntihar etmeyi bile beceremedin! Sen neden yaşıyorsun? Pes etme, intihar et ve kurtul!*” şeklinde sözler söyleyerek onu intihara teşvik etmesi ve mağdurun da intihar ederek yaşamına son vermesi hâlinde, hem m. 84/1 hem de m. 84/2 gündeme gelecektir. Bu durumda, m. 43/1 hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı belirlenmelidir. 43. maddenin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi uyarınca: “*Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır*”. İntiharın gerçekleşmesi hâli, intihara yönlendirme suçunun “nitelikli hâli” olarak kabul edildiği takdirde, bu bakımdan sorun bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yukarıda açıklandığı üzere, m. 84/2 nitelikli hâl olarak kabul edilebildiği gibi, “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâl” olarak da kabul edilebilir. Her ne kadar m. 43/1’de, bir suçun “temel şekli” ile “neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâli”nin “aynı suç” sayılıp sayılmadığıyla ilgili bir belirleme yapılmamış olsa da; bu hâlin de, aynı suç sayılıp bu kapsamda değerlendirilmesi isabetli olacaktır. Dolayısıyla, verilen örnekte zincirleme suç söz konusudur ve fail hakkında m. 43/1

⁷⁵⁶ ÖNTAN, s. 892.

⁷⁵⁷ ÖNTAN, s. 892-893. Bu yönde ayrıca bkz. ALACAKAPTAN, Suçun Unsurları, s. 47; YALÇIN, “Zincirleme Suç”, s. 250.

hükmü uygulanacaktır.⁷⁵⁸ Bu durumda, bir görüşe göre, m. 43/1 gereğince artırım yapıldıktan sonra neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâlle ilgili hüküm uygulanmalıdır.⁷⁵⁹ Tam tersine, burada, “neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç için öngörülen ceza temel alındıktan sonra zincirleme suç” hükümleri uygulanmalıdır. Zira zincirleme suç kapsamındaki suçlardan, bazıları “tamamlanmış” bazıları “teşebbüs hâlinde kalmış” ise “tamamlanmış suçun”; “ağırlaştırıcı sebep taşıyanı var ise de bunun” cezası temel alındıktan sonra, “zincirleme suç” hükmü gereğince ceza artırılmaktadır.⁷⁶⁰ Ayrıca, bu sıranın izlenmesi, m. 61 çerçevesinde cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi bakımından doğru olacaktır.

Bir görüşe göre, intihara yönlendirilen kişi sayısı birden fazla ise, zincirleme suç söz konusu olmaz.⁷⁶¹ Buna karşılık, isabetli olan baskın görüşe göre ise, m. 43/2 hükmünün de, m. 84/1-2 bakımından uygulanabilmesi mümkündür. Gerçekten de, belirli birden çok kişiye karşı tek bir intihara yönlendirme hareketinin yapılması durumunda, fail hakkında bir cezaya hükmedilir ve fakat ceza artırılır.⁷⁶² Örnek olarak, bir tarikat lideri tarafından tek bir hareketle intihara azmettirilen üyelerin “*toplular intihar*”⁷⁶³ etmesi verilebilir. Bu gibi toplu intihar olaylarında m. 43/2 hükmünün

⁷⁵⁸ ÖNTAN, s. 893.

⁷⁵⁹ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126.

⁷⁶⁰ Bkz. ÖNTAN, s. 893.

⁷⁶¹ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176.

⁷⁶² ÖNTAN, s. 893; SINAR, s. 84; İÇER, s. 327; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 95; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 211; ÖZEN, s. 53; PEHLİVAN, s. 291; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126.

⁷⁶³ Özellikle toplumsal psikoz veya histeri hâllerinde, toplu intihar olaylarına rastlanıldığı belirtilmektedir. Bkz. ERMAN – ÖZEK, s. 80. Toplu intiharlar, büyük ölçüde, aidiyet duyulan bir gruba olan aşırı adanmışlıktan kaynaklanır. Bkz. SINAR, s. 84.

uygulanabilmesi ancak suçun m. 84/1-2 kapsamında kalması durumunda mümkündür.⁷⁶⁴ Zira burada, “failin hareketini yönelttiği mağdurların belirli kişiler olması” önemlidir. Aksi durumda, koşulları gerçekleştiğinde m. 84/3’teki suç söz konusu olur.⁷⁶⁵

Belirtmek gerekir ki, m. 43/2 hükmündeki, “*Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille* (daha doğru bir ifadeyle ‘tek bir davranışla’)⁷⁶⁶ işlenmesi” hipotezi, m. 84/3 bakımından uygulanamaz. Zira yukarıda açıklandığı üzere, intihara alenen teşvik suçu zaten birden fazla sayıda ve belirsiz kişilere karşı işlenebileceğinden, tek bir hareket sonucunda birden fazla fiilin, suçun meydana çıkması ve bunların içtimaı mümkün olmayıp; tek bir suç oluşmaktadır.⁷⁶⁷

Öte yandan, m. 43/1 hükmünün, m. 84/3 bakımından uygulanabilip uygulanamayacağını belirlemek gerekir. Bunu belirlerken, m. 84/3’teki suç, “*suç işlemeye tahrik*” suçu ile karıştırılmamalıdır. Zira “Topluma Karşı Suçlar” arasında düzenlendiği için, hukuki konusu farklı olan suç işlemeye tahrik suçunun mağduru, toplumdur. Buna karşılık, “intihara alenen teşvik” suçu, “Kişilere Karşı Suçlar” arasında düzenlendiği için, m. 43/1’in ilk cümlesindeki “kişi” kavramı bu suçun mağduru olarak değerlendirilirse bile, suçun “aynı suç işleme kararı çerçevesinde birden fazla işlenmesi” durumunda, zincirleme suç (m. 43/1) hükmünün uygulanabilmesi, ilk

⁷⁶⁴ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126.

⁷⁶⁵ ÖNTAN, s. 893; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; İÇER, s. 327; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 211.

⁷⁶⁶ TOROSLU, Genel Kısım, s. 340; ÖNTAN, s. 894.

⁷⁶⁷ ÖNTAN, s. 894; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; ERSOY, s. 131; TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 211.

aşamada mümkün gözükmemektedir. Nitekim bu suçun mağdurunun “birden çok sayıda ve belirsiz kişiler” olması, m. 43/1 düzenlemesinin birinci cümlesi kapsamında “zincirleme suç” hükmünün uygulanabilmesi şartlarından biri olan “suçun aynı kişiye karşı işlenmesi”ni olanaksızlaştırmaktadır. Bununla birlikte, m. 43/1 düzenlemesinin son cümlesindeki, “Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır” ifadesi önem arz etmektedir.⁷⁶⁸ Her ne kadar hükmün gerekçesinde,⁷⁶⁹ söz konusu suçlara örnek olarak “rüşvet” ve “çevrenin kirletilmesi” suçları gösterilmişse de, bu suçların mağdurunun sırasıyla “devlet” ve “toplum” olduğu ve bir rüşvet alma ya da çevreyi kirletme davranışıyla tek bir rüşvet ya da çevreyi kirletme suçunun oluşacağı göz önünde tutulduğunda, zincirleme suçtan söz edilemez.⁷⁷⁰ Dolayısıyla, örnek gösterilen suçlar, mağduru belli bir kişi olmayan suçlar değildir. Bir suçun mağdurunun devlet veya toplum olması, yani gerçek bir kişi olmaması başka; belli bir kişi olmaması başka bir şeydir.⁷⁷¹ “Mağduru belli bir kişi olmayan suç”un, devlete veya topluma değil; bir “topluluğa karşı işlenen suç” şeklinde anlaşılması gerekir.⁷⁷² Bu nedenle, m. 84/3’teki suçun, “aynı suç işleme kararı çerçevesinde birden fazla işlenmesi”

⁷⁶⁸ ÖNTAN, s. 893-894.

⁷⁶⁹ Hükmün gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir: “Suçun mağdurunun farklı kişiler olması halinde, zincirleme suç hükümleri uygulanamaz. Rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda, muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre, zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir”. “Mağduru belli bir kişi olmayan suç” kategorisinin oluşturulmasına yönelik eleştiriler için bkz. KATOĞLU, “Suçun Mağduru”, s. 685 vd.

⁷⁷⁰ TOROSLU, Genel Kısım, s. 340-341; YALÇIN, “Zincirleme Suç”, s. 256.

⁷⁷¹ ÖNTAN, s. 894.

⁷⁷² YALÇIN, “Zincirleme Suç”, s. 257; ÖNTAN, s. 894.

durumunda, bu suçun mağduru belli bir kişi olmadığı için, m. 43/1 hükmünün uygulanabilmesi mümkündür.⁷⁷³

M. 84/4 bakımından ise, “kasten öldürme suçu”na bir bütün hâlinde gönderme yapıldığı için ve m. 43/3 gereğince, “kasten öldürme suçu” zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı suçlardan olduğundan, burada m. 43/1-2 uygulanmayacak; gerçek içtima kurallarına başvurulabilecektir.⁷⁷⁴ Kasten öldürme suçu zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği bir suç olsaydı, bu hükümler m. 84/4 bakımından da uygulanabilirdi.

İstanbul BAM. bir kararında, “*katılan Kader'in sanıkla resmi nikahlı evli olmasına rağmen başka bir erkekle arkadaş olduğu ve onunla mesajlaştığı, katılanın kabul ettiği bu durumun evlilik birliğinden kaynaklanan eşine karşı olması gereken sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği, bu nedenle ihanete uğradığını düşünen sanığın maruz kaldığı haksız tahrikin etkisi ile katılana şiddet ve tehdit uygulayarak intihar etmesi için mecbur ettiği, katılanın da eşi sanığın kendisine uyguladığı şiddet ve tehditin etkisi ile üzerinde yarattığı psikolojik bunalım sonucu 3 kez intihar girişiminde bulunduğu, birincisinde ilaç aldığı ancak kusması nedeni ile sonuç alınmadığı, ikincisinde sanık tarafından telle kurulan askı düzeneğinin katılanın ağırlığı ile kopması*

⁷⁷³ Aynı yönde bkz. HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 69; ÖNTAN, s. 894; İÇER, s. 331. Karşı yönde bkz. ÖZEN, s. 53. Yazar, “mağdurun belli bir kişi olmaması” ifadesinin, gerçek kişi anlamında somutlaşmış tek tek belirlenebilen kişi şeklinde anlaşılması gerektiğinden bahisle, zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını ileri sürmektedir.

⁷⁷⁴ TEZCAN – ERDEM – ÖNOK, s. 211; ÖNTAN, s. 894-895; SINAR, s. 83; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 95; İÇER, s. 340; ERSOY, s. 131-132; PEHLİVAN, s. 292; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176.

sonucu kendisini asmak isteyen katılanın yere düşerek kurtulduğu, üçüncüsünde de ailesinin evinde ilaç alarak intihara kalkıştığı, bu durumu fark eden yakınları tarafından hastaneye kaldırılarak tedavi edilip kurtarıldığı, belirtilen sebeplerle ölümün gerçekleşmeme sebebinin sanıktan kaynaklanmayan nedenler olduğu, eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı, süreç içinde gerçekleşen ve iki iddianameye konu edilen eylemlerin bir bütün halinde hukuki ve fiili irtibatın kesilmemiş olması da nazara alındığında; TCK'nun 84/4 maddesi delaletiyle TCK'nun 82/1-d ,35 maddelerinde yazılı cebir ve tehditle eşini intihara mecbur ederek kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturduğu”nu belirtmiştir.⁷⁷⁵ Ancak, bu kararda gerçek içtima tartışması yapılması gerekirken yapılmamıştır. Karara konu olayda, mağdur “süreç içinde” üç kez intihara teşebbüs etmiştir. Fail, eşi olan mağdurun ilk intihara teşebbüsünden önce, mağduru cebir ve tehdit kullanarak intihara mecbur etmeye elverişli hareketler gerçekleştirmiştir. Eğer fail, aynı suç işleme kararı çerçevesinde, mağdurun ikinci ve üçüncü intihara teşebbüsünden önce de intihara mecbur etme hareketleri gerçekleştirmişse, fail hakkında ayrı ayrı m. 84/4 yollamasıyla m. 82/(d) ile m. 35 hükümleri uygulanacak ve gerçek içtima kuralı gereğince cezaların toplanması gerekecektir.

Burada farklı bir ihtimalden de bahsetmek gerekir. Örneğin, fail, mağduru intihara mecbur etmeye yönelik elverişli bir şekilde tehdit etmiş ve daha sonra, tek başına ya da mağdurla birlikte intihar fiili üzerinde bir hâkimiyet kurmuş olabilir. Esasen burada iki farklı fiilden söz etmek mümkündür. Bu fiillerden ilki, intihara zorlamaya teşebbüs etmek; ikincisi ise, kasten öldürmektir. Zira ölüm sonucuna, failin başka bir suç kapsamındaki bir başka hareketi neden olmuştur. Burada, gerçek içtima kuralına başvurmak gerekir. Yargıtay tarafından bir kararda, “*sanık Kazım'ın eyleminin*

⁷⁷⁵ İstanbul BAM. 1. CD., E. 2017/142, K. 2018/5, T. 15.01.2018. Aktaran için bkz. İÇER, s. 334-335.

sübutu kabul, (...) savunması inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümlerde bozma nedenleri dışında isabetsizlik görülmemiş, Ancak A) Hükümün gerekçesinde, ' olay yerinde tespit edilen fiziki koşullara göre maktulenin yardım olmadan kendisini öldürmesinin mümkün bulunmadığı ve sanığın eylem üzerinde hakimiyet kurduğu açıklandıktan sonra ayrıca sanığın olay sırasında fiziki etkinlik kurmadığı ve tehditle maktulü intihara mecbur ettiği kabul edilerek, eylemin belirlenmesi yönünde çelişki oluşturulması; (...)” bozma nedeni sayılmıştır.⁷⁷⁶ Ancak, Yargıtay gerçek içtima tartışmasına girmemiştir. Şüphesiz, burada fail ayrıca intihar fiili üzerinde hâkimiyet kurmamışsa tek fiil söz konusu olup bu fiil, intihara mecbur etmektir.

Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi intihara mecbur etme durumunda, failin sorumluluğu m. 84/4 yollamasıyla m. 81 (veya m. 82) ya da m. 81 (veya m. 82) ile m. 35 (veya m. 36) gereğince belirlenecek olup fail ayrıca cebir veya tehdit suçundan sorumlu tutulmayacaktır. Zira cebir ya da tehdit, failin tipik fiilinin unsuru olduğu için, suçun icra hareketleri kapsamında değerlendirilir.⁷⁷⁷ Bir görüşe göre, intihara mecbur etme suçu bileşik suçtur ve dolayısıyla m. 42 gereğince,⁷⁷⁸ fail ayrıca cebir veya tehdit

⁷⁷⁶ Yar. 1. CD., E. 2011/5322, K. 2012/6664, T. 19.09.2012.

⁷⁷⁷ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 95; ÖNTAN, s. 895; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 220. Karşılaştırma için bkz. ERSOY, s. 132. Yazara göre de, “cebir ya da tehdit”, “bağlı hareketli bir suç” olan söz konusu suçun hareket unsurunu oluşturduğu için, fail ayrıca cebir ya da tehdit suçundan sorumlu tutulmayacaktır. Bununla birlikte, yazar, kullanılan cebrin yaralama boyutuna ulaşması hâlinde farklı sonuca ulaşmakta; bu durumda, “gerçek içtima” kuralı gereğince, failin “kasten yaralama suçu”ndan da sorumlu tutulması gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak, hukuki gerekçesi olmadığından, bu görüşün yerinde olmadığı belirtilmelidir.

⁷⁷⁸ TCK'nın “Bileşik suç” başlıklı 42. maddesine göre: “Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür

suçundan sorumlu tutulmayacaktır.⁷⁷⁹ Gerçekten, bileşik suçtan söz edilebilmesi için, en azından iki suçun birleşmesi, birleşen suçların farklı nitelikte olması ve birleşmenin kanunda açıkça öngörülmesi gerekir.⁷⁸⁰ Dolayısıyla, bileşik suçu oluşturan suçlar aslında kanunda ayrı ve bağımsız olarak düzenlenen suçlardır. Cebir veya tehdit farklı birer suç tipleri olarak düzenlendiği gibi, intihara yönlendirme (m. 84/1) de farklı bir suç tipi olarak düzenlenmiş olup; intihara mecbur etme suçunun, esasen bu suçlardan oluştuğunu söylemek mümkündür. Ancak, intihara yönlendirme ve intihara alenen teşvik suçları bileşik suç niteliğinde değildir.

Son olarak, “fikri içtima”⁷⁸¹ üzerinde durmak gerekir. İntihara yönlendirme suçunu oluşturan fiille beraber, fail başka bir suçun da oluşmasına sebep olmuşsa fikri içtima (m. 44) hükmünün uygulanacağı ileri sürülmektedir.⁷⁸² Örnek olarak, bir intihar bombacısının intihara yönlendirilmesi gösterilmektedir. Buna göre, intihar bombacısının eylemi sonucunda, bir kişi ölür veya yaralanırsa yaralama veya ölüm neticesinden “intihara yönlendirme suçu”nu işleyen kimse sorumlu tutulacak olup bu hâlde, “tek fiil

suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”. Bu tanımda geçen “biri diğerinin unsurunu oluşturması” ifadesi hatalıdır. Zira bileşik suçu oluşturan suçlar birleşmekte ve bileşik suç olarak nitelenen başka bir suçu oluşturmaktadır. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 334.

⁷⁷⁹ İÇER, s. 340; Sıdika Burçak **KALAY**, 5237 S. Türk Ceza Kanunu’na Göre İntihara Yönlendirme Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2015, s. 82-83.

⁷⁸⁰ TOROSLU, Genel Kısım, s. 335.

⁷⁸¹ “Fikri içtima” başlıklı m. 44. şu şekildedir: “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”. Fikri içtima konusunda bkz. Kayıhan **İÇEL**, Suçların İçtimaı, İstanbul 1972, s. 57 vd; TOROSLU, Genel Kısım, s. 342-345.

⁷⁸² İÇER, s. 327; ÖZEN, s. 54; ÖZYÜKSEL, s. 182-183.

ve birden fazla suç” vardır.⁷⁸³ Ancak, bu hâlde fikri içtima değil; gerçek içtima kuralı uygulanmalıdır. Nitekim fiilin tekliğinden bahsedilebilmesi için, “sırf davranış suçlarında, hareket ya da ihmal biçimindeki davranış”; “neticeli suçlarda, sonuç” tek olmalıdır. Ayrıca, tek fiilin, kanunun değişik hükümlerini ihlal etmesi gerekir.⁷⁸⁴ İntihara yönlendirme hareketi yapıldığında, intihara yönlendirme suçu dışında henüz başka bir suç, yani birden fazla suç yoktur. Yukarıda açıklandığı üzere, suça iştirakten bahsedilebilmesi için ise, tamamlanan ya da teşebbüs aşamasında kalan bir suçun varlığı gerekmektedir. Oysaki intihara yönlendirilen intihar bombacısı tarafından, intihar saldırısı veya intihar saldırısına teşebbüs henüz gerçekleşmemiştir. İntihar saldırısı gerçekleştiğinde ve intihar bombacısı dışında bir kişi öldüğünde veya yaralandığında ise, artık birden fazla suç mevcut olmakla birlikte, fiilin tekliğinden bahsedilemez. Burada iki farklı hükmün ihlali ve iki farklı suçun oluşması, bir fiilden değil; iki ayrı fiilden kaynaklanmaktadır. Eğer intihar bombacısı dışında ölen ve/veya yaralanan toplam kişi sayısı birden fazla ise, şüphesiz, yine fikri içtimadan söz edilemez.

İntihara yönlendirme suçu ile “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (m. 188)*” arasında da fikri içtimanın söz konusu olabileceği ifade edilmektedir. Buna göre örneğin, uyuşturucu satıcısı, alıcının altın vuruş yaparak intihar edeceğini söylemesine rağmen, alıcıya uyuşturucu madde sattığında, hem m. 84/1-2 hem de m. 188/3 söz konusu olacak ve m. 44 uyarınca, fail daha ağır cezayı gerektiren uyuşturucu

⁷⁸³ ÖZEN, s. 54. Yazara göre, m. 44’te yer alan fiil sözcüğünden hareket anlaşılacak olursa, fikri içtima; sonuç anlaşılacak olursa da, iki farklı sonuç mevzubahis olacağından gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır. Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 182-183. Yazara göre, intihar bombacısının eylemi sonucunda, birilerinin ölmesi hâlinde, intihara yönlendiren failin m. 84/1 kapsamında tipiklik arz eden fiilleri aynı zamanda “nitelikli öldürmeye azmettirme (m. 38, 81, 82/1-c)” sayılacak ve m. 44 hükmü uygulanacaktır.

⁷⁸⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 343-344.

madde satma suçundan cezalandırılacaktır.⁷⁸⁵ Ancak, burada bir ayırım yapmak isabetli olacaktır. Şöyle ki, eğer failin, doğrudan kastı m. 188/3 bakımından olup intihara yönlendirme suçu bakımından ise olası kastının olduğu ileri sürülebilirse yukarıda açıklandığı üzere bu suç olası kastla işlenemeyeceğinden, sadece m. 188/3 söz konusu olur. Buna karşılık, fail, intihara yardım etmek amacıyla kişiye yüksek dozda uyuşturucu madde temin etmişse fail hakkında fikri içtima kuralı uygulanacaktır.

İntihara alenen teşvik suçu ile “suç işlemeye tahrik (m. 214)” veya “halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (m. 216)” suçları arasında da fikri içtimanın söz konusu olabileceği ileri sürülmektedir.⁷⁸⁶ Ancak, bu suçlar arasında fikri içtima değil; gerçek içtima kuralı uygulanabilir. Nitekim failin, birden çok sayıda ve belirsiz kişilere hitaben hem intihara teşvik edici nitelikte sözler söylemesi hem de kişileri suç işlemeye tahrik etmesi ya da sosyal sınıf farklılığına dayanarak aşağılaması durumunda, birden fazla suç oluşmakla birlikte, failin tekliğinden söz edilemez.

Bir görüşe göre, fail, mağdurun intihar etmesini sağlamak amacıyla cebir ya da tehdit kullandıktan sonra mağdur intihara teşebbüs etmezse m. 84/1'deki suç ile cebir veya tehdit suçları arasında fikri içtima söz konusu olacaktır.⁷⁸⁷ Ancak, bu görüş yerinde değildir. Zira intihara yönlendirme suçunun mağduru, kendisine karşı cebir ya da tehdit kullanılarak intihara zorlanmış bir kimse olamayacağından, burada bu suçun oluştuğu söylenemez. Bununla birlikte, intihara mecbur etme bakımından kullanılan cebir veya tehdit elverişli değilse mağdur intihara zorlanmamış bir kişi olduğundan,

⁷⁸⁵ ÖZYÜKSEL, s. 182.

⁷⁸⁶ İÇER, s. 331.

⁷⁸⁷ İÇER, s. 333 ve 340.

elverişli hareketle intihara yönlendirme yapılmışsa intihara yönlendirme suçunun oluştuğu söylenebilecek ve bu suç ile cebir veya tehdit suçları arasında gerçek içtima söz konusu olabilecektir. Zira burada fiilin tekliğinden söz edilemez.

V. YAPTIRIM VE ZAMANAŞIMI

A. YAPTIRIM

TCK m. 3/1'e göre: "*Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur*". Adli merciler tarafından ceza muhakemesi yoluyla verilebilen cezalar, ceza hukuku anlamında cezalardır. Ceza hukuku anlamında "ceza, kanun tarafından öngörülen ve kanunun bir emrini ihlal eden kimseye verilen acıdan ibaret"tir. Kanun'un 45. maddesi gereğince, hapis ve adli para cezaları olmak üzere iki tür ceza öngörülmüştür.⁷⁸⁸ "Güvenlik tedbirleri ise, adli merciler tarafından tek başlarına ya da cezalarla beraber, isnat edilebilir olmasalar dahi, suç öngörülen fiili işleyen kimselere karşı hükmedilen, bir ya da daha çok hukuki varlığın azalmasından ibaret olan ve faili sosyal hayata tekrar kazandırma maksadı güden tedbirler"dir.⁷⁸⁹ 765

⁷⁸⁸ Ceza yaptırımı (cezanın işlevi, esası, özellikleri, türleri) konusunda bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 402-414; Haluk **TOROSLU**, Ceza Müeyyidesi, Savaş Yay., Ankara 2010, s. 29 vd. Belirtilmelidir ki, suçları engelleyen en önemli frenlerden biri, "cezaların ağırlığı değil; kaçınılmaz olması"dır. "Hafif dahi olsa bir cezanın kaçınılmaz olması", başka bir ifadeyle cezadan yakayı sıyrmanın imkânsız olması, cezadan kurtulma umudunu veren daha ağır başka bir cezanın yarattığı korkudan daima daha büyük korku ve etki doğurur. Bkz. BECCARIA, s. 129.

⁷⁸⁹ TOROSLU, Ceza Müeyyidesi, s. 24. Güvenlik tedbirleri konusunda ayrıca bkz. Zeki **HAFIZOĞULLARI**, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri", Ankara Barosu Dergisi, Y. 65, S. 1, 2007, s. 91 vd.

sayılı TCK m. 454'teki "intihara ikna ve yardım" suçunun yaptırımını, "üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezası" olarak öngörülmüştü. Bilindiği üzere, 5237 sayılı TCK m. 46/1 gereğince hapis cezaları, "ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası" olarak üç türdür.

TCK m. 84/1'de düzenlenen "intihara yönlendirme suçu"nun temel şeklinin yaptırımını, "iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası"dır. Hükümdeki seçimlik hareketlerin birden fazlasının yapılması, yukarıda da belirtildiği üzere suçun tekliğini etkilemeyecek olmasıyla birlikte, temel cezanın alt sınırın üzerinde belirlenmesi yönünde dikkate alınabilir.⁷⁹⁰ Öte yandan, görüldüğü üzere cezanın alt sınırı ile üst sınırı arasındaki makas geniş tutulmuştur.⁷⁹¹ Temel ceza; suçun mağduru intihara teşebbüs etmemişse alt sınırdan veya alt sınıra yakın bir şekilde, mağdur intihara teşebbüs etmişse üst sınırdan veya üst sınıra yakın bir şekilde belirlenmelidir.⁷⁹² Zira hâkim, somut olayda m. 61/1 gereğince, suçun kanuni tanımında öngörülen "cezanın alt ve üst sınırı arasında temel ceza"yı belirlerken, "meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını" da hesaba katacaktır. Belirtmek gerekir ki, intihara teşebbüs olayları bakımından da, oluşan zarar ya da tehlikenin ağırlığı farklı olabilmektedir. 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu m. 580'de bu durum dikkate alınmış; "ağır ya da çok ağır bir yaralanma meydana getiren" intihara teşebbüs hâli açıkça belirtilmiş ve yaptırım altına alınmıştır. Gerçekten örneğin,

⁷⁹⁰ EREM, s. 501; ÖNDER, s. 80; HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s. 67; ÖNTAN, s. 895; ÖZEN, s. 63; HAFIZOĞULLARI - KETİZMEN, s. 152-153; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 115.

⁷⁹¹ Cezanın alt ve üst sınırı arasındaki makasın yeterince geniş tutulmamış olduğunu ve m. 84/2'de olduğu gibi genişletilmesinin isabetli olacağını ileri süren görüş için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 195-196.

⁷⁹² Benzer yönde bkz. İÇER, s. 326, 341 ve 342. Karşı yönde bkz. PEHLİVAN, s. 290-291. Yazar, suçun oluşması için, mağdurun intihara teşebbüs etmesi gerektiği görüşünde olduğundan, intihara teşebbüs hâlinde, cezanın üst sınırdan belirlenmesi gerektiği görüşüne katılmamaktadır.

intihara teşebbüs eden kimsenin, vücudunda hiçbir fiziksel acının meydana gelmemiş ya da sağlığının veya algılama yeteneğinin hiç etkilenmemiş olması mümkün olduğu gibi,⁷⁹³ çok ağır bir şekilde yaralanmış olması da mümkündür. Dolayısıyla, TCK m. 84/1'deki suç bakımından, intihara teşebbüs eden mağdurun durumunun da temel cezanın belirlenmesinde göz önünde tutulması, şüphesiz isabetli olacaktır.

Ayrıca, diğer tüm suçlar bakımından olduğu gibi, intihara yönlendirme suçu açısından da hâkim, temel cezayı belirlerken, m. 61/1 gereğince, “suçun işleniş biçimini”, “suçun konusunun önem ve değerini”, “failin güttüğü amaç ve saiki” gibi hususları da dikkate alacaktır. Örneğin, intihara azmettirme, töre saikiyle intihara teşvik etme, on altı yaşındaki bir çocuğun intihar kararını kuvvetlendirme gibi hâllerde, alt sınırdan uzaklaşılarak temel cezanın belirlenmesi isabetli olacaktır. Bununla birlikte, m. 61/3 gereğince, birinci fıkradaki hususlar suçun unsurunu oluşturuyorsa, bu hususlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca dikkate alınmaz. Örneğin, 3713 sayılı Kanun’un 4. ve 5. maddeleri uyarınca, “intihara yönlendirme suçu”nun terör amacıyla, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, “terör suçu” mevzubahis olacak ve failin cezası yarı oranında artırılacak olup; failin güttüğü amaç, temel cezanın belirlenmesinde ayrıca dikkate alınmayacaktır.

TCK m. 84/2 gereğince, suçun mağdurunun intiharının gerçekleşmesi durumunda ise yaptırım, “dört yıldan on yıla kadar hapis cezası” olarak öngörülmüştür. M. 84/3'teki “intihara alenen teşvik” suçunun yaptırımı ise, “üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası”dır. M. 84/4'teki “intihara sevk veya mecbur etme” suçlarının yaptırımı ise, kasten öldürme suçu için öngörülen cezaya göre belirlenecek olup; m. 81'e göre

⁷⁹³ ÖNTAN, s. 877-878.

“müebbet hapis cezası” ya da m. 82’ye göre “ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası”dır.⁷⁹⁴ Görüldüğü üzere, intihara yönlendirme suçlarının hiçbirinde, hapis cezası ile beraber ya da yalnız adli para cezası öngörülmemiştir.

İntihara yönlendirme suçunun temel şekli için öngörülen ceza, *bir yıl veya daha az süreli*, yani “*kısa süreli hapis cezası* (m. 49/2)” niteliğinde olmadığından, cezanın adli para cezasına çevrilemeyeceği ileri sürülmektedir.⁷⁹⁵ Ancak, hapis cezası biçimindeki “sonuç cezanın, suçu öngören normda belirtilen özel alt sınırın altında veya özel üst sınırın üstünde olabilmesi mümkün”dür.⁷⁹⁶ Bir cezanın kısa süreli olup olmadığı belirlenirken, suçu öngören normdaki soyut ceza değil; yargılama sonunda hükmedilen somut (sonuç) ceza esas alınır.⁷⁹⁷ Dolayısıyla, m. 84/1’deki suç için, m. 61/5 hükmünün uygulanmasıyla,⁷⁹⁸ sonuç ceza “bir yıl ya da daha az süreli hapis cezası” olarak belirlendiği takdirde, ceza, “adli para cezası”na çevrilebilir.⁷⁹⁹ Daha zor bir ihtimal olsa da, intiharın gerçekleşmesi durumunda ve intihara alenen teşvik suçunda

⁷⁹⁴ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 895. TCK m. 84/1-2 bakımından öngörülen cezaların, korunan hukuki varlığın bireysel ve toplumsal önemi göz önüne alındığında, “genel önleme” yönünden yeterli olmadığını ileri süren görüş için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 195.

⁷⁹⁵ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 97; ÖZEN, s. 63; PEHLİVAN, s. 293; MERAN, s. 101; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2826; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176; KALAY, s. 107.

⁷⁹⁶ TOROSLU, Ceza Müeyyidesi, s. 234; ÖNTAN, s. 895.

⁷⁹⁷ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 127, dn. 273; Ezgi **AYGÜN EŞİTLİ**, “*Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar*”, AÜHFD., C. 65, S. 1, 2016, s. 67.

⁷⁹⁸ M. 61/5 düzenlemesi şu şekildedir: “*Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir*”.

⁷⁹⁹ Aynı yönde bkz. ÖNTAN, s. 895; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 126.

da, sonuç cezanın kısa süreli hapis cezası olması mümkündür. Hatta uygulamada pek ihtimal verilmesine de; örneğin teşebbüs, haksız tahrik, yaş küçüklüğü ile takdiri indirim nedenlerinin bir arada uygulanması şartıyla, intihara sevk veya mecbur etme suçuna teşebbüs eden fail hakkında bile sonuç cezanın kısa süreli hapis cezası olması (m. 82'nin uygulanmasını gerektiren hâllerde sonuç ceza kısa süreli olamamakla birlikte, cezanın iki yılın altında olması) matematiksel olarak mümkündür.

M. 50/1 gereğince, “suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre”, kısa süreli hapis cezasının hükümde öngörülen “seçenek yaptırımlar”ın birine çevrilmesi, kural olarak hâkimin takdirindedir. “Hapis cezası, son çare olarak başvurulmuş bir yaptırım” şekli olup; son çare olarak bu tedbire başvurulmamışsa, yani seçenek yaptırıma çevirme olanağı var iken bu olanak kullanılmamışsa, kısa süreli hapis cezasının bile insan onuruyla bağdaşmayacağı söylenmektedir. Öte yandan, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımların birine çevrilmesi hâlinde, m. 50/5 gereğince, uygulamada “asıl mahkûmiyet, hapis cezası değil; çevrilen seçenek tedbirdir (yaptırımdır)”⁸⁰⁰.

⁸⁰⁰ AYGÜN EŞİTLİ, s. 67-69. “(...) seçenek tedbirlerin bir cezai yaptırım olduğunu açıkça ifade etmektedir. Oysa TCK'nun 45. maddesi cezaları hapis ve adli para cezaları olarak sınırlamaktadır. Her ne kadar TCK'nun 50/7. fıkrasında, madde başlığıyla uyumsuz bir şekilde ‘yaptırım’ yerine ‘tedbir’ ifadesi kullanılmışsa da, ihlale tepki olan seçenek yaptırımları güvenlik tedbirleriyle karıştırmamak gerekir. (...) O halde yapılması gereken, ihlale bir tepki olarak ceza kanununda yer verilen, ceza muhakemesine ve cezaların infazına ilişkin kurallara tabi olan, yoksunluk doğuran ve uyulmaması halinde hapis cezasına çevrilen, bu özellikleri itibariyle de ceza yaptırımı özelliği gösteren bu yaptırımlara da 45. maddede suç karşılığı uygulanan cezalar arasında yer vermektir. (...) cezanın ertelenmesine, tekerrüre, koşullu salıverilmeye ve belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma tedbirine ilişkin hükümler bu cezalarda uygulanmaz”.

“*Hapis cezasının ertelenmesi*”⁸⁰¹ (m. 51) bakımından ise, intiharin gerçekleşmesi durumunda (m. 84/2), bu kurumun uygulanmasının mümkün olmadığı ileri sürülmektedir.⁸⁰² Ancak, intihara yönlendirme suçları (teorik olarak m. 84/4 de dâhil) bakımından sonuç ceza, “*iki yıl* (fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını doldurmuş kişiler yönünden üç yıl) *veya daha az süreli hapis cezası*” olarak belirlenmişse, m. 51’deki öteki şartların da gerçekleşmesi durumunda, mahkûm olunan bu cezanın ertelenmesi de mümkündür.

“*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması*”⁸⁰³ kurumu açısından da, sadece TCK m. 84/1 gereğince, alt sınırdan ceza verildiğinde, bu kurumun uygulanabileceği ileri sürülmektedir.⁸⁰⁴ Ancak, intihara yönlendirme suçları bakımından sonuç ceza, “*iki yıl veya daha az süreli hapis cezası*” olarak belirlenmişse, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 231/6’daki şartların da gerçekleşmesi hâlinde, mahkeme tarafından, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmektedir. Bu karar, CMK m. 231/5 gereğince, “kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmaması” anlamına gelir. CMK m. 231/7 gereğince ise, “açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez”. Söz konusu kurum ile ilgili şartların gerçekleşip gerçekleşmediği, mahkemece hiçbir talebe bağlı tutulmadan re’sen

⁸⁰¹ Bu konuda bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 422-428.

⁸⁰² ÖZEN, s. 62; MERAN, s. 101; HUYSAL, s. 109.

⁸⁰³ Bu konuda bkz. Nevzat **TOROSLU** – Metin **FEYZİOğLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 13, Savaş Yay., Ankara 2014, s. 310-314; Devrim **GÜNGÖR** – Güneş **OKUYUCU ERGÜN**, “*Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*”, AÜHFD., C. 65, S. 4, 2016, s. 1952 vd; Can **YALÇIN**, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yay., Ankara 2021, s. 102 vd.

⁸⁰⁴ ÖZEN, s. 64; HUYSAL, s. 111.

araştırılmalı ve şartların gerçekleşmesi hâlinde de öncelikle uygulanmalıdır.⁸⁰⁵ Şartların gerçekleşmemesi hâlinde ise, hapis cezasının ertelenmesi kurumunun veya kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların uygulanabilirliği değerlendirilebilecektir.⁸⁰⁶

İntihara yönlendirme suçları, kastla işlenen suçlar olduğundan, TCK m. 53 gereğince bu suçların faili, hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni neticesi ve bir güvenlik tedbiri olarak,⁸⁰⁷ m. 53'te sayılan belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılacak; fail bu hakları, mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanana dek kullanamayacaktır.⁸⁰⁸ Bunun dışında, fail hakkında, koşulları mevcutsa başkaca güvenlik tedbirlerine de hükmedilebilir.

⁸⁰⁵ GÜNGÖR – OKUYUCU ERGÜN, s. 1958-1959; AYGÜN EŞİTLİ, s. 70. “Geçmişte sabıkası bulunmayan ve kısa süreli hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilen sanık hakkında yerel mahkemece, hüküm tarihi itibarıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının diğer kişiselleştirme hükümlerinden önce ve re’sen değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, sanığa verilen kısa süreli hapis cezasının TCK’nun 50. maddesi uyarınca seçenek yaptırıma çevrildiği gerekçesiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır”. Yar. CGK., E. 2014/176, K. 2015/95, T. 07.04.2015.

⁸⁰⁶ “O halde kısa süreli bir hapis cezası söz konusu olduğunda öncelikle sanık lehine olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilip verilemeyeceği değerlendirilmeli, bunun mümkün olmaması halinde bu kez hapis cezasını seçenek yaptırımlara çevirmek imkânının olup olmadığı göz önünde bulundurulmalı, bunun da şartları oluşmuyorsa kısa süreli hapis cezasına mahkûmiyet söz konusu olmalıdır”. Bkz. AYGÜN EŞİTLİ, s. 70.

⁸⁰⁷ Kanun koyucunun, “belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma”yı güvenlik tedbiri olarak düzenlemesinin hatalı olduğu belirtilmektedir. Bkz. AYGÜN EŞİTLİ, s. 65, dn. 4.

⁸⁰⁸ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 97-98; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 127; PEHLİVAN, s. 293; MERAN, s. 102.

B. ZAMANAŞIMI

“Zamanaşımına uğramama” kavramı “hiçbir şeyi unutmamayı”, “af” kavramı ise “her şeyi unutmayı” önerir. “Zamanaşımı” kurumu ise söz konusu iki uç düşüncenin tam ortasında bulunur ve “şayet zamanı geldiyse unutmak gerektiğini” savunur.⁸⁰⁹ Devletin cezalandırma yetkisinin belli bir zaman geçmesiyle sona ereceği kabul edilmektedir. Suçun işlenmesinden ya da cezanın verilmesinden itibaren belli bir zaman aralığının geçmiş olması, devletin dava açmak ya da verilmiş cezayı yerine getirmek bakımından sahip olduğu menfaati ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten, zamanaşımı kurumunun kabulü, çeşitli nedenlerle gerekmektedir. “Dava” ve “ceza” zamanaşımı olmak üzere iki tür zamanaşımı vardır.⁸¹⁰

“Dava zamanaşımı” süreleri; neticesiz suçlarda hareketin gerçekleştiği günden, neticeli suçlarda ise neticenin gerçekleştiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır. Bazı nedenlerle “zamanaşımının *durması*” durumunda, zamanaşımı süresinin o ana dek geçen süresinin korunması mevzubahis olup bu nedenler ortadan kalktıktan sonra süre kaldığı yerden işlemeye devam etmektedir. Bazı nedenlerle “zamanaşımının *kesilmesi*” durumunda ise o ana dek geçen sürenin büsbütün ortadan kalkması söz konusu olup süre yeni baştan işlemeye başlar.⁸¹¹ Dava zamanaşımı süresini durduran ve kesen nedenlere TCK m. 67’de yer verilmiştir.

⁸⁰⁹ Fahri Gökçen **TANER**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Seçkin Yay., Ankara 2008, s. 18.

⁸¹⁰ Ayrıntılar için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 461-469.

⁸¹¹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 463-466; TANER, Zamanaşımı, s. 70, 83 ve 99.

M. 84/1'deki intihara yönlendirme suçunun dava zamanaşımı süresi, m. 66/1-(e) gereğince “*sekiz yıl*”dır. Dava zamanaşımını kesen sebeplerin gerçekleşmesi durumunda, m. 67/4 gereğince bu süre en çok “*on iki yıl*” olabilmektedir. Ancak, m. 84/2 söz konusu ise dava zamanaşımı süresi, m. 66/1-(d) gereğince “*on beş yıl*”dır. İntihara alenen teşvik suçunun dava zamanaşımı süresi de “*on beş yıl*”dır. Dolayısıyla, m. 84/2-3 bakımından kesilme durumunda, bu süre en çok “*yirmi iki yıl altı ay*” olabilmektedir. Son olarak, m. 84/4 açısından dava zamanaşımı süresi,⁸¹² m. 66/1-(b) gereğince “*yirmi beş yıl*” olup; kesilme durumunda, bu süre en çok “*otuz yedi yıl altı ay*” olabilmektedir. Belirtmek gerekirse m. 66/2 gereğince, suçun faili fiili işlediği sırada “on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış”sa belirtilen sürelerin “*yarısı*”; “on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış”sa belirtilen sürelerin “*üçte ikisi*”nin geçmiş olması, dava zamanaşımının dolması için yeterlidir.⁸¹³

Ceza zamanaşımı bakımından ise hükmedilen cezanın ağırlığına göre, m. 68/1'de “*on, yirmi, yirmi dört, otuz ve kırk yıl*” olmak üzere farklı süreler öngörülmüştür. Ceza zamanaşımı, m. 68/5 gereğince, “hükmün kesinleştiği ya da infazın herhangi biçimde kesintiye uğradığı günden itibaren” işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı temel alınarak süre hesaplanır. Yine belirtmek gerekirse m. 68/2 gereğince, suçun faili fiili işlediği sırada “on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış”sa belirtilen sürelerin “*yarısı*”; “on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış”sa belirtilen sürelerin “*üçte ikisi*”nin geçmiş olması, ceza zamanaşımının dolması için yeterlidir. Öte yandan, dava zamanaşımı bakımından

⁸¹² Eğer nitelikli hâl (m. 82) söz konusu ise, m. 66/3 yollamasıyla dava zamanaşımı süresi, m. 66/1-(a) gereğince *otuz yıl* olup; kesilme hâlinde, bu süre en fazla *kırk beş yıl* olabilir.

⁸¹³ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 98; PEHLİVAN, s. 293-294.

kesilme nedenleri ne kadar çok gerçekleşirse gerçekleşsin, sürenin belli bir sınırı aşamayacağı kabul edilmiş olsa da; benzer bir düzenleme, ceza zamanaşımı bakımından öngörülmemiştir.

VI. USUL

A. GENEL OLARAK

Şikâyet kurumu, kısmen TCK’da düzenlenmiş olsa da, bir muhakeme şartıdır.⁸¹⁴ Bir suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete tabi olması için, bunun kanunda açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir. Zira suçların re’sen soruşturulması ve kovuşturulması kuraldır.⁸¹⁵ Bu itibarla, intihara yönlendirme suçlarının hepsi de, re’sen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar olup; bu suçların takibi, herhangi bir muhakeme şartına bağlanmamıştır.⁸¹⁶ Ayrıca, bu suçlar CMK m. 253/1 kapsamında uzlaştırmaya tabi suçlardan değildir.⁸¹⁷

⁸¹⁴ TOROSLU, Genel Kısım, s. 450; Devrim **GÜNGÖR**, 5237 ve 5271 Sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu, Ankara 2009, s. 31.

⁸¹⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 451.

⁸¹⁶ KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 127; SINAR, s. 86; ERSOY, s. 132; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176; CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 98; İÇER, s. 340; ÖZEN, s. 63; ARTUK – GÖKCEN – YENİDÜNYA, s. 222; MERAN, s. 102; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2827; PEHLİVAN, s. 294; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1381; ERCAN, s. 50.

⁸¹⁷ “Uzlaştırma” konusunda ayrıntılar için bkz. Erdal **YERDELEN** – Mustafa Serdar **ÖZBEK** – Şeyda **ALTUNTAŞ** – Burak **BOZ** – Dilek Özge **ERDEM** – Berna Ayşen **YILMAZ**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yay., Ankara 2018, s. 109 vd.

Her ne kadar, Cumhuriyet savcısı CMK m. 171/1 gereğince, bazı durumlarda “kovuşturmayaya yer olmadığı (takipsizlik) kararı” verebilir ise de; intihara yönlendirme suçlarında etkin pişmanlık hükmü veya şahsi cezasızlık nedeni kabul edilmediğinden, bu suçlar bakımından bu yönde bir takdir yetkisi kullanılamaz.⁸¹⁸ Şüphesiz, Cumhuriyet savcısı her suç bakımından olduğu gibi, intihara yönlendirme suçlarında da CMK m. 172/1 uyarınca, kamu davasının açılması için “yeterli şüphe” oluşturacak delil elde edilemediğinde, “kovuşturmayaya yer olmadığı kararı” verecektir. Öte yandan, yeterli şüphenin varlığına rağmen CMK m. 171/2 gereğince, bazı suçlar açısından “kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine” karar verilebilir ise de; intihara yönlendirme suçlarının hiçbiri, “üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezası”nı gerektiren suçlardan olmadığından, bu suçlar yönünden bu karar verilemez.

Önemle belirtmek gerekir ki, intihar vakası olduğu düşünülen olayların soruşturması, Cumhuriyet savcıları tarafından büyük bir titizlikle yürütülmeli; hemen hemen tüm intihar olayları yönünden, kasten öldürme suçunun işlenmiş olabileceği düşünülerek, gerekli tüm inceleme ve araştırma buna göre yapılmalıdır.⁸¹⁹ Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) güncel bir kararına konu, 2018/35775 başvuru numaralı "*Mehmet Köktaş*" başvurusunda;⁸²⁰ askerlik hizmeti sırasında meydana gelen ölüm olayına ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olayın intihar olduğu, intihar olayında herhangi bir üçüncü kişiye kusur atfedilemediği ve bir suç unsuruna rastlanılmadığı belirtilerek takipsizlik kararı verilmesi üzerine başvuru, etkili ceza soruşturması yürütülmemesi sebebiyle yaşam hakkının ihlal edildiğini öne sürmüş ve

⁸¹⁸ ÖZEN, s. 63-64.

⁸¹⁹ YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2826.

⁸²⁰ Karar tarihi: 10.03.2021, RG. Tarih ve Sayı: 01.04.2021-31441.

AYM, soruşturma bütün yönleriyle ele alındığında ölüm olayının bütün yönlerinin Başsavcılık tarafından ortaya konulamadığı sonucuna ulaşarak, Anayasa m. 17/1'de güvence altına alınan “yaşam hakkı”nın usul yönünün ihlal edildiğine oy birliğiyle karar vermiştir.

Keza hakimler de, eksik inceleme ve değerlendirmeye hüküm kurmamalı, görevlerini layıkıyla yerine getirmelidirler.⁸²¹ Bilhassa, aile meclisi kararıyla işlenen ve

⁸²¹ “Sanık Nazım'ın eşi, sanık Gökhan'ın annesi ve diğer sanık Ethem'in ise gelini olan maktule Fatma'nın olay tarihinde ikamet ettiği evin yatak odasında tabanca ile kafasına bitişik atış mesafesinden ateş etmek suretiyle intihar ettiğinden bahisle sanıklar hakkında beraat kararı verilmiş ise de; (...) cesedin 17 cm kuzeyinde yolluk halı üzerinde tahmini 150 cm ile 180 cm yüksekten damlamış kan lekesi bulunduğu belirtilmesine karşın cesedin kuzey batısında bulunan gardırop orta sağ çekmecesinin üzerindeki kan lekesinin konumu ve yerden yüksekliği, yatak üzerinde bulunan eşarp iki adet mermi çekirdeği deliği bulunduğu belirtilmesine karşın mermi çekirdeğinin eşarp arasında bulunması, maktulenin el svaplarında atış atıklarına rastlanmaması, tabanca ve boş kovan ile maktulün konumu da dikkate alındığında, olayın intihar olup olmadığı konusunda dosyanın Adli Tıp Kurumu İlgili İhtisas Dairesi'ne gönderilerek görüş alınması, Ve sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının değerlendirilmesi gerektiği düşünülmeden, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2011/3238, K. 2012/8405, T. 19.11.2012. “Sanık Kenan'ın eşi maktul Aynur'un olay tarihinde ikamet ettiği evde, çamaşır ipine kendini asmak suretiyle intihar ettiğinden bahisle sanık hakkında beraat kararı verilmiş ise de; Maktulün vücudunda darp ve cebir izi bulunduğu ilişkin tespit içeren 02.05.2008 tarihli Olay Yeri inceleme ve Ölü Muayene tutanağında imzası bulunan doktor bilirkişinin duruşmaya çağrılarak tanık sıfatı dinlenmesinden sonra dosyanın Adli Tıp Kurumu ilgili İhtisas Dairesi'ne gönderilerek maktulde ölüm öncesinde yaralanma bulunup bulunmadığı ve yaraların niteliği ile maktulün konumu da dikkate alınarak olayın intihar olup olmadığı konularında görüş alınması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği düşünülmeden, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2012/5409, K. 2013/1368, T. 25.02.2013.

“töre cinayeti”⁸²² olarak adlandırılan pek çok durumda, olaya intihar süsü verildiği görülmekte ve bu duruma sıkça rastlanılmaktadır.⁸²³

Bu noktada, intihar veya intihara teşebbüs olaylarında, sağlık mesleği mensuplarının, durumu yetkili makamlara bildirmesi gerekip gerekmediğinden de söz etmek gerekir. Bazı sakıncalı nedenlerden ötürü intihara teşebbüs olaylarının hiçbir değerlendirmeye tabi tutulmadan adli ihbar konusu yapılmaması gerektiği ileri sürülmektedir.⁸²⁴ Bu görüşe göre, bildirilen intihara teşebbüs olaylarının hemen hemen hepsinde intihara yönlendirme suçu bakımından takipsizlik kararı verilmektedir.⁸²⁵ TCK m. 280 gereğince: “Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”. İntihar veya intihara teşebbüs olaylarında, bu olaylarla bağlantılı işlenmiş bir suçun söz konusu olmaması elbette mümkündür. Öte yandan, sağlık mesleği mensubu bu olaylarda örneğin; kasten öldürme, intihara yönlendirme ya da intihara sevk veya mecbur etme suçlarının işlendiği yönünde bir belirtiyle (çok hafif de olsa bir şüpheyle) karşılaşması hâlinde, durumu CMK m. 158’deki yetkili makamlara

⁸²² “Töre cinayeti” sözlükte, “bazı bölgelerde geleneksel anlayışlara uymama sebebiyle genellikle genç kız veya kadınların ailesinin kararıyla yine aileden biri tarafından öldürülmesi, namus cinayeti” biçiminde tanımlanmıştır. (Erişim: “<https://sozluk.gov.tr/>”).

⁸²³ İntihar süsü verildiği görülen töre ve namus cinayetleriyle ilgili açıklamalar ve örnekler için bkz. Türkan YALÇIN, Türk Ceza Hukukunda Kadın, Seçkin Yay., Ankara 2013, s. 270, 271 ve 286.

⁸²⁴ Ümit Naci GÜNDOĞMUŞ – Veli Özer ÖZBEK – Erdem ÖZKARA – Ümit BİÇER – Mustafa YILDIZ, “İntihar Girişimlerinde Sağlık Personelinin Adli İhbar Yükümlülüğü”, Adli Tıp Dergisi, C. 18, S. 2, 2004, s. 43-44; Altan EŞSİZOĞLU, “Psikiyatrik Uygulamalarda İntihar Davranışının Adli Boyutu”, Türkiye Klinikleri, 2016, s. 58-59.

⁸²⁵ EŞSİZOĞLU, s. 59.

bildirmekle yükümlüdür. Ayrıca, CMK m. 159; “Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği kuşkusunu doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde; kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhâl Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler” hükmünü haizdir. Sağlık mesleği mensuplarının yasal sorumluluğuyla ilgili eserlerde de isabetli olarak; intiharların, intihar teşebbüslerinin ve kuşkulu ölümlerin, bir suçun işlenmesi sonucu meydana geldiği düşünülerek, durumun yetkili makamlara adli bir raporla bildirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁸²⁶ Ardından, belirtildiği üzere gerekli tüm inceleme ve araştırma titizlikle yapılmalıdır.

Yine belirtmek gerekir ki, ispat konusu, intihara yönlendirme suçları bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir. İspat zorlukları nedeniyle bu suçların, şüpheden sanık yararlanır (*in dubio pro reo*)⁸²⁷ ilkesinin belki de en fazla uygulama alanı bulunduğu

⁸²⁶ Sermet **KOÇ**, “Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Hekim Sorumluluğu”, *Türkderm*, 2007, s. 34; Birol **DEMİREL**, “Hekimin Yasal Sorumlulukları”, *Gazi Tıp Dergisi*, C. 16, S. 3, 2005, s. 104; Gülay **TAMER**, “Sağlık Meslek Mensuplarının Meslekleriyle İlgili Yasal Sorumlulukları ve Yükümlülükleri”, *USAYSAD.*, C. 5, S. 3, 2019, s. 359-360.

⁸²⁷ “Yargıç, sübut konusundaki şüphesini yenip bir kanaate ulaşamazsa o husus sabit olmamış kabul edilir. Buna ceza muhakemesinde ‘şüpheden sanık yararlanır’ (*in dubio pro reo*) ilkesi denir. Böyle bir ilkenin kabul edilmesinin nedeni, bir suçlunun cezasız kalmasının bir masumun cezalandırılmasına tercih edilmesidir. Hakim görüş, bu ilkenin sadece delillerin takdiri yönünden geçerli olduğu şeklindedir. Söz konusu ilke ağırlaştırıcı nedenler yönünden de geçerlidir”. Bkz. TOROSLU – FEYZİOĞLU, s. 177. “Ceza muhakemesinin en önemli ilkelerinden biri olan ‘*in dubio pro reo*’ yani ‘şüpheden sanık yararlanır’ kuralı uyarınca, sanığın bir suçtan cezalandırılmasının temel şartı, suçun şüpheye yer vermeyen bir kesinlikle ispat edilmesine bağlıdır. Gerçekleşme şekli şüpheli ve tam olarak aydınlatılmamış olaylar ve iddialar sanığın aleyhine yorumlanarak mahkûmiyet hükmü kurulamaz. Ceza mahkûmiyeti, yargılama sürecinde toplanan delillerin bir kısmına dayanılarak ve diğer bir kısmı gözardı edilerek ulaşılan muhtemel kanaate değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalıdır. Bu ispat, hiçbir şüphe ve başka türlü bir oluşa imkan vermeyecek açıklıkta olmalıdır. Yüksek de

suçlar arasında yer aldığı belirtilmektedir.⁸²⁸ Gerçekten, özellikle TCK m. 84/1'deki seçimlik hareketlerin büyük bir kısmının manevi nitelikte hareketler olduğu göz önüne alındığında ve mağdur, intihar veya intihara teşebbüs etmemişse, suçun ispatında güçlük çekilebileceği açıktır. Keza TCK m. 84/4 bakımından da ispat zorlukları yaşanmayacağı söylenemez.

olsa bir ihtimale dayanılarak sanığı cezalandırmak, ceza muhakemesinin en önemli amacı olan gerçeğe ulaşmadan, ihtimale dayalı olarak hüküm vermek anlamına gelir. O halde ceza muhakemesinde mahkûmiyet, büyük veya küçük bir ihtimale değil, her türlü şüpheden uzak bir kesinliğe dayanmalıdır. Adli hataların önüne geçilebilmesinin başka bir yolu da bulunmamaktadır". Yar. CGK., E. 2014/46, K. 2014/167, T. 01.04.2014.

⁸²⁸ ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 177. "(...) sanık Ömer ile maktül E. A. 'un aralarında önceye dayalı arkadaşlık ilişkilerinin olduğu, bu süreçte sanık ile maktülün rızayla birden çok kez cinsel ilişkiye girdikleri, olay tarihinde maktülün kendisini hamile zannetmesi üzerine durumu sanığa bildirdiği, bunun üzerine sanık ile maktülün kaçarak evlenmeye karar verdikleri, ancak daha önceden de intihara kalkışan maktülün girmiş olduğu bunalım sonucunda evlerinin deposunda kendisini iple tavana asarak intihar ettiği olayda; sanığın üzerine atılı suçu işlediğini gösterir her türlü kuşkudan uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği anlaşıldığından, sanığın atılı suçtan beraatına karar verilmesi gerekirken, delillerin yanlış değerlendirilmesi sonucunda TCK'nun 84/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesi, (...)". Yar. 1. CD., E. 2010/215, K. 2012/218, T. 23.01.2012. "Sanıklar ... 'un intihara yönlendirme suçları yönünden elde edilen delillere göre; CMK'nun 223/2-e maddesi uyarınca, mahkumiyetlerine yeter nitelik ve derecede olmadığı kabul ve takdir kılınmış, incelenen dosyaya göre verilen hükümlerde isabetsizlik görülmemiş olduğundan (...)". Yar. 1. CD., E. 2014/4536, K. 2015/3142, T. 13.05.2015. "Sanık ...'in eşi olan maktul ...'yı nitelikli kasten öldürme ve intihara yönlendirme suçları ile ilgili olarak elde edilen delillerin mahkumiyete yeter nitelik ve derecede bulunmadığından ayrı ayrı beraatine karar verilmiş, incelenen dosyaya göre bozma üzerine verilen hükümlerde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, (...)". Yar. 1. CD., E. 2016/1939, K. 2017/2407, T. 20.06.2017.

B. DAVAYA KATILMA

CMK m. 237 ile 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” m. 20/2 hükümleri birlikte değerlendirildiğinde;⁸²⁹ “intihara yönlendirme” ve “intihara sevk veya mecbur etme” suçlarının mağdurunun “kadın, çocuk veya failin ailesinden birisi” olması durumunda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın, suçun zarar göreni sıfatıyla davaya katılma hakkı bulunmaktadır.⁸³⁰ Bu nedenle, Yargıtay 1. CD., söz konusu durumlarda Bakanlığın dava ve duruşmadan haberdar edilmesi gerektiğini belirtmekte; bu usule uyulmamasını bozma nedeni saymaktadır.⁸³¹ Ancak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın davadan haberdar edilmesinin zorunlu olup olmadığı hususunda, Yargıtay daireleri arasında görüş

⁸²⁹ CMK’nın “Kamu davasına katılma” başlıklı 237. maddesine göre: “Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilmeye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler”. 6284 sayılı Kanun’un 20. maddesinin ikinci fıkrasına göre ise: “Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir”.

⁸³⁰ İÇER, s. 341.

⁸³¹ “Sanık ... hakkında; maktul ...'e yönelik intihara yönlendirme suçundan açılan kamu davasında, 6284 sayılı Kanununun 2/1-d ve 20/2. maddeleri uyarınca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bu suçun zarar göreni olduğu, bu sıfatının gereği olarak CMK'nun 233 ve 234. maddeleri gereğince kovuşturma evresinde sahip olduğu davaya katılma ve diğer haklarını kullanabilmesi için duruşmadan haberdar edilmesi gerektiği halde, usulen dava ve duruşmalar bildirilmeden, davaya katılma ve CMK'nun mağdur ... katılanlar için öngördüğü haklardan yararlanma olanağı sağlanmadan yargılamaya devam edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması, Bozmayı gerektirmiş olup, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2016/4106, K. 2018/271, T. 05.02.2018. Aynı yönde bkz. Yar. 1. CD., E. 2018/227, K. 2018/1730, T. 11.04.2018; Yar. 1. CD., E. 2016/3726, K. 2018/129, T. 22.01.2018.

farklılığı ortaya çıkmış ve konu, yakın tarihte Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından karara bağlanmış; kovuşturma aşamasında yerel mahkemece, Bakanlığın davadan haberdar edilmesinin zorunlu olmadığına oy çokluğuyla karar verilmiştir.⁸³²

C. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

5235 sayılı “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”un 11. maddesi gereğince, “intihara yönlendirme (TCK m. 84/1)” ve “intihara alenen teşvik (TCK m. 84/3)” suçları bakımından görevli mahkeme, “*asliye ceza mahkemesi*”dir. 5235 sayılı

⁸³² “(...) *kanun koyucu katılma hakkına yer verdiği özel kanunlarda ilgili kurum ve kuruluşların kamu davasından haberdar edilmesini ayrıca düzenlemiştir. O hâlde 6284 sayılı Kanun'da Bakanlığın kamu davasından haberdar edilmesine ilişkin bir hüküm bulunmamasının kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğunun kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Kanun koyucu tarafından bilinçli olarak getirilmeyen ihbar mükellefiyetinin içtihat yoluyla zorunlu tutulması kanun koyucunun iradesine aykırılık oluşturacağı gibi Kanun'da yer almayan bir zorunluluğun mahkemelere yüklenilmesi sonucunu doğuracaktır. (...) Bakanlık soruşturma aşamasında bilgi sahibi olduğu ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri aracılığıyla takip ettiği hukuki süreçle ilişkin katılma hususundaki takdir hakkını kullanabilecektir. (...) Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinde, 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nde kovuşturma aşamasında mahkemelerin davayı ihbar etmeleri gerektiğine ilişkin hiçbir yükümlülük getirilmemiştir. (...) Öte yandan mahkemelerin 6284 sayılı Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak açılan ceza davalarında, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını davadan haberdar etmemesi durumunda, mağdurların hukuken daha korunmasız hâle geleceklerinden bahsetmekte mümkün değildir”. Yar. İBBGK., E. 2019/6, K. 2019/7, T. 13.12.2019. (RG. 29.02.2020, No: 31054).*

Kanun m. 12 gereğince, “intihara sevk veya mecbur etme (TCK m. 84/4)” suçları bakımından ise görevli mahkeme, “*ağır ceza mahkemesi*”dir.⁸³³ 3713 sayılı Kanun m. 4’e göre, intihara yönlendirme suçlarının terör amacıyla, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği hâllerde ise bu suçlar terör suçu sayılacağından, yine 5235 sayılı Kanun’un 12. maddesi gereğince, bu suçlar bakımından görevli mahkeme, “*ağır ceza mahkemesi*” olacaktır.⁸³⁴

Yetkili mahkemenin belirlenmesi ise CMK’nın yetkiye ilişkin hükümlerine göre yapılacaktır. CMK m. 12/1 gereğince, genel yetkili mahkeme “suçun işlendiği yer” mahkemesidir. Sair hâllerde ise yetki, CMK m. 12 vd. hükümleri gereğince belirlenecektir. Belirtmek gerekir ki, Kanun’da tamamlanmış suçlar bakımından suçun işlendiği yerle ilgili bir belirleme yapılmamıştır. Sırf davranış suçlarında sorun yoktur; suç davranışın yapıldığı yerde işlenmiş sayılır. Buna karşılık, neticeli suçlarda neticenin, davranışın yapıldığı yerden başka bir yerde gerçekleşmesi durumunda, suçun işlenmiş sayılacağı yerle ilgili olarak farklı görüşler mevcuttur. Neticeli suçlar ancak neticenin gerçekleşmesiyle tamamlanmış olacağından, bu suçların neticenin gerçekleştiği yerde

⁸³³ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 98-99; SINAR, s. 86; ERSOY, s. 133; İÇER, s. 340; KOCA – ÜZÜLMEZ, s. 127; PEHLİVAN, s. 294; MERAN, s. 102; YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2827; ÖZBEK – KANBUR – DOĞAN – BACAKSIZ – TEPE, s. 176-177; PARLAR – HATİPOĞLU, s. 1381.

⁸³⁴ CENTEL – ZAFER – YENERER ÇAKMUT, s. 99. Bu durumda, görevli mahkemenin “özel yetkili” ağır ceza mahkemeleri olduğunu ileri süren bir görüş bulunmaktadır. Bkz. HUYSAL, s. 112. Ancak, yazarın, konuyla ilgili 2014 yılındaki kanun değişikliğini gözden kaçırdığı düşünülmektedir. Nitekim 3713 sayılı Kanun’un 10. maddesi, 6526 sayılı Kanun’la yürürlükten kaldırılmış ve 6526 sayılı Kanun’la 5235 sayılı Kanun’un 12. maddesi değişmiş; 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar nedeniyle açılan davalarda da ağır ceza mahkemeleri görevlendirilmiştir.

işlenmiş sayılması daha isabetli olacaktır.⁸³⁵ Bu itibarla, “intihara yönlendirme (TCK m. 84/1)” ve “intihara alenen teşvik (TCK m. 84/3)” suçları bakımından yetkili mahkeme, “hareketin yapıldığı yer mahkemesi”dir.⁸³⁶ “İntihara sevk veya mecbur etme (TCK m. 84/4)” suçları bakımından ise yetkili mahkeme, “neticenin gerçekleştiği yer mahkemesi”dir.⁸³⁷

Son olarak belirtmek gerekir ki, özellikle soruşturma aşaması sonunda intihara yönlendirme (TCK m. 84/1-2) suçundan düzenlenen iddianamenin kabulünden itibaren kovuşturma aşamasında bazı olasılıkların ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Örneğin, mağdurun isnat yeteneğinin olup olmadığıyla ilgili tereddütler yaşandığında bu tereddütlerin giderilmesi, yani aslında TCK m. 84/4 kapsamına giren bir hâlin olup olmadığının tespiti gerekecektir.⁸³⁸ Keza, mağdurun kendi serbest iradesiyle intihar kararı verip vermediği ve dolayısıyla bu kararını serbest iradesiyle uygulamış olup olmadığı, yani özgür bir seçimle mi yoksa cebir veya tehditle intihara mecbur edilerek mi gerçekleştirilmiş bir intihar veya intihara teşebbüs olayının varlığının tespiti, bu yöndeki tereddütlerin araştırılarak giderilmesi çok önemlidir. Bu gibi durumlarda, CMK

⁸³⁵ TOROSLU – FEYZİOĞLU, s. 63.

⁸³⁶ Benzer yönde bkz. YAŞAR – GÖKCAN – ARTUÇ, s. 2827. Ancak, yazarlara göre, TCK m. 84/2 bakımından, “ölüm sonucunun gerçekleştiği yer mahkemesi” yetkili mahkemedir. Karşı yönde bkz. ÖZYÜKSEL, s. 204. Yazar, “intihara yönlendirme” ve “intihara alenen teşvik” suçları bakımından yetkili mahkemenin “somut tehlikenin gerçekleştiği yer mahkemesi” olduğunu ileri sürmektedir.

⁸³⁷ Karşılaştırma için bkz. ÖZYÜKSEL, s. 204. Yazar, m. 84/4 bakımından yetkili mahkemenin hem “tipik davranışın gerçekleştiği yer mahkemesi” hem de “intiharın gerçekleştiği yer mahkemesi” olduğunu ileri sürmektedir.

⁸³⁸ “Bu tespit, Adli Tıp Kurumu ilgili ihtisas kurulunda yapılacak, konu daha sonra, gerekirse Adli Tıp Genel Kuruluna sunularak bu Kurulun kararı dikkate alınabilecektir”. Bkz. SINAR, s. 86.

m. 5/1 gereğince, davayı gören asliye ceza mahkemesi, görevsizlik kararı verip dosyayı ilgili ağır ceza mahkemesine göndermelidir.⁸³⁹

⁸³⁹ “30/10/2006 tarihinde evinden ayrılan ve 06/11/2006 tarihinde Kelkit ırmağı içinde ölü olarak bulunan D.. B.. üzerinde Reşadiye C.Başsavcılığı'nca ‘ölü muayene’ işlemi, Tokat C.Başsavcılığı'nca klasik otopsi işlemi yapılarak kesin ölüm sebebi tespit edilemediğinden, maktulden alınan organ, kan ve doku örnekleri kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla Malatya Adli Tıp Grup Başkanlığı'na gönderildiği ancak kesin ölüm sebebinin belirlenmesi istenmediği, Reşadiye C.Başsavcılığınca da ölümün intihar sonucunda gerçekleştiği gerekçesi ile ‘Ek Takipsizlik Kararı’ vererek intihara yönlendiren sanıklar hakkında Koyulhisar C.Başsavcılığına yetkisizlik kararı ile suç duyurusunda bulunulması üzerine sanıklar hakkında intihara yönlendirme suçundan kamu davası açıldığı anlaşılmış isede maktul üzerinde ölü muayene ve otopsi sırasında kesici alet yarası, burunda kırık ve vücudunun değişik yerlerinde ekimozlar tespit edildiği göz önüne alındığında, ölümün kasten ya da kastın aşılması sonucu gerçekleşip gerçekleşmediği, maktulün cebir ve şiddet kullanmak suretiyle intihara mecbur bırakılıp bırakılmadığı hususlarının araştırılması gerektiği bu hususunda Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu anlaşılmalı görevsizlik kararı verilerek dosyanın ilgili Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi yerine yazılı şekilde yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması, Usule aykırı olup, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2012/4945, K. 2012/9970, T. 26.12.2012. “Sanık ... hakkında intihara yönlendirme suçundan TCK'nin 84/1, 62/1, 53/1, 58/6. maddeleri gereğince 1 yıl 8 ay hapis cezası, (...) Mağdur ...'in alınan beyanlarına göre; sanıklar ..., ... ve ...'in kendisini tehdit ederek intihar etmeye zorladıklarını, bu haliyle sanıkların eylemlerinin TCK'nin 84/4. maddesinde yazılı kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması, (...)”. Yar. 1. CD., E. 2019/3055, K. 2020/117, T. 15.01.2020.

SONUÇ

Kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürmesi anlamına gelen, genellikle ahlak ve/veya dinle ilgili olarak mütalaa edilen ve toplum nezdinde sapıcı bir davranış olarak görülen “intihar” fiilini işleyenler ve hatta bu kişilerin aileleri, asırlar boyunca farklı toplumlarda çeşitli şekillerde cezalandırılabilmiştir. İntihar fiillerinin suç niteliği, 18. yüzyılda Aydınlanma Çağı ile yeniden sorgulanmaya başlanmış; özellikle bu dönemin önemli düşünürlerinin ve Fransız İhtilâli’nin de etkisiyle Avrupa’da intihar fiilleri zamanla suç olmaktan çıkarılmıştır. 21. yüzyılda intihar fiilini suç sayan bir Avrupa ülkesi bulunmamaktadır. Gerçekten, intihar, ahlak ve/veya dinle ilgili olarak mütalaa edilse dahi suç sayılamaz. Ahlaka aykırı düşünülen her fiili ceza yaptırımını altına almak hukukun görevi değildir. Kaldı ki, intihar fiili, fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmaması ve cezalandırmanın etkisizliği nedeniyle hukuken suç sayılamaz. Ayrıca, cezaların şahsiliği ilkesi gereğince, intihar fiili nedeniyle ölenin yakınları da cezalandırılmaz.

Kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürmesine yönelik davranışta bulunmasına rağmen ölmemesi anlamına gelen “intihara teşebbüs” ise, cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık teşkil etmemekle birlikte, fail ile mağdur sıfatlarının aynı kişide birleşmesinin mümkün olmaması nedeniyle suç sayılamaz. Ayrıca, intihara teşebbüsün cezalandırılmasında, intihara teşebbüs ettikten sonra pişmanlık duyarak intihardan vazgeçmek isteyen kişilerin heveslerini kırabileceğinden, sosyal yarar bulunmamaktadır. Dolayısıyla, intihara teşebbüse karşılık ceza yaptırımını öngörülmesinin caydırıcı veya ıslah edici olduğu savunulamaz. İntihara teşebbüsün suç sayılması hâlinde, adeta intihar etmek isteyenlere ceza normu aracılığıyla sonuca ulaşmak

açısından baskı kurulmuş olacaktır. Buna rağmen, 21. yüzyıl dünyasında intihara teşebbüs eden kişileri cezalandıran ceza kanunlarına az da olsa rastlanılmaktadır. Türk ceza hukukunda, gerek mülga 765 sayılı Kanun gerekse yürürlükteki 5237 sayılı Kanun'da “intihar ve intihara teşebbüs” isabetli olarak suç sayılmamıştır. Bununla birlikte, intihar veya intihara teşebbüsün, tamamen hukuk dışı bir alanda yer aldığı söylenemez. Nitekim kişinin kendi yaşam değeri üzerinde, üçüncü kişilerin nedensel katkısıyla da olsa tasarruf edemeyeceğine dair kabulün temel normatif dayanağını, intihara yönlendirme suçlarını düzenleyen 5237 sayılı TCK'nın 84. maddesi oluşturmaktadır. Ancak, bu normla ceza hukuku yönünden; intihar veya intihara teşebbüs eden kişiye yönelik değil, üçüncü kişilerin intihara yönlendirme fiillerine yönelik bir haksızlık öngörülmüştür.

Nitekim intiharın ve intihara teşebbüsün suç sayılmamasına karşın, 18. yüzyılın sonlarından başlayarak “*intihara yardım*” suç sayılmış ve pek çok ülke ceza kanununda yer almaya başlamıştır. Kişilerin hayat varlığını daha etkin bir biçimde korumak amacıyla, kişilerin kendi elleriyle kendi hayatlarını sona erdirmelerine yönelik başka kişilerin müdahaleleri, kanun koyucular tarafından önlenmek istenmiş ve intihara bir şekilde iştirak eden üçüncü kişilerin cezalandırılması anlayışı, modern ceza kanunlarının pek çoğunda benimsenmiştir. Öte yandan, intihar suç teşkil etmediğinden, bir kimseyi intihar ettirmeye yönelik; azmettiren, teşvik eden veya yardım eden başka kimselerin suça iştirak hükümleri kapsamında cezalandırılması mümkün değildir. Dolayısıyla, intihar fiiline iştirak edenlerin cezalandırılması için, TCK'da olduğu gibi pek çok ülke ceza kanununda, bu kişilerin cezalandırılabilmesi ancak ayrı bir suç tipiyle mümkün hâle gelmiştir. İntihara yardım eden kişilerin cezalandırılması, salt bu nedenle AİHS'e ve Anayasa'ya aykırılık teşkil etmemektedir. Aksi ileri sürülebilse de; intihara

yönlendirmek suretiyle başkasının hayat varlığını ihlal eden veya tehlikeye düşüren kişilerin cezalandırılması anlayışı, pek çok yönden kabul edilebilir bir anlayıştır.

TCK m. 84'ün, genel itibarıyla kötü bir şekilde düzenlenmiş olduğu rahatlıkla söylenebilir. Nitekim bu düzenleme, öğretide ve uygulamada önemli eleştirilere ve tartışmalara yol açmakta, hâlen de yol açmaya devam etmektedir. Sıklıkla, olması gerekenden fazla sayıda pek çok değişiklik yapılan ceza kanunları göz önüne alındığında, söz konusu düzenlemenin 2005 yılından bu yana herhangi bir değişikliğe uğramamış olması oldukça şaşırtıcıdır.

Her ne kadar, farklı görüşler ileri sürülmüş olsa da, “*İntihara yönlendirme*” kenar başlıklı, TCK'nın 84. maddesinde esasen; “*intihara yönlendirme*”, “*intihara alenen teşvik*”, “*intihara sevk veya mecbur etme*” suçlarının düzenlenmiş olduğunu, bu suçların birbirinden farklı suçlar olduğunu kabul etmek gerekir. Kavram tartışması bir yana, bu suçları genel olarak belirtmesi amacıyla çalışma kapsamında intihara yönlendirme suçları ifadesi kullanılmıştır. Bu suçlar, TCK'nın ikinci kitabının (özel hükümlerinin) “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlıklı ikinci kısmının “*Hayata Karşı Suçlar*” bölümünde düzenlenmiş olup; bu suçların hukuki konusu, insan hayatının kendisidir, bir başka ifadeyle hayat varlığıdır.

TCK m. 84'teki düzenlemeler arasında en çok eleştirilen ve tartışılan düzenleme, şüphesiz, intihara yönlendirme suçunu öngören m. 84/1 düzenlemesidir. Bu suçun mağduru, intihara yönlendirilen bir kişi olup bu kişi, “*işlediği fiilin (intiharın) anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip ve kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanmamış*” bir kişidir. Bu suçun oluşabilmesi için, mağdurun intiharının gerçekleşmesinin (ikinci fıkrada ayrıca düzenlendiğinden) aranmadığı ortadadır. Mülga

765 sayılı TCK m. 454'te düzenlenen "intihara ikna ve yardım suçu" bakımından mağdurun intiharının gerçekleşmesi aranmaktaydı. 5237 sayılı TCK m. 84/2 gereğince ise "intiharın gerçekleşmesi" hâli, intihara yönlendirme suçunda "cezaayı ağırlaştırıcı" bir sebep olarak kabul edildiği için yürürlükteki Kanun döneminde, fail, mağdurun intiharı gerçekleşmese bile intihara yönlendirme suçundan sorumlu tutulacaktır. Öte yandan, seçimlik hareketli bir suç olan bu suçta "intihara azmettirilen, teşvik edilen, intihar kararı kuvvetlendirilen ya da intiharına herhangi bir şekilde yardım edilen" kimsenin intihara teşebbüs etmesinin aranıp aranmayacağı, hayli önemli bir tartışma konusudur. 2003 tarihli TCK tasarısında intihara teşebbüsten açıkça söz edilmesine karşın, kanunlaşan hükümde bu husustan açıkça söz edilmemiştir.

Olmaması gereken hukuk bakımından, mağdur intihara teşebbüs etmedikçe suç oluşmamalı ve dolayısıyla fail cezalandırılmamalıdır. Nitekim bu suçu öngören norm tarafından korunan varlık insan hayatı olduğuna göre, zarar vermek şöyle dursun, insan hayatını tehdit bile edememiş hareketlerin suç teşkil etmesi ve dolayısıyla failin cezalandırılması, ceza sorumluluğunu belirleyen genel ilkelerle bağdaşmayacağından mümkün olmamalıdır. Ayrıca, suçun kanuni tanımında öngörülen ceza miktarı dikkate alındığında (*iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası*), bu cezanın bir soyut tehlike suçu için fazla bir ceza olduğu ve dolayısıyla suçun somut tehlike suçu olarak düzenlenmesi gerektiği de savunulabilir.

Olan hukuk bakımından ise TCK m. 84/1'deki seçimlik hareketlerden herhangi birinin salt yapılmasıyla tipik fiilin oluşacağı; bu itibarla intihara yönlendirme suçunun, "*sırf hareket suçu*" ve "*soyut tehlike suçu*" olarak düzenlenmiş olduğunun kanunilik ilkesi gereğince kabul edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, suçun oluşması bakımından mağdurun intihara teşebbüs etmesi gerekmemekte olup; intihara teşebbüs

hâlinde, m. 61/1-(e) gereğince, “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı” hesaba katılmalı ve temel ceza suç için öngörülen cezanın üst sınırından veya üst sınırına yakın bir şekilde belirlenmelidir. Bu durumun, ispat sorunu başta olmak üzere önemli sorunlar yarattığı yadsınamaz. Zira mağdur intihara teşebbüs etmedikçe, mağdurun zihnindeki düşünce ve kararların belirlenmesi hemen hemen imkânsızdır.

Uygulamaya baktığımızda ise örneğin, somut olayda intihar veya intihara teşebbüs gerçekleşmemişse failin kastı bulunmasına rağmen kast yokluğundan fail hakkında beraat kararı verilebileceği, yani failin cezalandırılmaması için hukuka aykırı gerekçeler üretilebileceği görülmektedir. Yargıtay’ın bu şekilde verdiği bir kararı mevcuttur. Dolayısıyla, seçimlik bir hareketin yapılmasıyla tipik fiilin oluştuğu kabul edildiğinde bile, suçun oluşmadığı sonucuna bir şekilde varılmaya çalışılmaktadır. Konuyla ilgili tartışmaların kısmen de olsa giderilmesi için yapılması gereken basittir: Kanun metninde değişikliğe gidilmeli; suçun oluşması bakımından, mağdurun en azından intihara teşebbüs etmesi hâli de, biçimsel kanuniliğin bir gereği olan kanunların açıklığı ilkesi açısından hükümde belirtilmelidir. Öte yandan burada, mülga Kanun’da olduğu gibi, suçun oluşması bakımından sadece intiharın gerçekleşmesi hâli aranmamalıdır. Zira mağdurun intiharının teşebbüs aşamasında kaldığı hâllerde, onu intihara yönlendiren failin cezalandırılmaması gerektiğini savunmak kolay değildir.

İntihara yönlendirme suçunda, hareketin elverişli olup olmadığı her somut olayda belirlenmeli ve bu belirleme yapılırken özellikle; “mağdurun içinde bulunduğu somut ve psikik durum”, “fail ile mağdur arasındaki ilişkiler”, “failin mağdur üzerindeki etkisi” gibi hususlar hesaba katılmalıdır. Bu doğrultuda, mağdurun, kendisine yönelik söylenen sözleri ciddiye alıp almaması, mevcut düzenleme karşısında suçun oluşması bakımından önem arz etmemektedir. Fail tarafından suçun icrasının tamamlanmış

olması ile mağdurun intiharın icrasına başlaması ve intiharın gerçekleşmesi ya da teşebbüs aşamasında kalmış olması, farklı konulardır. Kural olarak bu suça teşebbüs mümkün olmamakla birlikte, bu suçta icra hareketleri parçalara bölünebildiği takdirde suça teşebbüs mümkün olacaktır.

TCK m. 84/1’de sayılan seçimlik hareketler arasında bir fark gözetmeksizin tümünün aynı cezayla yaptırım altına alınmış olmasının, teknik yönden bir adaletsizlik doğurduğu ve dolayısıyla intihara azmettirmenin daha ağır cezalandırılması gerektiği savunulabilir. Keza intihara yönlendirme suçunda, bu suçun; “üstsoy veya altsoydan birine”, “eş veya kardeşe”, “gebe olduğu bilinen kadına karşı” ya da “töre saikiyle” işlenmesi gibi hâllerin, “cezayı ağırlaştırıcı” nitelikli hâller olarak düzenlenmesi gerektiği de savunulabilir. Ancak, bu gibi hâller mevcut düzenleme karşısında, m. 61/1 gereğince cezanın belirlenmesinde göz önüne alınacaktır.

Teorik olarak, bir suçun ihmali davranışla işlenebilmesi için kanunda bu yönde açık bir hükme yer verilmiş olması gerekmemektedir. Bununla birlikte, intihara yönlendirme suçu ancak icrai bir davranışla işlenebilmekte olup ihmali bir davranışla işlenememektedir. Şöyle ki, kişinin neticeyi (intiharı) önleme hususunda hukuki bir yükümlülüğü varsa ve kişi, buna rağmen başkasının intiharını önlemek için harekete geçmemişse nedensellik bağının ve manevi unsurun da bulunması kaydıyla, m. 83’te düzenlenen “*kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi*” suçundan sorumlu tutulacaktır. Öte yandan, kişinin intiharı önleme hususunda hukuki bir yükümlülüğü yoksa ve kişi, başkasının intiharını önlemek için harekete geçmemişse ve şartları da oluşmuşsa m. 98’de yer alan “*yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi*” suçundan sorumlu tutulacaktır.

İntihara yönlendirme suçu ancak kasten işlenebilir. Bu suçta genel kast, failin “başkasını intihara azmettirmek, teşvik etmek, başkasının intihar kararını kuvvetlendirmek ya da intiharına yardım etmek” bilinç ve iradesine sahip olmasıdır. Failin, seçimlik hareketleri gerçekleştirirken, bu hareketlerin muhatabı olan ferdin belli mağdurun intiharı sonucunu doğrudan istemediği veya mağduru intihara yönlendirdiğini bilmediği söylenemeyeceğinden, bu suçun ancak doğrudan kastla işlenebilmesi mümkündür.

TCK m. 84/3’te düzenlenen “intihara alenen teşvik suçu”nun mağduru, intihara teşvik edilen belirsiz sayıdaki belirsiz kişilerdir. Dolayısıyla, intihara alenen teşvik suçundan söz edilebilmesi için fail tarafından belirli kişi ya da kişilerin hedef alınmamış olması gerekmektedir. Aksi hâlde, yani belirli kişi ya da kişiler hedeflendiğinde, m. 84/1’deki suçtan söz edilir. İntihara alenen teşvik suçunun mağdurunun belirsiz kişilerin olması, esasen fiilin aleniyetinin doğal bir sonucu olup; bu suçta yer alan alenen ifadesi, suçun işleniş biçimine ilişkin anlamının yanı sıra muhataba ilişkin anlamını da kapsamaktadır. Dolayısıyla, intihara teşvik, eğer belirli bir kişiye yönelik olarak alenen gerçekleştirilmişse m. 84/3’teki suçtan söz edilemez.

M. 84/3’teki suçun oluşması için başkalarının intihar veya intihara teşebbüs etmesi gerekmez. Dolayısıyla, intihara alenen teşvik hareketinin yapılmasıyla tipik fiilin oluşacağını; bu itibarla suçun m. 84/1’deki suç gibi, “*sırf hareket suçu*” ve “*soyut tehlike suçu*” olarak düzenlenmiş olduğunu belirtmek gerekir. Mevcut düzenlemeler karşısında, intihara alenen teşvik hareketi sonucunda intihar veya intihara teşebbüs olayları gerçekleşse bile, fail sadece m. 84/3’ten sorumlu tutulacaktır. Alenen yapılmış bir teşvikten etkilenmek suretiyle intihar veya intihara teşebbüs eden kimselerin olup olmadığının veya kaç kişi olduğunun tespitinin oldukça güç olması bir yana, bu tespit

yapılabildiği takdirde, suç için öngörülen cezanın üst sınırından veya üst sınırına yakın bir şekilde temel cezanın belirlenmesi isabetli olacaktır.

İntihara alenen teşvik suçunda teşvikin; telkin edici boyutta, yönlendirici nitelikte olması gerekir. Bu suçun özellikleri göz önüne alındığında, hareketin elverişli olup olmaması, m. 84/1'deki intihara yönlendirme suçundan farklı bir şekilde değerlendirilecektir. Bu doğrultuda elverişlilik bakımından, “mağdurun içinde bulunduğu somut ve psikik durum”, “fail ile mağdur arasındaki ilişkiler”, “failin mağdur üzerindeki etkisi” gibi hususlar intihara alenen teşvik suçunun mahiyeti gereği tartışılmayacak olup failin hareketinin objektif olarak belirtilen niteliği haiz olması gerekecektir. Kural olarak bu suça teşebbüs mümkün olmamakla birlikte, bu suça icra hareketleri parçalara bölünebildiği takdirde suça teşebbüs mümkün olacaktır.

Her ne kadar, öğretide çoğunlukla, intihara alenen teşvik suçunun oluşması için intihara özendirici nitelikteki hareketlerin yapılması gerektiğinden söz edilse de, salt bu nitelikteki hareketlerin yeterli sayılamayacağı önemle belirtilmelidir. Nitekim intihar hakkında olumlu, onaylayıcı bir beyanda bulunmak, intihara özendirici nitelikte bir hareket olup intihara teşvik edici nitelikte bir hareket değildir. Teşvik ile özendirme arasında nitelik farkı söz konusudur: Özendirme, teşvik boyutuna ulaşmayan bir harekettir. Bu nedenle, TCK m. 84/3'teki suç ile Basın Kanunu m. 20'deki suçun unsur ve kapsamı birbirinden farklıdır. Zira Basın Kanunu'nun söz konusu hükmünde, özendirebilecek nitelikten söz edilmektedir. Her iki hüküm arasında bir içtima veya özel-genel kanun ilişkisi bulunmamaktadır.

TCK m. 84/4'te düzenlenen “intihara sevk etme suçu”nun mağduru, “intiharın anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan (isnat yeteneği olmayan) veya

ortadan kaldırılan” kişi ya da kişilerdir. Bu suçu öngören düzenlemeyle güdülen amaç göz önüne alındığında, intihara sevk edilen kişilerin alkol veya uyuşturucu maddeyi kendi istekleri ile alıp almadıklarının önemi olmamalıdır. Gerçekten, isnat yeteneğinin ortadan kalkmasında önemli olan; söz konusu duruma kimin neden olduğu değil, mağdurun bu durumunun fail tarafından bilinip bilinmediğidir. Dolayısıyla, alkol veya uyuşturucu madde ister iradi olarak ister irade dışı alınsın ve bunun etkisiyle isnat yeteneğinin geçici olarak ortadan kalkmasına ister mağdur kendisi neden olsun ister fail veya üçüncü bir kişi neden olsun sonuç değişmeyecek; isnat yeteneği ortadan kalkan veya kaldırılan kişiler, intihara sevk suçunun mağduru olabileceklerdir. Aksi kabulün, hükmün düzenleme amacıyla bağdaşmayacağını ve hükmün kapsamını çok daraltacağını belirtmek gerekir. Bununla birlikte, söz konusu düzenlemede “ortadan kaldırılan” ifadesinin kullanılmış olması, failin, mağduru intihara sevk etmesinden önce mağdurun isnat yeteneğini de kaldırmış olması gerektiği şeklindeki yorumun yapılmasını mümkün kıldığından, bu düzenlemede geçen söz konusu ifadenin, “ortadan kalkmış” ya da “ortadan kalkan” şeklinde değiştirilmesi isabetli olacaktır.

Belirtmek gerekir ki, fail, mağdurun isnat yeteneğine sahip olması konusunda hataya düşmüş olabilir. Bu durumda, yani isnat yeteneğine sahip olmayan mağdurun isnat yeteneğine sahip olduğunu zannederek onu intihara yönlendiren fail, kastı doğrultusunda m. 84/4’ten değil, m. 84/1-2’den sorumlu tutulacaktır. Zira m. 30/1 gereğince failin fiil üzerindeki bu hatası, intihara sevk etme suçuna yönelik kastını ortadan kaldırmaktadır.

TCK m. 84/4’te düzenlenen “intihara mecbur etme suçu”nun mağduru, “kendisine karşı cebir veya tehdit kullanılarak intihara zorlanan” kişi ya da kişilerdir. “Hile”den m. 84/4’te açıkça söz edilmemiştir. Dolayısıyla, sadece “cebir veya tehdit”

kullanarak intihara mecbur etme durumu söz konusu olabilir. Bununla birlikte belirtilmelidir ki, kandırmak suretiyle bir kişinin intihar etmesine neden olan fail, somut olaya göre, m. 84/4'ten (intihara sevk) veya m. 84/2'den ya da dolaylı fail olarak kasten öldürme suçundan sorumlu tutulabileceğinden, hile konusunda her somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Öte yandan, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle bir kimseyi intihara mecbur etme hâlinde, fail ayrıca cebir veya tehdit suçundan sorumlu tutulmayacaktır. Zira “cebir veya tehdit”, failin tipik fiilinin unsuru olduğu için suçun icra hareketleri kapsamında değerlendirilir.

İntihar suç sayılmasa da, intihara sevk veya mecbur etme fiilleri yönünden; “bir kimsenin maddi bir araç olarak kullanılması yoluyla kendisine işletilen suç, esasında kasten öldürme suçu”dur. Ancak, bu durumda, “mağdur aynı zamanda hareket kendisine yaptırılan kişi” olduğundan, m. 84/4 hükmü esasen “dolaylı faillik” kurumunun kendine özgü bir görünümüdür. Bu düzenleme olmasaydı bile aynı sonuca varılabileceği için düzenlemenin gereksiz olduğu, üstelik tartışma yaratan belirsizlikler içerdiği ve dolayısıyla m. 84/4'ün madde metninden çıkarılması gerektiği ya da hükmün “kastan öldürme suçu” içerisinde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı savunulabilir. Bununla birlikte, TCK m. 84/4'ün ayrıca düzenlenmiş olması karşısında, bu düzenlemeye ilişkin olarak artık dolaylı faillik kurumunun işletilmesine gerek yoktur. Bu düzenleme kapsamında fail, kasten öldürme suçunun dolaylı faili olmayıp “intihara sevk veya mecbur etme suçunun doğrudan faili” konumundadır. Belirtmek gerekir ki, failin “kastan öldürme suçu”ndan sorumlu tutulması ya da bu düzenleme olmasaydı bile aynı sonuca “dolaylı faillik” kurumu ile varılabilmesi, bundan farklı bir husustur. Dolayısıyla, m. 84/4 kapsamında, m. 37/2'nin ikinci cümlesinde yer alan “*Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte*

birden yarısına kadar artırılır” şeklindeki hükmün faile uygulanabilmesi mümkün değildir.

Failin, m. 84/4 kapsamına giren fiili sonucunda “kasten öldürme suçunun *cezasından* değil, *kasten öldürme suçundan*” sorumlu tutulacağı öngörülmüştür. Burada, kasten öldürme suçuna bir bütün hâlinde gönderme yapıldığı için somut olayda m. 82’deki ağırlaştırıcı sebeplerden biri ya da birkaçı mevcut olduğu takdirde, fail hakkında bu ağırlaştırıcı sebeplerin de uygulanması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, fail, m. 84/4 yollamasıyla m. 82’deki nitelikli hâllerle ilgili olarak hataya düşmüş olabilir. Bu durumda, m. 30/2 gereğince fail hatasından yararlanacaktır. Öte yandan, m. 43/3 gereğince “kasten öldürme suçu”, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı suçlardan olduğundan, intihara sevk veya mecbur etme suçları bakımından koşulları oluştuğunda m. 43/1-2 uygulanmayacak olup gerçek içtima kurallarına başvurulacaktır.

M. 84/4’teki suçlar ancak icrai davranışla işlenebilir. Ayrıca, bu suçlar neticeli suçlardandır. Her iki fiilin netice unsuru aynı olup; failin hareketlerinin etkisiyle mağdurun intihar etmiş olması gerekmektedir. Nitekim failin kasten öldürme suçundan sorumlu tutulabilmesi için, ölüm sonucu gerçekleşmiş olmalıdır. Bu itibarla, nedensellik bağının varlığı önem arz etmekte olup; mağdurun intiharının ve dolayısıyla ölüm sonucunun asıl nedeni, failin m. 84/4 kapsamında gerçekleştirdiği elverişli hareketi olmalıdır.

Öte yandan, m. 84/4’teki suçlar ancak kasten işlenebilir. Bu suçlarda genel kast yeterli olup; failin, “isnat yeteneği olmayan veya ortadan kalkan bir kimseyi intihara sevk ettiğini” ya da “herhangi bir kimseyi cebir veya tehdit kullanarak intihara mecbur

ettiğini” bilmesi ve intiharın gerçekleşmesini istemesi gerekir. Bu itibarla, bu suçların ancak doğrudan kastla işlenebileceği de söylenmelidir.

Mağdurun intiharının teşebbüs aşamasında kalmış olması, yani ölüm sonucunun gerçekleşmemesi hâlinde, fail m. 84/4 yollamasıyla m. 81 (veya m. 82) ile m. 35 (veya m. 36) hükümleri gereğince sorumlu tutulacaktır. Bu itibarla, mağdur intihara teşebbüs etmiş, ancak, ölüm sonucunun gerçekleşmesi fail tarafından bizzat kendi çabasıyla önlenmişse “gönüllü vazgeçme” hükmü uygulanabilecektir. Bu durumda, o ana kadar yapılan hareketler başka suçu oluşturmuşsa fail sadece bu suçtan cezalandırılacaktır.

İntihara sevk veya mecbur edilen bir kimsenin intihara teşebbüs etmemesi durumunda ise failin sorumluluğunun olup olmayacağı, sorumluluk söz konusu olacaksa da hangi hükümlere göre sorumluluğun belirleneceği, öğretilerde tartışılmaktadır. Bu durumda, mağdurun intihara teşebbüs etmesi durumunda olduğu gibi, failin kasten öldürme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulması gerekecek; m. 35/2 gereğince de failin cezası, mağdurun intihara teşebbüs etmesi durumuna nazaran daha az bir ceza olarak takdir edilecektir. Zira bu durumda da, elverişli hareketlerle suçun icrasına başlanmış ve fakat tamamlanmamış bir suç söz konusudur. Burada da teorik olarak, gönüllü vazgeçme hükmünün uygulanabilmesi mümkündür. Nitekim failin, intihara sevk veya mecbur ettiği mağdurun intihara teşebbüs etmesini bizzat kendi çabasıyla önlediği takdirde, m. 36 hükmünün uygulanabilmesine bir engel yoktur. Ancak, mağdurun, failin elverişli hareketlerine rağmen, bunun dışında herhangi bir nedenle intihara teşebbüs etmediği takdirde ise fail kasten öldürme suçuna teşebbüsten cezalandırılacaktır.

Son olarak, burada gözden kaçırılmaması gereken bir hususa değinmek gerekir. İntihara mecbur etme bakımından, kullanılan cebir veya tehdidin elverişli olmaması

nedeniyle de mağdur intihara mecbur edilmemiş ve dolayısıyla intihara teşebbüs etmemiş olabilir. Bu durumda failin, kasten öldürme suçuna teşebbüsten sorumlu tutulamayacak olmasına karşın, şartları oluştuğu takdirde, intihara yönlendirme (m. 84/1) suçu ile cebir veya tehdit suçundan gerçek içtima kuralına göre sorumlu tutulabilmesi mümkündür. Öte yandan, intihara sevk etme bakımından, hareketin elverişli olmaması ve dolayısıyla intihara teşebbüsün gerçekleşmemesi durumunda ise failin m. 84/1'deki suçtan sorumlu tutulması gerektiği ileri sürülemez. Zira intihara yönlendirme suçunun mağduru, “intihara yönlendirilen ve aynı zamanda intihar fiilinin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip olan” bir kişidir. Nitekim söz konusu yeteneğe sahip olmayan bir kişinin esasen, intihar etmekle ilgili gerçek anlamda bir düşünce veya karar oluşturma yetisinden de mahrum olduğu göz önüne alındığında; “intihara azmettirilmesi, teşvik edilmesi, intihar kararının kuvvetlendirilmesi ve intiharına yardım edilmesi”, teorik olarak mümkün değildir.

Son derece problemlili, bünyesinde sayısız tartışmalı husus barındıran intihara yönlendirme suçlarında, hukuk tekniği ve ceza hukukunun temel ilkeleri gözetilmek suretiyle değişiklikler yapılması gerekmektedir. İçinden çıkılması zaten kolay olmayan bu konuyla ilgili tartışmaların, belirsizliklerin ve uygulamadaki sorunların kısmen olsun ortadan kaldırılabilmesi ancak olması gereken hukuk çerçevesinde değişiklikler yapılmasıyla mümkündür.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ Reşat : “İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (Filistin Örneği)”, Mukaddime Dergisi, 2016, s. 321-340.

AKBULUT Emre : “İhmal Suretiyle Kasten Adam Öldürme Suçu”, TBBD., S. 66, 2006, s. 183-224.

ALCAKAPTAN Uğur : İşlenemez Suç, Ankara 1968.

ALCAKAPTAN Uğur : Suçun Unsurları, Ankara 1975.

ALAN AKCAN Esra : “Ötanazi”, İÜHF.M., C. LXXI, S. 1, 2013, s. 3-26.

ALPTEKİN Kâmil – DUYAN Veli : İntihar ve İntiharı Önleme, İstanbul 2012.

ARKUN Nezahat : İntiharın Psikodinamikleri, B. 2, İstanbul 1978.

ARSLAN Çetin – AZİZAĞAOĞLU Bahattin : Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004.

ARTUK Mehmet Emin : “İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme”, SÜHFD., C. 4, S. 1-2, 1994, s. 113-142. (“İntihar ve İntihara Yardım Suçu”).

ARTUK Mehmet Emin : “Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu”, MÜHF-HAD., C. 8, S. 1-3, 1994, s. 7-60. (“Mukayeseli Hukuk”).

ARTUK Mehmet Emin : “Talep Üzerine Öldürme”, MÜHF-HAD., C. 7, S. 1-3, 1992-1993, s. 19-40. (“Talep Üzerine Öldürme”).

ARTUK Mehmet Emin – ALŞAHİN Mehmet Emin : “Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu (TCK m. 98)”, MÜHF-HAD., C. 18, S. 1, 2012, s. 3-38.

ARTUK Mehmet Emin – YENİDÜNYA Ahmet Caner : “Ötanazi”, Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 107-140.

- ARTUK Mehmet Emin – GÖKCEN Ahmet – YENİDÜNYA Ahmet Caner** : Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 15, Adalet Yay., Ankara 2015.
- AYDIN Devrim** : “*Suçta Teşebbüs*”, AÜHFD., S. 1, 2006, s. 85–113.
- AYDIN Devrim** : Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara 2009. (Suça İştirak).
- AYGÜN EŞİTLİ Ezgi** : “*Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar*”, AÜHFD., C. 65, S. 1, 2016, s. 63-100.
- BAYRAKTAR Köksal** : Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, İstanbul 1972.
- BECCARIA Cesare** : Suçlar ve Cezalar Hakkında (Çev. Sami SELÇUK), B. 5, Ankara 2015.
- BESİRİ Arzu** : “*Ötanazi ve Yaşam Hakkı*”, TBBD., S. 86, 2009, s. 188-203.
- BITON SERDAROĞLU Erika** : “*Ötanazi – Ölme Hakkı*”, Prof. Dr. Cevdet YAVUZ’a Armağan, MÜHF-HAD., C. 22, S. 3, 2016, s. 463-491.
- CENTEL Nur – ZAFER Hamide – YENERER ÇAKMUT Özlem** : Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, C. 1, B. 3, Beta Yay., İstanbul 2016.
- ÇALIŞKAN Suat** : “*İntihara Yönlendirme*”, 2019, (Erişim: “<https://www.hukukihaber.net/intihara-yonlendirme-makale.6940.html>”).
- ÇETİN Özlem – EKER Salih Saygın** : “*Şizofreni ve Özkıyım*”, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, C. 3, S. 4, 2011, s. 611-627.
- ÇETİNTULUM HUYUT Betül** : Dini Yönelim, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Aydın 2013.
- DARAGENLİ EVİK Vesile Sonay** : “*Tehlike Suçları*”, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, s. 163-188.
- DEMİRBAŞ Timur** : Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 8, Seçkin Yay., Ankara 2012.

DEMİREL Birol : “*Hekimin Yasal Sorumlulukları*”, Gazi Tıp Dergisi, C. 16, S. 3, 2005, s. 99-106.

DEMİRÖRS Özge – ARSLAN HIZAL Sevinç : “*Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi*”, AÜHFD., C. 65, S. 4, 2016, s. 1481-1516.

DOĞAN Koray : Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar, Adalet Yay., Ankara 2011.

DONAY Süheyl : Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta Yay., İstanbul 2007.

DÖNMEZER Sulhi : Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, B. 16, İstanbul 2001.

DÖNMEZER Sulhi – BAYRAKTAR Köksal : Basın Hukuku, B. 6, Beta Yay., İstanbul 2016.

DURAN Gökhan Yaşar : “*Askerî Ceza Kanununda Kendini Askerliğe Yaramayacak Hale Getirmek Suçu*”, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, MÜHF-HAD., C. 19, S. 2, İstanbul 2013, s. 1031-1064.

DURKHEIM Emile : İntihar, Toplumbilimsel İnceleme, (Çev. Özer OZANKAYA), Ankara 1986.

EKİCİ ŞAHİN Meral : Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul 2012.

ERCAN İsmail : Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 10, İstanbul 2015.

EREM Faruk : “*Ceza Hukukunda İntihar*”, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 4, 1990, s. 490-502.

EREM Faruk – DANIŞMAN Ahmet – ARTUK Mehmet Emin : Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, B. 14, Seçkin Yay., Ankara 1997.

EREM Faruk – TOROSLU Nevzat : Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 8, Savaş Yay., Ankara 2000.

ERMAN Barış : Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Seçkin Yay., Ankara 2003.

ERMAN Sahir – ÖZEK Çetin : Ceza Hukuku Özel Bölüm Kişilere Karşı İşlenen Suçlar (TCK 448-490), İstanbul 1994.

- ERSOY Uğur** : “*İntihara Yönlendirme Suçu*”, TBBD., S. 136, 2018, s. 75-140.
- ERTEM Burcu** : Tıp Ceza Hukukunda Kendi Geleceğini Tayin Hakkının Yansıması Olarak Rıza ve Sınırları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2015.
- EŞSİZOĞLU Altan** : “*Psikiyatrik Uygulamalarda İntihar Davranışının Adli Boyutu*”, Türkiye Klinikleri, 2016, s. 56-61.
- EŞSİZOĞLU Altan – SERCAN Mustafa** : “*İntihara Azmettirme, Teşvik, Yardım ve İntihar Kararını Kuvvetlendirme İddiasında Adli Psikiyatrik Değerlendirme: Bir Olgu Sunumu*”, Türk Psikiyatri Dergisi, 2016, s. 1-5.
- FEYZİOĞLU Metin** : “*Açlık Grevi*”, AÜHFD., C. 43, S. 1-4, 1993, s. 157-169.
- FEYZİOĞLU Metin – GÜNGÖR Devrim** : “*Bir Suç İçin Bir Ceza Verilir İlkesinin İhlali: TCK md. 142-4*”, AÜHFD., C. 56, S. 1, 2007, s. 138-143.
- GERÇEKER Hasan** : Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. 2, Seçkin Yay., Ankara 2014.
- GÜNDOĞMUŞ Ümit Naci – ÖZBEK Veli Özer – ÖZKARA Erdem – BİÇER Ümit – YILDIZ Mustafa** : “*İntihar Girişimlerinde Sağlık Personelinin Adli İhbar Yükümlülüğü*”, Adli Tıp Dergisi, C. 18, S. 2, 2004, s. 38-44.
- GÜNGÖR Devrim** : Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, Yetkin Yay., Ankara 2007. (Fiil Üzerinde Hata).
- GÜNGÖR Devrim** : 5237 ve 5271 Sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu, Yetkin Yay., Ankara 2009.
- GÜNGÖR Devrim** : “*Ceza Hukukunda Kusurluluk*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 90. Kuruluş Yıldönümü Armağanı, Ankara 2017, s. 101-106.
- GÜNGÖR Devrim – OKUYUCU ERGÜN Güneş** : “*Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*”, AÜHFD., C. 65, S. 4, 2016, s. 1951-1965.

GÜVEN Murat : “*Ötanazi Hakkına Dair Genel Bir Değerlendirme*”, TBBD., S. 131, 2017, s. 31-56.

GÜRCAN Ertuğrul Cenk : “*Ötanazi: Yaşama Hakkı Açısından Bir Değerlendirme*”, AÜHFD., C. 60, S. 2, 2011, s. 255-280.

HAFIZOĞULLARI Zeki : “*5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri*”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 65, S. 1, 2007, s. 78-109.

HAFIZOĞULLARI Zeki – GÜNGÖR Devrim : “*Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi*”, TBBD., S. 69, 2007, s. 21-50.

HAFIZOĞULLARI Zeki – KETİZMEN Muammer : “*5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Hayata Karşı Suçlar*”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 66, S. 1, 2008, s. 143-154.

HAFIZOĞULLARI Zeki – ÖZEN Muharrem : *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, US-A Yay., Ankara 2016.

HAKERİ Hakan – YAĞMUR Fatih – AKKAYA Harun – ÜNAL Esra – SARI Seyfullah – ERDEM Feyzullah – DURMUŞ Berna – BULUĞ Ufuk : “*İkili İntihar Girişimi Durumunda Birinin Hayatta Kaldığı Olgularda Yasal Süreç*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 100, 2014, s. 35-38.

HAKERİ Hakan : *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Seçkin Yay., Ankara 2003. (Ceza Hukukunda İhmal).

HAKERİ Hakan : *Tıp Hukuku*, B. 5, Seçkin Yay., Ankara 2012. (Tıp Hukuku).

HAKERİ Hakan : “*Hastanın Tedaviyi Reddetmesi Durumunda Ölecek Olması Hâlinde, Tedavi Yapılmayabilir mi?*”, 2015, (Erişim:

“<https://www.medimagazin.com.tr/authors/hakan-hakeri/tr-hastanin-tedaviyi-reddetmesi-durumunda-olecek-olmasi-hlinde-tedavi-yapilmayabilir-mi-72-64-3753.html>”).

HÖKELEKLİ Hayati : “*İntihar*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 22, Ankara 2005, s. 351-353.

HUYSAL Ayşegül : Türk Ceza Kanunu’nda İntihara Yönlendirme Suçu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2019.

İÇEL Kayıhan : Suçların İctimai, İstanbul 1972.

İÇER Zafer : “*İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m. 84)*”, SÜHFD., C. 28, S. 1, 2020, s. 295-347.

İNCEOĞLU Sibel : Ölme Hakkı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999.

KALAY Sıdıka Burçak : 5237 S. Türk Ceza Kanunu’na Göre İntihara Yönlendirme Suçu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2015.

KATOĞLU Tuğrul : Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara 2003.

KATOĞLU Tuğrul : “*Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları*”, AÜHFD., C. 61, S. 2, 2012, s. 657-693. (“Suçun Mağduru”).

KOCA Mahmut : “*İntihara Yönlendirme Suçu*”, Ceza Hukuku Dergisi, Y. 5, S. 12, 2010, s. 19-40.

KOCA Mahmut – ÜZÜLMEZ İlhan : Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 2, Adalet Yay., Ankara 2015.

KOÇ Sermet : “*Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Hekim Sorumluluğu*”, Türkderm, 2007, s. 33-38.

KÜÇÜKTAŞDEMİR Özgür : Türk Ceza Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir, Seçkin Yay., Ankara 2012.

LEENAARS Antoon A. : “*Edwin S. Schneidman on Suicide*”, Suicidology Online Journal, 2010, s. 5-18.

MALKOÇ İsmail : Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C. 2, Ankara 2013.

MERAN Necati : Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2008.

MINOIS George : İntiharın Tarihi: İstemli Ölüm Karşısında Batı Toplumunu (Çev. Nermin Acar), Ankara 2008.

MISIR Mustafa Bayram : “*Direnme Hakkı, Şiddet Ve Ölüm Orucu Üzerine Bir Değini*”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 65, S. 1, 2007, s. 38-47.

MISIR Mustafa Bayram : “*Teşvik de Devlet Müdahalesi de ‘Hukuken’ Savunulamaz*”, 2012, (Erişim: “<http://bianet.org/bianet/hukuk/142070-tesvik-dedevlet-mudahalesi-de-hukuken-savunulamaz>”).

ODAĞ Celal : İntihar (özkıyım): Tanım-Kuram-Sağaltım, B. 2, İzmir 2002.

OKUYUCU ERGÜN Güneş : “*Yeni Türk Ticaret Kanununda Öngörülen Haksız Rekabet Suçunun Kanunilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 29, S. 3, 2013, s. 149-155.

OKUYUCU ERGÜN Güneş : “*Gebe Olduğu Bilinen Kadına Karşı İşlenen Kasten Öldürme Suçuna İlişkin Bazı Tesbit ve Değerlendirmeler*”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 821-844. (“Gebe Olduğu Bilinen Kadına Karşı”).

OKUYUCU ERGÜN Güneş : “*Kusurluluğun Esasını Açıklayan Teoriler: Psikolojik ve Normatif Anlayış*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 90. Kuruluş Yıldönümü Armağanı, Ankara 2017, s. 107-113.

ÖMEROĞLU Ömer : “*İntihar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İntihara Bakış Açısının ve İntihara Yönlendirme Suçuna İlişkin Düzenlemesinin Değerlendirilmesi*”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S. 67-68, 2010, s. 7-20.

ÖNDER Ayhan : Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994.

ÖNTAN Yaprak : “İntihara Yönlendirme Suçları”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 845-898.

ÖNTAN Yaprak : Ceza Hukukunda Davranış ve Netice, Seçkin Yay., Ankara 2021.

ÖZBEK Veli Özer – KANBUR Mehmet Nihat – DOĞAN Koray – BACAKSIZ Pınar – TEPE İlker : Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 8, Seçkin Yay., Ankara 2015.

ÖZEN Muharrem – EKİCİ ŞAHİN Meral: “Ötanazi”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 68, S. 4, 2010, s. 15-36.

ÖZEN Mustafa : “İntihara Yönlendirme Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Y. 6, S. 16, 2011, s. 32-67.

ÖZENBAŞ Nazmiye : Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlarda Ceza Sorumluluğunun Esası, Adalet Yay., Ankara 2012.

ÖZGENÇ İzzet : Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yay., Ankara 2014.

ÖZOCAK Gürkan : “İşlenemez Suç”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan, C. 2, Ankara 2015, s. 953-988.

ÖZTÜRK Bahri : “Yaşama Hakkı ve İşkence Yasağı”, İKÜHFD., C. 2, S. 1-2, 2003, s. 39-80. (“Yaşama Hakkı”).

ÖZTÜRK Bahri – ERDEM Mustafa Ruhan : Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler, B. 5, Ankara 2007.

ÖZTÜRK Bahri – ERDEM Mustafa Ruhan : Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, B. 14, Seçkin Yay., Ankara 2014.

ÖZTÜRK Özümcan : “Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu”, Adalet Dergisi, S. 58, Mayıs 2017, s. 105-123.

ÖZYÜKSEL Özgün : İntihara Yönlendirme, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2015.

PARLAR Ali – HATİPOĞLU Muzaffer : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 2, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2008.

PEHLİVAN Ali : “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İntihara Yönlendirme Suçu”, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Edt. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2013, s. 261-299.

PLATON : Yasalar (Çev. Candan ŞENTUNA - Saffet BABÜR), İstanbul 1998.

SAVCI Bahri : Yaşam Hakkı ve Boyutları, Ankara 1980.

SINAR Hasan : “İntihara Yönlendirme”, Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar, C. II, İstanbul 2017, s. 57-86.

SOKULLU AKINCI Füsün : Kriminoloji, B. 11, Beta Yay., İstanbul 2014.

SOYASLAN Doğan : Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 4, Yetkin Yay., Ankara 2012. (Genel Hükümler).

SOYASLAN Doğan : Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 10, Yetkin Yay., Ankara 2014. (Özel Hükümler).

SOYASLAN Doğan : Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri), B. 3, Yetkin Yay., Ankara 2015.

SOYASLAN Doğan : “Türk Hukuk Düzeni ve Açlık Grevi Yapan Kişilere Müdahale Sorunu”, Yargıtay Dergisi, C. 16, S. 3, 1990, s. 269-280. (“Açlık Grevi”).

SÖZÜER Adem : Suça Teşebbüs, İstanbul 1994.

ŞEN Ersan : Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 1, İstanbul 2006. (Türk Ceza Kanunu).

ŞEN Ersan : “İntihara Yönlendirme”, 2016, (Erişim: <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme>”).

ŞEN Neslihan : “*Batı Düşünce Tarihinde İntiharın Algısal İnşası*”, Kaygı Dergisi, S. 11, 2008, s. 191-203.

TACİR Hamide : Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı, XII Levha Yay., İstanbul 2011.

TAMER Gülay : “*Sağlık Meslek Mensuplarının Meslekleriyle İlgili Yasal Sorumlulukları ve Yükümlülükleri*”, USAYSAD., C. 5, S. 3, 2019, s. 355-366.

TANER Fahri Gökçen : Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Seçkin Yay., Ankara 2008.

TANER Fahri Gökçen : “*Türk Ceza Hukukunda Şantaj Suçu*”, TBBD., S. 92, 2011, s. 118-156. (“Şantaj Suçu”).

TAŞKIN Ahmet : “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da Beslenmenin Reddi*”, TBBD., S. 62, 2006, s. 239-240.

TEZCAN Durmuş – ERDEM Mustafa Ruhan – ÖNOK Rıfat Murat : Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, B. 16, Seçkin Yay., Ankara 2018.

TOROSLU Haluk : “*Temel Cezanın Belirlenmesinde Amaç ve Saik*”, Uğur Alacakaptan’a Armağan, İstanbul 2008, s. 697-703.

TOROSLU Haluk : Ceza Müeyyidesi, Savaş Yay., Ankara 2010.

TOROSLU Nevzat : Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Sevinç Matbaası, Ankara 1970. (Cürümlerin Tasnifi).

TOROSLU Nevzat : Ceza Hukuku Genel Kısım, B. 17, Savaş Yay., Ankara 2012. (Genel Kısım).

TOROSLU Nevzat : Ceza Hukuku Özel Kısım, B. 8, Savaş Yay., Ankara 2015. (Özel Kısım).

TOROSLU Nevzat – FEYZİOĞLU Metin : Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 13, Savaş Yay., Ankara 2014.

TULAY Muhammed Emre : “*Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu*”, MÜHF-HAD., C. 26, S. 2, 2020, s. 814-837.

ÜNVER Yener : Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yay., Ankara 2003. (Hukuksal Değer).

ÜNVER Yener : “Ölmek Hakkı mı, Yaşamak Zorunluluğu mu?”, 2011, (Son erişim tarihi-17.02.2020: [“http://www.sagliginsesi.com.tr/olmek-hakki-mi-yasamak-zorunlulugu-mu-4802yy.htm”](http://www.sagliginsesi.com.tr/olmek-hakki-mi-yasamak-zorunlulugu-mu-4802yy.htm)).

ÜNVER Yener : “Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi”, Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der. Nur CENTEL), XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 27-70. (“Ötanazi”).

YALÇIN Can : Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yay., Ankara 2021.

YALÇIN Türkan : Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, Seçkin Yay., Ankara 2004. (Alenen Tahkir ve Tezyif).

YALÇIN Türkan : Türk Ceza Hukukunda Kadın, Seçkin Yay., Ankara 2013.

YALÇIN Türkan : “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Zincirleme Suç”, TBBD., S. 70, 2007, s. 244-259. (“Zincirleme Suç”).

Yargı Kararları İçin : (Erişim: [“https://karararama.yargitay.gov.tr/”](https://karararama.yargitay.gov.tr/)).

YAŞAR Osman – GÖKCAN Hasan Tahsin – ARTUÇ Mustafa : Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. 2, B. 2, Adalet Yay., Ankara 2014.

YAŞAR Yusuf – TURAN Işıl : “Alman, Avusturya ve İsviçre Yüksek Mahkeme Kararları Çerçevesinde Talep Üzerine Öldürme Suçu ile Ötanazi İlişkisi”, MÜHF-HAD., C. 19, S. 1, 2013, s. 39-72.

YAVUZ Ahmet : “Mukayeseli Hukukta Yaşama Hakkı”, Adalet Dergisi, S. 48, 2014, s. 82-120.

YENERER ÇAKMUT Özlem : Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi, İstanbul 2003.

YERDELEN Erdal – ÖZBEK Mustafa Serdar – ALTUNTAŞ Şeyda – BOZ Burak – ERDEM Dilek Özge – YILMAZ Berna Ayşen : Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yay., Ankara 2018.

YURTCAN Erdener : Yargıtay Kararları Işığında Öldürme ve Yaralama Suçları, B. 2, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara 2015.

YILMAZ Candan : Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları (TCK m. 99-100), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019.

YILMAZ Ejder : Hukuk Sözlüğü, B. 4, Yetkin Yay., Ankara 2010. (Hukuk Sözlüğü).

YILMAZ Mehmet – CANDAN Ferdi : “*Oyun Sanal İntihar Gerçek: ‘The Blue Whale Challenge/Mavi Balina’ Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme*”, Akdeniz İletişim Dergisi, 29. Özel Sayısı, 2018, s. 270-283.

ZAFER Hamide : “*Kötü Muamele Suçu (TCK m. 232) (Aynı Konutta Birlikte Yaşayan Birine Kötü Muamele ve Terbiye Hakkından Doğan Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması)*”, MÜHFD., S. 1, 2009, s. 119-175.

İNTERNET KAYNAKLARI (Son erişim kontrol tarihleri: 30.03.2021)

“<https://www.antoloji.com/kurtulustur-intihar-siiri>”

“<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44933311>”

“<https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=intihar>”

“<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/intihar>”

“<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448>”

“<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102940>”

“<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/evren-hemen-intihar-etsin-11953986>”

“<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/pisman-degilim-yine-yaparim-17971345>”

[“https://www.ihbarweb.org.tr/”](https://www.ihbarweb.org.tr/)

[“https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/”](https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/)

[“https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx”](https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx)

[“https://www.merriam-webster.com/dictionary/euthanasia”](https://www.merriam-webster.com/dictionary/euthanasia)

[“https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/evren-halk-evet-derse-intihar-ederim-1110908”](https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/fikret-bila/evren-halk-evet-derse-intihar-ederim-1110908)

[“https://www.ntv.com.tr/dunya/intihara-tesebbuse-para-cezasi,XiwUsRSDtUOFwn31wd41-g”](https://www.ntv.com.tr/dunya/intihara-tesebbuse-para-cezasi,XiwUsRSDtUOFwn31wd41-g)

[“https://www.ntv.com.tr/turkiye/koprudeki-intihara-tesvik-davasinda-beraat,pe1g4IsMzkuGOS27tFyFUw”](https://www.ntv.com.tr/turkiye/koprudeki-intihara-tesvik-davasinda-beraat,pe1g4IsMzkuGOS27tFyFUw)

[“https://www.psikiyatri.org.tr/1926/intihar-onemli-bir-halk-sagligi-sorunudur”](https://www.psikiyatri.org.tr/1926/intihar-onemli-bir-halk-sagligi-sorunudur)

[“https://www.psikiyatri.org.tr/2090/intiharla-ilgili-haberler-ve-paylasilmasi”](https://www.psikiyatri.org.tr/2090/intiharla-ilgili-haberler-ve-paylasilmasi)

[“https://sozluk.gov.tr/”](https://sozluk.gov.tr/)

[“https://www.studiocataldi.it/codicepenale/delitti-persona.asp”](https://www.studiocataldi.it/codicepenale/delitti-persona.asp)

[“https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=216810”](https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=216810)

[“https://teyit.org/intihar-dosyasi-1-dunyada-verilerle-intihar-gercegi/”](https://teyit.org/intihar-dosyasi-1-dunyada-verilerle-intihar-gercegi/)

[“https://teyit.org/intihar-dosyasi-ii-turkiyede-intiharlar/”](https://teyit.org/intihar-dosyasi-ii-turkiyede-intiharlar/)

[“https://teyit.org/intihar-dosyasi-iii-intiharlari-aciklamak-icin-basvurulan-harcialem-argumanlar/”](https://teyit.org/intihar-dosyasi-iii-intiharlari-aciklamak-icin-basvurulan-harcialem-argumanlar/)

[“https://www.who.int/news-room/detail/09-09-2019-suicide-one-person-dies-every-40-seconds”](https://www.who.int/news-room/detail/09-09-2019-suicide-one-person-dies-every-40-seconds)

[“https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide”](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide)

[“http://2.bp.blogspot.com/-FEYMK94C1g/Ud8GlaugjYI/AAAAAAAAABXs/x4qV6qSywFE/”](http://2.bp.blogspot.com/-FEYMK94C1g/Ud8GlaugjYI/AAAAAAAAABXs/x4qV6qSywFE/)

ÖZET

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitap, ikinci kısım ve birinci bölümünde intihara yönlendirme suçları düzenlenmiştir. “İntihara yönlendirme” kenar başlıklı 84. madde, kişilerin hayat varlığını daha etkin bir biçimde korumak amacıyla ihdas edilmiştir. Bu çalışmada, aynı madde içerisinde düzenlenen, ancak birbirinden farklı unsur ve özelliklere sahip olan suç tipleri incelenmiştir. Bu çalışma, söz konusu suçların detaylı bir analizini sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda hazırlanan “İntihara Yönlendirme Suçları” başlıklı bu tez, üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, intihar kavramının hukuki boyutu üzerinde durulmuş ve benzer kavramlarla olan farklılıklarına dikkat çekilmiştir. İkinci bölüm, Türk Ceza Kanunu'ndaki intihara yönlendirme suçlarına ayrılmış ve bu suçlar bu bölümde kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölümde, “intihara yönlendirme suçlarının ortaya çıkış biçimleri” başlığı altında; bu suçlara etki eden nedenler, teşebbüs ve gönüllü vazgeçme, iştirak, içtima konuları ele alınmıştır. Son olarak, bu suçlar; yaptırım, zamanaşımı ve muhakeme bakımından da incelenmiştir.

Bu çalışmada, intihara yönlendirme suçlarına ilişkin öğretideki görüşlere, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarına sıklıkla yer verilmiştir. Bu kararlar irdelenmiş ve öğretide savunulan görüşlerle birlikte tartışmalı hususlar aktarılmıştır. Bu metot izlenirken, olması gereken hukuk bakımından yapılması gereken değişikliklere dikkat çekilmiştir.

SUMMARY

In the second book, the second part, and the first chapter of the Turkish Penal Code numbered 5237, crimes of directing to suicide have been regulated. Article 84, with the “Directing to suicide” subheading, was created to protect the life asset of people more effectively. In this study, types of crimes regulated within the same article but having different elements and characteristics from each other were examined. This study aims to provide a detailed analysis of the aforementioned crimes. This thesis titled “Crimes of Directing to Suicide”, prepared in this context, consists of three main chapters.

In the first chapter, the legal dimension of the concept of suicide is emphasized and its differences with similar concepts are pointed out. The second chapter is dedicated to the crimes of directing to suicide in the Turkish Penal Code, and these crimes are examined thoroughly in this chapter. In the third chapter, under the heading “the forms of the emergence of crimes of directing to suicide”, the causes impacting these crimes, attempt, voluntary abandonment, consolidation, abetment issues were discussed. Finally, these crimes were also examined in terms of sanction, statute of limitations, and procedure.

In this study, the opinions in the doctrine concerning the crimes of directing to suicide and the decisions of the Supreme Court and the Regional Court of Justice were frequently mentioned. These decisions were examined, and controversial issues were conveyed together with the views defended in the doctrine. While following this method, attention was drawn to the necessary changes to be made in terms of ideal law.